

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Dünya Edebiyatından Seçmeler

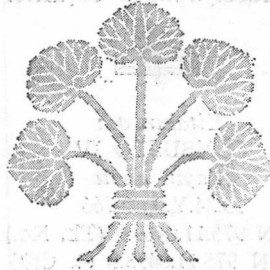
CONSUELO

IV

George Sand

MEB YAYINLARI

DÜNYA EDEBİYATINDAN
SEÇMELER

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI: 2181
BİLİM VE KÜLTÜR ESERLERİ DİZİSİ : 492
Dünya Edebiyatından Seçmeler : 81

Kitabın adı
CONSUELO IV

Yayın kodu
93.34.Y.0002.766

ISBN 975.11.0489.0 (Tk. No.)

ISBN 975.11.0493.9 (4. Cilt)

Baskı yılı

1993

Baskı adedi

20.000

Dizgi, baskı, cilt

MİLLÎ EĞİTİM BASIMEVİ

Yayımlar Dairesi Başkanlığı'nın 13.7.1990 tarih ve 5711 sayılı yazıları ile 20.000 adet basılması uygun görülmüş, yine Yayımlar Dairesi Başkanlığı'nın 27.10.1992 tarih ve 8996 sayılı yazıları ile ikinci defa birinci parti olarak 5.000 adet basılmıştır.

Dünya Edebiyatından Seçmeler

CONSUELO
LA COMTESSE
DE RUDOLSTADT

IV

George Sand

Çeviren
NEBİL OTMAN

İstanbul, 1993

Deutscher Fachschriften-Verlag

CONSTITUTION
IN COMMISSION
DE RUDOLPHSTADT

IV

Georg Zuer

1911

1911

CONSUELO

La Comtese de Rudolstadt

IV

91308/07

2013-01-01

12

Yapısı, Büyük Frédéric'in ilk hükümdarlık yıllarını boyunca devam eden Berlin'deki İtalyan opera salonu¹, Avrupa'nın en güzel opera binalarından biriydi². Verilen oyunların masrafı kral tarafından karşılandığı için oraya giriş parasızdı³. Bununla beraber tiyatroya girmek için bilet almak gerekiyordu; çünkü localar belirli kimselere ayrılmıştı⁴. Burası, kral ailesinden prens ve prenseslerin, şurası, kordiplomatığın, daha ötesi Berlin'den gelip geçen ünlü kişilerin, biraz daha ötesi akademi üyelerinin, başka bir yer generallerin; sözün kısası her yerde kralın ailesi, kralın saray erkânı, maiyet subayları, emir subayları, kralın ücretli adamları, kralın koruduğu insanlar; tiyatro kralın, oyuncular da kralın olduğuna göre kimse bundan sızlanamazdı. Berlin şehirciğinin insancıklarına ancak parterin küçük bir bölümü kalıyordu; çünkü, her alayın, bölüklerinden belirli sayıda adam göndermeye hakkı olduğu için, bu yerin büyük bir kısmı askerler tarafından dolduruluyordu. Şu halde oyuncular, Paris'in o neşeli, duygulu ve zeki seyircisi yerine karşılarında, başlarına uzun kalpaklar giymiş ve birçoğu omuzlarının üstüne aldıkları karılarıyla biraz daha uzamış, hep birden oldukça kaba bir topluluk meydana getiren, içki ve tütün kokan, şaşkın gözlerini aç-

rak hiç mi hiç bir şeyden anlamayan, yasak korkusu ile alkışlamaya da ısıklamaya da cesareti bulunmayan, ama genç de devamlı kıpırdanışlarıyla çok gürültü yapan, Voltaire'in o *altı ayaklık kahramanlar* dediği bir seyirci bulunuyordu¹.

Bu bayların arkasında, içindeki seyircilerin bir şey görmediği ve işitmediği iki sıra loca vardı. Ama bu seyirciler, imparator hazretlerinin onların yerine masraflarını ödemek cömertliğini gösterdiği tiyatrodaki, nezaket eseri olarak, devamlı şekilde hazır bulunmak zorunluluğunu duyuyorlardı. İmparator hazretlerinin kendisi de hiç bir oyunu kaçırmıyordu. Sayısı hayli kabarık aile efradiyle bir karınca yuvası kalabalığı meydana getiren saray erkânını askerce göz önünde bulundurmanın bir şekliydi bu. Büyük Frédéric, babası Şişman - Guillaume'dan² örnekleniyordu; o zamanlar kral bir yanda uyuklarken aile efradiyle saray erkânı, bütün kış gecelerini, döşeme tahatları ayrı bir salonda, tepelerinden akan yağmura aldırmadan, kötü Alman oyuncularını karşısında uflaya puflaya geçirirlerdi. Frédéric, ailesinin bu zulmünden çok çekmiş, buna içinden hep lânet okuyarak katlanmıştı; ama kendisi hükümdar olunca, pek mükemmel bulduğu, bundan daha da zorba ve gaddar başka âdetler sırasında, bu âdeti de yeniden uygulamıştı, çünkü artık o, krallığının bu zulümlerinden acı duymayan tek adamıydı.

Bununla beraber hiç kimse sızlanmaya cesaret edemiyordu. Zengin bir opera binası kurulmuştu, sanatçılar değerliydi. Kral orkestra yanındaki locasında, dürbününü sahneye çevirmiş, hemen hemen her

zaman ayakta, devrinin yorulmak bilmez bir müzik meraklısı örneğini veriyordu¹.

Voltaire'in, Berlin'e yerleşmesinin ilk günlerinde, *Kuzey'in Süleyman* adını verdiği kralın, sarayında sürdüğü debdebeli hayatı nasıl öve öve bitiremediğini herkes bilir². XV. Louis'nin gözünden düşen, koruyucusu Madame de Pompadour'dan artık yüz bulamayan, iki paralık cizvit papazlarının diline düşen, Fransız Tiyatro'sunda ısıklanan Voltaire, bir gün kafası kızınca, para, itibar, bir mabeyincilik payesi, bir büyük nişan, bunların hepsinden daha değerli saydığı bir filozof kralın yakınlığı uğruna kalkıp Berlin'e gelmişti. Büyük Voltaire, koca bir çocuk gibi Fransa'ya surat ediyor, bu hareketiyle yurttaşlarını *öfkeden çatlatacağını* sanıyordu. Sözün kısası dostlarına Berlin'in Versailles'dan çok daha üstün olduğunu, *Phaéton*³ operasının, insanın görebileceği en güzel oyun olduğunu, baş şarkıcısının da Avrupa'nın en güzel sesine sahip bulunduğunu yazdığı zaman bu şerefli mevkiinden biraz sarhoş olmuş gibiydi.

Bununla beraber hikâyemize tekrar başladığımız sıralarda, (hatta okuyucularımızın zihnini uğraştırıp yormamak için haber verelim ki, Consuelo'nun son maceralarının üstünden hemen hemen bir yıl geçmiştir), Berlin'de kış kendini hissettirince ve büyük kral gerçek hüviyetiyle meydana çıkınca Voltaire Prusya'ya karşı garip bir hayal kırıklığı duymaya başlamıştı. Ömründe gerçek şiir kadar müzikten de hiç anlamamış olan Voltaire, locasında, d'Argens⁴ ile La Mettrie⁵'nin arasında oturuyor, artık müziksever rolünü oyna-

mıyordu¹. Kalbinde acılar vardı. Paris'in heyecanlı o nankör seyircisini hazin hazin hatırlıyordu. Bu seyircinin direnişi öylesine yüreğini yakmış, alkışları içini öyle tatlı duygularla doldurmuş, onunla teması kendisine öyle korkunç azaplar çektiirmişti ki, bu seyirci ile bir daha yüzyüze gelmemeye and etmişti; oysa hep onu düşünmekten, durmadan onun için çalışmaktan kendini alamamıştı.

Bununla beraber o akşam tiyatro mükemmeldi, karnaval mevsimiydi; bütün kral ailesi, hatta evlenip Alman saraylarında yerleşmiş olan margravlar Berlin'de toplanmışlardı. Metastasio ile Hesse²'nin *Titus*'u oynuyordu. İtalyan oyun topluluğunun iki baş sanatçısı olan Porporina ile Porporino baş rollerde idiler.

Eğer okuyucularımız lütfedip küçük bir hafıza çabası gösterirlerse bu iki sahne insanının meslek adlarının zannettirdiği gibi karı koca olmadıklarını, birincisinin eşsiz kontralto signor Uberti³, ikincisinin harikulâde sesi olan La Zingeralla Consuelo, yani her ikisinin de, devrin İtalyan âdetleri gereğince kendi şerefli adını taşımaya hocalarınca izin verilmiş olan Profesör Porpora'nın öğrencileri olduğunu hatırlayacaklardır.

Signora Porporina'nın daha mutlu günlerinde kendini yetenekli hissetmiş olduğu güçle, Prusya'da şarkı söylemediğini itiraf etmek gerekir. Arkadaşının o duru kontralto sesi, sağlama bağlanmış bir hayatın, alışılmış devamlı başarıların, iki aylık çalışma karşılığı olan on beş bin liralık devamlı gelirin verdiği güvenle, hiç gevşemeden Berlin operasının kubbelerini çın çın öttürür-

ken belki her zamandan daha romanesk, menfaat bakımından muhakkak ki daha yoksun olan, kuzeyin buzlarına ve Prusya'lı onbaşılardan meydana gelmiş bir seyircinin soğukluğuna, Uberti gibi alışık olmayan zavallı Zingarella, içinde sanatı duymuyor, tenkitlere ipucu vermeden, ama gönülleri de heyecana getiremeden o tam kusursuz usulle şarkılarını söylüyordu. Tiyatro oyuncusunun heyecanı ile seyircinin heyecanı birbirlerini tamamlar. Oysa Büyük Frédéric'in şanlı hükümdarlığı devrinde Berlin'de heyecan yoktu. Düzenlilik, boyun eğme, on sekizinci yüzyılda, özellikle Frédéric'in çevresinde akıl adı verilen şey, orada kralın eliyle meydana getirilmiş tartılı ve ölçülü ortam içinde yerşerebilen biricik erdemlerdi. Kralın başında bulunduğu her toplulukta onun izin verdiğinden fazla nefes alıp verilmezdi. Bütün seyirci kütlesi arasında kendini, duygularına kaptıran bir tek hür seyirci vardı, o da kraldı. Bütün seyirciler tek başına ondan ibaretti. O, iyi bir müzikçi olmasına ve müziği sevmesine rağmen bütün yetileri, bütün zevkleri öyle soğuk bir mantığa bağlanıyordu ki, kralın dürbünü ses sanatçısının bütün hareketlerine, sesindeki bütün değişimlere takılınca onu güçlendirecek yerde sanki tamamiyle felce uğratiyordu.

Öte yandan bu ezici büyüünün etkisi altında kalmak, Consuelo'nun yaranına idi. En ufak bir ilham payı, ansızın meydana gelen bir şevk hamlesi belki de kralı ve saray erkânını ürkütebilirdi¹. Kusursuz bir mekanizma titizliliği ile söylenen, güç ve ustalık isteyen ses dolaşmaları kralı, saray erkânını ve Voltaire'i son derecede hayran bırakıyordu. Herkesin bildiği gibi

Voltaire "İtalyan müziği Fransız müziğinden çok üstündür; çünkü o daha süslüdür ve *zorluğun yenilmesi ise başlı başına bir şeydir*" diyordu¹. İşte Voltaire'in sanat anlayışı. Zamanımızın şakacılarından birine müziği sevip sevmediği sorulduğu zaman: beni pek o kadar sıkmaz, demiş. Voltaire de böyle söyleyebilirdi.

Her şey yolunda gidiyordu.. Opera aksamadan sonuna yaklaşıyordu. Kral çok memnundu, baş işareti ile takdirini ifade etmek için zaman zaman saray kilisesi koro başısına dönüyordu; hatta her zaman şahsen oyunculara karşı gösterdiği iltifatı *cavatine*'nin sonunda Porporina ya da alkışlarıyla göstermeye hazırlanıyordu; tam o sırada Porporina anlaşılmayan bir tepki ile, hiç bir zaman hata yapmadığı o parlak ses dolaşması ortasında birden durdu, şaşkın gözlerini salonun bir köşesine doğru dikti. *Aman Yarabbi!* diye haykırmaya ellerini kavuşturdu ve kendinden geçerek sahnenin döşemeleri üstüne boylu boyunca yığıldı. Porporino onu telâşla kaldırmaya koştu. Genç kızı kulisin içine götürmek gerekti. Salonda bir sorular, düşünceler ve yorumlar uğultusudur yükseldi. Kral, sesini örten gürültüden faydalanarak sahnede kalmış olan tenora kısa ve emredici bir ahenkle seslendi:

—Ne oluyor, ne var? Bu ne demek oluyor? Conciolini² gidin bakın, çabuk!

Conciolini birkaç saniye sonra geri geldi. Kralın hep ayakta durup dirseğini dayadığı loca korkuluğuna doğru saygı ile eğilerek:

—Haşmetli kral! dedi. Bayan Porporina ölü gibi yatıyor, operayı bitiremeyeceğinden korkuluyor.

Kral omuzlarını silkerek:

—Hadi canım, dedi. Ona bir bardak su versinler, bir şeyler koklatsınlar. İş çabuk bitsin!

Kralın sabrını tüketip herkesin gözü önünde bir sürü lâf işitmeyi hiç istemeyen sopranist bir fare gibi koşarak kulise daldı; kral da orkestra yöneticisi ve müzikçilerle ateşli ateşli konuşmaya başladı, bu sırada zavallı Porporina'dan daha çok kralın keyfiyle ilgilenen seyirci takımı hükümdarın konuşmalarını işitmek için çok büyük ama faydasız çaba harcıyordu.

Kralın baş mabeyincisi ve tiyatrolar müdürü Baron de Poelnitz¹ az sonra gelip durumu Frédéric'e anlattı. Frédéric'in davranışlarında, bağımsız ve kudretli halkına gerekli kıldığı o resmiyetten hiç eser görülmezdi... Kral her yerde kendi evindeydi, tiyatro ona aitti ve onun içindi. Onu, bu beklenilmedik ara oyunun baş aktörü halinde görmek kimseyi şaşırtmadı.

Kral oskertra üyelerinden bir kısmının işiteceği kadar yüksek bir sesle:

— Peki, baron! diyordu. Bu işin daha sonu gelmedi mi? Gülünç şey bu. Kuliste hekiminiz yok mu? Tiyatroda her zaman bir hekim bulundurmalısınız.

— Hükümdarım hekim var. Zayıf düşürürüm ve rolüne devam etmesine engel olurum korkusuyla ses sanatçısından kan almaya cesaret edemiyor. Eğer genç kız baygınlıktan sıyrılamazsa kan almak zorunda kalacaktır.

— Desene iş ciddi! Sakın bir nazlanma olmasın?

— Sayın imparatorum, durumu bana pek ciddi görünüyor.

— O halde perdeyi indirtin, biz de gidelim; daha iyisi Porporino zararımızı karşılaması, bu akşamın bir facia ile kapanmaması için gelip birkaç şarkı söylesin.

Porporino emri yerine getirdi. Büyük bir sanatla iki parça söyledi. Kral alkışladı, halk onu taklit etti ve oyun bitti. Bir dakika sonra saray erkânı ve şehir halkı dışarı çıkarken kral sahnenin üstünde bulunuyor ve Poelnitz tarafından baş şarkıcının giyinme odasına götürülüyordu.

Bir kadın oyuncunun sahnede baygınlık geçirmesi, her seyircinin, gerektiği gibi acıma duyarak ilgileceği bir hadise değildir. Genel olarak sanatçı ne kadar sevilirse sevilsin müzik meraklısının zevkine öyle bencillikler karışır ki, oyunun kesilmesiyle o zevkin bir kısmını kaybetmesi, o zavallı oyuncunun ızdırıp ve acılarından daha çok onu etkiler ve kızdırır. O devirde söylendiği gibi birkaç *duygulu* kadın akşam eğlencesinin üzücü sonucuna şu sözlerle acındılar:

— Zavallı kızcağız! Tam kadans yapacağı sırada sesi kısılmış olmalı. Başaramamak korkusuyla bayılmayı daha uygun bulmuştur.

Daha ince duygulu bir kadın:

— Ben, onun yapmacık yapmadığına inanıyorum. İnsan gerçekten hasta olmadıkça bu kadar kuvvetle yere yıkılmaz.

İlk kadın cevap verdi:

— Ah, şekerim, bunu kim bilebilir? İnsan büyük bir tiyatro oyuncusu olunca, istediği zaman düşer, biraz canının yanmasından korkmaz. Bu seyirciye öyle tesir eder ki!

Kibarların, dışarı çıkarken birbirlerini sıkıştırdığı çıkış kapısının başka bir yerinde La Mettrie Marki d'Argens'a:

— Allah Allah, diyordu, Porporina'ya ne oldu ki, bu akşam bize bu oyunu oynadı? Yoksa âşıkından dayak mı yedi?

Marki cevap verdi:

— Namuslu ve sevimli bir kız hakkında böyle konuşmayınız. Âşığı yok onun. Ama günün birinde olursa onun tarafından horlanmaya hak etmezdi, yeter ki bu adam erkeklerin en adisi ola.

— Ah! Affedersiniz, marki, dün, bugün ve yarının bütün tiyatrocü kızlarının o yiğit şövalyesi ile konuştuğumu unutuyordum. Tiyatrocü kızlar dedim de aklıma geldi, matmazel Cochois'nın sağlığı nasıl?

Aynı anda kralın kız kardeşi Quedlinbourg rahibesi Prusya'lı Prenses Amélie², saraya dönerken her zamanki sırdaşı güzel Kontes de Kleist'e³ arabasının içinde:

— Yavrucuğum, diyordu, bu akşamki macera sırasında erkek kardeşimin telâşına dikkat ettin mi?

Prensesin, pek basit ve çok dalgın olmakla beraber mükemmel bir insan olan, baş eğitmeni Madam de Maupertuis⁴:

— Hayır madam, buna dikkat etmedim, diye cevap verdi.

Prenses arada sırada Frédéric'le ölçüştürülebilecek olan o kararlı ve sert edasıyla karşılık verdi:

— A canım sana sormadım. Sen bir şeyin farkında olur musun ki? Hele sen şimdi şu sırada yıldızları

seyret. Duymak istemediğim bir şeyi de Kleist'e söyleyeceğim.

Madam de Maupertuis itina ile kulaklarını tıka-
dı. Prenses de karşısında oturan Madam de Kleist'e
doğru eğilerek şöyle devam etti:

— Sen ne istersen söyle. On beş belki de yirmi
yıldan beri, yani izlemek ve anlamak çağına erdiğim-
den beri ilk defa kralı âşık olmuş gibi görüyorum.

— Altesleri, geçen yıl Matmazel Barberini hak-
kında da böyle söylüyordu. Oysa böyle bir şey sayın
kralın hiç aklından geçmemiştir.

— Hiç aklından geçmemiş ha! Aldanıyorsun yav-
rum. O kadar geçmişti ki, genç şansölye Coccei, bu
kadınla evlenince kardeşimin içini, ömründe hiç duy-
madığı korkunç bir öfke, üç gün boyunca gizli gizli
kemirdi¹.

— Altesleri bilirler ki kralımız, denk olmayan
evlenmelere tahammül edemez.

— Evet, aşk evlenmelerine, buna böylece denk
olamayan evlenme deniyor. Ah! Ne de büyük lâf! Dün-
yayı idare eden ve insanlara azap veren bütün lâf-
lar gibi anlamı boş bir söz.

Prenses derin derin içini çekti. Sonra âdeti oldu-
ğu üzere başka bir fikre çabucak geçerek baş eğit-
menine alayla ve sabırsızlıkla:

— Maupertuis, dedi, bizi dinliyorsun. Sana em-
rettiğim gibi yıldızları seyretmiyorsun. Ben ve de
Kleist gibi iki delinin gevezeliklerini dinlemek için
pek büyük bir bilginin karısı olmak sanki bir değermiş
gibi.

Sonra gözdesine dönerek:

— Evet, dedi, sana kralın şu Barberini için geçici bir aşk hevesine kapılmış olduğunu söyledim. İyi bir kaynaktan öğrendiğime göre, imparator, tiyatrodan sonra Jordan ve Chazols'la¹ beraber bu kadının dairesine çay içmeye gidermiş, hatta kadının da, kendisinden önce Potsdam'ın² hayatında bir örneği gösterilemeyecek şekilde, Sans-Souci sarayına gidip akşam yemeği yermiş. Sana dahasını söyleyeyim mi? Bu kadın haftalarca, belki de aylarca orada oturmuş, sarayda bir dairesi varmış. Olup bitenlerden bir hayli şeyler öğrendiğimi görüyorsun. Kardeşimin esrarlı tavırları bu bakımdan bana tesir etmez.

— Altesleri, bu kadar bilgilere sahip olduğuna göre, araştırılması bana düşmeyen birtakım devlet... yararları yüzünden kralın birtakım insanlara, arada sırada etrafına bu kadar sert olmadığı hissini vermek istediğini, bilecektir. Oysa aslında...

— Oysa aslında hiç bir kadını sevmediğini, hatta söylendiğine ve görünüşe göre kendi karısını bile sevmediğini mi söylemek istiyorsun?³ Doğrusu ben, bu dürüstlüğe inanmıyorum. Bu soğukluğa da hiç inanmıyorum. Frédéric her zaman iki yüzlüdür. Ama Matmazel Barberini'nin kendisini, ancak onun metresi olduğunu gösterir gibi yapmak için sarayda oturduğuna beni inandıramazsın. Kadın bir melek kadar güzel, bir şeytan kadar zeki. Okumuş. Üstelik bilmem ne kadar dil konuşuyor.

— Pek namuslu bir kadın. Kocasına tapıyor.

— Kocasını da ona tapıyor. Üstelik bu, birbirine denk olmayan korkunç bir evlenme, öyle değil mi?

Kleist? Hadi cevap vermeyecek misin? Asil dul. senin de fakir bir pajla ya da fen mezunu bir çulsuz delikanlı ile böyle uygunsuz bir evlenmeyi düşündüğünden kuşkuluyum.

— Yoksa altesleri, kralla bir opera oyuncusu arasında da böyle dengesiz gönül birliğinin kurulmasını mı arzu ediyorlar?

— Hele Porporina ile bu iş daha çok akla yakın ve mesafe daha az korkunçtur. Saraydaki gibi tiyatrodan da bir aşama derecesi olduğunu sanıyorum. Çünkü bu peşin yargı insan oğlunun bir hevesi ve hastalığıdır. Bir ses sanatçısı kendini bir dansözden çok daha üstün görse gerektir. Hem zaten bu Porporina'nın, Barberini'den daha zeki, daha bilgili, daha zarif olduğunu, üstelik çok daha fazla dil bildiğini söylüyorlar. Bilmediği dilleri konuşmak, bu da kardeşimin bir hastalığı. Sonra hiç anlamadığı halde çok sever görünüşü şu müzik de var değil mi? Baş şarkıcımızla bir yakınlık sebebi daha. Sözün kısası o da yazın Potsdam'a gidiyor, Barberini'nin Yeni Sans-Souci sarayında oturduğu dairede şimdi o oturuyor. Kralın küçük konserlerinde şarkı söylüyor. Bunlar, tahminimin doğru olduğuna yetmez mi?

— Altesleri, büyük hükümdarımızın hayatında bir zaafını yakaladıklarını boşuna hayal ediyorlar. Bütün bunlar, pek uluorta ve çok ciddi bir şekilde yapıldığına göre aşkın bunda rolü olması mümkün değildir.

— Aşk, hayır, Frédéric aşkın ne olduğunu bilmez; ama küçük bir düşkünlük, küçük bir macera. Herkesin kulaktan kulağa söylediği bu. Bunu da inkâr edemezsin ya.

— Hiç kimse buna inanmaz madam. Diyorlar ki kral can sıkıntısını gidermek için bir tiyatrocu kızın gevezelikleriyle, güzel ses dolaşmalarıyla gönlünü eğlendirmeye çabalıyormuş. Ama bir çeyrek saatlik konuşmadan ve ses dolaşmalarından sonra sanki sekreterlerinden birine söylüyormuş gibi: “Bugünlük yeter, sizi yarın dinlemek istersem haber veririm.” diyormuş.

— Çapkınlığa yakışmaz bu. Eğer Madam de Coccei'ye de böyle iltifatlarda bulunduyorsa, madamın ona tahammül edememesine şaşmam. Şu Porporina'nın da ondan, öteki kadar kaçındığını söylemiyorlar mı?

— Bu kadının son derece alçakgönüllü, hareketleri ölçülü, çekingen ve üzgün olduğunu söylüyorlar.

— İşte krala kendini beğendirmenin en iyi yolu. Belki de kurnazdır. Ah! Kurnaz olabilse, insan da ona güvenebilse...

— Kimseye güvenmeyiniz madam, yalvarırım size, hatta şu anda uyuyan madam Maupertuis'ye bile.

— Bırak onu horlasın. Uyanıkken de uyurken de hep aynı hayvan... De Kleist şu Porporina'yı tanımak, ondan bir şeyler elde edip edemeyeceğimi bilmek istedim. Kral bana, müzik yapmak için sabahleyin onu göndermeyi teklif ettiği zaman, konağ-ıma kabul etmek istemediğime çok üzülüyorum. Onun aleyhinde bir kanaatim olduğunu biliyorsunuz.

— Elbette yanlış edinilmiş bir kanaat. Hiç imkân yoktu ki...

— Aman canım, Allahın dediği olur. Korku ve keder bir yıldan beri içime öyle işledi ki, ikinci dere-

cedeki kaygılar silinip gitti. Bu kızı görmek istiyorum. Boşuna yalvardığımız şeyi, onun kraldan elde edip etmeyeceğini kimbilir? Birkaç günden beri aklımdan geçen bu. Hani şu bildiğin şeyden başkasını düşünmediğime göre, Frédéric'in bu akşam, onun için telaşlandığını ve endişelendiğini görerek bu taraftan bir selâmet kapısı bulunduğu kanaati kafama yerleşti.

— Altesleri bu noktada pek dikkatli olsunlar... Tehlike büyüktür.

— Her zaman bunu söylersin. Ben senden daha çok kuşkuluyum, ihtiyatlıyım. Hadi bakalım bu işi düşünmeliyiz. Sevgili eğitimcim, uyan. Geliyoruz.

II

Genç ve güzel rahibe* olup bitenleri yorumlaya dursun, öte yandan kral, Porporina'nın soyunma odasına kapıyı vurmada giriyordu, o sırada genç kız henüz kendine gelmekteydi.

Genç kıza az acıyan, hatta pek nazik olmayan bir eda ile:

— Ee, matmazel, dedi, kendinizi nasıl hissediyorsunuz? Bu türlü aksaklıklar sizde oluyor demek? Mesleğiniz için büyük bir engel. Acaba sizi bir şey mi üzdü? Cevap vermeyecek kadar hasta mısınız?

Sonra ses sanatçısını tedavi eden hekime:

— Öyle ise siz cevap veriniz, dedi. Hastalığı ağır mı?

Hekim cevap verdi:

— Evet hükümdarım. Nabız şöyle böyle duyulabiliyor. Kan dolaşımında büyük bir dengesizlik var.

Sanki bütün hayatın işlemesi durmuş gibi. Vücudu buz gibi soğuk.

Kral, genç kızın elini kendi elinin içine alarak:

— Doğru, dedi. Gözler bir noktaya dikilmiş, dudakların rengi uçmuş. Ona Hoffmann¹ damlasından veriniz. Garip şey! Bu hadisenin bir komedyaya olmasından korkuyordum. Demek aldanmışım. Canını sıkan kimse olmadı onun değil mi? Kimse ondan şikâyetçi olmadı ya?

Porporino:

— Haşmetli hükümdarım, dedi. O bir komedyacı kız değil, bir melektir.

— Yok canım, ona âşık mısınız?

— Hayır efendim. Ona son derece saygım var. Kendisine bir kız kardeşim gözüyle bakarım.

— Sizlerin ve artık oyunculara lanet etmeyen Tanrı'nın yardımıyla, tiyatrom bir fazilet okulu haline gelecek. İşte biraz kendine geliyor. Porporina beni tanıyor musunuz?

Porporina^a, avuçlarının içini tokatlayan krala korkulu bir tavırla bakarak cevap verdi:

— Hayır efendim.

Kral:

— Belki de, dedi, beynine kan hücum etmiştir. Sakın saralı olmasın? Buna dikkat ettiniz mi?

Bu kadar önemli bir insan hakkında kralın, düşüncelerini böyle kaba bir tarzda açığa vurmasından üzülen Porporino cevap verdi:

— Aman haşmetlim! Hiç bir zaman! Allah korusun.

Kral, neşterini almaya hazırlanan hekimi iterek:

— Yook! Durun! Kan almaya kalkmayın. Savaş meydanı dışında, masum bir kanın akmasına dayanamam. Sizler birer savaşçı değil, katilsiniz! Onu rahat bırakın; biraz hava aldırın. Porporino kan aldırmanın; onu öldürebilirsiniz. Bu baylar hiç bir şeyin farkında değiller. Poelnitz, sanatçıyı size emanet ediyorum. Onu arabanızla evine götürün. Sizden hesap isterim. Bu kadar büyük bir ses sanatçısı elimize geçmedi ve bir benzerini de kolay kolay bulamayız. Mösyö Conciolini bana yarın hangi şarkıları söyleyeceksiniz?

Kral başka şeylerden söz açarak, tenorla beraber tiyatronun merdivenlerinden indi ve Voltaire, La Mettrie, d'Argens, Algarotti ve General Quintius Icius¹ ile gece yemeği yemeğe gitti.

Frédéric sert, haşın ve son derece bencildi. Bununla beraber gönlü yüce, iyi kalpli, hatta muhabbetli ve şefkatli idi. Bunda hiç bir aykırılık yok. Durmadan değişen, anlaşılmaz tabiatlı, karşıtlarla dolu bu adamın hem korkulu, hem çekingen olan karakterini herkes bilir. Güçlü yaratılışlarda, hele sonsuz bir kudrete sahip olup da dört bir yandan hareketli bir yaşayışla sarıldıkları zaman, bu hal görülür.

Frédéric, şu sevmediği aziz dostların, hiç de beğenmediği şu mükemmel *nüktedanların* arasında, kâh acı kâh zarif, kâh haşın, kâh ince sözlerle, konuşup, takılıp bir yandan da yemek yerken birdenbire dalıp gitti. Birkaç dakikalık dalgınlıktan sonra davetlilerine: “Konuşa durun, sizi dinliyorum” diyerek ayağa kalktı.

Yandaki odaya geçti, şapkasını ve kılıcını aldı, bir *paja*² arkasından gelmesini işaret etti, sonra sarayın

derin dehlizlerine ve esrarlı merdivenlerine gömüldü. Bu sırada davetlileri onu yanı başlarında sanarak sözlerini ölçüyorlar, onun duyması caiz olmayan iâkirdi-ları söylemiyorlardı. Zaten birbirlerinden öyle kuşku-lanıyorlardı ki, (bunda da hakları vardı) Prusya topraklarının üstünde nerede bulunurlarsa bulunsunlar, Frédéric'in o muzip ve korkunç hayaletinin üzerle-rinde dolaştığını her zaman hissediyorlardı.

Kralın az danıştığı bir hekim, az dinlediği bir okutman olan La Mettrie korku nedir bilmeyen ve kimseyi de korkutmayan biricik adamdı. Ona tamamı-yle zararsız bir insan gözüyle bakılıyordu; o da kendi-sine kimsenin zarar vermemesinin yolunu bulmuştu. Kralın önünde öyle terbiyesizlikler, öyle delilikler ve budalaca münasebetsizlikler yapmıştı ki, daha fazla-sını tasavvur etmek imkânsızdı. Hiç bir düşman, hiç bir hafiye, kralın gözü önünde onun, açıkça ve atakça yapmamış olacağı bir münasebetsizliği bu adama yükleyemezdi. La Mettrie, kralın, yakınlığı ile şereflelendirdiği yedi sekiz kişi arasında geçen özel hayatında benimse-miş görüldüğü o filozofça davranışını, gerçek ma-nada almışa benziyordu. O zamanlar aşağı yukarı on yıllık hükümdarlık yaptığı halde genç kalan Fré-déric şehzadelik devrinde o büyüleyici alçak gönül-lüğünü *Remusberg*'in¹ sözünü sakınmayan o filozof eda-sını henüz büsbütün bırakmamıştı. Hepsinden çok şı-martılan, aralarına en son katılmış olan Voltaire, Mar-cus-Aurelius'un altından nasıl bir Denys belirmişse, iyi kalpli hükümdarın altından da öylece zalim bir hü-kümdarın belirdiğini görmekte endişelenmeye başlı-yordu. Ama La Mettrie, ister inanılmaz bir saflıktan,

ister ince hesaptan, ister cüretli bir aldırmazlıktan ileri gelsin, kralın bekler görüldüğü bütün teklifsizlikleri ona karşı gösterirdi. Kravatını, perukasını, hatta ayakkaplarını hükümdarın dairesinde çıkarır, sedirlere uzanır, onunla konuşurken açıksözlülüğünü takınır, açıktan açığa direnir, en ufak fırsatta, bu dünya ikbaline, krallığa, dine, kısaca devrin *ukalalarınca* topa tutulan bütün *asılsız değerlere* metelik vermediğini rahat rahat söylerdi. Sözün kısası, gerçekten bir sinik gibi davranıyor, hatta gözden düşmeyi ve kovulmayı hak edecek öyle sebepler yaratıyordu ki, niceleri en sudan bir hata yüzünden yuvarlanıp giderken onu ayakta kalmış olması bir mucizeydi. Çünkü Frédéric'inki gibi çekingen ve kuşkulu mizaçlar üzerinde bir hafiye tarafından haber verilen kandırıcı bir söz, bir iki yüzlülük gösterisi, hafif bir şüphe bin bir ihtiyatsızlıktan çok daha büyük etkiler yaratır. Frédéric La Mettrie'ye deli gözüyle bakıyor, hatta çoğu zaman:

— “İşte gerçekten rezilce saygısızlık gösteren bir hayvan” diye düşünerek onun önünde hayretten dona kalıyordu.

— Ama samimî bir kafa. Hatta benim hakkımda iki dil kullanmayan, iki türlü fikri olmayan adam. Yüzüme karşı söylediklerinden daha kötüsünü arkamdan söyleyemez. Oysa ayaklarıma kapananlar, sırtımı dönüp de ayağa kalktılar mı neler söylemezler neler düşünmezler? Şu halde La Mettrie elimde bulundurduğum en namuslu insan. Ne kadar tahammülsüz olursa olsun ona katlanmak zorundayım.

Böylece alışkanlık başlamıştı. La Mettrie artık kralı kızdıramıyordu. Hatta kralı öyle alıştırmıştı ki

başka herhangi bir kimsenin yapacağı hareket onu gazaba getirebilecekken La Mettrie'nin böyle bir hareketi kralın hoşuna bile gidiyordu. Voltaire, baştan itibaren katlanılamaz bir dalkavukluk yoluna saptığı, kendisinden usandığı ve kendi kişiliğine karşı garip bir iğrenme duymaya başladığı zaman, hayâsız La Mettrie sürüp gidiyor, hatta kendi hesabına eğleniyor, Frédéric'in karşısında alelâde bir insanın karşındaymış gibi serbestçe hareket ediyordu. Kendisine hiç bir şey feda etmediği ve hiç bir şey vaat etmediği bu putu lânetlemek ve devirmek ihtiyacını duymuyordu. Onun bu türlü bir mizaca sahip oluşu sebebiyle Voltaire'den sıkılmaya başlayan Frédéric, La Mettrie'nin meclisinde bol bol eğlenir ve ondan hiç vaz geçmezdi, çünkü La Mettrie kralın meclisinden zevk alır görünmeyen tek adamdı¹.

Maaşı altı bin frank olan mabeyince Marki d'Argens (baş mabeyinci Voltaire'in eline yirmi bin frank geçiyordu.) zamanının gerçek bir Fransızı, hoppa, çapkın, duygun, hem yiğit hem kadın tavırlı, nükteci, alıcenap ve alaycı şu hafifmizaç filozof, kolay ve basit yazılar kaleme alan şu yazardı. Orta yaşlı olmakla beraber bir delikanlı kadar romanesk, bir ihtiyar kadar şüpheli idi. Bütün gençliğini oyuncu kızlarla geçirmiş, kâh aldatılmış, kâh aldatmış, bunların sonucusu olan Berlin'deki Fransız Tiyatrosu'nun baş aktiresi olan matmazel Cochois ile gizlice evlenivermişti. Marki, çok çirkin ve gayet zeki olan bu kadının eğitimini üstüne almıştı. Frédéric'in bu gizli evlenmeden hâlâ haberi yoktu. D'Argens kendini ele verecek kimşelere bu sırrı açmaktan sakınırdı. Ancak Voltaire işi

biliyordu. D'Argens, kralı içten severdi; ama kral, onu ötekilerden daha çok sevmemişti. Frédéric kimse- nin sevgisine inanamazdı. Zavallı d'Argens ise kralın en insafsız şakalarında bazen onunla birlik olur, bazen de bu alayların kurbanı olurdu¹.

Frédéric tarafından Quintius Icilius gibi şatafatlı bir lakapla donatılmış olan Albay Guichard adını taşıyan adamın, Fransız asıllı, kudretli bir asker, bilgili bir taabiyeci, bununla beraber kendi tarzındakiler gibi hatırı sayılır yaygaracı, kelimenin tam manasiyle bir dalkavuk olduğunu herkes bilir².

Okuyucularımızı, bir tarihi şahsiyetler galerisine sokup yormamak için Algarotti hakkında hiç bir şey söylemeyeceğiz³. Frédéric'in yokluğu sırasında davetlilerin nelerle uğraştıklarını belirtmek bize yetecektir. Üstlerine baskı yapan gizli sıkıntıdan kurtulduklarını hissedecek yerde kendilerini rahatsız hissettiklerini daha önce söylemiştik. Kralın dışarı çıktığı ve belki de kendilerini gözlemeye çalıştığı şu aralık kapıya bir göz atmadan konuşmadılar.

Yalnız buna La Mettrie uymadı ve kralın yokluğunda sofranın hizmetinin pek ihmal edilmiş olduğuna dikkat ederek:

— Vay canına! Diye haykırdı. Ev sahibinin bizi böyle hizmetçisiz ve şampanyasız bırakmasını saygısızca bir hareket buluyorum. Gidip bakayım, içeride ise şikâyet edeceğim.

Ayağa kalktı, mahremiyete uygun düşmeyen bir hareket yapmaktan çekinmeden kralın odasına kadar gitti ve bağıra bağıra geri döndü:

— Kimsecikler yok! Pek güzel doğrusu! Atına binip düşmanını harekete getirmek için meşalelerle bir manevra yaptırmaya gitmiş olması mümkündür. Ama da tuhaf adam ha!

La Mettrie'nin garip davranışlarına bir türlü alışamayan Quintius Icilius:

— Asıl tuhaf adam sizsiniz, dedi.

Voltaire:

— Demek kral dışarı çıkmış, dedi ve rahat bir nefes aldı.

Odaya giren Baron de Poelnitz:

— Evet, kral dışarıya çıktı, dedi. Maiyetinde bir paj olduğu halde arka avluda kendisiyle karşılaştım. Baştanbaşa o gizli kıyafetine bürünmüş, sırtına kurşunî elbisesini giymişti, bu yüzden onu hiç tanımadım.

Az önce odaya giren bu üçüncü mabeyinci hakkında birkaç söz söylemek gerekir. Yoksa okuyucu, La Mettrie'den bir başkasının hükümdar hakkında böyle serbestçe konuşmasını anlamayacaktır. Yaşı da maaşı ve görevleri gibi belli olmayan Poelnitz, Orléans dükünün annesi madam Palatine'nin sarayında şu Prusya'lı baronu, Rejan devrinin şu kibar sefihi, borçlarını ödemekten Prusya kralının usandığı şu aşırı kumarbazdı. Büyük maceracı, yırtık çapkın, tam hafiye, biraz dolandırıcı, aşağılık bir dalkavuk, efendisinin beslediği, tasmasını bırakmadığı, horladığı, alaya aldığı ve çok az para verdiği, bununla beraber vaz geçemediği bir adamdı; çünkü müstebit hükümdar, daima elinin altında en büyük kötülükleri yapabilecek kabiliyette bir kimse bulundurmamak isteyen o insan, işlediği bu kötülüklerle utanç dolu hayatının öcünü

almış ve yaşama ihtiyaçlarını karşılamış olacaktır. Poelnitz bundan başka, o sıralarda kralın tiyatroları müdürü, ufak tefek eğlencelerinin bir çeşit baş yöneticisiydi. Ona daha şimdiden ihtiyar Poelnitz diyorlardı ve otuz yıl sonra da yine böyle dediler. Her devirde her zaman dalkavuktu. Önceki kralın iç oğlu (pajı) oldu. Rejan devrinde ince bir sanat haline getirdikleri ahlâk düşkünlüklerine, Şişman - Guiaume'un bütün tiryakiliğinin o hayâsız kabalığını, Büyük Frédéric'in nüktedanlığı ve askerliği devrindeki o küstahça nobranlığını katıyordu. Bu yeni kralın nezdindeki itibarının, müzmin gözden düşme hali olduğuna göre, bu itibarı kaybetmekten çekinmez, aslında her zaman kıskırtıcılık rolünde olduğu için kendini kullanan efendisini çekıştirmekten korkmazdı¹.

La Mettrie:

— Vallahi sevgili baronum, diye bağırdı, macerasını hemen bize gelip anlatmak için kralın peşini bırakmamalıydınız. Döndüğünde, sofradan kalkmadığımız halde yaptıklarını gördüğümüzü kendisine söyleyerek deliye çevirirdik onu.

Poelnitz:

— Daha iyi bir şey var, dedi. Bunları ona yarın söyleriz, kehaneti de sihirbaza yükleriz.

Voltaire:

— Hangi sihirbaza? diye sordu.

— Bu sabahтан beri burada bulunan ünlü Kont de Saint - Germain'e².

— Sahi mi? O bir şarlatan mıdır yoksa bir deli midir, bunu öğrenmeyi çok merak ediyorum.

La Mettrie:

— İşte, dedi, işin güç tarafı da bu ya. Oyununu öyle güzel saklıyor ki, bu bakımdan kimse bir şey söyleyemez.

Algarotti:

— Hani böylesine pek de deli denemez.

La Mettrie:

— Şimdi siz bana Frédéric'den söz açınız. Şu günlerde bir gece yemeğinde, de Saint-Germain'i ve onun Nuh zamanından kalma maceralarını önümüze getirmesi için ben ona birkaç hikâye anlatıp merakını uyardırmak isterim. Pek eğlenceli olacak bu iş. Sevgili hükümdarımız şu saatte nerede olabilir ki? Baron bunu siz biliyorsunuz. Onun peşinden gidecek kadar mütecesssizsiniz, ya da işin iç yüzünü fark edecek kadar kurnazsınız.

Poelnitz:

— İster misiniz kralın nerede olduğunu size söyleyeyim?

Öfkeden mosmor kesilen Quintius:

— Mösyö, dedi, sayın La Mettrie'nin garip sorularını cevaplandırmayacağınızı umarım... Eğer sayın hükümdarım...

— Yook, azizim! Gecenin saat onundan sabahın saat ikisine kadar "sayın imparator hazretleri" lâfı geçmez burada. Frédéric, yasasını koydu. Ben de o kanunu bilirim: gece yemeğinde kral yok. Şu zavallı kralın ne kadar sıkıldığını görmüyor musunuz? Kötü bir dost, kötü bir bendesiniz siz. Gecenin tatlı saatleri boyunca ona büyüklüğünün yükünü unutturmak

için yardım etmek istemez misiniz? Hadi Poelnitz, sevgili baron, söyleyiniz, şu saatte kral nerede?

Quintilius ayağa kalkarak ve sofradan ayrılarak:

— Ben bilmek istemiyorum, dedi.

Poelnitz:

— Canın isterse. Beni duymak istemeyenler kulaklarını tıkasın, dedi.

La Mettrie:

— Ben kulaklarımı dört açıyorum.

Algarotto:

— Vallahi ben de, dedi.

Poelnitz:

— Baylar, hükümdarımız, signora Porporina'nın yanında.

La Mettrie haykırdı:

— Bunu bize ne güzel yutturuyorsunuz.

Sonra Latince bilmediğim için tercüme edemeyeceğim bir cümleyi söyledi¹. Algarotti yine anlamadığım İtalyanca bir soneyi ezberden okudu. Voltaire de Frédéric'i Jules César'la ölçüştürerek irticalen dört mısra söyledi. Bundan sonra bu üç bilgin gülümseyerek bakıştılar. Bunun üzerine Poelnitz ciddi bir tavır takındı:

— Size şerefim üzerine yemin ederim ki, kral Porporina'nın yanındadır.

Kendi itibarını yükseltmek için başkalarını ele veren takımından olmadığı için aslında bütün bunları çirkin bulan d'Argens:

— Söyleyecek başka bir şey bulamadınız mı?

Poelnitz hiç bozulmadan cevap verdi:

— Sayın marki, pek şaşılacak bir şey doğrusu.

Kral bize sizin matmazel Cochois'nın yanında olduğunu söylediği zaman biz buna hiç gıcunmadık. Kral, matmazel Porporina'nın yanında olmasına neden böyle alınıyorsunuz?

Algarotti:

— Tersine, dedi, bu, size ders olabilir. Hatta bu doğru ise ben gider bunu Roma'ya anlatırım.

Voltaire de bu sözlere şunları kattı:

— Biraz *alayı* olan sayın papa hazretleri bunun üstüne çok alaylı sözler söyler.

Kral birdenbire yemek odasının kapısında görünerek:

— Papa ne hakkında alaylı sözler söylemiş? diye sordu.

La Mettrie saygısızca cevap verdi:

— Büyük Frédéric'le Venedik'li Porporina'nın aşkları hakkında.

Kral sapsarı oldu, sonra La Mettrie hariç, hemen hemen hepsinin yüzlerini sarartan müthiş bir bakış fırlattı.

La Mettrie:

— Ne yapalım, dedi, sayın de Saint-Germain bu akşam operada haber vermiş ki Sekendiz gezegeninin Régulus¹ ve Vierge yıldızları arasında geçeceği saatte sayın imparatorun arkasında bir paj olduğu halde...

Kral büyük bir sükûnetle oturarak ve bardağını, şampanya koysun diye La Mettrie'ye uzatarak:

— Açık konuşalım bu kont de Saint-Germain de kim oluyor? diye sordu.

Kont de Saint-Germain'den konuştular, böylece fırtına, patlamadan atlatıldı. İlk bakışta, kendisini ele

veren Poelnitz'in patavatsızlığı, sonra da bu hadiseyi söylemek cesaretini gösteren La Mettrie'nin küstahlığı kralı öfkeden kudurtmuştu. Ama La Mettrie birkaç lâkırdı söyleyince Frédéric, Poelnitz'e bu belli konu üstünde konuşmasını, ilk fırsatta ötekileri de konuşturmasını tenbih etmiş olduğunu hatırladı. Kral, en yüksek derecesine ulaştığı şu kolaylıkla ve kafa serbestliğiyle kendine gelmişti. Bu gece gezintisi, hiç kimsenin dikkatini çekmemişcesine, artık söz konusu olmadı. La Mettrie'nin aklına gelseydi pekâlâ bu konuya dönmek cesaretini gösterebilirdi, ama düşüncelerinin kararsızlığı, Frédéric'in, ona açtığı yeni yolu izledi. Böylece Frédéric, La Mettrie'ye çoğu zaman bu yoldan hâkim olurdu. O, Mettrie'ye, bir aynayı kırma ya da pencereden atlamaya hazırlanan, ama bu hevesten onu vaz geçirmek ve maksadından döndürmek için kendisine bir oyuncak gösterilen bir çocuk gibi, muamele ediyordu. Herkes ünlü de Saint-Germain'i kendisine göre yorumladı. Herkes bir hikâye anlattı. Poelnitz kontu yirmi yıl önce Fransa'da gördüğünü iddia etti ve sözlerine şunları kattı:

— Bu sabah onu gördüğüm zaman sanki dün görmüşüm gibi oldum, hiç ihiyarlamamıştı. Fransa'da bir akşam, büyük efendimiz İsa'nın çilesinden söz açtığını, en şakacı bir tarzda ve inanılmayacak bir ciddiyetle şöyle bağırdığını hatırlıyorum: "Ona şu kötü Yahudilerin kötü niyetle hareket edeceklerini söyledim. Hatta ona başına gelecekleri haber verdim: ama o beni dinlemiyordu... Bu yüzden onun, hiç bir zaman teselli bulamadığım, acıklı sonu bana üzüntü oldu. Bu hali göz yaşı dökmeden düşünemem."¹ Hatta bunu

söylerken şeytan kont ciddi ciddi ağlıyordu, hani neredyse bizi de ağlatacaktı.

Kral:

— Siz, dedi, pek dini bütün bir Hristiyanınız. Sizin ağlamanız beni hiç şaşırtmaz.

Poelnitz, kralın kendisine şaka olsun diye bağışladığı menfaatlerin ve mevkilerin peşinden koşmak için sabahtan akşama kadar üç dört din değiştirdi¹.

D'Argens, barona:

— Hikâyenizden, dedi, her yerde söz ediliyor. Bu da olsa olsa bir şaklabanlıktır. Ben bunlardan daha güzellerini işittim. Şu kont de Saint-Germain'i gözümde, ilginç ve dikkate değer bir kişi haline sokan taraf, tamamıyla yeni ve ustaca tahminler vasıtasıyla tarihte pek karanlık sorunlar halinde kalmış bulunan hadiseleri açıklayabilmesidir. Onun en esrarlı hadiseler üstüne yeni bir ışık yayacak kadar doğru, ilginç, gerçeğe yakın bir sürü şeyleri uydurduğunu kendisinden işitmenin yahut da onları bildiğini görmenin insanda bir hayret uyandıracağını söylüyorlar.

Algarotti şöyle bir fikir yürüttü:

— Eğer o gerçeğe yakın hadiseleri anlatıyorsa bu adamın son derecede derin bilgisi bulunmalı, sonra da fevkalâde bir hafızası olmalı.

Kral:

— Onda, dedi, bundan çok daha fazlası var. Derin bilgi, tarihi açıklamak için yetmez. Bu adamın kuvvetli bir zekâsı, insan kalbi hakkında derin bir bilgisi bulunması gerekir. Şimdi bilinmesi gereken şudur: acaba, ebedî bir varlığı benimsemek ve dünya üstündeki hayatından önceki olayları hatırladığını iddia

etmek gibi garip bir rol oynamak hevesiyle bu güzel ruh yapısının dengesi bozulmuş mudur, yahut da uzun tettebbüler ve derin dalışlar yüzünden aklı karışarak kendini sabit bir fikre kaptırmıştır mıdır?

Poelnitz dedi ki:

— Sayın hükümdarımıza adamımızın hiç değilse iyi niyeti ve alçak gönüllüğü hakkında kefil olabilirim. Gözle gördüğünü sandığı o harikulade hadiseleri ona kolay kolay söyletemiyorlar. Kendisine hayalci ve şarlatan muamelesi yapıldığını biliyor. Buna da çok üzgün görünüyor. Çünkü şimdi tabiatüstü gücü hakkında açıklama yapmayı kabul etmiyor.

La Mettrie:

— Ey, hükümdarım, dedi, bu adamı görmek ve işitmek arzusuyla yanıp tutuşmuyor musunuz? Ben meraktan çatlıyorum.

Kral:

— Buna nasıl merak duyabiliyorsunuz? Delilik sahnesi, olsa olsa insanı eğlendirir.

— Eğer bu delilikse diyeceğim yok. Ama değilse?

Frédéric cevap verdi:

— İşitiyorsunuz ya, baylar. Kont de Germain'in mucizelerine inanan ve ebedi hayatına kanan şu imansıza, şu yaman zındığa bir bakın! Bununla beraber La Mettrie'nin ölümden, gök gürültüsünden, hortlaklardan korktuğunu bilince buna şaşmamalı.

La Mettrie:

— Hortlaklar, dedi, kabul ediyorum bir zaaftır, ama gök gürültüsünden, ölüme sebep olan benzeri şeylerden korkmaya gelince, onun bir akıllılık, bir bilgelik olduğunda direnirim. Sorarım size, varlığını-

zın güvenliliğini bozacak gibi bir kaygımız olmasaydı şeytandan ne diye korkacaktık?¹

Voltaire:

— Yaşasın Panurge! dedi.

La Mettrie:

— Bizim Saint-Germain'e dönüyorum, dedi. Pantagruel hazretleri, onu bizimle gece yemeğine çağırmalıdır.

Kral:

— Allah korusun, diye karşılık verdi. Zavallı dostum zaten delinin birisiniz. Onun sarayımdan içeri girmesiyle, etrafımızdaki bir sürü boş inanlı kafaların o anda binbir gülünç masallar uydurması ve bunların bütün Avrupa'ya yayılması bir olur. Ah, aziz Voltaire, aklın hâkimiyeti aramızda kurulsun. İşte her sabah yapacağımız dua budur.

La Mettrie:

— Akıl, akıl! Dedi. Benim tutkularımı, ahlâk kusurlarımı... arzularımı — bunları nasıl isterseniz öyle adlandırın — meşru ve mazur göstermeye yarıdıkça ona uygun ve faydalı gözüyle bakarım. Ama canımı sıkınca onu kapı dışarı edebilmeliyim. Amma da yaptınız ha! Korktuğum zaman beni meydan okumaya, ıztırap çektiğim zaman stuacı yapmaya, öfkelendiğim zaman beni boyun eğdirmeye zorlayan bir aklı istemem. Böyle akla yuh olsun! Eski çağı sayıklayan o bunakların bir icadı olan bir evham, bir ifrittir o... Bilmem neden hepiniz onun hayranısınız. Onun hâkim olacağı devir hiç gelmesin: Mutlak iktidarın hiç bir türlüünü sevmem. Hatta eğer beni Tanrı'ya inanmak için zorlamak isteselerdi, bu işi gönülden seve seve

yaptığım halde, sırf zıdlık olsun diye, sanırım, hemen günah çıkartmaya giderdim.

D'Argens:

— Ah! Dedi. Pek bunu yapacağınız yoktur ya. Hatta de Saint-Germain'in taştan altın yapabileceğine bile inanırsınız¹.

— Ne diye inanmayacak mıyım? Bu pek hoş olur, hem ona öyle ihtiyacım var ki!

Poelnitz boş ve ses vermeyen ceplerini silkeleyerek ve krala manalı manalı bakarak:

— Ah! Onun hâkim olacağı bir devir gelse! Her akşam her sabah yapılacak dua budur.

Bu türlü imaları daima işitmemezlikten gelen Frédéric, birden Poelnitz'in sözünü kesti:

— Vay, vay! Bu sayın de Saint-Germain altın yapma sırrına da mı el atmış? Bunu bana söylememişsiniz.

La Mettrie:

— Şu halde, dedi, izin veriniz de onu sizin tarafınızdan gece yemeğine çağırayım. Kanaatim şu ki, onun sırlarından bir azını öğrenmek sizi de pek öyle üzmez, haşmetli Gargantua! Bir kral ve devrimci olarak hem büyük ihtiyaçlarınız, hem de koskocaman bir mideniz var.

Frédéric cevap verdi:

— Sesini kes Panurge! Senin Saint-Germain'in hakkında şimdi karar verildi. Çünkü o dikkatle gözetileceğim düzmececinin ve hayâsızın biridir. Çünkü biliyoruz ki, o güzelim sırlarla bir memlekete para getirmekten daha çok para götürülür. Bakın baylar, bundan altı ay önce yerinde bir kararla Berlin'den

sürdürttüğüm şu ünlü ruh çağırıcısı Cagliostro'yu hatırlamıyor musunuz¹

La Mettrie:

— Kim benden yüz altın aşırıysa, şeytan onları elinden alsın.

D'Argens karşılık verdi:

— Ve eğer Poelnitz'in yüz altını varsa ve biri onları aşırıysa onları da şeytan elinden alsın!

La Mettrie Frédéric'e:

— Onu kovdurdunuz ama o da sizinkinden hiç de aşağı olmayan yaman bir oyun oynadı size.

— Neymiş o oyun?

— Ya! Demek bilmiyorsunuz? Öyleyse size hoş bir hikâye anlatayım.

Kral:

— Bir hikâyenin en büyük değeri kısa olmasıdır, dedi.

— Benimki topu topu iki kelimecik. Hükümdar Pantagruel, kendine yakışır bir şekilde, ünlü Cagliostro'ya inbiklerini, hayaletlerini, ifritlerini toplamasını emrettikleri gün, onun saat öğle vaktini çaldığı sırada bütün Berlin kapılarından arabasının aynı zamanda çıktığını bilmeyen yoktur. Bu işin yirmi binden fazla tanığı var. Bütün kapıları tutan bekçiler, onu aynı şapka ile, aynı peruka ile, aynı bavullarla, aynı araba ve aynı beygirlerle gördüler. Onların kafasından o gün beş altı Cagliostro'nun ortada dolaştığını silemezsiniz.

Herkes hikâyeyi hoş buldu. Yalnız Frédéric gülmedi. Büyük değer verdiği aklın gelişmelerini ciddiye alıyor, Voltaire'e bunca neşe ve nükte konusu veren batıl inanç onu sinirlendiriyor ve kızdırıyordu.

Kral omuzlarını silkerek bağırdı:

— İşte halk! Ah! Voltaire işte halk! Hem bu, sizin yaşadığınız ve meşalenizin kuvvetli ışığını dünya üstüne serptiğiniz bir zamanda oluyor. Sizi her yerden sürdüler, ezdiler, vurdular. Halkı büyülemek için Cagliostro'nun boy göstermesi yetiyor. Neredeyse onu omuzlarının üstüne alacaklar.

La Mettrie dedi ki:

— Asil hanımefendilerinizin, saf yürekli sokak kadınları kadar, Cagliostro'ya inandıklarını biliyor musunuz? Bana bu macerayı anlatan sarayınızın en güzellerinden biridir.

Kral:

— Bahse girerim ki bu, madam de Kleist'dir, dedi.

La Mettrie:

— *Sen söyledin adını!* diye cevap verdi.

Hemen o sırada odaya giren Quintilius Icilius:

— Bakın hele! Şimdi de kralla senli benli konuşuyor.

Frédéric karşılık verdi:

— De Kleist denilen şu kadıncağız, kayıptan haber verenler arasında en gözü pek, falcılığa ve sihirbazlığa en düşkün olanlardandır. Aklını başına getirmek için ona bir ders vermeli. Hanımlarımızın aklını karıştırıyor. Kocasını çıldırttığını söylüyorlar; adamcağız Brandenburg topraklarımızda saklı olan hazineleri bulmak için şeytana kara tekeler kurban edermiş.

La Mettrie:

— Ama, dedi, Pantegruel baba, bütün bunlar sarayınızda moda haline geldi. Neden bilmem, asık suratlı Akıl Tanrıçanıza bütün kadınların boyun eğmesini istiyorsunuz. Kadınlar dünyaya eğlenmek ve bizi eğlendirmek için gelmişlerdir. Allah bilir, bir olup onların akli başına gelirse bizler aptalaşırız. Madam de Kleist, bu türlü sihirbazlık hikâyeleriyle, pek şirin bir kadındır. *Soror Amalia*'sını bunlarla eğlendiriyor.

Kral şaşırarak:

— *Soror Amalia*, sözüyle ne demek istiyor bu.

— Kim olacak? Herkesin bildiği, kendini bütün kalbiyle büyüye veren asil ve cazibeli kız kardeşiniz Quellinburg rahibesi.

Kral masanın üstüne enfiye kutusunu vurarak, gök gürültüsüne benzer bir sesle tekrarladı:

— Sesini kes, Panurge!

III

Bir an sessizlik oldu: tam o sırada saat gece yarısını ağır ağır çaldı. Genel olarak Voltaire, sevgili Trajan'ının sıkılmaya başladığını görünce bu keyifsizliğin davetliler üzerindeki etkisini ortadan kaldırmak üzere konuşmayı başka bir vadiye dökmek sanatını pek iyi bilirdi. Ama Frédéric'i bütün haşmeti içinde seyretmeleri için çağırılmış olan mutlu fanileri hemen kaplayıveren o Prusya karamsarlığını o akşam hasta ve üzgün olan Voltaire de içinde gizli gizli hissediyordu. Bu iki büyük adam arasındaki sözde dostluğu tam

bir düşmanlığa çeviren Frédéric'in o uğursuz sözünü La Mettrie ona daha o sabah aktarmıştı¹. Bununla beraber bir kelime söylemedi. Şöyle düşünüyordu: "Valahi, canı istediği kadar La Mettrie'nin posasını fırlatıp atsin, canı sıkılıyormuş, sıkıla dursun, bu gece yemeği artık burada bitsin. Ben sancılamıyorum. Hiç bir iltifat bu sancıyı duymama engel olamaz"².

Neticede, Frédéric, başının çaresine bakmak ve filozofça ferahlığı kendi kendine bulmak zorunda kaldı.

— Mademki, dedi, Cagliostro'nun bahsini açtık, hortlak hikâyeleri saati de geldi, ben bir hortlak hikâyesi anlatayım da sihirbazlık sanatının ne olduğu hakkında siz hükmünüzü verin. Hikâyem pek doğrudur. Geçen yaz, başından geçen kimse anlattı bana onu. Bu akşam tiyatrodaki geçen hadise bana bu hikâyeyi hatırlattı. Belki de bu olay, dinleyeceğiniz hikâye ile ilgilidir.

La Mettrie:

— Hikâyenin biraz korkunç tarafı var mı? diye sordu.

Kral:

— Belki, diye cevap verdi.

La Mettrie:

— O halde, dedi, arkamdaki kapıyı kapatacağım. Hortlaklardan ve mucizelerden söz açıldığı zaman bir kapının açık kalmasına tahammül edemem.

La Mettrie kapıyı kapattı ve kral hikâyesine şöyle başladı:

— Bildiğiniz gibi, Cagliostro'nun, saf yürekli kişilere birtakım tabloları, daha çok sihirli aynaların üstünde kayıptaki insanları göstermek gibi bir sanatı

vardı. Onların geçmiş hayatlarındaki en mahrem düşünceleri ve hareketleri, o anı gözleri önüne sermek suretiyle, meydana koyabileceğini iddia ederdi. Kıskaç kadınlar onun evine gidip kocalarının ve âşıklarının vefasızlıklarını öğrenirlerdi. Hatta onun evinde bazı hanımların davranışları hakkında inanılmaz şeyler öğrenmiş olan kocalar ve âşıklar vardır; sonra sihirli aynanın, bazı gizli kalmış adaletsizlikleri de açığa vurduğu olurmuş.

Her ne hal ise, operadaki İtalyan şarkıcıları bir gece bir araya gelmişler ve ona sanatında birkaç gösteri yapmak şartıyla hoş bir çalgılı ziyafet vermeyi teklif etmişler. Şartı kabul etmiş ve isterlerse evinde cehennemi veya cenneti göstermek için Porporino'ya, Conciolini'ye, Astrua kardeşlere¹ ve Porporina'ya bir gün vermiş. Hatta Barberini ailesi de bu toplantıya katılmış. Matmazel Jeanne Barberini, ölen Venedik dükasını görmek istemiş. Hatta Cagliostro ölüleri pek seçik olarak diriltince, genç kadın dükayı görmüş ve ödü kopmuş. Sihirbazın onu bir hortlakla başbaşa bıraktığı karanlık odadan allak bullak olarak çıkmış. Voltaire'in değimiyle biraz alaycı olan Barberini'nin bizzat hortlak rolü oynayarak İtalyan oyuncularını alaya almış olmasından çok şüphe ederim; nitekim yaratılışları icabı pek cesur olmayan bu adamlar da aynı tecrübeden geçmeye asla yanaşmamışlar. Matmazel Porporina, bildiğiniz o sakın haliyle, Cagliostro'ya o anda aklından geçen insanı kendine gösterebilirse hünerine inanacağını söylemiş. Genç kız, Cagliostro'ya, sihirbaz olduğuna, kalbinin içini okuyacağına göre, düşündüğü insanın adını söylememiş. Cagliostro:

“Benden pek önemli bir şey istiyorsunuz. Bununla beraber karşınıza çıkaracağım görüntüye hitap etmeyeceğinize ve bu sırada en küçük bir harekette, en küçük bir işaretle bulunmayacağınıza ve hiç gürültü etmeyeceğinize en yüce, en korkunç şey adına yemin ederseniz, sanırım, sizi memnun edebilirim.” demiş. Porporina and ederek ona teminat vermiş ve çok kararlı olarak odaya girmiş. Baylar, bu genç kızın rastlanabilen en dürüst, en sağlam kafalardan biri olduğunu size hatırlatmak faydasız değildir. Bilgilidir, her hadisenin üstünde kuvvetli muhakeme yürütür. Dar ve yanlış hiç bir fikre kapılmadığına inandıran deliller var elimde. Görüntülerin belirlediği odada arkadaşlarını şaşırtacak kadar uzunca bir zaman kalmış. Bununla beraber her şey pek büyük bir sessizlik içinde geçmiş. Diyorlar ki, karanlık odadan çıktığı zaman beti benzi kül gibi olmuş, hem de gözlerinden yaşlar boşanıyormuş. Ama hemen arkadaşlarına: “Dostlarım, demiş, Cagliostro bir sihirbazsa, yalancı bir sihirbazdır. Size göstereceği şeylere hiç inanmayınız.” Ama Conciolini birkaç gün sonra konserlerimden birinde bana bu fevkalâde gece toplantısını anlatınca, Porporina’yı sorguya çekmeye karar verdim. Ve Sans-Souci sarayında ilk defa gelip şarkı söylediği sırada bu sorguda gecikmedim. Onu söyletmekte biraz güçlük çektim. İşte nihayet bana şunları anlattı:

“Hiç şüphe yok, M. Cagliostro gerçeğe pek benzeyen görüntüleri göstermekte öyle olağanüstü imkânlarla sahip bulunuyor ki, en sakin ruhların bunlardan heyecan duymamasına imkân yoktur. Bununla beraber o, bir sihirbaz değildir. Hatta kafamın içini oku-

duğu iddiası, muhakkak ki hayatımın birtakım özelliklerinden edindiği bilgilere dayanmaktadır. Ama bu bilgiler eksiktir. Hatta hükümdarım (kral daima konuşanın Porporina olduğunu tekrar etti) onu polis müdürü olarak yanınıza almayı salık vermem; çünkü pek ağır hatalar yapardı. Meselâ uzakta bulunan bir insanı göstermesini istediğim zaman ben, şimdi Viyana'da bulunmakta olan müzik öğretmenim üstat Porpora'yı düşünüyordum. Oysa sihirli odada onun yerine bu yıl kaybettiğim çok sevgili bir dostun belirdiğini gördüm.

D'Argens:

— Vay canına! Canlı bir insan göstermekten çok daha ileri giden bir sihirbazlık bu.

— Durunuz baylar. Yanlış bilgileri toplamış olan Cagliostro, gösterdiği insanın ölmüş olduğunun farkında değildi. Çünkü hayalet kaybolunca, matmazel Porporina'ya az önce gördüklerinden memnun olup olmadığını sormuş. Genç kız: "Mösyö, demiş, bu işi anlamak isterim. Bana lütfen açıklayınız." Caglisortro: "Bu benim kudretim dışındadır. Dostunuzun huzur içinde bulunmasını, kendi işleriyle meşgul olmasını öğrenmeniz size yetsin." diye cevap vermiş. Porporina buna karşılık: "Ne yazık! Mösyö, demiş, bana bilmeden büyük kötülük ettiniz. Tekrar görmeyi hiç düşünmediğim bir insanı bana gösterdiniz. Altı ay önce kendi ellerimle gözlerini kapadığım bir kimseyi, şimdi bana canlı olarak gösteriyorsunuz."

Frédéric sözlerine şöyle devam etti:

"İşte baylar, bu sihirbazların başkalarını aldatırken nasıl aldandıklarını, entrikalarının kendi gizli po-

lis teşkilâtında bulunmayan bir kudretle nasıl oyuna getirildiğini görünüz. Onlar ailelerin, mahrem sevgilerinin esrarına bir dereceye kadar sokulabilirler. Şu dünyada anlatılan hikâyeler aşağı yukarı birbirine benzediği ve genel olarak mucizelere karşı eğilim gösteren insanlar bu hikâyeleri pek yakından izlemedikleri için bu sihirbazlar hadiselerin üçte ikisini doğru düşürürler, üçte birinde de, başarı sağlayamazlar. Mesele, yıldız falında olduğu gibidir. Orada size yolculuklar, hastalıklar, bir dostu veya bir yakın kimseyi kaybetme, miras, tesadüf, ilginç bir mektup gibi zorunlu olarak başa gelebilecek olan bir sürü günlük hadiseleri ve insan hayatının daha çok beylik işleri gibi şeyleri size haber verirler. Bununla beraber Cagliostro'nun, zayıf ve heyecanlı ruhların gözleri önüne serdiği yalan görüntülerin aile hayatında nasıl felâketlere, nasıl üzüntülere sebep olduğunu bir görünüz. Bir koca buna inanır, masum karısını öldürür, bir anne uzaktaki çocuğunun can verişini gördüğünü sanarak ıztıraptan çılgına döner. İşte sihirbazların fal sanatı diye iddia ettikleri bilginin sebep olduğu binbir musibet! Bunların hepsi alçaklıktır. Pek doğru fal bakan, ölmüş ve gömülmüş insanlardan çok güzel haberler veren şu Cagliostro'yu devletlerimin dışına uzaklaştırmakta ne kadar haklı olduğumu kabul ediniz.

La Mettrie:

— Bütün bunlar iyi hoş ama, dedi, biz *majestelerinin Porporina'sı* bu ölü insanı nasıl diri diri gördüğünü açıklamıyor. Çünkü *majestelerinin* söylediği gibi eğer genç kız akıllı ve metin ise, bize verdikleri delilin aksini ispat eder. Sihirbazın, kendisinden iste-

ölen canlı insan yerine bir ölüyü deposundan çıkarırken yanılmış olduğu doğrudur. Ama ölüyü de diriye de elinin altında bulundurduğu daha seçik bir şekilde görünüyor. Hatta bu bakımdan *majestelerinden* daha fazla şeyler biliyor. Efendimizin fenasına gitmesin, kendisi savaşta birçok insan öldürttü, ama bir tekini bile diriltemedi.

Majesteleri sözünü şişire şişire söylerken La Mettrie'nin, Quintus Icilius'a fırlattığı komik bakışlara gülen kral:

— Demek şeytana inanacağız öyle mi sevgili *uyruğum*.

La Mettrie:

— Neden bunca iftiraya uğramış, bununla beraber çok zeki olan şu zavallı şeytan babaya inanmayacak mışız? Diye sordu.

Voltaire genç hekimin perukasına bir mum yaklaştırarak:

— Yakın şu Manes'ciyi!

Sonra dedi ki:

— Ey yüce Fritz'im, müşkül bir durum yaratan bir delilim var. Sevimli Porporina, ya her şeye çabuk kanan delinin biridir ve ölen dostunu görmüştür; ya da filozoftur, hiç bir şey görmemiştir. Bununla beraber korkmuştur ve korktuğunu kabul ediyor değil mi?

— Korkmamış, dedi kral, bir daha göremeyeceğinizi çok iyi bildiğiniz pek sevilen bir insanı size doğrudan doğruya hatırlatan bir portreyi görünce nasıl bir şey hissederseniz, o da böyle bir üzüntü duymuştur. Ama size her şeyi söylemek gerekirse, sonradan korktuğunu ve maneviyatının bu denemeden sonra sağlam

kalmadığını sanıyorum. O günden sonra üstüne zaman zaman kara sevda nöbetleri geldi; bunlar yeteneklerimizde düşkünlük veya bir düzensizlik bulunduğu işaretlerdir. Kendisi inkâr etse de bunun etkisinden kurtulamadığı muhakkak. Yalanla şaka olmaz. Bu akşamki baygınlığa benzer hali de, bence, bunların sonucudur. Dengesi bozulan dimağında, Saint-Germain'e mal edilen sihirli güçten gelen bir korkunun bulunduğu bahse girerim. Evine döndükten sonra durmadan ağladığını söylediler bana.

La Mettrie:

— Oo, dedi, müsaade buyurun da sevgili kralım buna inanmayayım. Onu görmeye gittiniz, şu halde ağlamıyor.

— Ziyaretimizin sebebini öğrenmek için pek meraklı görünüyorsunuz, Panurge! Ya siz d'Argens hiç bir şey söylemiyorsunuz. Bunun üstünde pek öyle düşünmüyor gibi görünüyorsunuz. Sevgili Voltaire, siz de hiç bir şey söylemediniz ve elbetteki bu konuda aklınızdan bir şeyler geçmiyor değil?

Kralın konuşmaya devam ettiğini görerek bir hatıra alma çabası harcayan Voltaire:

— Büyük Frédéric'in yapmasını uygun gördüğü her şey için insanda bir merak uyanır. Belki de en ufak sözleri bir temel kural olan, en küçük davranışları örnek teşkil eden bazı kişilerin hiç bir şeylerini saklamaya hakları yoktur.

— Sevgili dostum, beni gururlandırmak istiyorsunuz. Voltaire kimi över de o gururlanmaz? Bu övgü, aranızdan bir çeyreklik ayrılışım sırasında benimle alay etmenize engel olmaz. Oysa bu bir çeyrek

saat içinde Porporina'nın oturduğu opera civarına kadar gidecek, ona uzun bir masal okuyacak ve yaya dönecek kadar bir vakit bulmuş olacağımı düşünemezsiniz. Çünkü yaya gitmiştim.

Voltaire:

— Söylediğimize bakın, imparator'um. Opera buraya pek yakın. Bir savaş kazanmanız için de size bundan daha çok bir zaman gerekmez.

Kral oldukça soğuk bir eda ile cevap verdi:

— Aldanıyorsunuz. Çok daha uzun bir zaman gerekir. Quintus Icilius'a sorunuz. Tiyatro kadınlarının namusunu çok iyi bilen marki'ye gelince, o size, bu kadınları fethetmek için bir çeyrekte daha çok bir zaman gerektiğini söyleyecektir.

— Eeh! Eeh! Hükümdarım, bu işler adamına bakar.

— Evet, bu işler adamına bakar, ama gene de matmazel Cochois'nın sizi bundan daha fazla uğraştırdığını ümit etmek isterim. Şu var ki, baylar, bu gece matmazel Porporina'yı görmedim, sadece hizmetçisiyle konuşmak, kendisinden haber almak için gittim.

La Mettrie:

— Siz mi hükümdarım? diye, haykırdı.

— Arada sırada beni bayıltacak hale getiren spazmları çekerken şifalı etkilerini hissettiğimi birdenbire hatırladığım bir şişe ilâcı ona kendim götürmek istedim. Ee, ee, bakalım hiç konuşmayacak mısınız? Bakınız hepiniz şaşırdınız. Kralca ve babaca şefkatimi övmek için can atıyorsunuz da cesaret edemiyorsunuz, çünkü içinizden beni tamamıyla gülünç buluyorsunuz.

La Mettrie:

— Vallahi hükümdarım, dedi, basit bir ölümlü gibi âşıksanız bunu kötü gözle görmem, bunda, övgüye de, alaya da sebep olacak bir tarafı göremiyorum.

— Peki benim iyi kalpli Panurge'üm. Mademki açık konuşmak gerekiyor, o halde hiç bir zaman âşık değilim. Ben basit bir ölümlüyüm, doğrudur; ama Fransız kralı olmak şerefine ulaşamadım. XV. Louis gibi büyük bir hükümdara pek yakışan çapkınlık töreleri, benim gibi küçük bir Brandenburg markisine yakışık almazdı. Kendi küçük tezgâhımı işletmek için başımda başka dertler var. Cythère koruluklarında uyumak için boş vaktim yok benim.

La Mettrie:

— Peki ama, dedi, küçük opera şarkıcısına karşı gösterdiğiniz kaygudan da hiç bir şey anlamıyorum. Eğer bu bir müzik coşkusundan ileri gelmiyorsa o zaman boynum kıldan incedir.

— Şunu iyice biliniz ki dostlarım Porporina'nın ne sevgilisiyim ne de âşığı. Ama ona çok bağlıyım. Çünkü şimdi size anlatması uzun olacak bir durumda, beni tanımadan hayatımı kurtardı. Macera gariptir. Onu size başka bir sefere anlatırım. Bu akşam çok geç oldu. Bakın M. Voltaire uyukluyor. Sofuluğun beni göndermek istediği cehennemde değil de burada bulunuyorsam onu bu kıza borçlu olduğumu bilmeniz size yetsin. Onun tehlikeli bir şekilde hastalandığını görünce ölüp ölinmediğini görmek ve kendisine Sthal'in¹ hazırladığı bir şişe ilacı götürmek için gittiğimi şimdi anlamış olacaksınız, yoksa beni bir Richelieu veya

bir Lazurn¹ yerine koymanızı istediğim için değil. Haydi bakalım, baylar, sizlere iyi geceler dilerim. On sekiz saatten beri çizmelerimi ayaklarımdan çıkarmadım; saat altıda onları tekrar ayağıma geçireceğim. Mektupların sonundaki duayı tekrar edeyim: Sizi Tanrı'nın kutsal ve ulu koruyuculuğuna emanet ederim.

.

Saraydaki büyük saatin çanı gece yarısını vurduğu sırada kibar ve genç Quedlinburg rahibesi pembe atlas-tan yatağına henüz girmişti. Bu sırada baş oda hizmetçisi prensesin sıp sıp terliklerini kakım postunun üstüne koyarken titredi ve bir çığlık attı. Birisi prensesin yatak odasının kapısını vuruyordu.

Güzel Amélie yatağının perdesini aralayarak:

-- Ne o çıldırdın mı? Ne var öyle sıçrayacak ve haykıracak?

— Altesleri acaba kapının vurulduğunu duymadılar mı?

— Kapı mı vuruldu? O halde git bak.

— Aman madam, alteslerinin yattığını bilen hangi canlı kapınızı vurmaya cesaret edebilir?

— Hiç bir canlı buna cesaret edmez mi diyorsun? O halde bir ölüdür bu. Bekleteceğine git ona kapıyı aç. Bak gene kapı vuruldu. Gitsene. Sabrımı tüketiyorsun.

Oda hizmetçisi diriden çok ölü bir halde, kapıya doğru sürüklendi, titrek bir sesle *kim o?* diye seslendi. Pek iyi tanıdığı bir ses cevap verdi:

— Ben, madam de Kleist; eğer prenses uyumadıysa kendisine söyleyeceğim önemli bir şey var.

Prenses:

— Çabuk, çabuk onu içeri al ve bizi yalnız bırak.

Rahibe ile gözdesi yalnız kalınca madam de Kleist hanımının ayak ucuna oturdu ve şöyle dedi:

— Sayın prensesim aldanmamışlar. Kral Porporina'nın delice âşıkı. Daha metresi olmamış. Bu durum, şimdilik bu kıza, zekâsı üstünde sınırsız bir itibar sağlıyor.

— Peki ama bunu, bir saat içinde nasıl öğrendin?

— Bakın nasıl öğrenim: yatağıma yatmak için soyunurken oda hizmetçimle konuşuyordum. Hizmetçim, şu Porporina'nın yanında çalışan bir kız kardeşi olduğunu söyledi. Bunun üzerine onu sorguya çektim. Ağzını aradım, inceden inceye konuşturdum. Öğrendim ki, sözünü ettiğim hizmetçim, kız kardeşinin yanından çıkarken aynı zamanda kral da Porporina'nın yanından çıkıyormuş.

— Bundan iyice emin misiniz?

— Oda hizmetçim kralı benim sizi gördüğüm gibi görmüş. Kral hizmetçimle, hasta olan veya hasta gibi görünen hanımını öteki odada tedavi ile uğraşan kız kardeşi sanarak kendisiyle konuşmuş. Kral Porporina'nın sağlığını fevkalâde bir kıyğı ile soruşturmuş. Genç kadının durmadan ağladığını öğrenince tam bir üzüntü içinde ayağını yere vurmuş. *Onu rahatsız ederim korkusuyla* görmek istememiştim, demiş. Porporina için çok kıymetli bir şişe vermiş. Nihayet hastaya, akşam saat on birde kendisini görmek için gelmiş olduğunu ertesi gün söylenmesini sıkı sıkı tenbih ederek çekilip gitmiş.

Prenses:

— Bundan alâ da macera olamaz, diye haykırdı. Kulaklarıma inanamıyorum. Hizmetçin kralın yüzünü iyice tanır mı?

— Her zaman at üstünde dolaşan bir kralın yüzünü kim tanımaz? Zaten, güzel kadının dairesinde bir kimsenin bulunup bulunmadığını öğrenmek için beş dakika önce yıldırım hızıyla bir paj gönderilmiş. Bu sırada bir kürke sarınıp sarmalanan kral âdetine göre son derecede değişik kıyafeti ile aşağıda sokağın alt başında bekliyormuş.

— Demek gizlilik, kaygı, ve hele saygı... Ya bu aşktır, de Kleist, ya da ben aşkı bilmiyorum. Geceye ve soğuğa rağmen gelip bunu bana çabucak haber veriyorsun öyle mi? Ah! Zavalı yavrum, ne kadar da iyi kalplisin!

— Hortlaklara rağmen, diye ekleyiniz sözlerinize. Birkaç geceden beri sarayda bir korkunun uyandığını biliyor musunuz? Uşağım, benimle beraber gelirken, koridorlarda koca bir ahmak gibi titriyordu.

— Neymiş bu? Gene şu beyazlı kadın mı?

— Evet, *yerleri süpüren kadın*¹.

— Bu oyunu oynayan biz değiliz, yavrucuğum! Bizim hayaletlerimiz çok uzakta bulunuyorlar. Tanrı bu hortlakların geriye gelebilmesine izin versin!

— Meraklı uşakları yolunun üstünden uzaklaştırmakta sebepleri var. *Hortlak rolünü yapanın* önce, kral olduğunu sanıyordum, ama iyi saatte olsunların cümbüşü, ne kralın dairesinin etrafında, ne de kralın Porporina'ya gideceği yol üzerinde. Bu ruhlar sayın

prensesimin etrafında dolaşıyorlar. Doğrusunu söyleyeyim, kendim bu işin içinde olmadığım için biraz korkuyorum.

— Ne diyorsun, çocuk? Onları çok iyi tanıyan sen, nasıl olur da hayaletlere inanabilirsin?

— İşte işin can alacak noktası! Derler ki onlar, kendilerini taklit edenlere kızarlarmış ve cezalandırmak için peşine düşerlermiş.

— Öyleyse bizimle uğraşmak için geç kalmışlar: çünkü bir yıldan fazla bir zaman var ki bizi rahat bırakıyorlar. Hadi, hadi bu zirvalarla kafanı yorma. Bu ruhların ne olduğunu çok iyi biliyoruz. Muhtakkak bu ruh, oda hizmetçilerinin en güzeline dua istemeye gelen ya bir pajdır, ya da bir küçük subay. Bu yüzden kendisinden hiç bir şey istenmeyen şu kocakarı müthiş bir korkuya kapıldı; baktım, sana bir türlü kapıyı açmak istemiyordu. İşte biz de oturmuş neler konuşuyoruz. De Kleist kralın sırrı elimize geçti. Ondan yararlanmalıyız. Ne yoldan gidelim acaba?

— Şu Porporina'yı ele geçirmeliyiz, hem de kralın teveccühü ile mağrur ve kuşkulu bir hale gelmeden önce.

— Elbetteki hediye, vaat, iltifat, hiç bir şey esirgemeyeceğiz. Yarından tezi yok, onun evine gideceksin. Benim tarafımdan ondan... Porpora'nın notalarını ve el yazmalarını rica edeceksin. Onun elinde İtalyan ustalarının henüz yayımlanmamış eserlerinden bir çoğu var. Buna karşılık kendisine Sébastian Bach'ın yazma notalarını vereceğimizi vaat edeceksin. Bende bir çoğu var. İşe takas yoluyla başlayacağız. Sonra gelip bana notalardaki çalıs tarzlarını öğretmesini rica ede-

riz. O bir defa evime girdi mi, onu elde etmek ve ona hakim olmak boynumun borcu olsun.

— Yarın sabah giderim madam.

— Gecen hayırlı olsun de Kleist. Beni öp, sen benim biricik dostumsun; git yat. Eğer koridorlarda *yerleri süpüren kadına* rastlarsan elbisesinin altında mahmuzları var mı yok mu iyice bak.

IV

Ertesi gün, Porporina sıkıntılı bir uykudan pek bitkin bir halde uyandığı zaman yatağının üstüne oda hizmetçisinin getirip koyduğu iki şey buldu: birincisi, üstüne F harfi kazınmış altın kapaklı necef taşından bir şişe; ikincisi, mühürlü bir tomar. Hizmetçiden sorunca bir akşam önce kralın bizzat gelerek bu şeyi getirdiğini söyledi. Pek saygılı, pek kibarca bir saf-lıkla yapılan bu ziyaretin sebeplerini öğrenince Porporina duygulandı. Genç kız: "Garip adam! Umumi hayatındaki bunca sertlik ve istibdatla özel hayatı içinde bunca iyiliği nasıl bağdaştırıyor?" diye düşündü. Hülyaya daldı. Yavaş yavaş kralı unutup kendini düşünerek bir gün önceki olayları belli belirsiz bir şekilde hatırladı ve yeniden ağlamaya başladı.

Oldukça geveze olan iyi yürekli oda hizmetçisi:

— Ne yapıyorsunuz matmazel? dedi. Dün akşam uyurken yaptığınız gibi gene hıçkıra hıçkıra ağlayacak mısınız? Bu hal yürekler parçalayıcıydı. Hatta kapı aralığından sizi dinleyen kral, üzüldüğünü belli eden bir insan gibi iki üç defa başını salladı. Bununla beraber, matmazel, talihinize birçok insanlar haset eder-

lerdi. Kral önüne gelene kur yapmaz. Hatta diyorlar ki kimseye de yapmamış; ama size âşık olduğu muhakkak.

Porporina ürpererek:

— Âşık! Neler söylüyorsun a zavallı. Diye haykırdı. Böyle münasebetsiz, böyle saçma bir sözü hiç bir zaman bir daha tekrarlama. Kral bana âşık! Aman yarabbi!

— Peki ama, matmazel, ya olduysa?

— Allah korusun! Ama böyle bir şey hiç de olmayacak. Bu tomar ne Catherine?

— Onu, sabah erkenden bir uşak getirdi.

— Kimin uşağı?

— Kira ile tutulmuş bir uşak. İlkin bana kimin tarafından geldiğini söylemek istemedi, ama dün akşam Berlin'e gelmiş bulunan kont de Saint - Germain adında birinin adamları tarafından gönderildiğini itiraf etti.

— Peki, ne diye bu adamı sorguya çektin?

— Öğrenmek için matmazel.

— Saf kız! Yalnız bırak beni.

Porporina yalnız kalınca, tomarı açtı ve tomarın içinde üstü garip ve okunması mümkün olmayan birtakım harflerle dolu bir parşömen buldu. Bu kont de Saint - Germain'den, konuşulduğunu çok işitmişti; ama kendisini tanıımıyordu. El yazmasını evirip çevirdi. Bundan hiç bir şey anlamayarak kendisiyle hiç bir münasebeti bulunmadığı bu adamın neden çözümlenecek bir muammayı kendisine gönderdiğini kavrayamayarak, birçok kimselerle beraber o da bu adamın deli olduğu sonucuna vardı; bununla beraber gönderilen

şeyi inceleyince ayrı bir küçük kâğıt parçasının üstünde şunları okudu: "Prusya'lı Prenses Amélie falcılık ilmiyle ve yıldız falıyla çok uğraşmaktadır. Bu parşömeni kendisine veriniz. Onun koruyuculuğunu ve iyiliğini kazanmış olursunuz." Ama bu satırların altında imza yoktu. Yazıyı tanıımıyordu. Üstelik tomarın üstünde hiç bir adres bulunmuyordu. Kont de Saint-Germain'in, Prenses Amélie'ye ulaşmak için, onu hiç tanımamış olan kendisine baş vurmuş olmasına hayret etti. Uşağın, bu paketi ona getirirken bir hata yaptığını düşünerek tomarı dürüp geri göndermeye hazırlandı. Ama tomarın bütünü saran beyaz kaba kâğıdı eline alınca bunun iç tarafında müzik notalarının yazılı olduğunu fark etti. İçinde bir hatıra uyandı. Kâğıt yaprağının köşesinde kararlaştırılan bir işareti araması, kurşun kalemle on sekiz ay önce çizdiği kuvvetli çizgiyi taniması, kâğıdın, minnettarlığının bir belirtisi olarak bütün bir müzik parçasından koparılmış bir yaprak olduğunu anlaması, bütün bunlar bir an sürdü. Kendisinden uzakta ve mutsuz bir dostun şu hatırasını eline alınca duyduğu acıma, kendi üzüntülerini ona unutturdu. Şimdi geriye kalan okunmaz yazıyı ne yapacağını kestirmektir. Bunu Prusya prensesine vermesi, hangi maksatla kendisine yükleniyordu? Acaba bu kadının teveccühünü ve korumasını sağlamak için miydi? Porporina bunun için ne tasa duymuştu ne de ihtiyaç. Baronun tesellisi ve selâmeti için hapiste yatanla prenses arasında yararlı münasebetler kurmak için miydi? Genç kız durakladı, şu atasözünü hatırladı: "Tereddüt edince vazgeç..." Sonra iyi ve kötü atasözlerinin bulunduğu

nu, kiminin ihtiyatlı bencilliğın, kiminin de gözü pek sadakatın işine yaradığını düşündü.

“Kendini tehlikeye soktuğın, ama dostuna, soydaşına yararlı olduğunu umduğun zaman tereddüt et-sen de davran.” diyerek ayağa kalktı.

Bir gün önceki buhran yüzünden pek bitkin, pek dermansız düştüğü için biraz ağırca yaptığı tuvale-tini henüz bitirmekteydi. Güzel kara saçlarını topuz yaparken okunmaz yazıyı prensese hemen ve emin bir şekilde ulaştırmak imkânını araştırıyordu. Bu sı-rada sırma elbiseli, uzun boylu bir uşak gelip genç kızın yalnız olup olmadığını, adını vermeyen ve ko-nuşmak isteyen bir bayanı kabul edip edemeyeceğini sordu. Genç opera şarkıcısı o zamanki sanatçıların nüfuzlu kişilerin uyruğu durumunda yaşamalarına lâ-netler ederdi. Bu saygısız bayanı başından savmak için, yanında erkek şarkıcıların bulunduğunu söylet-meye davrandı; ama bu davranışın namusluluk tasla-yan birtakım kibar kadınları kaçırmak için bir çare olmasına karşılık birtakımlarını da pek çabuk ken-dine çekmek için en emin bir yol olduğunu düşündü. Sonunda ziyareti kabul etmeye razı oldu ve biraz son-ra madam de Kleist genç kızın yanına alındı.

Bu kibar tavırlı hanımefendi opera şarkıcısına şir-rin görünmeye, her türlü sınıf farkını ona unuttur-maya karar vermişti; ama bir yandan bu genç kızın çok kibirli olduğunu kendisine söyledikleri ve öte yan-dan çok mütecessis olduğu için onu konuşturmak, dü-şüncelerinin esasına kadar sokulmak arzusuyla yanan madam de Kleist sıkılıyordu. Zararsız ve iyi kalpli görünmesine rağmen bu güzel ve kibar kadının, şu

anda gösterdiği bütün nezakette, Porporina'nın hiç gözünden kaçmayan zoraki ve yalancı bir taraf vardı. Tecessüs hainliğe o kadar yakındır ki en güzel yüzleri bile çirkinleştirebilir.

Porporina madam de Kleist'in yüzünü pek iyi tanırdı. Her opera gecesı Prenses Amélie'nin locasında gördüğü insanı karşısında bulunca ilk aklına gelen şey, ruh çağırmaya karşı olan büyük merakını bildiği için ondan bu konuyu bahane ederek hanımıyle bir görüşme isteğinde bulunmak oldu. Ama biraz zirzop ve üstelik de biraz entrikacı olarak tanınan bir insana güvenemediğinden, önce onu konuşturmaya karar verdi. Bir yandan da kuşkucu bir tecessüsün saldırılarından daha çok etkili olan savunmanın o rahat incelemesiyle bu kadını kendi yönünden gözden geçirmeye koyuldu.

Sonunda buzlar çözölüp de kibar kadın, prensesin müziğe ait ricasını söyleyince opera şarkıcısı şartların bu hayırlı yarışmasıyle varlığında uyanan memnunluğu biraz saklayarak, baskısı yapılmamış birçok besteleri aramaya koştı. O zaman birdenbire aklına bir şey gelmiş gibi haykırdı:

— Ah! Madam, sayın prensesin ayakları dibine bütün küçük hazinemi sevinçle koyarım, ama kendileri onları benim elimden kabul etmek lütfunu gösterselerdi daha bahtiyar olurdum.

Madam de Kleist:

— Benim güzel yavrum, dedi, prenses hazretleriyle gerçekten konuşmak ister mısınız?

Porporina cevap verdi:

— Evet, madam, ayaklarına kapanmak ve red-

detmeyeceğine emin bulunduğum bir lütfu kendilerinden dilemek isterdim. Çünkü büyük bir müzikçi olduğunu ve sanatçıları koruduğunu işitirdim. Üstelik onun güzel olduğu kadar iyi kalpli bir insan olduğunu da söylüyorlar. Eğer beni dinlemek lütfunda bulunurlarsa, kralın müsaadesiyle Berlin'e çağırıldıktan sonra pasaportundaki işlem eksikliğini bahane ederek, daha sınır kapısında bir sürgün gibi uzaklaştırılan öğretmenim ünlü Porporina'nın yeniden çağırılması için imparator hazretlerinden rica etmekte bana yardımcı edeceğini ummaktayım. İmparatorun teminatına ve verdiği sözlere rağmen uzun zaman sürüncemede kalan bu iş hakkında bir sonuç elde edemedim. Hemen unutulacak bir dilekçe ile kralı rahatsız etmeye cesaret edemiyorum. Ama eğer prenses hazretleri, bu türlü resmî muameleleri yapmakla görevli yöneticilere lütfedip bir kelime söylerse nihayet hayatta biricik dayanağım olan babalığımıza kavuşmak mutluluğuna erişeceğim.

Madem de Kleist haykırdı:

— Söylediklerinize ağızım açık kaldı. Tuhaf şey! Hükümdarımızın üstünde tam bir kudreti bulunduğunu sandığım Porporina, pek basit bir şeyi elde etmek için nasıl olur da bir başkasının yardımına başvurmak zcrunda kalır? Öyleyse, majeste kralın, babalığım diye adlandırdığınız kimseyi fazla sıkı bir gözcü yahut kendi işlerini bozacak bir öğütcü sayarak ondan çekinmekte olduğunu kabul etmeme izin veriniz.

Porporina madam de Kleist'ı şaşırtacak bir ciddiyetle cevap verdi:

— Bana söylediğinizi bir türlü anlamıyorum, madam.

— Anlaşıyor ki, kralın, dünyanın en büyük opera şarkıcısı hakkında duyduğu sonsuz takdirleri ve büyük hayranlığı yorumlamakta aldanmışım.

Porporina:

— Zararsız ve iddiasız fakir bir sanatçı ile alay etmek, madam de Kleist'ın ağırbaşlılığına yakışmaz, diye karşılık verdi.

— Alay mı? Sizin gibi bir melekke alay etmek kimin aklına gelebilir? Değerlerinizi bilmiyorsunuz, matmazel, hatta asil saflığınız, içimde hayret ve hayranlık uyandırıyor. Bakınız, prensesi fethedeceğinizden eminim. İlk tesire inanan bir insandır, o. Daha önce istidadınıza gönül verdiği gibi kişiliğinize de gönül vermesi için sadece sizi yakından görmesi yetecektir.

— Oysa demişlerdi ki, sayın prenses hazretleri bana karşı sert davranırmış, kendimi ona bir türlü beğendirememişim, şarkı söyleme tarzımdan da hiç hoşlanmıyormuş.

— Bu yalanları size kim uydurmuş olabilir?

Genç kız biraz şeytanlıkla:

— O halde bu yalancılığı kral yapmış olmalı, dedi.

Madam de Kleist karşılık verdi:

— Alçakgönüllülüğünüzü ve yumuşak başlılığınızı denemek için kurulmuş bir tuzaktır bu. Ama pek kurnaz büyük bir kral gibi yalan söylemeye hakkım olmadığını ispat etmek için sizi hemen arabama alıp

partisyonlarınızla birlikte prensesin huzuruna çıkarmak niyetindeyim.

— Ama beni hoş karşılayacağını tahmin ediyor musunuz?

— Bana güvenir misiniz?

— Ya eğer aldanıyorsanız, hakarete uğrayan kim olacak?

— Ancak ben prensesin dostluğu ile övündüğümü, ama onun bana karşı ne sevgisi ne saygısı olduğunu her yerde söylemenize müsaade edeceğim.

Porporina pelerinini ve menşonunu istemek için çingırağı çalarken:

— Madam, dedi, sizinle beraber geliyorum. Kıyafetim pek basit; ne yapayım beni hazırlıksız yakaladınız.

— Böyle pek şirinsiniz. Sevgili prensesimizi daha da sade bir sabah kılığı içinde bulacaksınız. Haydi gelin!

Porporina esrarlı tomanı cebine soktu, partisyonlarını madam de Kleist'in arabasına yükledi ve kendi kendine: "Benim yüzümden hayatını tehlikeye koyan bir insan için küçük bir prensesin ziyaretçi odasında, boş yere beklemeye katlanırım" diye söylenerek madam de Kleist'in ardından kararlı adımlarla yürüdü. Prensесin giyinme odalarından birine alındığı sırada yandaki odada rahibe ile sırdaşı şu birkaç sözü konuştular.

— Madam, onu getirdim; içeride.

— Ne çabuk, yaman elçiymişsin. Onu nasıl kabul edeyim? Nasıl bir insan?

— Ya çekingen ölçülü, ya da bön; ya son derece içten pazarlıklı, ya da Allahın ahmağı.

Gözleri, kavrayış ve kuşkuya alışkın bir zekânın ateşiyle, parıl parıl yanan prenses haykırdı:

— Şimdi anlarız, gelsin!

Porporina küçük odadaki bu kısa bekleme sırasında güzel prensesin zerafetinin tapınağı olan bu yerin böyle garip eşyalarla donatıldığına hayret etti: küreler, pergeller, yıldız kümeleri haritaları, usturlaplar, adı bilinmeyen karışımlarla dolu şişeler, ölü kafaları; kısaca büyüçülüğün bütün malzemesi. Genç kız şöyle düşünüyordu: "Dostum aldanmamış. Halk da kralın kız kardeşine ait sırları biliyor. Bu garip eşyaları görmeme müsaade edildiğine göre, bu merakını da gizlemediği anlaşılıyor. Haydi bakalım cesaret."

Quedlinburg rahibesi o zamanlar yirmi sekiz, otuz yaşlarında kadardı. Daha önceleri bir melek kadar güzelnış. Akşam vakti mum ışıklarında ve uzaktan bakılınca gene de güzeldi. Ama Porporina onu güpegündüz görüp yüzünün yıpranmış ve benek benek lekelerle kaplı olduğunu görünce şaşırıp kaldı. Vaktiyle dünyanın en güzel diye bilinen sonradan henüz ağlamış bir kimsenin gözleri gibi etrafı kırmızı hal-kalarla çevrilmiş olan güzel mavi gözlerinde hiç bir güven uyandırmayan hasta bir parıltı ve derinliğine bir saydamlık vardı. Ailesi ona tapar, saray halkı ona bayılırdı. Hatta uzun zaman o eski asilzade edebiyatının, büyük kişileri ele alan romanlarında portrelerini gördüğümüz kral kızlarının en cana yakını, en neselisi, en iyi yürekli, en ince ve zarifi olmuştu. Ama

birkaç yıldan beri huyu da güzelliği gibi bozulmuştu. Öfke buhranlarına, hatta onu Frédéric'in kötü taraflarına benzeten şiddet buhranlarına tutuluyordu. Erkek kardeşine benzemeye çalışmamasına ve gizlice onu çokça tenkit etmesine rağmen ondan, ayıpladığı kusurları almaya, acı ve şüpheli bir ruh, dar ve küçümser bir bilgiç, kibirli ve zorba bir hanımefendi olmaya önüne geçilmez bir kuvvetle sürüklenmişti. Bununla beraber her gün kaçınılmaz bir şekilde kendisini kaplayan çirkin huylar altında gene de doğuştan bir iyiliğin, dürüst bir duygunun, cesur bir ruhun, heyecanlı bir kalbin belirdiği görülüyordu. Bu mutsuz prensesin ruhunda acaba neler olup bitiyordu? Korkunç bir üzüntü onu yiyip bitiriyordu. Oysa müteccessis, kötü yürekli yahut duygusuz saray halkı karşısında bu kederi içinde saklaması, stuacı bir tavır takınması gerekiyordu. Kendine durup dinlenmeden çeki düzen vermek, kendini sıkmak yüzünden bambaşka iki varlığı geliştirmeyi başarmıştı: bunlardan biri hemen hemen hiç kimseye göstermediği bir kişilik, ötekisi kendini bir çeşit kin ve ümitsizlikle herkesin önüne serdiği başka bir kişilikti. Konuşmalarında daha canlı, daha gösterişçi bir hal aldığı dikkati çekiyordu. Ama bu tasalı ve zoraki neşeyi görmek üzücü bir şeydi; bu halin yarattığı buz gibi âdeta korkunç tesirin nereden geldiğini insan bir türlü anlayamıyordu. Kâh çocukluğa varacak kadar duygulu, kâh gaddarlığa varacak kadar sert oluşu herkesi şaşırtıyor, hatta buna kendisi de şaşıyordu. Sel gibi akan göz yaşları, öfkesinin ateşini söndürürken birdenbire bunların yerini vahşi bir alaycılık, yezitçe bir küçümseme alıyor, ge-

liştirmeyi ve göstermeyi yakışksız bulduğu o ferahlatıcı gevşemekten onu çekip çıkarıyordu¹.

Porporina'nın, prenses yaklaşırken ilk dikkat ettiği şey, onun varlığındaki bu çeşit ikiliği fark etmesi oldu: prensesin iki görünüşü, iki yüzü vardı: biri okşayıcı, öteki yıldırıcı; iki sesi vardı: biri melek gibi şakımak üzere Tanrı tarafından verilmiş benzeyen tatlı ve ahenkli sesi; ötekisi şeytana yakışır bir solukla hayat bulmuş ve yanan bir göğüsten çıkıyormuş gibi görünen tok ve buruk bir ses. Bu garip insan karşısında şaşkınlığa uğrayan, korku ile yakınlık duygusu arasında kararsız kalan kahramanımız, kötü bir ifritin mi yoksa bir iyilik perisinin mi kucağına düşeceğini kestiremedi.

Prensес kendi yönünden Porporina'yı hayal ettiğinden çok daha korkulu buldu. Tiyatro elbiselerini çıkarıp, kim ne derse desin, kadınları çirkinleştiren düzgünler yüzünden silinince madam de Kleist'in kendisini temin için söylediklerine hak vereceğini ve genç kızı güzelden daha çok çirkin bulacağını ummuştı. Ama pek pürüssüz, pek saf, pek parlak şu esmer ten, çok kudretli çok tatlı şu kara gözler, çok samimi ifadeli şu ağız, pek rahat pek tabii hareketleriyle şu kıvrak endam, açık yürekli, iyi kalpli, en azından gerçek bilgeliğin ve dürüstlüğün verdiği sükûnetle dopdolu bir yaratığın o genel hali, işkilli Amélie'yi, sanki mertliğine saldırılması imkânsız bir ruhu sezmiş gibi bir çeşit saygı ve utançla doldurdu.

Sıkıntısını saklamak için yaptığı çabalar genç kızın gözünden kaçmadı ve böyle ulu bir prensesin kendi önünde yılgınlık göstermesine hayret etti. Her an

kendiliğinden çözülme istidadı gösteren konuşmalarını canlandırmak düşüncesiyle içine sihirli mektubu sakladığı partiyonlardan birini açmaya başladı. O büyük kâğıdı, o iri harfleri, prensesin gözüne çarpacak şekilde elinde tuttu. İstedığı etki meydana gelince sanki notalar içinde bulunmasına şaşırdığı bu kâğıdı çekecekmiş gibi bir hareket yaptı. Ama rahibe:

— Bu ne, matmazel? Aman Yarabbi, bu size nereden geliyor? diye haykırarak kâğıdı birdenbire kaptı.

Porporina manalı bir eda ile cevap verdi:

— Alteslerine doğruyu söylemem gerekirse, bütün yabancıları öldürdüm bir konu üzerinde bana sormak lütfunda bulundukları zaman kendilerine sunmayı düşündüğüm bir müneccimlik hesabıdır bu.

Prenses ateşli bakışlarını önce opera şarkıcısına dikti, sonra sihirli harflerin üzerine çevirdi. Açık bir pencereye koştu ve sihirli yazıyı inceleyince büyük bir çığlık kopardı. Prensesin sendelediğini görerek ona doğru koşan madam de Kleist'in kolları arasına, boğulur gibi düştü.

Madam de Kleist Porporina'ya birdenbire:

— Çıkınız matmazel, dedi, ziyaretçi odasına geçin. Konuşmayın, kimseyi ama kimseyi çağırmayın. Duydunuz mu?

Prenses boğuk bir sesle:

— Hayır, hayır çıkmasın, buraya... buraya yanma gelsin, dedi.

Genç kız yanına gelince:

— Ah, çocuğum, diye haykırdı. Bana öyle bir hizmette bulundunuz ki!

Porporina'yı sıksa, beyaz ve ihtilaçla büzülmüş kolları arasına alarak göğsünün üzerinde sıktı; o hırçın, kısa ve sert öpüşleriyle yanaklarını örttü; zavallı kızın, yüzünü örsleyen bu öpüşler sanki ruhunu hüznle doldurmuştu.

Porporina:

— Gerçekten bu memleket, ırsanı çıldırtıyor, diye düşündü. Ben de birçok defa bu hale düştüğümü sanmıştım. Ama görüyorum ki, en büyük kişiler de benden çılgınmışlar. Havada bir delilik rüzgârıdır esiyor.

Prenses, nihayet kollarını genç kızın boynundan çekti ve madam de Kleist'in boynuna sarıldı; bağılıyor, ağlıyor ve en garip bir sesle:

— Kurtulmuş! Kurtulmuş! Kurtulmuş o! Dostlarım, benim iyi kalpli dostlarım! Trenck Glatz¹ kalesinden kaçmış! Kurtuldu! Kaçıyor, koşuyor, durmadan koşuyor!.. diye haykırıyordu.

İhtilaçlı bir gülme nöbetine tutuldu. Bir yandan da kesik kesik hıçkırıyor, bu hali görmek, bu sesleri duymak insana baygınlıklar veriyordu.

Madam de Kleist:

— Allahaşkınıza, madam, sevincinizi kendinize saklayın, dikkat edin, sizi işiten olmasın.

Madam de Kleist, aslında Baron de Trenck'in şifreli bir mektubundan başka bir şey olmayan bu sözde-sihirli yazıyı yerden alarak prensesin sonuna kadar okumasına yardım etti. Prenses marazî, âdeta çılgın bir neşenin çılgınlıklarıyla mektubun okumasına bin defa ara veriyordu.

V

"*Eşsiz sevgilimin* bana gönderdiği paralar sayesinde kışlanın küçük subaylarını kandırmak, benim kadar hürriyetine düşkün bir mahpusla anlaşmak, bir nöbetçiye şiddetli bir yumruk, bir başkasına zorlu bir tekme, bir üçüncüsüne yaman bir kılıç darbesi indirmek, kararsız arkadaşımı önce aşağıya ittikten sonra kale duvarından görülmemiş bir atlayışla, düşerken ayağını inciten arkadaşımı omuzlayıp bir çeyrek saat kadar böyle koşmak, burnunun ucunu görmeyecek kadar kalın bir sis tabakası, bele kadar su içinde Neiss ırmağını geçmek, öteki kıyıda koşmak, bütün gece korkunç bir karanlık içinde yürümek... Yolunu şaşırarak, nerede olduğunu bilmeden karlar içinde bir dağın etrafını dolaşmak, nihayet Glatz'daki büyük saatin dördü çaldığını duymak; yani gün ağarırken şehrin surları altında kendini bularak zamanı ve çabayı boşuna harcamak olduğunu anlamış bulunmak, tekrar cesaretini toplamak, bir köylünün evine girmek, gırtlığına silâhı dayayıp ondan iki at kaldırmak, dolu dizgin ve rastgele kaçmak, bin bir hile, bin bir korku, bin bir ızdırap, bin bir yorgunlukla hürriyetini ele geçirmek, nihayet parasız, elbisesiz, heme~ hemen ekmezsiz, dondurucu bir soğuk içinde kendini yabancı bir ülkede bulmak, ama korkunç bir hapisliliğe mahkûm olduktan sonra kendini hür hissetmek, *tapdığım sevgiliyi* düşünmek, bu haberin onu nasıl bir sevince gömeceğini tasavvur etmek, ona yaklaşmak için pek cüretli ve hileli bin bir plan hazırlamak, işte bunlar Prusya kralı Frédéric'den daha bahtiyar olmaktır, in-

sanların en bahtıyarı, Tanrı'nın en sevgili kulu olmaktır."

İşte genç Baron Frédéric de Trenck'in genç prenses Amélie'ye gönderdiği mektupta bunlar yazılıydı. Madam de Kleist'in mektubu okumaktaki rahatlığı, hayret ve teessür içinde kalan Porporina'ya defterlerin aracılığıyla bu mektuplaşmaya her ikisinin de alışık olduğunu ispat etti. Mektupta şöyle bir haşiyeye vardı:

"Ötekilere ne kadar az güvendimse bu mektubu getiren insana o kadar çok güvenim var. Ona çekinmeden her şeyi söyleyebilir ve bana göndereceğiniz bütün mektupları kendisine verebilirsiniz. Kont de Saint - Germain, bu mektupların bana ulaşmasında ona yardım edecektir. Ama her bakımdan güvenemeyeceğim söz konusu kontun, sizden bahsedildiğini duymaması ve beni signora Porporina'ya âşık olduğumu sanması lâzımdır. Onunla aramızda ancak temiz ve sakın dostluktan başka hiç bir şey geçmedi. *Taptığım kutsal varlığın* güzel alnına şüphenin gölgesi düşmesin. Ben ancak onun için yaşıyorum. Onu aldatmaktansa ölmeyi tercih ederim."

Madam de Kleist bu haşiyeyi, her kelimenin üzerinde dura dura okuduğu sırada Prenses Amélie, Porporina'nın yüz çizgilerinde bir ızdırabı, küçük düşmeyi, veya bir öfke ifadesini birden yakalamak için genç kızı inceliyordu. Bu asil yaratığın meleklerle yakışır sakın mutluluğunu görünce genç kızı yeniden öpüp sevmeleriyle bunalıtı ve ona tam bir güven verdi; biryandan da haykırıyordu:

— Nasıl olmuş da senden şüphe etmişim, zavallı çocuk! Seni ne kadar kıskandığımı, senden ne kadar nefret ettiğimi, sana ne kadar lânet ettiğimi bilemezsin. Seni kötü ve çirkin bir oyuncu olarak görmek istiyordum; çünkü seni fazla güzel, fazla iyi bulmaktan korkuyordum. Seninle ilişkiler kurduğunu görmekten korkan kardeşim, konserlerime seni getirmek istiyormuş gibi görünerek senin Viyana'da Trenck'in metresi ve taparcasına sevdiği bir kadın olduğunu bana ima etmekten geri kalmadı. Senden beni büsbütün uzaklaştırmanın çaresi bu olduğunu iyice biliyordu. Ben de buna inanıyordum. Oysa sen en büyük tehlikelere kendini atarak bu mutlu haberi bana getirmeye çalışıyormuşsun. Demek kralı sevmiyorsun? Ah, iyi ediyorsun. O erkeklerin en ahlâksızı, en zalimidir.

Prensesin Porporina'nın önünde içini saklamamasından ve nöbet içindeymiş gibi durmadan konuşmasından ürken madam de Kleist:

— Aman, madam, madam, dedi, eğer matmazel bir cesaret ve sadakat meleği olmasaydı, şu anda kendinizi öyle büyük bir tehlikeye atmış olacaktınız ki!

— Doğru... Öyle bir haldeyim ki! Anlıyorum, aklım başımda değil. Kapıları iyice kapat, de Kleist, ama daha önce bir kimsenin yan odalardan dinleyip dinlemediğine bir bakıver.

Prenses Porporina'yı göstererek sözlerine şunları ekledi:

— Şuna bak bir kere, sonra da onun yüzü gibi bir yüzden şüphe edilir mi edilmez mi söyle bana. Ha-

yır, hayır, görüldüğüm kadar ihtiyatsız değilim ben. Sevgili Porporina sanmayın ki, size içimi döküşüm bir dalgınlık eseridir, gene sanmayın ki aklım başıma gelince yaptığıma pişman olacağım. Bakın evlâdım, şaşmayan bir içgüdüüm var, gözlerim hiç bir zaman beni aldatmadı. Soyundan geliyor bu. Kardeşim kral da böyle bir hasletle övünür durur, ama bu bakımdan benimle boy ölçüşemez. Hayır beni aldatamazsınız. Bunu görüyorum ve biliyorum. Mutsuz bir aşkın yakıp kavurduğu, kimsenin hayal edemeyeceği acıları çekmiş olan bir kadını aldatmaya hiç bir zaman gönlünüz razı olmaz.

Porporina sanki andına Tanrı'yı tanık gösteriyormuş gibi prensesin yanına diz çökerek:

— Asla, madam, dedi, ne sizi, ne hayatımı kurtarmış olan M. de Trenck'i, ne de zaten dünyada hiç kimseyi...

— Hayatını mı kurtardı? Ah! Onun daha birçoklarının hayatını kurtardığına eminim. O öyle yiğit, öyle iyi kalpli, öyle güzeldir ki! Çok güzeldir değil mi? Ama ona pek fazla bakmamış olacaksın, yoksa âşık olurdun. Ona âşık değilsin değil mi? Onu nasıl tanıdığını, senin hayatını nasıl kurtardığını bana anlatırsın. Ama şimdi değil. Seni dinleyemem. Şimdi ben konuşacağım. İçim içime sığmıyor. Nice zamandır yüreğim, bağrımda kuruyup kaldı. Söylemek, durmadan söylemek istiyorum. Beni rahat bırak de Kleist. Sevincim dışarı taşsın, yoksa patlarım. Sadece kapıları kapat, etrafı gözle. Bekçilik et bana. Beni koru. Acıyınız bana sevgili dostlarım. Çünkü çok mutluyum.

Prenses hüngür hüngür ağlamaya başladı. Göz yaşlarıyla kesilen bir sesle ve hiç bir şeyin yatıştırımayacağı bir heyecan içinde sözüne devam etti:

— Öğreneceksin ya, onu gördüğüm ilk an, ondan hoşlanmıştım. On sekiz yaşındaydı. Bir melek kadar güzeldi. Hem öyle bilgili, öyle açık yürekli, öyle yığitti ki! Beni İsveç kralı ile evlendirmek istiyorlardı. Ah, evet, benim kraliçe olacağımı, kendisinin ise evde kalacağını düşünen kardeşim Ulrique hırsından ağlıyordu. Ama ben ona: canım kardeşim, dedim, ikimiz anlaşabiliriz. İsveç'in başında bulunanlar, katolik bir kraliçe istiyorlar. Ben din değiştirmek istemem. Onlar, her türlü politika hareketlerinden uzak, tasasız, sakin tabiatlı, hanım hanımcık bir kraliçe istiyorlar; ben kraliçe olsaydım, hükmetmek isterdim. Elçilerin önünde bu noktaları açıklayacağım. Göreceksin ki ertesi gün hükümdarlarına İsveç'e uygun olanın ben değil sen olacağını yazacaklar. Söylediğim gibi yaptım ve kız kardeşim İsveç kraliçesi oldu. O günden bu yana hayatımda her gün komedi oynadım. Ah! Porporina, kendinizi tiyatro oyuncusu mu sanıyorsunuz? Hayır, bütün hayatınızda sabah, öğle, akşam, çoğu zaman gece de rol oynamanın ne olduğunu bilemezsiniz. Çünkü etrafımızda canlı namına ne varsa işi gücü bizi gözlemek, niyetimizi anlamak ve bizi gammazlamaktır. Kardeşim, benim çabalarım ile ayağımı kaydırıp İsveç tahtına geçtiği zaman bu işe çok üzülmüş ve kızmış görünmek zorunda kaldım. Trenck'ten nefret ediyor görünmek, onu gülünç bulmak, onunla alay etmek zorundaydım. Hem bu işler öyle bir zamanda oldu ki, ona tapıyordum, metresi idim, mutluluk sar-

hoşluğu ile kendimden geçmiştım. Bugün gibi, ah, bugünden de çok! Ah! Ama Trenck benim gösterdiğim gücü ve ölçülü davranışı gösteremedi. Bir kral çocuğu olarak doğmamıştı. Benim gibi yapmacık yapmasını ve yalan söylemesini bilmiyordu. Kral her şeyi sezdi, kral âdetlerine uyarak yalan söyledi ve hiç bir şey görmüyormuş gibi davrandı. Ama Trenck'e zülmetti, gözdesi olan bu güzel paı kinine ve öfkesine kurban gitti. Hakaretleriyle, haşinliğiyle onu bunalttı. Sekiz günün yedisinde onu hapis ettirdi, ama sekizinci gün Trenck kollarımın arasındaydı. Çünkü hiç bir şey onu korkutmuyor, hiç bir şey onu yıldırmiyordu. Böyle bir cesarete insan nasıl hayran olmaz. O zaman kral ona yabancı bir ülkede bir vazife vermeyi tasarladı. Bu görevi aynı ustalık ve çabuklukla başarinca da Marie-Thérèse'in hizmetinde bulunan kardeş çocuğu çapulcu Trenck'e, istihkâmlarımızın planlarını ve savaş sırlarını verdiği iddiasıyla onu suçlamak alçaklığını gösterdi. Böylece sonsuz bir mahpuslukla Trenck'i benden uzaklaştırmakla kalmıyor, şerefini ayaklar altına almanın, korkunç zindanlarda onu ıztıraptan ümitsizlikten ve öfkeden öldürmenin de yolunu bulmuş oluyordu¹. Artık ben nasıl, bu kardeşi sayabilir ve ona Allah razı olsun diyebilirim bir gör. Söylenğine göre kardeşim büyük bir adammış. Ben de söylerim ki bir canavardır o. Ah! Genç kız onu sevmekten sakın. Çünkü o seni bir dal gibi kıracaktır. Ama onu seviyormuş gibi görünmeli, daima öyle görünmeli. Yaşadığımız hava içinde nefes aldığını bile göstermemeli. Ben erkek kardeşimi taparcasına seviyormuşum gibi görünürüm. Onun sevgili kardeşi-

yim. Bunu herkes bilir. Ya da öyle olduğunu sanır. Benim bir dediğimi iki etmez. Sans - Souci'deki çardak kirazlarını kendi eliyle toplar. Dünyada bu yemişlerden başka hiç bir yemişi sevmediği halde, bana göndermek için nefsinden kesip onları bana yollar¹. Sepeti getiren uşağa sepeti vermeden önce kirazları yolda yemesin diye sayar. Ne ince bir alâka! Dördüncü Henri ve Kral René'ye² yakışır bir saflık! Ama yer altındaki zindanda sevgilimi mahvettirir, onu sevmenin cezasını bana çektirmek için gözümün önünde şerefini kırar. Ah! Ne yüce bir kalp, ne iyi yürekli bir kardeş! Birbirimizi çok severiz doğrusu.

Böyle konuşurken prenses sarardı, sesi zayıfladı, yavaş yavaş söndü. Gözleri bir noktaya dikildi, sanki gözleri evlerinden fırlamıştı. Hareketsiz ve mosmor kesildi. Kendini kaybetmişti. Korkuya kapılan Porporina prensesin korsasının bağlarını çözmek, yatağına yatırmak için madam de Kleist'e yardım etti. Prensес yatağında biraz kendine geldi ve anlaşılması imkânsız sözler mırıldanmaya devam etti.

Madam de Kleist opera şarkıcısına dedi ki:

— Buhran, Tanrı'nın lütfuyle geçecektir. İradesini topladığı zaman hizmetçilerini çağıracağım. Size gelince sevgili yavrum, muhakkak müzik salonuna geçmeniz, duvarlara, daha çok yan odadaki kulaklara şarkı söylemeniz gerekiyor. Çünkü kral, buraya geldiğinizi elbette öğrenecektir. Prensесin yanında müzikten başka bir şeyle uğraşmıyormuş gibi görünmeniz gerek. Prensес hastalanmış olacak, bu da sevincini gizlemeye yarayacak. Ne prensесin, ne de sizin Trenck'in kaçışından haberiniz yokmuş gibi görünmek gerek. Şu

anda kralın bu işten haberi vardır, bu muhakkak! Öfkeli-
kelidir, korkunç şüpheler içindedir ve herkesten şüphelenmektedir. İhtiyatlı olunuz! Bu mektubu prense-
se verdiğinizizi anlarsa sizde mahvoldunuz, ben de. Bu
ülkede kadınları, erkekler gibi kalede hapsederler, ha-
piste onları, bütün erkekler gibi bile bile unuturlar.
Bu kadınlar orada tıpkı erkekler gibi ölürlər. İşte ar-
tık herşeyi biliyorsunuz, allahısmaırladık. Şarkı söy-
leyiniz ve hiç bir şey yokmuş gibi sessizce savuşunuz.
Bütün şüpheleri üstümüzden atmak için en azından
sekiz gün birbirimizi görmeyeceğiz. Prensesin minnet
duygularına güveniniz. Eşsiz bir kadındır ve fedakâr-
lığı mükâfatlandırmayı bilir.

Porporina üzüntüyle:

— Ne yazık! Madam. Benim demek tehditlere,
vaatlara karşı duygu lu bir insan olduğumu sanıyor-
sunuz. Böyle düşündüğünüz için size acırım.

Az önce paylaştığı şiddetli heyecanlardan sonra
yorgunluktan bitkin ve bir gün önceki geçirdiği heye-
canından hâlâ hasta olan Porporina gene de klavsenin
önüne oturdu. Şarkı söylemeye başlıyordu ki, arkasın-
dan bir kapı, hiç farkına varmadan açıldı ve birden-
bire klavsenin üstünde duran aynanın içinde kralın
yüzünün belirmediğini gördü. Titredi ve ayağa kalkmak
istedi. Ama kral kuru parmaklarını omuzlarına
dayayarak onu oturtmaya ve devam etmeye zorla-
dı. Genç kız büyük bir nefret ve sıkıntı ile boyun eğ-
di. Şarkı söylemeye kendini bu kadar az arzulu hiç
bir zaman hissetmemiş ve hiç bir zaman Frédéric'in
varlığını, müzik ilhamı bakımından, bu kadar ürkü-
tücü ve böyle dondurucu bulmamıştı.

Genç kız parçasını bitirdiği zaman kral:

— Mükemmel bir şekilde söylenmiş bir şarkı dedi.

Şarkı söylediği sırada kralın, ayaklarının ucuna basarak gidip kız kardeşinin yatak odasını yarı aralık kapının arkasından dinlediğini dehşetle gördü.

Kral sözlerine devam etti:

— Ama bu güzel sesin, bu sabah biraz pürüzlenmiş olduğunu üzüntüyle görüyorum. Sizi dinlemek için çağırılan prenses Amélie'nin garip heveslerine boyun eğecek yerde istirahat etmeliydiniz.

Kralın somurtgan ve tasalı halinden korkan genç kız cevap verdi:

— Prensес hazretleri birden rahatsızlandı ve kendisini oyalamak için şarkı söylememi emrettiler.

Kral sert bir şekilde cevap verdi:

— İnanın ki emeğiniz boşuna, prenses sizi dinlemiyor. Müziğe aldırınadan içerde madam de Kleist'la fısıllı fısıllı konuşuyor. Mademki iş böyle, biz de onlara aldırış etmeden burada fısıldaşabiliriz. Hastalık bana ciddi görünmüyor. Sanırım cinsiyetiniz ifrattan tefri-te geçiyor. Dün akşam sizi ölmüş sanıyorlardı. Kız kardeşimi tedavi etmek ve oyalamak üzere bu sabah buraya geldiğinize kim inanabilir? Ortada fol yok yumurta yokken burada görünmenizin hangi tesadüfle olduğunu bana lütfen söyler misiniz?

Bu soruya şaşırان Porporina, Tanrı'dan ilham bekledi.

Genç kız cesaretini toplamaya çalışarak:

— Haşmetlim, bu bakımdan ben de çok şey bilmiyorum. Bu sabah benden burada duran partisyon

âstenildi. Bunu getirmemin bir vazife olduğunu düşündüm. Zaten odaya notaları bırakıp çabucak geri döneceğimi sanıyordum. Madam de Kleist beni gördü. Beni yakından görmek merakına kapıldığı anlaşılan prenses hazretlerine geldiğimi haber verdi. İçeri girmek için beni zorladılar. Sayın prenses hazretleri çeşitli müzik parçalarının üslûbu hakkında bana sorular sormak tenezzülünde bulundular. Sonra kendisini hasta hissedip yatağa girince bu partiyonu dinlettirmem için bana emir verdiler. Şimdi artık ümit ederim ki müsaade buyrulur da provama giderim.

— Daha prova vakti değil, dedi kral. Sizinle konuşmak istediğim zaman neden bilmiyorum, kurtulmak için yerinizde duramıyorsunuz.

— Çünkü majestelerinin huzuruna lââyık olmadığımдан korkuyordum.

— Sevgili yavrum, sizde iz'an yok.

— Daha iyi ya, haşmetlim.

Kral, genç kızı klavsenin önüne oturmaya zorlayarak ve onun karşısına dikilerek:

— Kalacaksınız, dedi.

Sonra yarı babaca, yarı zalimce bir eda ile ilâve etti:

— Demin anlattığınızın hepsi doğru mu?

Porporina, yalana karşı duyduğu dehşeti yendi. Çoğu zaman kendi işlerinde bu müthiş adamla samimi olmayı, ama onun kurbanlarının selâmeti söz konusu olduğu zaman yalan söyleyebileceğini düşünmüştü. Genç kız farkında olmadan efendisinin lütuf-kârlığını gazaba çevirebilecek o buhran anının gelip çattığını hissediyordu. Gizliliğe saptıktan sonra seve se-

ve kendini feda edebilirdi. Ama Trenck'le prensesin kaderi onun göstereceği tez kavrayışa ve zekâyâ bağlıydı. Şeytanca bir gülümseyişle kralın o kartal bakışına karşı koydu. Bu bakış şu anda, daha çok bir ak-babanın bakışıydı.

Kral:

— Peki, dedi, neden cevap vermiyorsunuz?

— Sayın imparator, az önce söylediğimden şüphe ediyormuş gibi davranarak neden beni korkutmak istiyorlar?

— Hiç de korkan bir haliniz yok. Bu sabah aksine, bakışınızı pek atakça buluyorum.

— Haşmetlim, insan nefret ettiğinden korkar. Ne diye sizden korkacağım?

Frédéric, Porporina'dan şimdiye kadar aldığı en işveli bu cevap karşısında heyecanlanmamak için timsah yelesini kabarttı. Âdeti olduğu üzere, hemen lâfı değiştirdi ama, bu, sanıldığından daha güç bir sanattı.

— Dün akşam sahnede neden bayıldınız?

— Haşmetlim için pek önemsiz bir kaygı bu. Üstelik bana ait bir sır.

— Benimle bu kadar serbest konuşabilmek için bu sabah kahvaltıda ne yediniz ki?

— Bir şişe kokladım, onu bana getirenin iyiliği ve adaleti hakkında içim güvenle doldu.

Frédéric çok soğuk bir ahenkle ve şımarık bir hoş görüşle:

— Ya! Demek bunu bir aşk ilânı sandınız?

Genç kız pek samimi bir korku ile:

— Tanrıya şükürler olsun ki hayır, diye cevap verdi.

— Neden *Tanrıya şükürler olsun*, diyorsunuz?

— Çünkü sayın hükümdarın ancak savaş ilân ettiğini bilirim. Hatta kadınlara bile.

— Siz ne çariçe, ne de Marie-Thérèse'siniz, sizinle nasıl bir savaş yapabilirim?

— Arslanla küçük bir sineğin yapabileceği savaş.

— Böyle bir masalı örnek verdiğinizde göre gıcundüğünüz bir şey olacak. Çünkü hikâyede küçük sinek arslanı üze üze öldürmüştü.

— Muhakkak ki, bu arslan öfkeci ve bu sebeple de zayıf bir arslanmış. Şu halde bu kıssayı düşünmemiş olacağım.

— Ama küçük sinek zorlu ve sokucu imiş. Belki kıssa size uygun düşer.

— Majesteleri buna inanıyorlar mı?

— Evet.

— Yalan söylüyorsunuz haşmetlim.

Frédéric, genç kızın bileğini yakaladı ve çürütecek kadar sıktı. Bu garip harekette öfke ve aşk vardı. Porporina'nın yüzünde bir değişiklik olmadı. Kral genç kızın şişmiş ve kızarmış eline bakarak:

— Cesursunuz, diye ilâve etti.

— Hayır haşmetlim, sadece etrafınızdakiler gibi cesaretimi gizlemiyorum.

— Ne demek istiyorsunuz?

— İnsan çoğu zaman öldürülmemesi için ölü taklidi yapar. Sizin yerinizde olsaydım, bu kadar korkunç görünmek istemezdim.

Kral bir defa daha lâkırdıyı değiştirerek:

— Kime âşıksınız? dedi.

— Kimseye, haşmetlim.

— Peki o halde neden sinir buhranları geçiriyorsunuz?

— Bu iş Prusya'nın kaderini hiç bir şekilde ilgilendirmez. O halde kralın bunu öğrenmek için bir tasası olmasa gerek.

— Demek sizinle konuşanın kral olduğunu sanıyorsunuz?

— Bunu unutmak elimden gelmez.

— Bununla beraber unutmalısınız. Kral sizinle hiç bir zaman konuşmayacak. Hayatımı kurtardığınız kral değildir, matmazel.

— Ama ben burada Baron de Kreutz'ü bulamadım.

— Bu bir sitem mi? Sitemse haksız. Dün sağlığınıza hakkında haber almaya kral gitmemişti, yüzbaşı Kreutz gitmişti.

— Bu ayırım benim anlayamayacağım kadar ince.

— Öyleyse bu inceliği anlamaya çalışınız. Bakın, şapkamı böyle biraz sola eğdiğim zaman yüzbaşı Kreutz olacağım. Onu şöyle sağ tarafa eğdiğim zaman kral olacağım. Benim durumuma göre siz ya Consuelo, ya da matmazel Porporina olacaksınız.

— Anlıyorum, haşmetlim. Ama bu benim için mümkün değil. Hükümdarımız, iki, üç, hatta yüz şekle girmekte hürdür. Ama ben ancak bir kişi olabilirim.

— Yalan söylüyorsunuz. Burada konuştuğunuz gibi arkadaşlarınızın yanında konuşmadınız.

— Haşmetlim, buna aldanmayınız.

— Vay canına, bugün içinize şeytan mı girdi?

— Hayır, sayın imparatorun şapkası ne solda, ne sağda. O halde kiminle konuştuğumu bilemiyorum.

Kral hele şu anda, Porporina'nın karşısında tutulduğu cazibeye yenilerek elini, neşeli bir babacanlıkla şapkasına götürdü. Şapkasını sol kulağı üstüne öyle eğdiki, korkunç yüzü gülünç bir hal aldı. Mümkün olduğu kadar basit bir insan, aylak bir kral halini takınmaya çalışıyordu. Ama buraya üzüntülerini dağıtmaktan ziyade Quedlinburg rahibesinin sırlarını öğrenmek için geldiğini birden hatırlayarak, sıkıntılı ve anı bir hareketle şapkasını büsbütün çıkardı, dudaklarındaki gülümseme söndü, alını karardı. Genç kıza:

— Burada durunuz. Sizi almak için geleceğim.

Sonra kendisini titreye titreye bekleyen prensesin odasına geçti. Kralın Porporina ile konuştuğunu görmüş olan madam de Kleist hanımının yatağı yanından kıpırdamaya cesaret edememişti. Bu konuşmayı duymak için boşuna çaba harcadı. Odaların büyüklüğü yüzünden bir kelime duymadığı için canlıdan daha çok ölü gibiydi.

Öte yandan Porporina içeride geçecek olanları düşünerek ürperdi. Kralın karşısında her zaman ağır başlı davranan, saygılı bir samimiyet takınan genç kız prensesi, şu anda karşılaştığı tehlikeli sorgudan kurtarmak çabasıyla kralı, biraz yapmacıklı açık yüreklilik gösterileriyle oyalamak için kendini bir hayli zorlamıştı. Zavallı kız kardeşine eziyet etmekten onu büsbütün vaz geçireceğini ummuştu. Ama Frédéric bundan vaz geçecek adam değildi. Zavallılığın çabaları zorba hükümdarın inadı önünde başarısızlığa uğ-

ruyordu. Prenses Amélie'yi Tanrı'ya emanet etti. Çünkü genç kız kralın, kendi açıklamalarıyla yandaki odada hazırlanan açıklamaları karşılaştırmak için kendini orada beklettiğini çok iyi anladı.

VI

Fakat aman Allahım, bir engizisyon mahkemesi başında bulunan en korkunç Dominiken papazı bile kurnazlıktan yana şu üç kadınla boy ölçüşebilir mi? Hele bu kadınlardan her biri aşk, korku ve arkadaşlık duygularından aynı yolda ilham almışlarsa. Frédéric tatlı dil güler yüzle, kışkırtıcı alayla, beklenmedik sorularla, yapmacık bir ilgisizlikle, dolambaçlı gözdağlarıyla her türlü davranışı boşuna denedi, hiç bir şey kâr etmedi. Consuelo'nun, prensesin dairesinde bulunuşunun izahında, madam de Kleist'in kullandığı ağızla Amélie'nin sözleri, Porporina'nın o pek yakışıklı buluşuna tamamıyla uygundu. Bu, en tabii, en gerçeğe yakın düşen bir buluştu. Her şeyi tesadüfe bağlamak en güzel çaredir. Tesadüf konuşmaz ve yalanlanmaz.

Çekişmeden yorgun düşen kral niyetinden vaz geçti, yahut tabiyesini değiştirdi. Çünkü birdenbire:

— İçerde Porporina'yı unuttum; sevgili kardeşim, kendinizi iyi hissettiğinize göre onu odaya alınız. Gevezelikleri bizi eğlendirir, diye haykırdı.

Bir tuzaktan korkan prenses:

— Uyumak istiyorum, dedi.

— Öyleyse, ona iyi günler dileyiniz, kendi ağzınızla selâmetleyin.

Kral böyle söyleyerek, madam de Kleist'den önce davranıp kapıyı açtı ve Porporina'ya seslendi. Ama onu savacak yerde hemen İtalyan ve Alman müziği hakkında bir konuşmaya girişti. Konu biter bitmez birdenbire haykırdı:

— Ha! Signora Porporina söylemeye unutuyordum. Şüphesiz sizi sevindirecek bir haberim var. Dos-tunuz Baron de Trenck artık hapiste değil.

Genç kız ustaca bir saflıkla sordu:

— Hangi Baron de Trenck, haşmetlim, iki Baron de Trenck tanırım. İkisi de hapiste.

— Çapulcu de Trenck Spielberg'de¹ ölecektir. Sı-vışan Prusya'lı Trenck'dir.

Porporina:

— Öyleyse, dedi, kendi hesabıma teşekkür ederim size, sayın efendimiz yüce gönüllü ve adalete yakışır bir davranış göstermişler.

— İltifatınıza minnettarım, matmazel. Ya siz, sevgili kardeşim, bu konuda ne düşünürsünüz.

Prenses:

— Neden bahsediyordunuz kuzum; dinlemedim sizi kardeşim. Uyumak üzereydim.

— Duvardan atlayıp Glatz'dan kaçan güzel de Trenck'den, koruduğunuz insandan bahsediyordum.

Amélie büyük bir soğukkanlılıkla:

— Öyle mi? Çok iyi yapmış. Diye cevap verdi.

— Çok kötü yapmış, dedi kral soğuk soğuk. İş incelenmek üzereydi. Belki de yüklendiği suçlamalardan kendini kurtarabilirdi. Kaçması cinayetlerinin itirafıdır.

Amélie daima sükûnetle:

— Eğer, dedi, iş böyleyse ben de onu korumam.

— Matmazel Porporina onu savunmakta direnecektir. Bundan eminim. Gözlerinden okuyorum.

Genç kız:

— Çünkü, dedi, ihanete inanmam.

— Hele ihanet eden çok güzel bir delikanlıysa? Kardeşim, matmazel Porporina'nın Baron de Trenck'le sıkı fıkı dost olduğunu biliyor musunuz?

Amélie soğuk bir eda ile dedi ki:

— Allah mübarek etsin! Eğer o şerefsiz bir insansa, matmazole onu unutmasını öğütlerim. Şimdi matmazel size iyi günler dilerim. Çünkü kendimi çok yorgun hissediyorum. Partisyonu okuma işinde bana yardım etmek üzere birkaç gün sonra gelmenizi rica edeceğim.

— Demek, dedi kral, yeniden müzikten zevk almaya başladınız. Onu büsbütün bıraktığınızı sanmıştım.

— Bu işe yeniden başlamak niyetindeyim. Umardım ki kardeşim, benden yardımınızı esirgemezsiniz. Müzikte çok ilerlediğinizi söylüyorlar. Şimdi de bana ders verirsiniz.

— Her ikimize de dersi, signora verecek. Size onu getireceğim.

— Tamam, bana büyük bir zevk olacaktı.

Madam de Kleist, Porporina'yı yan odaya kadar geçirdi. Az sonra genç kız, saraydan çıkmak için nereye yöneleneceğini bilmeden, oraya gelmek için nelerden geçtiğini hatırlamadan uzun koridorlarda kendini yapayalnız buldu.

Kralın sarayı — daha fazlasını söylemeyelim — pek sıkı bir tasarruf zihniyetiyle idare edildiği içine şatoda çok az uşağa rastlanırdı. Porporina kendine yol gösterecek tek bir uşak bulamadı.

Az önce olup bitenleri aklından geçiren, bir gün önceden beri yorgunluktan bitkin ve aç olan Porporina, düşünecek halde olmadığını hissetti. Bu gibi durumlarda bazen görüldüğü üzere marazi bir sinir gerginliği gene de gücünü destekliyordu. Sağlığı yerinde olduğu zaman yürüyeceğinden daha hızlı yürüyordu. Bir gün evvelkinden beri ona garip bir huzursuzluk veren tamamıyla kendisine ait düşüncelerden yakasını kurtaramadığı için nerede olduğunu büsbütün unuttu ve yolunu şaşırdı. Koridorlar, avlular geçti, geri döndü. Merdivenlerden indi tekrar çıktı. Türü insanlarla karşılaştı. Onlara yolunu sormayı akıl etmedi ve sonunda kendini bir rüyadan uyanıyormuş gibi karmakarışık eşyalarla dolu geniş bir salonun kapısında buldu. Kapının eşiğinde terbiyeli ciddî bir adam büyük bir nezaketle onu selâmladı ve içeriye davet etti.

Porporina, saray kütüphanesi muhafızı ve bu garibeler odasının bekçisi olan büyük bilgin, akademisyeni Stoss'u¹ tanıdı. Bu zat, Reformasyon'un ilk çağlarına ait protestan müziğini yansıtan kıymetli el yazması notalarını, kralın koleksiyonunu zenginleştiren o hazinelerini okutmak üzere birçok defalar Porporina'nın evine gelmişti. Genç kızın saraydan çıkmak için yol aradığını öğrenince, onu hemen evine götürmeyi teklif etti. Ama kendisine emanet edilen, kendisinin de haklı olarak iftihar ettiği bu kıymetli galeri-

ye göz atmasını öyle ısrarla rica etti ki, Porporina reddedemedi ve onun koluna dayanarak dolaşmaya başladı. Bu dolaşmaya, sandığından çok daha fazla bir ilgi duymakta gecikmedi. Dikkati, bu sayın profesörün kendisine önemle işaret ettiği bir eşyaya takıldı.

Profesör genç kıza dedi ki:

— İlk bakışta hiç özelliği bulunmayan hatta orijinal bir anıt olduğundan şüphe ettiğim bu trampetin büyük bir şöhreti vardır. Göğüs şişkinliğini belli etmesinden, kendiniz de anlayacağınız gibi, bu savaş aletinin ses veren kısmı, insan derisinden yapılmıştır, bu muhakkak. Sayın imparatorumuzun henüz bitirdiği şanlı savaş sırasında, Prag'dan alıp getirdiği bu ganimetin, on beşinci yılda büyük Huss'cu ayaklanmasına başkanlık eden *Calitin'lerden Jean Ziska'nın* derisi olduğunu söylerler. İddia edilmektedir ki bu adam, *o kimin olursa zaferin de o tarafta olacağını* söyleyerek bu kutsal deriyi silâh arkadaşlarına miras bırakmış. Bohemyalılar bu korkunç trampetin sesinden düşmanların kaçtığını, bu sesin kutsal dava uğrunda savaşırken ölen bütün eski komutanların ruhlarını davet ettiğini ve başka binbir mucize gösterdiğini iddia ederler¹... Ama içinde yaşamak mutluluğuna eriştiğimiz *aklın* şu parlak yüzyılında bu türlü boş inanlar ancak hor görülmeye değer. Ana kraliçe hazretlerinin vaizleri ve değerli Huss'cular tarihi yazarı M. Lenfant, Jean Ziska'nın derisiyle beraber gömüldüğünü iddia eder. Bu itibarla... Galiba sarardınız, matmazel. Sakın hasta olmayın. Yoksa bu garip eşyayı görmekten tiksindin-

niz mi? Bu Ziska büyük bir katil, pek vahşi bir asi imiş.

Porporina:

— Olabilir, mösyö, dedi, ama ben Bohemya'da oturdum ve bu insanın orada pek büyük bir adam olduğunu duydum. Bugün Fransa'da XIV. Louis'nin hatırası ne kadar canlı ise onun hatırası da o ülkede öyle yaşıyor. Ona vatanının kurtarıcısı gözüyle bakıyorlar.

M. Stoss gülümseyerek cevap verdi:

— Ne yazık ki hiç de kurtarılamamış bir vatan. Kurtarıcısının ses veren göğsünü istediğim kadar tınlatayım, torunlarını yenen hükümdarın sarayında şerefsiz esir yatan ruhunu bile karşıma getiremem.

Sayın M. Stoss o bilgiç edasıyla konuşurken trampetin üstünde parmaklarını gezdirdi. Trampet, bu müzik aletlerinin ölüm marşları çalınırken hafif hafif vurulunca çıkan o matemli sese benzer donuk ve meşum bir seda verdi. Ama muhafazakâr bir bilginin bu saygısızca eğlencesi, kollarına atılarak garip ve korkunç bir eşyadan ürkmüş çocuk gibi yüzünü omuzuna gizleyen Porporina'nın kulakları sağır eden bir çığlıkla, yarıda kaldı.

Ağırbaşlı Stoss bu anı korkunun nedenini araştırmak için etrafına bakındı. Salonun kapısında duran, kılığı içinde nefret duygusu uyandıran bir adam gördü. Bu adama uzaklaşmasını işaret edecekti. Fakat kendisine yapışmış olan Porporina'nın daha kollarını serbest bırakmadan önce bu adam çekilip gitmişti.

Bay Stoss, titreyen ve bitkin bir hale gelen genç kıızı, hemen çöktüğü bir iskemlenin yanına götü-rürken:

— Doğrusu, matmazel, dedi, size ne olduğunu an-lamıyorum. Duyduğunuz heyecana sebep olabilecek hiç bir şey görmedim.

Porporina sönük bir sesle ve şaşkın bir tavırla:

— Hiç bir şey görmediniz, hiç bir şey görmediniz, öyle mi? dedi. Orada kapının eşiğinde... Bir adam dur-muş, korkunç gözlerle bana bakıyordu, görmediniz mi?

— Sarayda sık sık dolaşan ve çok güzel söyle-diğiniz gibi kendisine belki de korkunç tavırlar ver-mek isteyen bu adamı ben de pekâlâ gördüm. Ama itiraf edeyim ki, o beni korkutmaz, yalanlarına alda-nanlardan değilim.

— Onu gördünüz demek? Ah! Mösyö, gerçekten oradaydı değil mi? Aman Yarabbi, aman Yarabbi! Rüya görmedim ya! Ne demek bu?

— Bu demek o ki, inanmaktan ziyade onun çılgınlıklarıyla eğlenen sevinli ve yüce bir prensesin özel himayesinden yararlanarak şatoya girmiştir. Şimdi de prenses hazretlerinin dairesine gitmektedir.

— Peki ama kim bu adam? Adı nedir?

— Kim olacak Trismégiste¹, Prens Amélie'nin sihirbazı, geleceği haber veren, gizli hazinelerin yerini bildiren, altın yapma sanatını ve büyük Frédéric'in şanlı saltanatından önce burada... moda haline gelen her türlü salon hünerlerini meslek edinmiş olan şarlatanlardan biri. Her halde duymuş olacaksınız.

— Evet, evet mösyö, prenses hazretleri her hal-de merak yüzünden bu konuyu incelediğini biliyorum².

— A elbette merak yüzünden. Böyle aydın, böyle bilgili bir prensesin bu türlü garipliklerle ciddi bir şekilde uğraşması nasıl tasavvur edilebilir?

— Yani, mösyö, bu adamı tanıyorsunuz.

— Oo, çoktan beri. Tam dört yıl var ki, o bu şa-toda en azından her altı veya sekiz ayda bir görünür. Pek sessiz sedasız olduğu için, sevgili kız kardeşini, hiç bir masumca eğlenceden yoksun bırakmak istemeyen sayın hükümdar, onun varlığına, şehirde doluşmasına, hatta sarya serbestçe girip çıkmasına göz yummaktadır. O da bu müsaadeyi aşmaz. Sözde hünerini bu ülkede ancak sayın prensesin yanında gösterir. M. de Golowkin¹ onu koruyor ve ona kefildir. İşte size söyleyeceklerim bundan ibaret. Ama matmazlık bu, sizi, neden bu kadar yakından ilgilendiriyor?

— Bu beni hiç bir şekilde ilgilendirmez, mösyö, sizi temin ederim. Beni deli sanımanız için şunu söylemek zorundayım ki bu adam, şüphesiz hayalci olmakla beraber, benim için pek sevgili, hâlâ da öyle olan bir insana dikkati çekecek kadar benziyormuş gibi geldi bana. Çünkü ölüm, sevgi bağlarını koparmaz, doğru değil mi mösyö?

— Sizin değerinizde bir kişiye pek yaraşan asil bir duyguyu ifade ediyorsunuz, matmazlık. Fakat son derecede heyecanlandınız. Görüyorum ki güçlkle ayakta durabiliyorsunuz. Müsaade ediniz de sizi evinize götürüyim.

Porporina evine gelince yatağına yattı. Ateşler içinde ve görülmemiş bir sinir buhranı ile çırpınarak günlerce yatağında kaldı. Bu hal geçince madam de Kleist'ten bir mektup aldı, kendisini müzik yapma-

İçin saat sekizde gelmesini rica ediyordu. Bu müzik hikâyesi, onu gizlice saraya götürmek için bir bahane idi. O gece gizli yollardan geçerek prensesin yanına gittiler. Özel hizmetine bağlı bulunanların hepsini rahatsızlık bahanesiyle savmış bulunan prensesi, odanın loş bir şekilde aydınlatılmasına rağmen çok güzel görünen bir kıyafette buldular. Prens opera şarkıcısını bin bir iltifatla kabul etti, hatta genç kızın koluna girerek, ince bir zevkin o ihtişamıyla hazırlanmış soğuk yemeklerden ibaret sofranın bulunduğu ve altı şamdanın aydınlattığı değirmi bir küçük odaya götürdü. Fransız *rokosu* Prusya sarayını daha sarmamıştı. Zaten o devirde Fransız sarayına karşı çok büyük bir küçümseme gösteriliyordu. Büyük kralı gizli gizli taklit etmeye çalışan Frédéric, ona sonsuz bir takdir gösterdiği için XIV. Louis asrı geleneklerinden örneklenmeye önem veriliyordu. Bununla beraber Prens Amélie son zevke göre süslenmişti. Madame de Pompadour'un âdet edindiğinden çok daha kaba bir şekilde süslenmiş olmakla beraber ondan daha az parlak değildi. Madam de Kleist de en hoş süslerini takıp takıştırmıştı. Bununla beraber sofrada ancak üç takım vardı. Üstelik tek bir hizmetçi bile yoktu.

— Küçük ziyafetimize şaşmışsınızdır. Her üçümüz, birbirimize hizmet ederek akşam yemeği yiyeceğimizi öğrendiğiniz zaman daha da çok şaşıracaksınız¹. Zaten her şeyi de Kleist'le ben hazırladık. Sofrayı ikimiz kurduk. Şamdanları yaktık. Hiç bir zaman bu kadar eğlenmedim. Hayatımda ilk defa saçlarımı kendim düzelttim. Ve kendi kendime giyindim. Hiç bir zaman bundan daha tertipli giyinmemiştim. Hiç ol-

mazsa bana öyle geliyor. Sözün kısası, gizli olarak beraberce eğleneceğiz. Kral geceyi Potsdam'da geçirecek. Kraliçe Charlottenburg da, kız kardeşlerim Monbijou¹ sarayında, ana kraliçenin yanında bulunuyorlar. Erkek kardeşlerimin nerede olduklarını bilmiyorum. Sarayda yalnız biz kaldık. Beni hasta sanıyorlar. Biraz yaşadığımızı hissetmek, ikinizle beraber (dünyada en çok güveneceğim biricik insanlarsınız) sevgili Trenck'imın kaçışını kutlamak için bu serbest gecedan yararlanacağım. Onun sağlığına şampanya içeceğiz. Eğer içimizden biri sarhoş olursa öbürleri bu sırrı saklayacaklar. Ah! Şu ziyafetin şatafatı ve neşesi yanında Frédéric'in o felsefeden söz edilen güzel gece yemekleri sönük kalacak.

Sofraya oturdular, prenses Porporina'nın karşısına yepyeni bir çehre ile çıktı. İyi kalpli, cana yakın, tabii, neşeli, bir melek kadar güzel, tek kelime ile, ilk gençliğinin en güzel günlerinde olduğu gibi, o gün de pek sevimliydi. Sanki mutluluk içinde yüzüyormuş gibiydi. Katıksız, halis, yarar gözetmeyen bir mutluluktan bu. Sevgilisi ondan çok uzaklarda gidiyordu. Onu günün birinde görüp göremeyeceğini bilmiyordu. Ama şimdi o hürdü. Artık acı çekmiyordu. Bu mutlu âşık kadere şükrediyordu.

Şimdiye kadar ince bir şuhluğun erkek gözünden saklanmış olabileceği en güzel güçlü topluluğu meydana getiriyorlardı.

— Fakat, ah! diyordu sırdaşlarına prenses, ikiniz arasında kendimi ne rahat hissediyorum. Şu anda Trenck gibi hürüm. Onun her zaman olduğu gibi ken-

dimi iyi bir insan hissediyorum. Artık iyi bir insan olmadığımı öyle inanmıştım ki, sanki Glatz kalesi her saat ruhumun üzerine çöküyordu. O kale, geceleri, bir kâbus gibi göğsümün üzerine yükleniyordu. Sevdiğim insanın karanlık bir mağaranın ıslak taşları üstünde titrediğini düşünerek pufla yatağımın içinde üşüyordum. Artık yaşamıyordum. Hiç bir şeyden zevk almıyordum. Ah! Sevgili Porporina, insanın kendi kendine şöyle söylemesi ne korkunç, bilir misin: “Bütün bu azapları benim yüzümden çekiyor. Onu diri diri mezarra sokan benim o uğursuz aşkım değil midir?”

Bütün yemekler, bu düşünce ile harpilerin¹ soluğu ile zehir oluyordu.

“Bardağıma şampanya koy Porporina: şampanyayı hiç sevmedim. İki yıldır sade su içerim. Ama şimdi o ambrosie’nin² tadını buluyorum onda. Mumların aydınlığı neşe içinde. Şu çiçekler güzel kokuyor. Şu çerezler nadir şeyler. Hele de Kleist’le sen, iki melek kadar güzelsiniz. Ah! Evet görüyorum, işitiyorum, nefes alıyorum. Eskiden bir heykel, bir ceset iken şimdi can buldum. Haydi ilkin Trenck’in sağlığına, sonra onunla beraber kaçan arkadaşının sağlığına içeceğiz. Daha sonra onun kaçmasına imkân veren hapishanenin yiğit bekçilerinin sağlığına, en sonunda bu kaçışa engel olmayan kardeşim Frédéric’in sağlığına içeceğiz. Hayır, hiç bir acı bu bayram gününü bozmayacak! Kimseye karşı kin duymuyorum artık. Bana öyle geliyor ki, kralı da seviyorum. Hadi Porporina kralın sağlığı için. Yaşasın kral!

Şu zavallı prensesde beliren sevincin bu iki güzel davetliye verdiği iç ferahlığına katılan şey, davranış-

larındaki babacanlık ve her üçü arasında genç kadının devam ettirdiği kusursuz eşitlikti. Sırası geldiği zaman ayağa kalkıyor, tabakları değiştiriyor, kendisi bölüştürüyor, insanı rikkate getiren çocukça bir hazla arkadaşlarına sofrâ hizmeti görüyordu.

— Ah, diyordu, eşitlik hayatı için doğmadım ama hiç olmazsa aşk onu öğretti bana. Sonra şartlarımın zavallılığı, rütbe ve asaletten gelen o peşin yargıların ahmaklığını gözüme soktu. Kız kardeşlerim benim gibi değillerdi¹. Kız kardeşim Anspach iktidarda bulunmayan prensese ilk önce kendisi selâm vermektense başını idam sehpasında verirdi. M. Voltaire'e filozofluk ve bilgiclik taslayan kardeşim Bareith, kendisinininkinden bir parmak daha uzun kuyruklu bir elbise giymek cesaretini gösteren bir düşesin gözlerini oyardı. Bakınız onlar hiç sevmemiş, belli. Hayatlarını, mevkilerinin şeref verdiği bu hava tahliye cihazı içinde geçirecekler. Mumyalar gibi kendi ihtişamları içinde sarılıp sarmalanıp öleceklerdir. Benim acı ızdıraplarımı öğrenmiş olmayacaklar, ama bu yüzden çıkardığım zevk ve güveni hiç tatmış olmayacaklardır. Benim sevgili yavrularım, şu bayramımızı tamam edelim. Bu akşam benimle senli benli konuşun. Sizin için sadece Amélie olmak istiyorum. Artık sayın prenses yok, kısaca Amélie. Aman de Kleist kabul etmez bir halin var senin. Saray seni şımartmış yavrum. İstemediğin halde oranın bozuk havasını teneffüs etmişsin. Ama, Porporina, tiyatrocü olmakla beraber, bir tabiat çocuğuna benzeyen sen, bu zararsız isteğimi kabul edeceksin.

Porporina gülümseyerek cevap verdi:

— Hay, hay, sevgili Amélie'im, seni hoşnut etmek için isteğini can ve gönülden yapacağım.

Prenses:

— Aman Yarabbi! Diye haykırdı, sen diye hitap edilmesi, sonra Amélie diye adımın söylenmesi bilsen ne kadar hoşuma gidiyor. Amélie! Ah! Adımı ne güzel söyledirdi. O bu adı söylediği zaman dünyada bir kadının taşıyabileceği en tatlı, en güzel ad gibi geliyordu bana.

Prenses kendini unutacak, dostlarıyla artık meşgul olamayacak kadar yavaş yavaş bir ruh coşkusu gösterdi; hatta bu eşitlik denemesinde kendini öyle yüce, öyle mutlu hissetti ki, tutku ve ıztırapla varlığında gelişen o tatsız kişiliğinden farkında olmadan sıyrıldı. Sade kendinden bahsetmeye son verdi. Pek sevimli, pek sade olmanın küçük bir değer taşıdığını artık düşünmedi. Madam de Kleist'ı, ailesi, durumu, duyguları bakımından sorguya çekti. Kendi ıztıraplarına gömüldüğünden beri bunları soramamıştı. Sanatçı hayatını, tiyatro heyecanlarını, Porpora'nın fikirlerini ve üzüntülerini öğrenmek istedi. Hem ona güven veriyor, hem de ona karşı güven duyuyordu. Başkalarının ruhunu okumanın nihayet şimdiye kadar kendisinden farklı insanlarda, özleri bakımından, başkalarına tercih edileceğine uzun zaman inandığı gibi Tanrı önünde kendisiyle aynı değerde, aynı Tanrı vergisine sahip, dünya üstünde kendisi kadar önemli insanları karşısında bulmanın o sonsuz zevkini tattı.

Hele, saf cevaplarıyla, cana yakın iç döküşleriyle onda hoş bir şaşkınlıkla karışık bir saygı uyandıran Porporina oldu.

Genç kıza:

— Bana, dedi, bir melek gibi görünüyorsun. Sen bir tiyatro oyuncusu olasin ha! Tanıdığım bütün taçlı kimselerden daha asil bir tarzda düşünüyor ve konuşuyorsun. Bak, sana karşı hayranlığa varacak bir takdir hissi var içimde. Sen de benden takdirlerini esirgemeyeceksin sevgili Porporina. Bana içini dökecek, hayatını, aileni, öğretim ve eğitimi, aşklarını, felâketlerini, hatta eğer işledinse günahlarını da anlatacaksın. Bunlar, söyledikleri gibi vicdana çöken günahlar değil, benimkiler gibi kalbinin tapınağında taşıdığı ancak asil günahlar olabilir. Saat on bir, önümüzde bütün bir gece var. Küçük içki âlemimizin sonu gelmek üzere. Çünkü gevezelik etmekten başka yapacağımız bir şey yok. Bakıyorum, şampanyanın ikinci şişesi bu işe yaramayacak. Senden rica ettiğim gibi bana hayatını anlatacaksın. Kalbini, şimdiye kadar edinebildiğimden daha çok, öğreneceğimi sanıyorum. Tutkularıma yabancı kalan hiç bir şeyi dinlememekle beraber seni dinlemek ve izlemek için içimde bir kudret hissediyorum. Beni memnun etmek ister misin?

Porporina cevap verdi:

— Bütün kalbimle bunu yapmak isterdim, madam.

Prenses neşe ile genç kızın sözünü kesti:

— Hangi madam? Burada bu madamı da nereden çıkardın?

Porporina:

— Diyorum ki sevgili Amélie, dedi, bu arzunu seve seve yerine getirirdim, eğer hayatımda hiç bir boşalma ihtiyacının yürekten gelen coşkunun, açıklanması ona bağlı bulunduğu önemli, âdeta korkunç bir sırrım olmasaydı. Ama şimdi hissediyorum ki sana olan sevgim her türlü korkunun üstündedir.

— O halde sevgili yavru, ben senin sırrını biliyorum. Eğer akşam yemeğimizin başında bundan söz açmadıysam, bir muhabbet duygusuna uyduğum içindir.

Şaşkınlıktan dona kalan Porporina haykırdı:

— Affet beni Amélie... Ama benim sırrımı bilemezsin. Yeter ki, söyledikleri gibi Cagliostro ile gerçekten anlaşmış olasın.

— Eskiden Cagliostro ile aranda geçen maceradan bahsedildiğini duymuştum. Ayrıntılarını öğrenmek için meraktan ölüyordum. Ama beni bu akşam dürten merak bu değil, sana samimî olarak söylediğim gibi şu dostluktur. Şu halde seni cesaretlendirmek için şunu söyleyeceğim: sayın bayan Consuelo Porporina eğer isteseydi, meşru olarak, kontes de Rudolstadt unvanını alabileceğini bu sabahtan beri çok iyi biliyorum.

— Aman Allahım, madam... Amélie... Bunu size kim söylemiş olabilir?

— Sevgili kontes de Rudolstadt, demek kız kardeşim Bareith Margravı'nın burada olduğunu biliyorsun öyle mi?

— Biliyorum.

— Hem hekimi M. Superville'le¹ beraber olduğunu da?

— Anlıyorum. M. Superville bana verdiği sözde ve yeminde durmadı. Demek anlatmış.

— İçin rahat etsin. Ancak bana anlattı. Hem de sır kalmak şartıyla. Esasen, karakterin için pek şerefli ve hiç bir kimseye zarar vermeyecek olan bir işin etrafa yayılmasını görmekten neden bu kadar korktuğunu anlamıyorum. Pek yakında kardeşlerinin yanına gömülmesi beklenen ihtiyar rahibe bir tarafa bırakılırsa Rudolstadt ailesi sönüp gitmiştir. Gerçi Saksonya'da senin yakın akrabaların ve çok asil kardeş çocukların olan, fakat adı pek değer taşımayan Rudolstadt adını taşıyan prenslerimizin olduğu doğrudur. Ama kardeşim, seni desteklerse, onların iddia edecekleri bu adı taşıyabilirsin. Yeter ki, gurur verici olduğu kadar kulağa pek hoş gelen şu Porporina adını tercih etmekte direnesin.

Opera şarkıcısı:

— Evet, ne olursa olsun, benim niyetim de bu, dedi. Ama M. Superville'in bunları ne münasebetle anlattıklarını öğrenmek isterim... Bunu öğrenir ve vicdanım yemininden kurtulursa, bu garip ve hazin evlenmenin bütün ayrıntılarını sana anlatmaya söz veririm.

Prenses:

— Hadise şöyle oldu, dedi, hizmetçilerimden biri hastalanınca, bana söylediklerine göre kız kardeşime yakın bir konakta oturan Superville'e hasta kadını görmek üzere uğramasını rica ettirdim. Superville

burada oturduğu sıralarda tanıdığım zeki bir insandır. Erkek kardeşim kralı da hiç bir zaman sevmemiş. Bu durum, onunla rahat rahat konuşmamı sağladı. Tesadüf, konuşmayı müzik üzerine, opera üzerine, netice de senin üzerine getirdi. Ona senden öyle bir övgü ile bahsettim ki, ister beni memnun etmek için olsun, ister kendi de inandığı için olsun beni de aşarak seni göklere çıkardı. Anlattıkları hoşuma gidiyordu ve fark ediyordum ki ilgiye değer bir romanesk hayatın, benim en iyi inançlarımı aşan bir ruh yüceliğinin bulunduğu konuşmasındaki ısrarlı eda ile bana hissettirmek istiyordu. İtiraf edeyim ki onu çok sıkıştırdım. O da, hakkını vermek gerekirse, beni çok yalvarttı. Sonunda kendisini ele vermeyeceğime yemin ettirdikten sonra Kont de Rudolstadt'ın ölüm döşeginde, onunla evlendiğini ve bütün hak ve menfaatlerinden yüce gönüllüce vaz geçtiğini bana anlattı, görüyorum ki yavrum, eğer benden saklaman gereken bir sebep yoksa hikâyenin üst tarafını rahatça anlatabilirsin.

Porporina bir anlık heyecandan ve sessizlikten sonra dedi ki:

— Netice böyle olunca, bu hikâye, hele Berlin'de oturduğumdan beri acı hatıraları uyandırmakla beraber, prenses hazretlerinin, yani iyi kalpli Amélie'nin gösterdiği güvenli alâkaya karşılık vereceğim.

VII¹

“İspanya'nın bilmediğim bir köşesinde doğmuşum. Seçik olarak hangi yılda olduğunu bilmiyorum. Fa-

kat şimdi yirmi üç, yirmi dört yaşlarında olmalıyım. Babamın adını bilmiyorum; annemin adına gelince o da anası babası bakımından benim gibi aynı bilgisizlik içinde olduğunu sanıyorum. Venedik'de ona *Zingara*, bana da *Zingarella*¹ adını takmışlardı. Annem beni Fransızçada Notre-Dame de Consolation anlamına gelebilecek olan Maria del Consuelo (Teselliler Mer-yemi)'nun koruyuculuğuna emanet etmiş. İlk yıllarım yersiz yurtsuz ve sefil geçmişti. Annemle ben hayatımızı şarkılarımızla kazanarak bütün dünyayı dolaşıyorduk. Bohemya ormanlarında bir gün bir şato-da misafir kaldığımızı, Albert adındaki şato sahibinin oğlu bir gencin bana bin bir dostluk ve özen gösterdiğini, anneme bir kitar verdiğini, şöyle böyle hatırlıyorum. Bu şato, günün birinde hanımı olmayı reddedeğim Devler Şatosu idi. Bu genç soydan kişi de sonradan karısı olacağım Albert de Rudolstadt'dı.

"On yaşlarında sokaklarda şarkı söylemeye başlamıştım. Bir dün Venedik'de Saint-Marc meydanında bir kahvenin önünde şarkı söylediğim sırada orada bulunan üstat Porpora, annemden bana geçen tabii metot ve sesimin doğruluğu dikkatini çekmiş olduğundan, beni yanına çağırdı, sorguya çekti. Fakir odama kadar geldi, anneme biraz para yardımında bulundu. Ve ona, beni, İtalya'da çok sayıda bulunan ve içinden kadınlı erkekli her türlü ünlü sanatçı yetiştirdiği parasız müzik okullarından biri olan *scuola dei mendicanti*'ye sokacağına söz verdi. Çünkü bu okulu yönetenler, en iyi öğretmenlerdir. Orada çabucak ilerledim. Hatta üstat Porpora, çok geçmeden arkadaşlarımın kıskançlığına ve bana kötü oyunlar oynamala-

rına sebep olan bir sevgi gösterdi. Onlar benim yırtık pırtık elbiselerime karşı gösterdikleri haksız öfkeler ve hor görmeler bende erkenden sabır, ölçülü davranış ve fedakârlık alışkanlıklarını uyandırdı.

“Sözünü edeceğim insanı hangi gün gördüğümü hatırlamıyorum. Ama muhakkak ki yedi sekiz yaşlarında iken, artık korunma ve sadaka ile benim gibi müzik öğrenen, benim gibi kaldırımlar üstünde yaşayan, öksüz, sokağa bırakılmış bir genci, daha ziyade bir çocuğu seviyordum. Dostluğumuz veya aşkımız — çünkü bunlar aynı şeylerdi — günahsız tatlı bir duygudan ibaretti. Çalışmaya ayrılmamış saatleri, masumca bir başı boşluk içinde, beraberce geçiriyorduk. Annem boşuna karşı koyduktan sonra nihayet ölüm yatağında, çalışmamız bizi aile kuracak bir duruma getirir getirmez, evlenmemize razı olacağı sözünü vererek, eğilimlerimize boyun eğdi.

“On sekiz on dokuz yaşlarında ses sanatında bir hayli ilerlemiştim. Venedik’li soydan kişi, San Samuel tiyatrosunun sahibi kont Zustiniani beni kilisede şarkı söylerken duymuş. Kuvvetli virtüöz, güzel bir kadın olan, aynı zamanda kontun sevgilisi iken ona ihanet eden Corilla’nın yerine beni baş şarkıcı olarak işe aldı. Bu Zustiniani, nişanlım Anzoletto’nun doğrudan doğruya koruyucusuydu. Anzoletto birinci erkek rolleri için benimle beraber görevlendirildi. Sanattaki ilk günlerimiz parlak bir geleceği haber veriyordu. Anzoletto’nun çok hoş bir sesi, olağanüstü tabii bir kolaylığı vardı. Dış görünüşü gayet çekici idi. Bütün güzel kadınlar onu koruyordu. Ama tembeldi; benimki kadar usta ve gayretli bir öğretmeni yoktu. Benim ka-

dar başarı gösteremedi. Önce üzüldü, sonra kızdı, sonunda kıskandı. Böylece sevgisini kaybetti.

Prences Amélie:

— Böyle bir sebepten, nasıl olur? dedi. İmkân var mı? Demek pek kötü bir insanmış.

— Keşke öyle olsaydı; değildi, madam. Ama kendisini beğenmiş, sanatkâr ruhlu idi. Gözden düştüğü için kızgın olan Corilla'ya kapılandı; kadın onun gönlünü benden çaldı ve çabucak benim gönlümü hor görüp parçalayacak hale getirdi onu. Sevgimize her zaman karşı koymak isteyen ve bir kadının büyük bir sanatçı olması için her türlü tutkuya, her türlü gönül bağına yabancı kalması düşüncesinde olan üstat Porpora, bir akşam bana Anzoletto'nun ihanetini gösterdi. Ertesi akşam kont Zustiniani, beklemediğim ve beni derinden yaralayan bir aşk ilânında bulundu. Anzoletto benim düştüğümü iddia ederek kıskanıyormuş gibi davrandı... Benimle ilgisini kesmek istiyordu. Geceleyin evimden kaçtım. Ani ilhamlarla dolu olan ve beni de bunları hemen tatbika alıştırmış olan öğretmenim Porpora'yı gidip buldum. Bana birtakım mektuplar, biraz para, bir de yol kılavuzu verdi. Beni bir gondola bindirdi. Karaya kadar benimle beraber geldi. Gün doğarken oradan tek başıma Bohemya'nın yolunu tuttum.

Porporina'nın cesaret ve erdemi karşısında gözleri açılan madam de Kleist:

— Bohemya'ya mı? dedi.

Genç kız:

— Evet, madam, dedi. Bizim gezgin sanatçılarımızın dilinde "Bohemya'yı dolaşmak" tabiri, fakir,

hamarat ve çoğu zaman kirli sayılan bir hayatın tesadüflerine, fransızçada Bohemya'lı denilen çingene-lerin hayatına atılmak manasına gelir. Bana gelince, gittiğim yer, kaderimin, birçokları gibi bana da kıs-
met etmiş görüldüğü o sembolik Bohemya değil, Çek-lerin o talihsiz, yiğit ülkesi, Huss'un, Ziska'nın vatani, o Boehmer - Wald, bir sözle o devler şatosuydu. Bu-
rada beni Rudolstadt ailesi izzet ikram karşıladılar.

Büyük bir dikkatle dinleyen prenses sordu:

— Peki neden bu ailenin yanına gidiyordun? Seni orada çocukken gördüklerini hatırlıyorlar mıydı?

— Asla! Ben bile hatırlamıyorum. Ancak uzun bir zaman sonra tesadüf eseri olarak Albert bu kü-
çük macerayı hatırladı; bende de bu hatıraların uyan-
masını sağladı. Öğretmenim Porpora Almanya'daki aile başkanı sayın Christian de Rudolstadt'a pek sıkı bağlıydı. Kontun yeğeni genç Baron Amélie kendi-
sine bir mürebbiye, daha doğrusu görünüşte ona mü-
zik öğretecek, aslında ise Riesenburg'da¹ yaşanan o iç
karartıcı ve mutaasıp hayatın sıkıntılarını giderecek
bir nedime arıyordu. Riesenburg şatosunun asil ve
büyük kalpli büyükleri bir dost, hemen hemen bir
akraba gibi kabul ettiler beni. Sevimli ve hercai ta-
biatlı öğrencime hiç bir şey öğretemedim. Sonra...

— Sonra olacak oldu, Kont Albert sana tutuldu.

— Hayır, madam, bu kadar önemli, böyle ızdırap-
lı bir şeyden hafif bir dille söz edemeyeceğim. Deli
yerine koydukları ve yüce bir ruha, coşkulu bir de-
haya görülmemiş gariplikler ve hiç anlaşılmayan bir
hayal hastalığı katan Kont Albert...

— Superville bütün bunları, kendisi inanmadan ve bana da inandıramadan anlattı. Bu gence kehanet bağı, ikinci görme yetisi, göze görünmeme gibi olağanüstü yetileri mal ediyorlarmış... Ailesi bu konuda inanılmaz şeyler anlatıyormuş... Ama bütün bunlar olamaz, umarım ki sen de buna inanmamışsındır.

— Madam kavrayışının sınırını aşan olgular üstünde düşüncelerimi söylemek güçlülüğünü ve ıztırabını başlatabiliriz bana. Kavranması imkânsız hadiseler gördüm. Ve Kont Albert arada sırada bana insan yaratılışının üstünde bir varlık gibi göründü. Kimi anlarda da mutsuz, erdemindeki aynı aşırılıkla aklın ışığından yoksun bir varlık olarak gördüm. Ama hiç bir zaman sürü insanına benzer bir taraf görmedim. Sükût içinde olduğu kadar coşkunluk içinde de insanların en iyisi, en doğru düşüneni, insanların en bilgili yetişkini yahut en şairane coşkulusuydu. Bir tek kelime ile bir saygı ürpertisi duymadan, içim derin derin sızlamadan, bir çeşit korkuya kapılmadan ne ondan söz açabilirim, ne de adını ağzıma alabilirim. Çünkü onun ölümüne istemeden sebep oldum; ama bu işte büsbüttür günahsız sayılmam.

— Sevgili kontesim, hadi güzel gözlerini sil, cesaretini topla ve devam et. Alay etmeden ve işi inananların hafifliği ile ele almadan seni dinliyorum. Buna yemin ederim.

— İlk önce sevdiğinin hiç farkında olmadım. Bana tek kelime söylemiyordu. Hatta bana baktığı bile belli değildi. Sanıyorum ki, şarkı söylediğim zaman şatoda ilk defa varlığımı fark etti. Büyük bir müzikçi olduğunu söylemem gerekir. Onun çaldığı gibi bir

kemanın çalınabileceğini kimse aklından geçiremez. Ama onu Riesenburg'da dinleyen tek insanın ben olduğumu sanıyorum; çünkü ailesi hiç bir zaman onun böyle eşsiz bir istidat olduğunu öğrenememişti. Sev-gisi de, bir coşku ve müziğe karşı bir yakınlık duygusu hamlesiyle doğdu. Amca kızı ve iki yıldan beri nişanlısı olan Baron Amélie, kendisi de onu sevmediği halde, bana karşı kinlendi ve bu duygusunu kötülükten ziyade açık kaplılıkla gösterdi. Çünkü kusurları bir yana bir çeşit yüce gönüllülük vardı onda. Albert'in soğuk hareketlerinden, şatonun iç karartıcı halinden bıktı. Bir sabah Kont Christian'ın küçük kardeşi olan babası Baron Frédéric'i âdeta kaçırırcasına alarak şatodan ayrıldı. Amélie'nin babası mükemmel ama dar kafalı, nükteden yoksun, bön, kızına kul köle olan, av delisi bir adamdı.

— Kont Albert'in *görülmemezliğinden* bana bahsetmedin. On beş yirmi gün ortadan kaybolurmuş da sonradan birdenbire ortaya çıkarmış. Evden hiç ayrılmadığını sanır veya öyle görünür, kendini dört bir yanda aradıkları halde ne olduğuna dair bir şey söylemez veya söylemek istemezmiş.

— Mademki M. Superville görünüşte harikulâde olan bu olayı size anlatmış, o halde ben de size iç yüzünü anlatayım. Bu açıklamayı ancak ben yapabilirim. Çünkü bu nokta, benimle Albert arasında daima bir sır olarak kalmıştır. Devler Şatosunun yakınlarında Schreckenstein¹ adında bir dağ vardır. Bu dağda Huss'cuların zamanından kalma eski bir yeraltı yapısı olan bir mağara, birçok gizli odalar varmış. Albert pek cüretkâr bazı felsefi düşüncelerin ve mistisizme varan

bir coşkunun hükmünde ise de gönlünün derinliklerinde Huss'cu, daha doğrusu Tabor'cu kalmıştı. Kral Georges Podiebrad'ın ana soyundan gelerek, Jean Huss'un vaizlerinin, Jean Ziska'nın zaferlerinin âdeta Bohemya'yı aşıladıkları vatanseverliği, o bağımsızlığı ve İncil'deki eşitlik duygularını içinde saklamış ve geliştirmişti.

Prenses madam de Kleist'a bakarak haykırdı:

— Nasıl da felsefe ve tarihten bahsediyor. Kim derdi ki bir tiyatrocu kız çıkacak da bu konuda ömrü boyunca kitaplardan incelemiş olan benim kadar anlayacak? Saray çevrelerindeki kanaatin toplumun en aşağı tabakalarına lâyük gördüğü şu insanlar arasında bunca ihtimam ve masraflarla yetişen yüksek tabakalardan üstün olmasa bile, en azından onlara eşit zekâlar bulunduğunu sana söylemiyor muydum de Kleist?

— Nerede, madam, çok cahilim. Riesenburg'daki yaşadığım günlerden önce hiç bir şey okumamıştım. Ama orada bu konuların konuşulduğunu o kadar çok duydum ve Albert'in kafasında geçen şeyleri anlamaya, bunları inceden inceye düşünmeye kendimi öylesine zorladım ki sonunda bir fikir edinebildim.

— Evet ama bu fikirler seni mistik yapmış ve biraz da çıldırtmış, yavrum. Ziska'nın savaşlarıyla Bohemya'nın cumhuriyetçi ruhu karşısında hayranlık duyabilirsin, seninle beraberim. Belki de bu konuda benim de senin kadar cumhuriyetçi fikirlerim vardır. Çünkü belki de aşk, bana da, bilgiç öğretmenlerimin milletlerin hakları ve fertlerin değerleri hakkında öğrettikleri gerçeğe zıt bir gerçek öğretti. Ama Ta-

bor'cuların taassubuna, onların bütün Hıristiyanların eşitliği konusundaki hezeyanlarına karşı duyduğun takdiri paylaşmıyorum. Bu, manasız ve gerçekleşmesi imkânsız bir şeydir, üstelik kanlı aşırılıklara yol açar. Tahtlar devrilsin, buna razıyım, hatta... Gerekirse ben de yardım ederdim. Isparta, Atina, Roma, Eski Venedik tarzında cumhuriyetler kurulsun. İşte benim kabul edebileceğim şey bu. Ama senin kana susamış, iğrenç Tabor'cuların, ateşli hatıralar bırakan Voldo'culardan, Münster'in o iğrenç Anabaptiste'lerinden ve eski Almanya'nın Picard'larından daha çok uymaz bana¹.

Consuelo alçakgönüllü bir eda ile cevap verdi:

— Kont Albert'e, bütün bunların seçik olarak aym şey olmadığını söylediklerini duydum. Ama sayın prenses hazretlerinin inceledikleri konu üzerinde kendisiyle tartışmaya cesaret edemem. Burada bu ciddi konularla uğraşmış olan tarihçileriniz, bilginleriniz var ve onların bilgilerine, doğru sözlerine göre çok iyi bir yargıya varabilirsiniz. Bununla beraber, aydınlanmak için bütün bir akademiye sahip olmak mutluluğuna erişmiş olsaydım bile, sanırım eğilimlerim değişmezdi. Ama ben hikâyeme döneyim.

— Evet, bilgiçce fikirlerle sözünü kestim. Bu yüzden affını dilerim. Atalarının zaferleriyle başı dönmüş olan (ki bu duyguları tabiidir ve mazur görülür) Kont Albert, sana âşık olduğu için (ki bu da tabii ve daha meşrudur) senin Tanrı önünde kendisiyle eşit olmamanı kabul edemiyormuş. Bunda hakkı var. Ama baba evinden kaçması, kendi çevresindeki insanları **üzüntü içinde bırakması için bir sebep** değildi bu.

Consuelo:

— Ben de oraya gelmek istiyordum, dedi, uzun zamandan beri Schreckenstein'daki Huss'cuların mağarasına gidip hayaller kuruyor ve derin düşüncelere dalyordu. Hele yalnız kendisinin, bir de gezintilerinde peşine takılan bir zavallı köylünün bu yeraltı odalarını bilmesi, onun daha da hoşuna gidiyordu. Ne zaman içinde bir üzüntü olsa veya kendisine iradesinin hâkimiyetini kaybettirecek şiddetli bir heyecan duysa oraya çekilmeyi âdet edinmişti. Nöbetlerin geleceğini hisseder, üzüntüden kalırolan ailesinden bu buhranları gizlemek için Schreckenstein'e giderdi. Oraya yeraltından giden gizli bir dehliz bulmuştu ki girişi, kendi dairesine yakın bir çiçek tarhı içinde bulunan bir sarnıçtı. Bir defa mağarasına vardı mı saatleri, günleri, haftaları unutuyordu. Coşkuları kendi coşkularını andıran o şair ve keşfi açık köylü Zdenko'nun tedavileri sayesinde nöbeti geçmeye yüz tutunca, ancak o zaman gün ışığına çıkmak, ailesinin yanına dönmek aklına gelirdi. Ne yazık ki, bu nöbetler her defasında daha şiddetleniyor, daha uzun sürüyordu. Nihayet bir defasında o kadar uzun zaman kaybolmuştu ki, öldüğünü sandılar. Ben de saklandığı yeri araştırmaya koyuldum. Birçok eziyet ve tehlikelerden sonra bu işi başardım. Bir gece bahçelerinin içinde bulunan sarnıçtan Zdenko'nun gizlice çıktığını görmüştüm. Ben de bu sarnıca indim. Uçurumlarla dolu bu yerde nereye gidileceğini bilmediğim için az kalsın hayatımı kaybedecektim. Sonunda Albert'i buldum. İçine gömüldüğü ızdırıplı uyusukluğu dağıtmaya başladım. Onu ailesine götürdüm. Ben olmadan bu uğur-

suz mağaraya hiç bir zaman girmeyeceğine ona yemin ettirdim. Boyun eğdi; ama bunun kendisini ölüme mahkûm etmek olduğunu söyledi. Kehaneti de tamamıyla gerçekleşmişti.

— Nasıl olur, tersine, onu hayata döndürmekti bu.

— Hayır, madam, onu sevmek, onun için ızdırıp kaynağı olmamak elimden gelebilseydi, söylediğiniz olurdu.

— Ne! Onu sevmiyor muydun? Oysa kuyunun içine girmişsin, şu yeraltı yolculuğunda hayatını tehlikeye koymuşsun...

— O yeraltı yolunda Zdenko maksadımı anlamadığı ve efendisinin güvenliliğini budala ve sadık bir köpek kıskançlığı ile koruduğu için az kalsın beni öldürecekti. Korkunç bir sele kapılıp az daha boğuluyordum. İlkini beni tanımayan Albert az kalsın beni çıldırtacaktı. Çünkü korku ve heyecan bulaşıcı sanrılara sebep olur. Nihayet yeraltı yolunda beni sürüklerken bir hezeyan nöbetine tekrar yakalandı ve bana çıkış yolunu kapatarak, az daha beni içeride bırakacaktı... Bütün bunlara Albert'i sevmeden kendimi atmıştım.

— Öyleyse onun kurtuluşu için Teselli Meryemi-ne bir adak adanmış olmalısın?

Porporina acı acı gülümseyerek cevap verdi:

— Evet, buna benzer bir şey. Ailesine karşı şefkat dolu bir merhamet, kendisine karşı bir yakınlık duygusu, muhakkak samimi bir dostluğun uyandırdığı ama içinde hiç bir aşk gösterisi bulunmadığı, hiç olmazsa nankör Ancoleta'ya karşı duyduğum ve iyice

inanıyorum ki, gönlümü vaktinden önce yıprattığı o lezzetli ve sarhoş edici kör aşkla hiç bir benzerliği bulunmadığı bir romanesk cazibe!.. Dahasını söyleyeyim mi madam? Bu korkunç maceranın hemen arkasından beynime kan hücum etti. Ölümüne ramak kalmıştı. Büyük müzikçi olduğu kadar büyük bir hekim olan Albert beni kurtardı. Uzun süren nekahat devrem ve onun devamlı özenleri aramızda kardeşçe bir yakınlık meydana getirdi. Tamamıyla akli başına geldi. Bu yüzden babası bana minnettar kaldı ve beni kızı yerine koydu. Şefkatli bir melek ve peşin yargılarla dolu soydan kişi olan halası ihtiyar kambur Wenceslawa rahibesi beni kabul etmeye razı oldu. Albert aşkım için yalvarıyordu. Kont Christian oğlunun sözcülüğünü yapmak için ayağıma kadar geldi. Heyecanlanmıştım, korkmuştum. Ben Albert'i, insanın erdemi, gerçeği ve ideal güzelliği sevdiği gibi seviyordum. Ama hâlâ ondan korkuyordum. Kontes olmaktan, memleketin soydan kişilerini kendisine ve ailesine karşı ayaklandıracak ve beni iğrenç görüşlerle, bayağı dalaverelerle suçlandıracak olan bir evlenmeye razı olmaktan ürküyordum. Dahasını itiraf edeyim mi? Belki de bu benim biricik suçumdur.. Mesleğime, hürriyetime, ihtiyar öğretmenime, sanatçı hayatıma, içinde bir an parlayıp kaybolduğum tiyatronun o heyecanlı dünyasına, aşkımın kırılıp parçalandığı, felâketimin tamamlandığı her zaman lânetleyeceğimi ve hor görebileceğimi sandığım, bununla beraber her gece rüyalarımda kendimi alkışlanırken veya ıslıklanırken gördüğüm sahne dedikleri o yakıcı kerevetlerin hasretini çekiyordum.

Bu size yabancı ve garip bir istek görünür a... insan tiyatroda yetiştikten, bütün hayatı boyunca bu çekişmelere atılmak, bu zaferleri kazanmak için çalıştıktan, ilk savaşlarını orada kazandıktan sonra oraya bir daha dönmeyi düşünmek korkunçtur. Sizin için artık prenses olmamak korkusu ne ise benim için haftada iki defa sahnede prenses olmamak öyle korkunçtur.

— Aldanıyorsun. Yanlış düşünüyorsun, dostum. Eğer ben prensesliği bırakıp sanatçı olsaydım Trenck'le evlenirdim ve mutlu olurdum. Sana gelince sen sanatçılığı bırakıp Rudolstadt'la evlenerek prenses olmayı istemiyordun. İyice görüyorum ki onu sevmiyordun. Bu senin hatan değil... İnsan her sevmek istediğini sevmeyebilir ki.

— İşte madam, bütün gönlümle inanmak istediğim bir vecize! Vicdan huzuru içinde olacaktım. İşte bu sorunu çözebilmek için hayatımı harcadım, hâlâ da bir sonuca varamadım.

Prensес dedi ki:

— Bakınız bu, önemli bir gerçektir. Hatta rahibe olarak vicdan meseleleri üzerinde bir hükme varmaya çalışmam gerekir. Sevmekte veya sevmemekte serbest olduğumuzdan mı şüphe ediyorsun? Yoksa aşkın seçebileceğine ve bu seçimde akla baş vurabileceğine mi inanıyorsun?

— Bunu yapabilmelidir. Asil bir kalp, eğilimlerini hükmü altına alabilmelidir. O eğilimleri yalnız çılgınlık ve yalanla dolu şu dünyanın mantığına uydursun demiyorum; ama güzellik zevki, gerçek aşkı olan o asil muhakemeye uydursun diyorum. İddiamın

delili sizsiniz, madam. Sizin gösterdiğiniz örnek beni mahkûm ediyor. Bir hükümdar tahtına oturmak için doğmuş olan siz, sahte bir büyüklüğü gerçek bir tutkuya ve size lâıyk bir kalbe sahip olma isteğine feda ettiniz. Kraliçe olarak bense (sahne üstünde) bana uzatılan yüce sevgiye ve sakın hayata, şu yalancı zafferin yaldızını sevinçle feda etme mertliğini ve cesaretini gösteremedim. Onu can ve gönülden yapmaya hazırdım; ama acı duymadan ve korkmadan yapamayacaktım onu. Hatta büyük korkumu gören Albert, aşk yeminini bir fedakârlık olarak istemiyordu. Benden coşkuyu, ortak sevinçleri, bütün hicranlardan sıyrılmış bir kalbi istiyordu. Onu aldatamazdım; zaten insan böyle şeylerde aldanabilir mi? Sözün kısası zaman istedim ve bunu bana verdiler. Bu aşkı onunkine benzer bir aşk haline getirmek için elimden geleni yapacağıma söz verdim. Samimiydım, ama bir yandan da bu korkunç sözü vermekle vicdanımı da zorlamak istemediğimi dehşetle hissediyordum.

— Garip kız! Hâlâ ötekini seviyordun, buna bahse girerim.

— Aman Yarabbi! Onu artık sevmediğimi sanıyordum. Ama bir sabah, kendisiyle dolaşmak için Albert'i bekliyordum. Aşağıdan sel yatağından gelen bir ses duydum. Vaktiyle Anzoletto ile beraber çalıştığım bir şarkıyı tanıdım. Çok sevdiğim şu içe işleyen sesi, hatıralarımda pek tatlı bir iz bırakan şu Venedik şivesini daha çok tanıdım. Eğildim, bir atlının geçtiğini gördüm, bu, o idi, madam, Anzoletto idi bu.

— Peki allahaşkına, onun Bohemya'da ne işi vardı?

— Ondan sonra öğrendim ki sözleşmesini boşmuş ve Venedik'den ve Kont Zustiniani'nin gazabından kaçıyormuş. San Samuel tiyatrosuna başarı ile beraberce çıktığı Corilla'nın vırvırcı ve despotça sevgisinden çabucak usandıktan sonra ikinci sınıf bir ses sanatçısı, Zustiniani'nin metresi ve benim eski okul arkadaşım olan Clorinda adında bir kadının sevgisini kazanmış. Kibar bir insan, yani uçarı bir çapkın olan Zustiniani, ötekini bırakmadan Corilla'yı da yeniden elde ederek öcünü almış. Bu ikili aşk macerası ortasında rakibi tarafından acı acı alaya alınan Anzoletto öfkeye kapılmış ve güzel bir yaz gecesi, içinde Zustiniani'nin Corilla ile beraber hava almaya çıktığı gondola şiddetli bir tekme vurmuş. Gondol devrilmiş. İçindekiler ılık bir banyo ile yakalarını kurtarmışlar. Ama Anzoletto bu şakanın kendisini Plomb'lara götüreceğini düşünerek kaçmış ve Prag'a yönelerek Devler Şatosunun önünden geçmiş.

"Atlı gelip geçti. Ben de Albert'in benimle beraber bir daha görmek istediği Schreckenstein mağarasına gitmek üzere kontun yanına gittim. Kafam altüst olmuştu, kara kara düşünüyordum. Bu mağarada heyecanların en şiddetlisi sardı beni. Bu iç karartıcı yer, Albert'in esrarlı kaynağının kenarında bir mihrap meydana getirdiği kemik yığınları, o iç ezginlik veren kemani, bilmem hangi korkular, karanlıklar, burada onun üstüne çöken ve benim de onu kurtarmak gücürü bulamadığımı boş inanlar...

— Her şeyi söyle. Kendini Jean Ziska sanıyordu. Sonsuz hayata ve geçmiş yüzyılların hatırasına sahip

olduğunu söylüyordu. Kısacası, Kont de Saint - Germain'in deliliği vardı onda.

— Mademki biliyorsunuz madam, evet öyleydi ve bu konudaki inancı, üzerimde öyle bir izlenim yapmıştı ki onu bu fikirlerden kurtaracak yerde âdeta çılgınlıklarına katılacak bir hale gelmiştim.

— Cesur yüreğine rağmen zayıf akıllı bir insanmışsın.

— Aklımın kuvvetli olduğunu iddia edemem. Bu kuvveti nereden alabilirdim? Aldığım tek ciddi bilgi Albert'in bana verdiğiinden ibaretti. Nasıl olur da onun etkisi altında kalmaz ve hayallerini paylaşmazdım. Ruhunun içinde öyle yüksek gerçekler vardı ki yarıştan gerçeği ayırt edemiyordum. Bu mağaranın içinde aklımlı kaybedeceğimi hissettim. Umduğum halde Zdenko'yu orada bulamamak beni en çok korkutan şey oldu. Aylar vardı ki Zdenko artık görünmüyordu. Bana karşı düşmanlığını devam ettirdiği için olacak her halde Albert onu uzaklaştırmış, şüphesiz şiddetli bir tartışmadan sonra huzurundan kovmuştu. Bu yüzden vicdan azabı çekiyormuş gibi bir hali vardı. Belki de kendisinden ayrılınca Zdenko'nun intihar etmiş olacağını sanıyordu. Şu kadarını söyleyeyim ki, ondan bahsederken kullandığı muammalı sözler, esrarlı te reddütler beni ürpertiyordu. Öyle sanıyorum ki (Tanrı suçumu affetsin) beni öldürmekten bu zavallıyı vazgeçiremeyen Albert, kendisi onu öldürmüştü.

— Peki neden bu Zdenko sana karşı böyle kinlenmişti?

— Deliliğinin bir sonucuydu bu. Rüyasında beni efendisini öldürdüğümü sonra da mezarının üstünde

dans ettiğimi gördüğünü söylüyordu. Ah! Madam, bu uğursuz kehanet gerçekleşti. Aşkımla Albert'i öldürdü. Sekiz gün sonra ben burada en neşelilerinden güldürücü operayı oynamaya başlıyordum. Buna zorlandım, doğrudur. İçim kan ağlıyordu. Albert'in meşum alıncı yazısı Zdenko'nun korkunç kehanetine uygun olarak yerine geldi.

— Vallahi hikâyen öyle akıl almaz bir şey ki zihnimi toparlayamaz oldum. Ve seni dinlerken de âdeta aklım başımdan gidiyor. Ama devam et, şüphesiz her şeyin aslı meydana çıkacak, değil mi?

— Hayır, madam, Albert'le Zdenko'nun esrarlı ruhlarında taşıdıkları bu hayal âlemi gözümde hiç aydınlanmadı. Siz de benim gibi neticeyi öğrenmekle yetineceksiniz.

— Söyle hiç olmazsa M. de Rudolstadt, zavallı soytarısını öldürmemiş ya?

— Onun için Zdenko bir soytarı olmaktan daha çok, bir felâket arkadaşı, bir dost, fedakâr bir hizmetkârdı. Ona ağlıyordu; ama Tanrıya şükür, hiç bir zaman bana karşı duyduğu aşk yüzünden onu kurban etme fikrine kapılmamıştı. Bununla beraber çılgına dönen ve kendimi suçlu gören ben, bu cinayetin işlendiğine kendimi inandırmıştım. Mağrada taptaze kazılmış bir mezar, aynı zamanda Albert'in bilmem hangi cinayetle kendini suçlaması, beni tanımadan önce dünyada en sevdiği bir varlığı oraya gömdüğüne inandım ve mağradan bir çılgın gibi haykırarak, bir çocuk gibi ağlayarak kaçtım.

Madam de Kleist:

— Yerde bir korku, dedi, ben olsam korkudan

ölürdüm. Albert'iniz gibi bir sevgili bana hiç de uygun düşmezmiş. Sayın M. de Kleist şeytana inanırdı ve ona kurbanlar sunardı. Şu korkaklığıma sebep olan odur. Eğer boşanmaya karar vermeseydim, şimdi beni çıldırtmıştı, sanırım.

Prenses Amélie dedi ki:

— O çılgınlıktan az izler kalmamış sende. Boşanmada biraz geciktiğini sanırım. Ama canım, kontes de Rudolstadt'ımızın sözünü kesmesene.

— Şüphelerimin yanlışlığını ispat etmeye çalışmadan arkamdan gelen Albert ile beraber şatoya girince orada kimi göreyim beğenirsiniz, madam bulun bakayım?

— Anzoletto'yu.

— Kendini erkek kardeşim olarak tanıtmıştı ve beni bekliyordu. Bilmem nasıl olmuş yolculuğu sırasında, şatoda oturduğumu ve Albert'le evlenmek üzere bulunduğumu öğrenmiş. Çünkü bu konuda hiç bir karara varılmadığı halde memlekette bu evlenmenin sözü ediliyordu. İster öfke ile olsun, ister bir aşk kalcısı ile olsun, ister kötülük arzusuyla olsun, bu evlenmeyi bozmaya, beni kontun elinden alıp kaçırmaya niyet ederek, geri dönmüştü. Bunu elde etmek için her çareye başvurdu: yalvarmalar, göz yaşları, kandırıcı sözler, göz dağları vermeier. Halimden bunların hiç birinin bende etki uyandırmadığı görülmüyordu. Ama yüz-süz gönlüm ta içinden sarsılmıştı. Hiç bir zaman sahip olmadığım bu erkek kardeşten Albert'e hiç söz etmemiş olmakla beraber şatoya girmesine yardım eden bu yalanı doğrulayamadığım için bütün gün yanımızda

kaldı. Akşamüstü ihtiyar kont bize Venedik şarkıları söyledi. İkinci vatanımın şarkıları, çocukluğumun, temiz sevgimin, güzel hülyalarımın, geçmişteki mutluluğumun bütün hatıralarını uyandırdı. Hissettim ki hâlâ onu seviyordum ve artık kendime hâkim değildim. Sevmem gereken, sevmek istediğim ve seveceğime söz verdiğim insan o değildi. Anzoletto bana çok yavaş sesle geceleyin kendisini odama almam için yalvardı. Hatta istemezsem güçlükleri ve tehlikeleri, hele benim karşılaşacağım tehlikeleri de göze alarak geleceğini söylüyordu. Göz dağı verdi. Aramızda kardeşlikten başka bir şey geçmemişti. Bu yüzden de planımı en halis niyetler altında gösteriyordu. Kararıma boyun eğiyordu ve gün doğarken gidiyordu. Ama bana veda etmek istiyordu. Şatoda gürültü etmek, bir rezalet çıkarmak istediğini, Albert'le müthiş bir kavgaya çıkarıp bu rezaletle beni kirleteceğini düşündüm. Ümitsizce bir karar verdim ve bu kararı yerine getirdim. Gece yarısı en lüzumlu öte berimi küçük bir paket yaptım. Üstümde bulunan azıcık parayı yanıma aldım (sözüm burada kalsın, bu paranın yarısını da unuttum). Odamdan çıktım. Anzoletto'yu getirmiş olan kira atına atladım. Kaçışıma yardım eden kılavuza para verdim. İner - kalkar köprüyü geçtim. Civardaki şehire vardım. Hayatımda ilk defa ata biniyordum. Dört fersahlık yolu dört nala gittim. Sonra kılavuzu geri yolladım. Anzoletto'yu Prag yolu üstünde bekleyecekmişim gibi yaparak, bu adama sözde kardeşimin beni bulacağı yer hakkında yanlış bilgiler verdim. Viyana yönünü tuttum. Ve gün ağarırken yaya olarak, yabancı bir memlekette beş parasız, bana aynı zamanda

uğursuz görünen bu iki aşktan kaçmak için elimden geldiği kadar hızlı yürüyerek kendimi yapayalnız buldum. Bununla beraber şunu söylemeliyim ki birkaç saat sonra Anzoletto'nun hayali bir daha hiç bir zaman girmemek üzere gönlümden silindi. Asil Albert'in hayali, yolculuğumun tehlikeleri ve yorgunlukları arasında bir koruyucu ve geleceğin bir vaadi gibi peşimden geldi.

— Peki neden Venedik'e değil de Viyana'ya gidiyordun?

— Öğretmenim Porpora az önce oraya gelmişti. Tükenen servetini yeniden elde etmesi, daha şanslı yeni müzikçilerin başarısı karşısında sönük kalan şöhretini tekrar kazanması için elçimiz onu oraya getirmişti. Bereket versin, Bohemya ormanlarından geçerken kendisini gelecekte parlak başarılar bekleyen genç bir müzikçiye rastladım. O da benden bahsedildiğini duymuş ve kendisini Porpora'ya tavsiye etmemi rica etmek üzere beni bulmayı tasarlamıştı. Beraberce Viyana'ya geldik, yolculuğumuz çoğu zaman yorgunluklu geçti, ama hep neşeli, hep kardeş ve dost olduk. Bana kur yapmaya kalkışmaması ve böyle bir niyetin olabileceği aklımdan geçmemesi ona daha çok bağlanmama sebep oldu. Erkek kılığına girdim ve bu rolü öyle güzel oynadım ki her türlü gülünç yanlışlıklara sebep oldum. Bu yanlışlıklardan bir tanesi az kalsın ikimizin de felâketine sebep olacaktı. Hikâyemi uzatmamak için ötekilerden bahsetmeyeceğim. Yalnız o hadiseyi anlatacağım. Çünkü biliyorum ki üst tarafı alteslerini bunlar kadar ilgilendirmez.

VIII

Prenses hikâyesini anlatan genç kızı daha iyi görmek için şamdanları aralayıp masanın üstüne iki dirseğini dayayarak dedi ki:

— Galiba bana o'ndan bahsedeceksin.

— Bavyera sınırında Moldawa nehrinin yatağına inerken kardeşiniz kralın hizmetinde çalışan asker devşirme memurları tarafından kaçırıldık. Bu adamlar Haydn'la beni sayın hükümdarın o şanlı ordusunda, trampetçi ve fifreci olmak gibi parlak bir hayalle ümitlendirmişlerdi.

Prenses kahkayı basarak haykırdı:

— Sen trampetçi ha! Eğer de Kleist seni bu halde görmüş olsaydı, bahse girerim ki, onun başını döndürürdün. Ağabeyim paj olarak seni yanına alırdı. Güzel kadınların kalbinde, Allah bilir, ne türlü yıkımlar yapardın. Ama Haydn'dan söz etmiştin. Bu adı tanıyorum. Son günlerde bu Haydn'ın müziği elime geçti. Hatırlıyorum, güzel bir müzik. Sözüünü ettiğin bu çocuk o değil mi?

— Affedersiniz madam, bu çocuk, yirmi yaşlarında bir delikanlı idi ama on beş yaşında gösteriyordu. Yolculuk arkadaşım, sadık ve samimi dostumdu. Bizim asker devşirme memurlarının elinden, öğle yemeği yemek için mola verdikleri bir orman kenarında dinlenirken, kaçtık. Arkamıza düştüler. Tavşanlar gibi koştuk. Asil ve güzel Frédéric de Trenck'le bir serdar olan Kont Hoditz Roswald'ın içinde bulunduğu bir yolcu kupa arabasına yetişmek mutluluğuna eriştik.

Prenses hemen haykırdı:

— Culmbach margravı olan halamın kocası mı? İşte bir aşk evlenmesi daha de Kleist. Benim iri kıyım halamın hayatında yaptığı tek namusluca ve akıllıca bir hareket bu. Canım, bu Kont Hoditz nasıl bir insan?

Consuelo, Roswald şatosu sahibinin ayrıntılı portresini çizmeye girişti. Ama prenses, Trenck hakkında, o gün giydiği elbise gibi en küçük ayrıntılar üstünde bin bir soru sorarak onun sözünü kesti. Bunun üzerine Consuelo, prensese, Trenck'in kendisini savunmak için nasıl uçarak koştuğunu, az kalsın bir kurşunla yaralanacağını, sonunda haydutları nasıl kaçırdığını, haydutların arabaları içinde ellerini ayaklarını bağlayarak götürdükleri zavallı asker kaçağını nasıl kurtardığını anlattığı sırada genç kızın hikâyeye tekrar yeniden başlanması, en küçük hal ve şartları anlatması, en önemsiz sözleri aktarması gerekti. Prenses, Trenck'le Kont Hoditz'in genç yolcuların ikisini de arabalarına bindirip götürdüklerini, baronun Consuelo'ya hiç bakmadığını, göğsünün üstünde sakladığı bir resme durmadan baktığını, içini çektiğini, hayatına hem mutluluk, hem umutsuzluk getiren, mevkice çok yüksek bir genç kadına karşı esrarlı aşkını konta anlattığını işitince, sevinci de heyecanı da son haddini bulmuştu.

Consuelo'ya hikâyesine devam etmek için izin verilince genç kız kadınlığını sezen Kont Hoditz'in kendisine lütfettiği koruyuculuğunda biraz fazla övünmek istediğini, bunun üzerine Haydn'la beraber Tuna'yı ge-

çen bir gemide, basit ama macera dolu yolculuğuna tekrar devam etmek üzere kaçtığını anlattı.

Nihayet Haydn kemanıyla, kendi de kaval çalarak akşam yemeği karşılığında köylüleri nasıl dans ettirdiklerini, akşamleyin, daima kılık değiştirmiş halde, kendisine signor Bertoni adı altında mesleği gezgin çalgıcılık olan bir erkek çingene süsü vererek güzel bir manastır emaretine nasıl vardığını anlattı.

Genç kız sözlerine şöyle devam etti:

— Ev sahibi, heyecanlı bir müzik meraklısı, üstelik nükteci bir adamdı ve pek iyi yürekliydi. Bize, hele bana büyük bir dostluk gösterdi. Hatta manastırın küçük hizmetlerini kabul ettiğim takdirde iyi bir gelir sağlayacağını vaat ederek beni evlâtlığa kabul etmek istedi. Erkek kıyafeti beni sıkmaya başlamıştı, trampetçi olmaktan ne kadar hoşlanmıyorsam, saçlarımı traş ettirmek de o kadar zevkime aykırı düşüyordu. Ama garip bir hadise, bu sevimli ev sahibinin yanındaki ikametimi biraz uzattı. Bir posta arabasıyla yola çıkan bir yolcu kadının manastırın kapısı önünde doğum sancıları başlamıştı, bir kız çocuğu doğurdu ve ertesi gün bırakıp kaçtı. Bu çocuğu benim yerime evlât edinmeye iyi kalpli rahibi razı ettim. Bu kıza, babası Anzoletto'ya göre Angèle adı verildi. Annesi madam Corilla da saray tiyatrosu ile bir sözleşme yapmak ümidiyle Viyana'ya gitti. Benim yerime oraya alındı. Sayın prens Kaunitz bu kadını Marie-Thérèse'e saygı değer bir dul olarak tanıtmış. Bense, Porpora'dan ders alan ve aynı evde oturan Joseph Haydn'la seviştiğim yolunda haksız bir şüphe ile suçlanarak vazifeye alınmadım.

Consuelo, büyük imparatoriçe ile konuşmasını, bütün ayrıntılarıyla anlattı. Prenses, namuskârlığına Berlin'de inanılmayan ve kendisine Prens Kaunitz, doktor Van Swieten ve şair Metastasio¹ gibi birtakım âşıklar yakıştırılan bu harikulâde kadından söz açılınca kulak kesildi.

Consuelo Angèle sayesinde Corilla ile barıştığını, bu garip kızın duyduğu vicdan azapları, gösterdiği yüce gönüllü davranışları sayesinde nihayet imparatorluk tiyatrosunda işe başladığını anlattı. Sonra Venedik elçisinin evinde Baron de Trenck'le kurduğu asil ve tatlı dostluk münasebetlerini söyledi. Bu sevimli gençle vedalaşırken, Prusya kralının zulmü karşısında lüzum duyulduğu takdirde uygulanacak bir yazışma tarzı üzerinde onunla anlaştığını inceden inceye anlattı. İhtiyaç duyulduğu zaman aşkının konusu olan bu kadına göndereceği mektuplarda yapraklarının imza ve zarf işini göreceği nota defterinden bahsetti. Bu yapraklardan biriyle vermiş olduğu bu sihirli yazının önemi hakkında son zamanlarda neler öğrenmiş olduğunu açıkladı.

Bu açıklamaların hikâyenin geri kalan kısmından daha çok zaman aldığı tahmin olunabilir. Nihayet Porporina, Porpora ile Viyana'dan yola çıkışını, Baron de Kreutz adı altında kendisini tanıtan Prusya kralının, Moravya'daki o harikulâde Roswald şatosunda, basit bir subay kılığında nasıl rastladığını anlattıktan sonra hükümdarı tanımadan kendisine yaptığı çok önemli hizmeti açıklamak zorunda kaldı.

Madam de Kleist:

— İşte, dedi, öğrenmeyi merak ettiğim taraf

buydu, çenesini hiç gevşetmeyen M. de Poelnitz, son akşam yemeğinde, sayın hükümdarın kendi davetlilerine, güzel Porporina'ya karşı dostluğunun basit bir gönül eğlencesinden çok daha önemli şeylere dayandığını söylediğini bana gizlice anlattı.

Madam de Rudolstadt:

— Bununla beraber pek basit bir şey yaptım, dedi. Kralı öldürmesine engel olmak için bir zavallı muataassbın üstünde yapabileceğim etkiyi kullandım. Baron de Trenck'in, asker devşirme memurlarının elinden benimle aynı zamanda kurtardığı o dev yapılı Bohemya'lı Karl, Kont Hoditz'in hizmetine girmişti. Kralı tanıyivermişti. İkinci defa askere kaçırılması üzerine sefalet ve üzüntüden ölen karısının ve çocuğunun öcünü kraldan almak istiyordu. Bereket versin bu adam, kurtarılmasına benim de yardım ettiğimi ve karısına birkaç kuruş sadaka verdiğimi unutmamıştı. Sözümü dinledi ve silâhını teslim etti. Yandaki odada gizlenmiş olan kral, sonra da bana söylediğine göre, her şeyi işitmiş, kendini öldürmek isteyen adamın yeniden öfkesinin kabaracağı korkusuyla yola çıkmak için, Karl'ın kendisini beklediği yoldan başka bir yolu tutmuş. Kral, M. de Buddenbrock'la beraber atla ve yalnız gidiyordu. Kont Hoditz'in bize verdiği ziyafet sırasında, bu Karl'ın, bir direğin üstüne diktikleri güvercin hedefi üç defa düşürdüğünü görmüş-tüm. Böyle keskin bir nişancının attığını vurması pek akla yakındı.

Prences dalgın bir tavırla dedi ki:

— Büyük bir felâket, Avrupa'nın siyasetinde ve insanların alın yazısında nasıl değişiklikler yapardı,

Allah bilir? Şimdi sevgili Rudolstadt'ım, hikâyenin Kont Albert'in ölümüne kadar kısmını çok iyi bildiğimi sanıyorum. Prag'da amcası barona rastlamışsın, seni Devler şatosuna götürmüş, orada son nefesinde seninle evlendikten sonra eteziden¹ ölmüş. O zamana kadar onu seveceğine kanaat getirmemişsin demek?

— Ne yazık madam, onu sevmekte çok geç kalmıştım. Tereddütlerimle tiyatroya karşı duyduğum sevgimin cezasını pek insafsızca çektim. Öğretmenim Porpora, Albert'in bana yazdığı mektupları yok ederek, onun durumu üzerinde beni yanıltmıştı, bana karşı duyduğu uğursuz aşkın geçtiğini sandım. Öğretmenim Viyana'da beni sahneye çıkmaya zorlayınca tiyatronun cazibelerine kendimi kaptırmış ve Berlin tiyatrosuyla yapılacak sözleşmenin gerçekleşmesine kadar Viyana'da oynamaya bir çeşit sarhoşluk içinde razı olmuştum.

Prenses:

— Hem de şan ve şerefle, bunu biliyoruz, dedi.

Consuelo cevap verdi:

— Sefil ve uğursuz bir şeref! Sayın prensesimin bilmedikleri bir taraf var, o da Albert'in gizlice Viyana'ya gelmesi ve beni oynarken seyretmiş olması. Esrarlı bir gölge gibi bütün adımlarımı izlemiş ve kulis arasında Joseph Haydn'a, sanattan vazgeçersem mütihiş bir üzüntü duyacağımı söylediğini işitmişti. Bununla beraber Albert'i seviyordum. Tanrı önünde yemin ederim ki ondan vazgeçmenin mesleğimden vazgeçmekten daha imkânsız olduğunu benliğimde anlamış ve bunu kendisine yazmıştım. Ama bu aşkı bir evham ve bir delilik gibi gören Porpora, mektubumu

ele geçirmiş ve yakmıştı. Albert'i hızla erir bir halde buldum. Ona sevgimi söyledim, söyledim ama kendisine hayat veremedim. Gömülmeden önce onu yatırdıkları katafalk üzerinde gördüm. Eski günlerin bir derebeyi gibi giydirmişlerdi. Ölümün kolları arasında güzeldi. Alnı, bağışlayan bir meleğin anlı kadar temizdi. Ama son istirahat yerine kadar onunla beraber gidemedim. Onu Devler Şatosunun ısı ısı yanan küçük kilisesinde Zdenko'nun bekçiliğine bıraktım. Bu zavallı çılgın gülerek elini bana uzattı, dostunun daldığı sakın uyku onu sevindiriyordu. Hiç olmazsa, benden daha dini bütün ve daha vefalı olan bu adam, onu bu istirahat yatağından bir daha kalkmayacağını anlamadan, atalarının mezarına indirmişti. Ben de vefalı fakat zalim bir dost olan, beni bir baba kadar seven fakat katı bir yüreğe sahip bulunan ve kocamın tabutu üstünde bile kulağıma *Virtuoses ridicules*¹ operasında gelecek cumartesi oynuyorsun, diye bağırarak Porpora tarafından sürüklenerek yola çıktım.

Porporina hikâyesini bitirirken hıçkırarak hıçkırarak ağlıyordu, prenses yaşaran gözlerini silerek:

— Sanatçı hayatının gerçekten garip bir cilvesi. Ama sevgili Consuelo Superville'in bana takdirle bahsettiği hayatındaki o en güzel davranışı söylemedin. İhtiyar rahibeyi üzmemek ve o romanesk fedakârlığından vazgeçmemek için unvanından, adından, dul-luk gelirinden vazgeçmişsin. Bu birdenbire yapılan evlenmenin biricik şahidi olan Superville'e, Porpora'ya bu işin gizli tutulmasını rica etmişsin. Ve eskisi gibi yoksun, her zamanki Zingarella olarak gelmişsin buraya...

Consuelo:

— Ebedî bir sanatçı olarak, dedi. Yani bağımsız, erkek eli değmemiş, ve her türlü aşk duygusuna karşı ölmüş olarak... Hasılı Porpora'nın beni daima ben-zettiği ilham perilerinin rahibesinin o ideal tipi halinde. O, korkunç öğretmenim aşk duygumu alıp götürdü. Ve ben işte onun istediği gibi oldum. Daha mutlu olduğumu yahut daha çok değer kazandığımı sanmıyorum. Artık sevmediğimden, içimde sevgi kudreti kalmadığından beri ne ilhamın ne de tiyatronun heyecanlarının ateşini duyabiliyorum. Bu karlı iklim ve sarayın şu havası beni kasvetli bir ölgünlüğe düşürüyor. Porpora'nın yokluğu içinde bulunduğum bir çeşit yüzüstü bırakılma, isteğim dışında sözleşmemi uzatan kralın iradesi... Size bunu açıkça söyleyebilirim değil mi madam?

— Bunu fark etmekteyim, yavrucuğum. Senin, kralın şeref verdiği bir çeşit üstünlükten gururlandığını sanıyorlar. Ama sen benim gibi, bütün ailesi gibi, gözdeleri, askerleri, uşakları, şu küçük köpekleri gibi onun esirisin, kölesisin. Ey krallığın itibarı, ulu prenslerin halesi! Sana ışık ve nur sağlamak için hayatını tüketen şu insanlara karşı nasıl da surat asıyorsun! Ama sevgili Consuelo, bana söyleyeceğin çok şey var. Bunlar da beni az ilgilendirecek şeyler değil. Kardeşimle işleri nereye vardırıldığını, kesin olarak bana anlatacağını samimiyetinden beklerim. Göstereceğim açık yüreklilik sana bu yolda örnek olsun. Kralın metresi olduğunu sanarak, Trenck'in affını bağışlamasını sağlayacağını umarak davamızı ellerine bırakmak üzere seni aramıştım. Şimdi, Tanrıya şükür,

bu iş için artık sana ihtiyacımız yok. Seni, sen olduğun için sevmekle bahtiyarım. Sanırım ki şimdi, kendine bir zararı dokunmadan her şeyi bana söyleyebilirsin. Hele artık kardeşimle aranızdaki münasebetin pek ilerlemiş olduğunu sanmıyorum.

Consuelo sapsarı oldu.

— Bu konudaki konuşma tarzınız beni ürpertiyor, madam, diye cevap verdi. Ancak sekiz gün var ki *efendimiz* kralın, bu üzgün ve ürkek uyruğuna karşı duyduğu o eğilim hakkında ciddi bir eda ile etrafımda fısıllı fısıllı konuşulduğunu duyuyorum. Şimdiye kadar onunla benim aramda içine kendisinin iyilik severliği, benim saygıyı kattığımız neşeli samimiyetten başka bir şey olabileceğini mümkün göremedim. O, Roswald'a gösterdiğim basit davranışa karşı bana pek büyük bir minnet ve dostluk gösterdi. Ama bu dostluk ve minnetten aşka gitmek için bir uçurum vardır. Umarım ki düşüncesi bu uçurumu aşmamıştır.

— Bense bunun aksine inanıyorum. Sana karşı ölçüsüz hareketleri var, takılıyor ve teklifsiz davranıyor. Seninle bir oğlan çocuğu gibi konuşuyor, başını tazılarını okşar gibi okşuyor. Bütün bunlar gösterir ki sana âşık olmak üzeredir. Onu pek iyi bilirim. Az sonra bunu sana açıkça söyleyeceğine kalıbımı basarım. O zaman kararın ne olur? Eğer karşı korsan mahvolsun, boyun eğersen daha kötü duruma düşersin. Böyle bir durumda ne yapacaksın?

— Ne onu, ne onu yapacağım, madam; onun asker devşirmeleri gibi yapacağım, kaçacağım.

— Bu kolay değil, hem ben bunu hiç istemem. Çünkü sana garip bir şekilde bağlıyım. Hatta sanırım

ki, gittiğini görmektense asker devşirme memurlarını bir de ben peşine takarım. Hadi bakalım, bir çare arayalım. Durum ciddi ve düşünmek gerek. Kont Albert'in ölümünden bu yana geçen bütün hadiseleri anlat bana.

— Biteviye ve kasvetli bir hayat içinde garip ve anlaşılabilir birtakım olaylar. Sayın prensesime bu olayları olduğu gibi anlatacağım. Belki onları çözmede bana yardım ederler.

— Gayret ederim, ancak şu şartla ki bana Amélie diyeceksin. Daha gece yarısı bile değil. Yarın gün doğmadan önce sayın prenses hazretleri olmak istemiyorum.

Porporina şu sözlerle hikâyesine devam etti:

— Madam de Kleist, ilk defa odama şeref verdikleri zaman kendisine Bohemya'ya varınca tam Prusya sınırında Porpora'dan ayrıldığımı söylemiştim. Öğretmenimin pasaportu gerçekten nizamla uygun değil miydi, yoksa kral varışımızdan önce davranarak, mucizeyi andıran bir hızla verdiği o emirlerden biriyle Porpora'nın, topraklarına girmesini yasaklamış mıydı, bunu hâlâ bilmiyorum. Belki de haksız olan bu düşünce, ilk aklıma gelendi. Çünkü Moravya'da Kont Hoditz'in evindeki akşam yemeğinde kral, kendini Baron de Kreutz diye tanıtarak bize Trenck'in sözde ihanetini ve Glatz'a hapsedildiğini söylediği sırada Porpora'nın, Trenck'in şerefini savunmakta nasıl sert bir pervasızlık ve alaycı bir samimiyet gösterdiğini hatırlıyorum.

Prenses haykırdı:

— Doğru! Usta Porpora'nın kralda hoşnutsuzluk uyandırması Trenck'in yüzünden oldu.

— Kral bir daha bundan söz açmadı. Ben de bunu hatırlatmaktan korktum. Ama gerçek olan taraı: şu ki ricalarıma ve sayın hükümdarın vaatlerine rağmen hiç bir zaman Porpora çağrılmadı.

Amélie cevap verdi:

— Hiç bir zaman çağrılmayacak, çünkü kral hiç bir şeyi unutmaz. Hele onurunu yaralayan açık yürekliliği asla. Kuzeyin Süleyman'ı, yargılarının şaşmazlığından şüphe eden kim olursa olsun ona kin bağlar ve zulmeder, hele kararı sadece kaba bir hile, bir düşmandan kurtulmak için çirkin bir bahane ise. Öğretmenini unut, yavrum. Porpora'yı Berlin'de hiç bir zaman göremezsin.

— Onun yokluğundan duyduğum üzüntüye rağmen öğretmenimi artık burada görmek istemiyorum, madam. Kralın onu affetmesi için teşebbüslere girişmeyeceğim. Bu sabah öğretmenimden, bir operasının Viyana imparatorluk tiyatrosuna kabulünün haber veren bir mektup aldım. Bin bir terslikten sonra demek nihayet amacına kavuştu. Operasının provalarına başlanacak. Onu buraya getirmekten daha çok onun yanına gitmeyi düşünüyorum. Ama çok korkarım, buraya gelmek için ne kadar serbest değilsem, buradan çıkmak için de o kadar değilim.

— Ne demek istiyorsun?

— Sınırdaki öğretmenimi başka bir arabaya bindirmeye ve geri döndürmeye zorladıkları zaman onunla geri dönmek ve Berlin için yaptığım sözleşmeden

vazgeçmek istedim. Bu türlü karşılamaşın kaballığı ve apaçık görünen kötü niyetliliğı öyle ağırıma gitti ki, bu kadar zorbaca yönetilen bir ülkenin daha içerlerine gitmektense çalışıp alın terimle cayma tazminatını ödemeye razıyım. Ama bu kararı henüz açığa vurmuştum ki göz açıp kapayıncaya kadar atları koşuluştur getirilen bir posta arabasına binmem için bir polis memurundan emir aldım. Beni zorla götürmeye kararlı askerler tarafından etrafımın çevrildiğini görünce öğretmenimi ağlayarak kucakladım. Beni Berlin'e getirmelerine boyun eğmekten başka çarem kalmamıştı. Buraya gece yarısı, yorgunluktan ve üzüntüden bitkin bir halde geldim. Beni operaya uzak olmayan sarayın pek yakınında, krala ait güzel bir evin önünde indirdiler. Orada tek başıma oturacaktım. Ve evimde, hizmetçiler ve hazırcacık bir akşam yemeğı buldum. Evde benden başka kimsenin oturmaması için tertibat alınmıştı. Öğrendim ki, M. de Poelnitz benim için her şeyi hazırlama emrini almış. Daha henüz yerleşmemiştim ki Baron de Kreutz'ü kabul edip etmeyeceğim soruldu. Ona Porpora'yı karşılama hadisesinden şikâyet etmek ve meselenin tamiri için sabırsızlanarak hemen odama alınmasını istedim. Baron de Kreutz'ün İkinci Frédéric olduğunu bilmiyormuş gibi davrandım. Bunu bilmeyebilirdim. Asker kaçağı Karl, öldürme planını anlatırken bunun Prusya'lı bir yüksek subay olduğunu söylemiş ama adını söylememişti. Ancak Kral Roswald'dan ayrıldıktan sonra Kont Hoditz'in ağzından öğrenmiştim bunu. Değişik kıllığı altında sürmediğim neşeli ve sevimli bir tavırla içeri girdi. Takma ad altında ve yabancı bir ülkede biraz

sıkılgandı. Berlin'de ruhunun bütün şatafatını, yani her fırsatta, bütün kudretini pek iyi süslemesini bildiği o koruyucu iyiliğini ve yüce gönüllü tatlılığını tekrar bulmuş göründü. Bana doğru yürüyerek elini uzattı, kendisini bir yerde görüp görmediğimi sordu. Ona: "Evet sayın baronum, dedim, ihtiyacım olduğu takdirde Berlin'de yardımlarda bulunabileceğinizi vaat ettiğinizi hatırlıyorum." O zaman sınırda başıma gelenleri ona hemen anlattım ve ünlü bir üstada yapılan horlamaların ve bana gösterilen zorlamanın tamiri için krala başvurmasının mümkün olup olmayacağını sordum. Kral, kurnazca gülümseyerek cevap verdi: "Bir tamir! İstedığınız bu kadar mı? Sayın Porpora Prusya kralını düelloya mı davet edecek, matmazel Porporina da kralın kendi önünde dize gelmesi için mi direnecek?"

Bu alay öfkemi arttırdı: "Majesteleri çektiğim ıztırlara bir alay katabilir. Ama kendisinden sormaktansa ona hayranlık duymayı daha çok tercih ederdim." diye cevap verdim. Kral kolunu biraz sertçe sarstı. İçeride işleyen bakışını gözlerime dikerek dedi ki: "Ya! Demek daha kurnazca roller de oynuyorsunuz. Sizi sade ve dürüst olarak tanıyorum. Demek Roswald'da beni pekâlâ tanımışsınız." Hayır hükümdarım, dedim, sizi tanı mıyordum. Keşke sizi hiç tanımamış olsaydım. Tatlı bir eda ile cevap verdi: "Ben bu fikirde değilim, eğer siz olmasaydınız, belki de Roswald parkının bir hendeğinde kalırdım. Savaşlardaki başarı, bir katilin kurşununa karşı hiç de koruyucu olamaz. Hatta Prusya'nın kaderini hâlâ ellerimde bulunduruyorsam bunu alçakça bir suikastın düşmanı olan küçük bir kızın

asil ruhuna borçlu olduğumu hiç bir zaman unutmayaacağım. Böylece sevgili Porporina'm, öfkeniz karşısında hiç bir zaman nankörlük göstermeyeceğim. Rica ediyorum sakın olunuz. Şikâyet konusu meseleyi bana iyice anlatınız. Çünkü buraya kadar söylediklerinizden pek bir şey anlamadım.

"İster kral kendini hiç bir şeyden haberi yokmuş gibi gösterebilir, ister polis memurları öğretmenimin evrakında bir şekil hatası bulunduğunu sanmış olsunlar, o, beni büyük bir dikkatle dinledi. Sonra işi hafife almak istemeyen bir yargıcın o sakın edasıyla bana şunları söyledi:

— Bütün bunları inceleyeceğim ve size hesap vereceğim. Adamlarımın, evrakı düzgün bir yolcuyla, sebep yokken, kavga çıkarmak için birtakım bahaneler aramalarına şaşıyorum. Bir anlaşmazlık olmalı. Bunu öğreneceğim. Eğer herhangi bir kimse verilen vazifede ileri gitmişse cezalanacaktır. Ben: "Sayın hükümdarım, dedim, benim rica ettiğim bu değil. Sizden Porpora'nın getirtilmesini istiyorum."

— Buna da söz veriyorum, dedi, şimdi artık surat asmayınız. Benim kılık değiştirmemin sırrını nasıl öğrendiğinizi anlatınız.

"O zaman kralla serbestçe konuştum. Onu sözlerinde o kadar iyi, o kadar sevimli, o kadar kandırıcı buldum ki, hakkındaki bütün peşin yargılarımı unuttum. Buna karşılık hem isabetli, hem de parlak olan düşüncelerine, davranışlarının, Marie-Thérèse'de bulmadığım o tabii hayırseverliğine ve nihayet konuşmamız sırasında temas ettiği konular üzerinde duyguları-

nın ince'ğine hayran kaldım. Gitmek için şapkasını alırken bana dedi ki: "Dinleyiniz. Buraya geldiğiniz şu andan itibaren size vereceğim dostça bir öğüdüm var. Bana yaptığınız hizmetten, bu akşam size yaptığım ziyaretten hiç kimseye bahsetmeyeceksiniz. Size teşekkür etmek için gösterdiğim bu tehalükün, her iki-miz için pek şerefli olmaktan ileri gitmese de, aramız-da kurulmasını istediğim dostluk ve fikir ilişkileri üze-rinde pek yanlış bir düşüncenin doğmasına sebep ola-bilir. Saray dilinde, efendinin gözdesi, adı verilen şeye karşı pek iştahalı olduğunuzu sanabilirler. Kimisi için güvensizlik, kimis için de kıskançlık konusu olursu-nuz. Bunun en basit sakıncası şudur ki, sizi budalaca isteklerinin ileticisi haline getirmek isteyen bir sürü ricacıdan yakanızı kurtaramazsınız. Ve tabı bu rolü oynamayacak kadar anlayışlı olduğunuza göre, ya on-ların tacizlerine, ya da düşmanlıklarına hedef olursu-nuz." Hemen cevap verdim: — "Bana emredildiği şe-kilde hareket edeceğime, hükümdarımıza söz veriyorum." O: "Size hiç bir şey emretmiyorum, Consuelo, dedi. Ama sizin ferasetinize ve dürüstlüğünüze güve-niyorum. İlk bakışta kişiliğinizde güzel bir ruhu, doğ-ru düşünceyi buldum ve sizi memleketimin güzel sa-natları bölümünün bir incisi yapmak içindir ki ta Silizya içlerinden kendi hesabıma bir araba gönderil-mesi ve siz sınıra varır varmaz alıp buraya getirmele-ri hususunda emir verdim. Eğer sizi tekerlekli bir çe-şit hapishaneye soktularsa ve koruyucunuzdan sizi ayırdılarsa bu benim hatam değildir. Bu zat, buraya

gelinceye kadar, eğer ona karşı beslediğiniz aynı güvene, aynı bağlılığa beni lâayık görürseniz, onun yerini almak isterim.

Açık söyleyeyim ki *Sevgili Amélie*, bu babaca sözlerden, bu ince dostluktan son derece duygulandım. Bu duyguya biraz da gurur karıştı. Kral benden ayrılmak için elini uzatırken gözlerim dolu dolu oldu. Bu eli, şüphesiz vazifem olduğu için az daha öpecektim. Ama mademki günahlarımı itiraf etmekteyim, o halde şunu söylemek zorundayım ki bunu yapacağım anda kendimi bir dehşete kapılmış ve sanki güvensizlikten gelen bir soğuklukla donmuş hissettim. Bana öyle geldi ki kral, birtakım zihinlerde hayatına karşıt bir izlenim meydana getirebilecek: olan şu Roswald'daki sahneyi anlatmama sed çekmek için beni koltukluyor ve onurunu okşuyordu. Yine öyle geldi ki bana karşı minnettar ve iyi olmanın gülünçlüğünden çekiniyordu. Sonra bir anda, bir saniyeden daha az bir zamanda, Baron de Trenck'in bana inceden inceye anlattığı Prusya'nın korkunç askerî idaresini, asker devşirme memurlarının vahşetini, Karl'ın felâketlerini, zavallı asker kaçağının kurtarılmasına yordugum asil Trenck'imizin hapsedilişini, sabahleyin bir köyden geçerken dövüldüğünü gördüğüm bir askerin çığlıklarını, sözün kısası, Büyük Frédéric'in gücünü ve zaferini meydana getiren o zorba rejimi hatırladım. Şahsen ona artık kin duyamıyordum. Ama daha şimdiden onda şu mutlak efendiye, insan dışı kanunların zorunluluğunu anlamayan ve imparatorlukların sırlarına sokulmasını beceremeyen kalplerin bu tabii düşmanını tekrar görüyordum.

IX

Porporina sözlerine devam etti:

— O günden beri kralı evimde bir daha görmedim, ama arada sırada beni Sans - Souci sarayına çağırırdı; orada birçok günler arkadaşım Porporino veya Conciolini ile küçük konserlerde klavsen çalarak ve M. Graun'un veya Benda'nın kemanına yahut M. Quantz'ın flütüne, nihayet kralın kendisine eşlik ederek geçirdim¹.

Prusya prensesi dedi ki:

— Müzikte krala eşlik etmek daha önce bahsettiklerinize eşlik etmekten çok daha tatsızdır. Sevgili kardeşim falso yaptığı veya ölçüyü kaçırdığı zaman kendi müzik arkadaşlarına çatar ve suçu daima onlarda bulur.

Porporina:

— Doğrudur, dedi, hatta çok usta öğretmeni M. Quantz, küçük haksızlıklarından kurtulamamıştı. Ama hükümdar ı duruma sürüklendiği zaman çok geçmeden onun yaralarının üstüne merhem vuran saygılı hareketleriyle, nazik övgüleriyle haksızlığını gidermektedir. Böylece içinde sevgi bulunan bir sözle, takdir dolu basit bir hayranlık ifadesiyle, dünyanı en alıngan insanları olan sanatçılara bile taşkınlıklarını ve sert davranışlarını affettirmeye muvaffak olmaktadır.

— Ama sen, onun hakkında bütün bildiğin şeylerden sonra mütevazî dürüstlüğüne rağmen bu canavarın büyüüne kapılabiliyor muydun?

— Size itiraf edeyim ki madam, farkında olmadan sık sık onun etkisi altında kalmıştım. Bu küçük kurnazlıklar bana yabancı olduğu için her zaman aldanırım. Onları ancak sonradan düşünce düşünce bulurum. Kralı tiyatrodan sık sık gördüm. Hatta oyundan sonra arada sırada soyunma odama gelerek bana karşı her zamanki gibi babaca davranmıştır. Ama Sans - Souci sarayının bahçelerinde onunla ancak iki üç defa yalnız kaldım. İtiraf edeyim ki bu görüşmeler de, gezinti saatlerini gözledikten sonra yolunun üstüne dikilmem sayesinde oldu. O zaman beni yanına çağırıyor, yahut nezaketle bana doğru geliyordu. Kendisine Porpora'dan söz açmakta, dileğimi tekrarlamakta fırsatı kaçırmıyordum. Bir türlü sonucunu görmediğim aynı vaatleri işittim. Daha sonra taktiğimi değiştirdim. Viyana'ya dönmek için müsaade rica ettim. Ama karal, ricamı kimi zaman sevgi dolu azarlamalarıyla, kimi zaman buz gibi soğuk bir davranışla, çoğu zaman açıkça belli ettiği bir öfke ile beni dinliyordu. Sözün kısası, bu son teşebbüs de ötekilerden daha verimli olmadı. Hatta bana kral sertçe: — "Gidiniz, matmazel serbestsiniz." diye cevap verdiği zamanlar ise ne hesabım görüldü, ne pasaportum verildi, ne de izin verildi. Hadiseler orada kaldı. Eğer buradaki durumum daha da tahammül edilmez bir hal alırsa artık kaçmaktan başka çıkar yol kalmayacak. Ne yazık, madam. Marie - Thérèse'in müzikteki zevksizliği çoğunluk beni üzerdi. Müzik meraklısı bir kralın kulağı olmayınca bir imparatoriçeden çok daha tehlikeli olabileceğini o zaman hiç aklıma getirmemişim.

“Hükümdarla bütün ilişkilerimin en önemli kısmını size anlatmış bulunuyorum. Sayın hükümdarımızın beni sevmesi gibi, alteslerinin ona mal etmek istediği bu arzunun beni korkutabileceği, hatta şerefimi düşürebileceği bir durum hiç ortaya çıkmadı. Olsa olsa bazen şu önemsiz müzik istidadım ve o romanesk şartlar altında kralın hayatını kurtarmak gibi bir mutluluğuna erişmiş olmam yüzünden ve kendisinin bana karşı gösterdiği dostluğu düşünerek gururlanmışımdır. Kendisi bunu bana sık sık büyük bir incelik, tam bir samimiyet içinde söylemiştir. Benimle konuşmaktan öyle safiyane bir zevk alır görürdü ki, ben de farkında olmadan, ama muhakkak ki istemeden bir çeşit dostlukla onu sevmeye alışmıştım. Bu söz gariptir, hatta benim ağzımdan, duyulması yakışık almaz. Ama sizin ad verdiğiniz gibi bu canavar kralın varlığıyla, bakışıyla, sesiyle ve tatlı sözleriyle bende uyandırdığı ürkekçe güven, sevgi dolu bir saygı duygusu, garip olduğu kadar samimidir. Burada her şeyi söylemek üzere bulunuyoruz. Benim hiç bir şeyden çekinmeyeceğim hususu aramızda kararlaştırıldı, o halde açıkça söyleyeyim, kral, onu görmediğim ve imparatorluğun kıtlaşmış havasını teneffüs ettiğim zamanlar, bende korku, âdeta dehşet uyandırıyor. Ama onu görür görmez büyüsti altında kalıyor, çekingen ama dinî bütün bir kızın, sert ama iyi kalpli bir babaya karşı duyabileceği bağlılığın bütün delillerini ona göstermeye kendimi hazır buluyorum.

Prenses haykırdı:

— Beni titretiyorsun; aman Yarabbi! Ya dava-

mıza ihanet edecek kadar hatalı sözlere kanar veya kralın etkisi altında kalarak onunla bir olursan.

— Asla, madam. Bu taraftan hiç korkunuz olmasın. Dostlarım, veya düpe düz başkaları söz konusu oldu mu krala meydana okurum, beni tuzağa düşürmeye kalkacak kral olsun, hatta eğer varsa ondan daha kurnazları olsun hepsini yaya bırakırım.

— Sana inanıyorum. Dürüst halinle Frédéric'in üzerinde uyandırdığın güveni bende de uyandırıyor-sun. Hadi, üzülme, ikinizi mukayese etmiyorum. Yeniden hikâyene başla ve bana Cagliostro'dan bahset. Bana dediler ki, bir sihirbazlık oturumunda kont Albert olduğunu tahmin ettiğim bir ölüyü göstermiş sana, öyle mi?

— Asil Amélie, merakınızı gidermeye hazırım. Unutabilmeyi istediğim yeni bir macerayı anlatırsam, yaptığımız anlaşmaya göre, size birkaç soru sormaya hakkım vardır.

— Sana cevap vermeye hazırım.

— Öyleyse, madam, ölülerin mezarlarından çıkabileceğine veya hiç olmazsa hayat belirtisiyle canlanan yüzlerinin bir aksinin, büyücülerin keyfine göre çağırılacaklarına ve aklımızı karıştırabileceklerine inanıyor mısınız?

— Soru pek karmaşıktır. Size ancak vereceğim bütün cevap şu olacaktır. İmkânsız olan hiç bir şeye inanmam. Büyünün kudretine inanmadığım gibi ölülerin dirilmesine de inanmam. Zavallı çılgın hayal gücümüze gelince onun her şeye yetenekli olduğuna inanıyorum.

— Sayın prensesim... Affedin, prensesim, büyüye inanmıyorsun. Sonra da sözüm bir az münasebetsiz olacak...

— Sözü nü tamamla: "Sonra da kendini büyüye kaptırmışsın" mı demek istiyorsun? Böyle diyorlar. Zaman ve mekân bakımından bu garip düşünce çalışmasını sana açıklamama müsaade et. Aslında Trenck'in bana yazdığı mektuptan başka bir şey olmayan sihirbaz Saint - Germein'in şu sihirnamesine bakarak iddia edilen büyücülüğünün ne işlere yaradığını tahmin edebilirsin. Ama büyücülük hikâyesinin, alelâde insanların gözlerinden neler sakladığını, saray hafiyelerinden, kanunların zulmünden neler gizlediğini sana açıklamak, bir anda yapılabilecek iş değildir. Sabret! Seni bütün sırlarıma yavaş yavaş alıştırmaya karar verdim. Evhamlı ve korkak olan sevgili de Kleist'den daha çok buna lâyıksın. Evet, bu gördüğün iyilik meleğinde, bu şefkatli kalpde herkesdeki sağduyu yok. Şeytana, sihirbazlara, hortlaklara, kehanetlere, her şeye inanmaktadır, sanki bu büyük marifetin kendi gözleri önünde ve esrarlı ipleri kendi ellerinde değilmiş gibi canavarları bile bile ve sabırla yaratan, sonra da kendi eserlerinden, in-biklerinden çıkan teklifsiz bir ifritin kölesi olacak kadar korkan şu geçmiş zamanın simyacıları gibidir¹.

Porporina cevap verdi:

— Belki de madam de Kleist'den daha çok cesur olamazdım. Ama itiraf edeyim ki, Cagliostro'nun şaşmazlığına değilse de kudretinin bir parçasına şahsen şahit oldum. Düşündüğüm insanı bana göstermeye söz verdikten ve onun adını gözlerimden oku-

duğunu iddia ettikten sonra bana bir başkasını gösterdiğini tasavvur ediniz. Bana onu canlı gösterirken öldüğünden büsbütün habersizmiş gibi göründü. Ama bu çift hataya rağmen, bundan böyle benim için ıztırap verici bir muamma olacak bir şeyi, yani kaybettiğim kocamı gözlerim önünde diriltti¹.

— O sana herhangi bir hayalet gösterdi, ama her şeyi başaran senin hayal gücün oldu.

— Hiç bir zaman hayal gücüm söz konusu değildi. Size bunu kuvvetle söyleyebilirim. Bir aynanın içinde veya bir tülün arkasında üstad Porpora'nın yüzünü göreceğimi umuyordum. Çünkü akşam yemeğinde birçok defa ondan bahsetmiştim. Yokluğundan yüksek sesle yakınıırken Cagliostro'nun sözlerime fazla dikkat ettiğini iyice görmüştüm. Çabasını daha fazla kolaylaştırmak için kafamdan götürüntünün konusu olan Porpora'nın hayalini geçirdim. O zamana kadar bu denemeyi hiç de ciddiye almayarak, sarsılmadan bekledim. Hayatımda M. Rudolstadt'ı hiç düşünmediğim tek bir an varsa o da seçik olarak o andı. M. Cagliostro benimle beraber o sihirli laboratuvara girerken, gözlerimin bağlanmasına ve elimden tutarak peşinden gitmeye razı olup olmadığını sordu. İyi bir arkadaş olduğunu bildiğim için teklifi kabul etmekle tereddüt etmedim. Ancak benden bir an bile ayrılmamasını şart koştum. O da bana: "Zaten ben de, dedi, sizden rica edecektim, ne olursa olsun, ne kadar heyecan duyarsanız duyunuz, yanımdan ayrılmayacaksınız ve asla elimi bırakmayacaksınız." Söylediklerini yapacağıma söz verdim. Ama basit bir vaad onu memnun etmedi.

Bir hareket yapmayacağıma, şaşkınlık ve korkudan bağırmayacağıma, sözün kısası, görüntü sırasında sessiz ve duygularımı belli etmeden öylece duracağıma usul ve erkânıyla yemin ettirdi. Sonra eldivenini giydi. Omuzlarıma kadar inen kara kadifeden bir kukuleta'yı başıma geçirdikten sonra hiç bir kapıyı açtığını ve kapadığını işitmeden beş dakika kadar beni yürüttü. Kukuleta etrafımda bir şeyin değiştiğini hissetmeme engel oluyordu. Takip ettiğim yolu tahmin etmeme mani olmak için o kadar döndürüp dolaştırdı ki odadan çıkıp çıkmadığımı bile anlayamadım. Nihayet durdu ve bir anda hissetmediğim kadar hafif bir hareketle kukuleta'yı başımdan çıkardı.. Ancak rahatlayan nefesim sayesinde gözlerimin açıldığını hissettim. Ama öyle koyu bir karanlık içinde bulunuyordum ki eskiden daha fazla bir şey seçemedim. Bu arada yavaş yavaş önümde ilkin titrek ve zayıf, sonra parlak ve seçik ışık saçan bir yıldızın belirdiğini gördüm. İlkin sanki pek uzaktaymış gibi görünüyordu. Büsbütün aydınlanınca bana pek yakın göründü. Tahmin ederim ki, saydam bir kâğıdın arkasından gelen, ama pek kuvvetli olmayan bir ışığın etkisiydi bu. Cagliostro beni duvarda bir delik meydana getiren yıldız'a doğru yaklaştırdı. O zaman bu duvarların öte yanında, garip bir şekilde donatılmış ve düzenli bir sıra içinde konulmuş şamdanlarla dolu bir oda gördüm. Bu odada süsleri ve düzeniyle, sihirbazlık işlerinde kullanılan bir yerin bütün özelliği bulunuyordu. Onu daha çok inceleyecek vaktim olmadı. Dikkatim bir masanın önüne oturmuş bir insana takılmıştı. Yalnızdı ve yüzünü

elleri içinde saklıyordu. Sanki derin bir mürakabe-ye dalmıştı. Yüz çizgilerini de göremiyordum. Vücudu, henüz hiç kimsede görmediğim bir elbise içindeydi. İyice görebildiğim kedar bu elbise ya bir fistan ya da al astarlı beyaz atlastan bir mantoydu. Altından anlaşılmaz mücevherlerle göğsünün üstüne çengellenmişti. Bu mücevherlerin bir gül, bir haç, bir üçken, bir ölü kafası, renk renk birçok sırmalardan ibaret olduğunu fark ettim¹. Bütün anlayabildiğim şey orada hiç de Porpora'nın bulunmayışıydı. Ama bir iki dakika sonra bir heykel gibi görmeye başladığım bu esrar dolu insan, ellerini ağır ağır hareket ettirdi. Ve kont Albert'in yüzünü seçik olarak gördüm. Son defa gördüğüm gibi ölümün gölgeleriyle örtülmüş değil, daha çok solgunluğu içinde canlı ve güven uyandıran o en güzel saatleri içinde gördüğüm gibi mutlu, ruh dolu bir haldeydi. Az daha bir çılgılık koparacak ve elimde olmayan bir hareketle onunla beni ayıran aynayı kıracaktım. Ama Cagliostro'nun şiddetle elimi sıkışı bana yeminimi hatırlattı ve içimi bilmediğim bir korku sardı. Zaten aynı zamanda, Albert'i gördüğüm odanın nihayetinde bir kapı açıldı. Ne oldukları belirsiz, aşağı yukarı onun gibi giyinmiş birçok insan, ellerinde kılıçlar, içeriye girdiler. Sanki pandomima oynuyorlarmış gibi birtakım garip hareketler yaptıktan sonra her biri sırasıyla ve resmi bir eda ile anlaşılınayan sözler söylediler ona. Albert onlara doğru yürüdü. Almanca'yı şimdi ana dilimden daha iyi bildiğim halde benim için aynı şekilde hiç bir mana ifade etmeyen anlaşılmaz sözlerle onlara cevap verdi. Bu karşılıklı

konuşmanın garipliği, görüntünün harikulâdeliği gerçekten bir rüya gibiydi. Öyle ki kesin olarak uyumadığımdan emin olmak için hareket etmeye davrandım¹. Ama Cagliostro, hareket etmemem için beni zorluyordu. Albert'in sesini o kadar güzel işidiyordum ki gördüğüm şeyin gerçek oluşundan şüphelenmeme imkân yoktu. Nihayet onunla konuşmak isteğine kapılarak az daha verdiğim yemini unutacaktım. O sırada kara kukuleta başıma geçti. Onu şiddetle çıkardım ama billûr yıldız silinip gitmişti ve her şey karanlığa gömülmüştü. Cagliostro, titreyen bir sesle boğuk boğuk: — "Eğer küçük bir hareket yaparsanız siz de ben de bir daha dünya yüzüne çıkamayız." diye mırıldandı. Onunla beraber bilinmeyen bir boşluk içinde kıvrıla kıvrıla, daha uzun bir zaman yürüdük ve onun peşinden gitmeye kendimde güç buldum. Nihayet kukuletamı başımdan büsbütün çıkardığım zaman kendimi, bu maceranın başında olduğu gibi pek zayıf bir şekilde aydınlatılmış laboratuvarının içinde tekrar buldum. Cagliostro çok solgundu. Hâlâ titriyordu. Çünkü onunla beraber yürürken kolunun ihtilaçlı bir titreme ile sarsıldığını, sanki büyük bir korkuya kapılmış gibi beni hızlı hızlı yürüttüğünü hissetmiştim. Bana ilk sözleri, gösterdiğim sedakatsizlikle vaadlerimi bozmaya kalkışırken kendisini korkunç tehlikelere sokduğuma dairdi. Sert ve öfkeli bir eda ile: —"kadınların, verdikleri şeref sözüyle bağlanmayacaklarını, onların cüretkâr ve manasız meraklarına uymaktan sakınmak gerektiğini bilmeliydim" diye ilâve etti.

O zamana kadar klavuzumun korkusuna katılmak aklıma gelmemişti. Albert'i canlı olarak tekrar bulmak düşüncesiyle o kadar heyecanlanmışım ki, bunun bir insan için mümkün olup olamayacağını düşünmemiştim. Hatta ölümün, bu kıymetli ve sevgili dostu elimden ebediyen aldığını bile unutmuşum. Sihirbazın heyecanı, bütün bunların nihayet bir mucize, az önce gördüğümün bir hayalet olduğunu bana hatırlattı. Bununla beraber kafam imkânsız şeyleri kabul edemiyordu. Hatta Cagliostro'nun serzenişlerindeki kabalık, içimde marazi bir öfke uyandırdı ve beni gevşekliğimden kurtardı. Ona çıkışarak: — "Kendi yalanlarınıza kendiniz inanır görünüyorsunuz. Ama bana pek insafsız bir oyun oynadınız. Ah! Evet, en kutsal şeylerle oynuyorsunuz, hatta ölümle." O öfkeli ve hâkim bir eda ile: — "Ey imandan ve güçten yoksun ruh! Basit bir insan gibi ölümüne inanıyorsunuz. Bununla beraber büyük bir öğretmeniniz, size yüz defa *"İnsan ölmez, hiç bir şey ölmez, ölüm yoktur"* diyen bir öğretmeniniz vardı. Beni yalancılıkla suçluyorsunuz. Burada bir yalan varsa, o da sizin imansız ağzınızdan çıkan ölüm sözünün ta kendisidir." Açıkça söyleyeyim ki bu garip cevap düşüncelerimi altüst ve karışmış kafamın bütün direnmelerini bir anda yoketti. Nasıl oluyorda bu adam, Albert'le ilişkilerimi bu kadar iyi biliyordu, hatta mezhep sırlarına varıncaya kadar. Albert'in inancını paylaşıyor muydu, yoksa hayal gücüme hâkim olmak için o inancı bir silâh olarak mı kullanıyordu.

Şaşırmış ve korkmuşum. Ama çok geçmeden Albert'in inancını yorumlamaktaki bu kaba tarzın

benim inancım olamayacağını, ölüyü diriltmek veya ona tekrar hayat vermek Cagliostro'nun değil, ancak Tanrı'nın elinde olabileceğini düşündüm. Nihayet açıklanması mümkün olmayan bir vehmin beni aldattığına, ama günün birinde bu işin manasını anlaşılabileceğine inanarak, hünerinden dolayı sihirbazı soğukça överek, ondan biraz da alayla hayaletlerin aralarında konuştukları garip dili açıklamasını rica ederek ayağa kalktım. Bu isteğe karşılık beni tatmin edemeyeceği, *faydalı işlerle uğraşan bu sakin insanı görmüş olmakla yetinmem gerektiği* cevabını verdi. Sonra sözlerine şunları kattı: "Onun hayatta ne düşündüğünü, ne yaptığını bana boşuna sormuş olursunuz. Onun adını bile bilmem. Bu insanı düşünüp de onu görmeyi benden isteyince onunla sizin aranızda öyle bir bağlantı meydana geldi ki, kudretim onu karşınıza çıkarmaya imkân buldu. Hünerim bundan öteye gitmez." Ona dedim ki: — "Hüneriniz oraya bile gitmez. Çünkü ben üstad Porpora'yı düşünmüştüm. Kudretinizin karşıma çıkardığı Porpora değil." Ciddi bir korku ile cevap verdi: — "Bilmem, bilmek de istemem. Ne kafanızın içinde, ne sihirli tabloda bir şey gördüm. Aklım bu türlü görüntülere tahammül etmez. Kudretimi işletmek için aklımın bütün seçikliğini devam ettirmek zorundayım. Ama ilmin kanunları şaşmaz. Belki de farkında olmadan Porpora'dan başkasını düşünmüş olmalısınız. Çünkü Porpora'yı görmediniz."

Prenses omuzlarını silkerek:

— İşte, dedi, bir deli bozmasına yakışacak sözler. Fakat hepsi de çılgınlığın mantığı diyebileceği-

miz aldatıcı bir muhakeme ile karşılarındakini cevapsız bırakmanın ve büyük büyük sözlerle zihinlerini bulandırmanın bir yolunu bulur.

Consuelo:

— Her halde, dedi, benim zihnim de o hale gelmişti. Artık tahlil gücüm kalmamıştı. Doğru veya yanlış olsun Albert'in şu görüntüsü, onu bir daha görmemek üzere kaybetmenin üzüntüsünü daha derinden hissettirdi bana. Ve hiçkır a hiçkır ağladım.

Sihirbaz, dışarı çıkmak için elini uzatırken ciddi bir eda ile: — “Consuelo, dedi, (Burada herkesce bilinmeyen gerçek adımın bu adamın ağzından dökülmesi bende yeni bir şaşkınlık yarattığını tahmin edersiniz). Tamire muhtaç büyük hatalarınız var. Vicdanınızın yeniden huzura kavuşabilmesi için elinizden geleni yapacağınızı umarım.” Kendimde cevap verecek güç bulamadım. Yandaki odada beni sabırsızlıkla bekleyen arkadaşlarımdan boşuna göz yaşlarımı saklamaya çabaladım. Kaçıp gitmek için ben onlardan daha çok sabırsızlanıyordum. Yalnız kalıp da ıztırabımı rahat rahat açığa vurduktan sonra geceyi, bu uğursuz akşamın sahneleri üstündeki karma karışık düşünceler ve yorumlar içinde geçirdim. Bu hadiseyi ne kadar anlamaya çalışıyorsam tereddüdün karanlıkları içinde o kadar bocalıyordum ve itiraf ediyim ki sihrin kehanetleri karşısında körü körüne bir inancı gölgede bırakacak kadar sağduyudan yoksun çılgınca tahminler yürütüyordum. Verimsiz bir çabadan yorgun, çabucak duyulan, sinir buhranlarına uğrayan, ruh bakımından hasta ve son derecede kederli bir insan oldum. O zamana kadar dostumun

kaybını bu kadar şiddetle hissetmemiştim. Ama onun beni yüce gönüllüce affetmesinden sonra yatışmış olan vicdan azaplarım yeniden üstüme çöktü, böylece bana azap vermeye başladı. Sanatçı mesleğime, bir engelle karşılaşmadan, çalışırken kendimi başarının o boş sarhoşluklarından çabucak bıkmış hissettim. Hem sonra bana öyle geliyor ki bu memleketin iklimi gibi insanların ruhu da kasvetli...

Prenses ilâve etti:

— Tıpkı zorba yönetimi gibi.

— İçimin karardığını ve soğuduğunu hissettiğim bu ülkede çok geçmeden hayal ettiğim ilerlemeleri yapamayacağımı anladım.

— Nasıl bir ilerleme düşünüyorsun? Biz, senin değerinde hiç kimseyi dinlemedik, hatta dünyada daha yetkin bir ses sanatçısının bulunacağını sanmıyorum. Düşündüğümü söylüyorum, yoksa sözlerim Frédéric tarzında bir iltifat değil.

Consuelo gülümseyerek sözlerine şunları ekledi:

— Alteslerinin aldanmadıklarını kabul etsek de (ki bu konuda hüküm veremem, çünkü Romanina ile Tesi'den¹ başka ancak bir de kendi sesimi bilirim), evet yine de kanaatimce daima yapılabilecek pek çok şey ve bütün yapılanların ötesinde aranıp bulunacak bir şey var. İşte varlığında taşıdığım bu ideale hareketli, çekişmeli, atakça teşebbüslerle ve ortak yakınlık duygusu ile, kısacası coşku dolu bir hayat içinde yaklaşabilirim. Ama burada sürüp giden soğuk düzenlilik, tiyatro kulislerine kadar yerleşmiş o askerce düzen, bizi dinlerken işlerini düşünen halkın devamlı ve sakin iyilikseverliği, önceden karar altına alın-

miş başarıları bize sağlayan kralın o yüksek koruyuculuğu, sanatçı kadrosunda ve eserlerin seçiminde yenilik ve rekabet yokluğu, hele sonu belli olmayan bir kölelik fikri, Prusya'da sürdürdüğümüz tatsız çabalarıyla, hazin başarılarla, kaçınılmaz aç gözlülüklerle dolu bütün şu burjuva hayatı kendimi yetkinleştirmek isteğine varıncaya kadar her ümidi yoketti. Sanatçının bilincine yardımı olan okşayıcı onurda ve güçten kendimi öylesine yoksun hissediyorum ki, tekrar uyanabilmem için bir ışığa para vereceğim günler oluyor. Ama ne yazık! girişte kusur etsem de, daha işimin sonuna gelmeden sesim sönse de daima aynı alkışlamalar. Bu alkışlar, haketmediğim zaman beni hiç memnun etmiyorlar, tesadüfen bu alkışları hakettiğim zaman bende bir üzüntü yaratıyorlar. Çünkü her zaman olduğu gibi her şey, resmi bir hesaba ve teşrifata göre çok iyi ölçülmüştür. Bununla beraber bu alkışları daha içten hakedeceğimi öylesine hissediyorum ki! Asil kalpli Amélie, bütün bunlar çocukça şeyler gibi görünecektir, ama bir tiyatro sanatçısının ruhunun ta içini tanımak istiyordunuz, ben de sizden hiç bir şey saklamıyorum.

— Bu duyguları o kadar tabii bir şekilde ortaya koyuyorsun ki sanki onları kendim hissediyormuşum gibi bir sanıya kapılıyorum. Sana hizmetim dokunsun diye, uyuşukluğunu gördüğüm zaman ısıklattmak benim elimde, ama seni uyandırdığım zaman güllerden bir çelengi sahneye atmak şartıyla.

— Ne yazık iyi kalpli prensesim, kral ne birine, ne ötekine izin verecektir. O ancak tiyatro sanatçılarının incinmemesini ister. Çünkü bilir ki, hay-

ranlıkların peşinden hemen yuhalamalar gelir. Yüce gönüllü niyetinize rağmen benim iç sıkıntının ilacı yoktur. Bu uyuşukluğa her gün, aşk ve fedakârlık dolu bir hayata, heyecanları pek boş, pek yalancı bir hayatı tercih etmenin üzünlüsü bir az daha ekleniyor. Hele Cagliostro macerasından sonra kara bir hüznün, ruhumun ta içine gelip çörekledi. Gece geçmiyor ki Albert'i rüyamda görmeyeyim ve bana karşı kızgın ya da anlaşılmayan bir dille konuşurken dalgın ve kayıtsız, sihirli sahnede gördüğüm gibi, kendini aşkımıza büsbütün yabancı derin düşünceler içine gömülmüş olarak seyertmeyeyim. Soğuk bir terle sırsıklam uyanıyorum, ölümün onu sokduğu yeni hayat içinde kızgın ve ıstıraplı ruhunun belki de horgörmelerimi ve nankörlüğümü tekrar hissettiğini düşünerek ağlıyorum. Sözün kısıası, onu ben öldürdüm, bu muhakkak. Hiç bir insan, göğün ve cehennemin bütün güçleriyle bir anlaşma yapsa bile, onunla beni birleştiremez. Faydasız ve yapayalnız sürüklediğim şu hayatta hiç bir şeyi tamir edemem. Çok geçmeden bu hayatın sonunu görmekten başka bir isteğim yok benim.

X

Prenses Amélie:

— Burada, dedi, demek yeni dostluklar edinmedin? Kardeşimin, dünyanın her bir köşesinden çekip getirmekle övündüğü zeki ve istidatlı insanlar arasında takdire değer olan hiç kimse yok mu?

— Elbette, var madam. Kendimi yalnızlığa ve tek başıma yaşamaya sürüklenmiş hissetmeseydim.

Etrafımda iyiliksever insanları bulabilirdim. Meselâ matmazel Cochois.

— Markiz d'Argens demek istiyorsun değil mi?

— Böyle bir adı var mı yok mu bilmem.

— Temkinli davranıyorsun. Haklısın. Peki, kibar bir insan mıdır o?

— Son derece kibar, hatta bir az boş özenlerine ve marki'nin derslerine önem vermesine, sanatçılara ve meslek arkadaşlarına bir az yüksekte bakmasına rağmen aslında çok iyi kalpli bir insan.

— Senin kim olduğunu bilseydi pek utanırdı. Rudolstadt adı Saksonya'nın en ünlü adlarından biridir. Oysa d'Argens'ın adı Provanslı ya da Langedoklu önemsiz bir taşralı adtır. Ya madam Coccei'yi nasıl buluyorsun? Tanıyor musun?

— Matmazel Barberini evlendiğinden beri artık operada dansetmiyor ve daha çok köyde yaşadığı için onu görmek fırsatını pek az buldum. Tiyatrocu kadınlardan en çok yakınlık duyduğum insan o dur. Kendisi ve kocası tarafından çiftliklerine çağrıldım. Ama kral bundan hoşlanmadığını sezdi. Vaz geçmek zorunda kaldım. Bu yoksunluğa da neden mahkûm edildiğimi bilmiyorum.

— Onu ben sana söyleyeyim. Kral matmazel Barberini ile gönül eğlendiriyordu. Oysa bu kadın, ona, baş vekilin oğlunu tercih etti. Kral da, onun sana kötü örnek olacağından korkuyor. Peki ama erkekler arasında hiç kimseyle ilgin yok mu?

— Kralın birinci kemancısı Fransois Benda'ya karşı büyük bir dostluk duyuyorum. Onun kaderiyle benimki arasında birtakım ilişkiler var. Çocukluğum-

da olduğu gibi o da gençliğinde bir cingene hayatı yaşamış. Benim gibi onun da gözleri bu dünyanın nimetleriyle pek az kamaşmış. Hürriyeti zenginliğe tercih ediyor. Büyük yoldaki sanatçıların neşe ve yoksunluk dolu gezginci kaderini paylaşmak için Saksonya'dan kaçışını sık sık anlattı bana. Kibarlar, sokaklarda ve yollarda büyük değer taşıyan virtüözlerin bulunduğunu bilmezler. Benda'yı her türlü güçlükler içinde yetiştiren kör bir yahudiymiş. Adı Loe-bel'miş. Her nekadardaki bu adam bir saman yığını üstünde yahut belki de bir hendeğin içinde ölmüşse de, Benda ondan takdirle söz eder. Sayın Fransız Benda'nın, kendini kemana vermeden önce çok güzel bir sesi varmış, şarkı söyleyerek hayatını kazanıyormuş. Üzüntü ve sıkıntı, Dresden'de ona sesini kaybettirmiş. Hürriyetin o avare ve saf havası içinde başka bir kabiliyet kazanan dehası yeni bir hamle yapmış. Hükümdarın oda müziğinde yarışınayı küçümsemediği bu mükemmel virtüöz işte bu gezgin konservatuvarda yetişmiştir. En küçük kardeşi Georges Benda kimi zaman epukiracı, kimi zaman insandan kaçan bu adam da deha ile dolup taşan kendine öz bir kişidir. Acayip ruhu her zaman sevimli değildir ama daima ilgi çeker. Kardeşlerin hepsi de, kralın o müzik merakının yaldızlı zincirini tevekkülle sürükleyiyor, ama o, kardeşlerine uymayı beceremeyecek gibi geliyor bana. Ya en gençleri olduğu için, ya da baskı altına alınamayan bir mizacı bulunduğu için hep kaçıp gitmekten söz eder. Burada öyle canı sıkılıyor ki onunla beraber can sıkıntısı duymam benim için bir zevk oluyor.

— Bu paylaşılan can sıkıntısının daha tatlı bir duyguyu getireceğini umuyor mısın? Aşkın can sıkıntısından doğması ilk defa olmuş değil.

Consuelo:

— Ben bundan ne korkarım, ne de böyle bir şey temenni ederim, dedi. Çünkü bunun hiç bir zaman olmayacağını hissediyorum. Sevgili Amélie, size söyledim, içimde garip bir şey geçmektedir. Albert'in hayatta olmadığından bu yana onu seviyorum, ancak onu düşünüyorum, ancak onu sevebiliyorum. Böylece de sanıyorum ki ilk defa olarak ölümden aşk doğuyor. İşte içinde bulunduğum durum. Mutluluğa lâyık olan bir insanı mesut edemediğim için teselli bulamıyorum. Bir türlü üzerimden atamadığım bu üzüntü, sabit bir fikir, bir çeşit tutku belki de bir delilik halini aldı.

Prenses:

— Bana da öyle geliyor bir az, dedi. Ne ise bir hastalık diyelim, bununla beraber iyice kavradığım hatta hissettiğim bir hastalık. Belki de hiç bir zaman tekrar göremeyeceğim birisini, kaybolan bir insanı seviyorum. Sanki aşağı yukarı bir ölüyü seviyormuşum gibi değil mi? Ee, söyle bakalım bana, kardeşim Prens Henry¹ sevimli bir erkek değil mi?

— Evet, elbetti.

— Pek güzellik meraklısı, sanatçı bir ruh, sa-
vaşta bir kahraman, güzel olmadığı halde hoşla gi-
den, çarpan bir yüz, mert ve bağımsız bir ruh. Zor-
balığın düşmanı, zalim kardeşime boyun eğmeyen,
onu korkutan bir esir, sözün kisası, ailenin gerçek-

ten en iyisi. Sana fena halde tutulduğunu söylüyorlar. Aşkını söylemedi mi sana?

— Bunu bir şaka gibi dinledim.

— Ciddiye almaya niyetin yok mu?

— Hayır, madam.

— Pek güç beğenir bir insansın, güzelim. Ona ne kusur buluyorsun?

— Büyük bir kusur, daha doğrusu ona âşık olabilmem için aşılmaz bir engel: prens olması.

— İltifatına teşekkür, kötü kız. Geçen gün, tiyatrodaki bayılmanla onun hiç bir ilgisi yok mıydı? Kral onun bakışındaki edadan kıskançlık duyarak oyun daha başlarken prensi hapsedtirmiş. Senin de üzüntüden hastalandığını söylüyorlar¹.

— Prens hapsedildiğinden hiç haberim yoktu ve buna sebep olmadığımı da kesin olarak eminim. Geçirdiğim kazaya gelince onun sebebi ise bambaşkadır. Tasavvur ediniz madam, burada sık sık yaptığım gibi, bir az mihaneki tarzda şarkımı söylerken, tam orta yerinde, gözüm, rastgele sahneye yakın olan birinci sıra localara kaydı ve birden bire M. Golowkin'nin locasında, ta dipte solgun bir yüzün belirdiğini, bakmak için belli belirsiz eğildiğini gördüm. Albert'in yüzüydü bu, madam. Tanrı önünde yemin ederim ki, onu gördüm ve tanıdım. Bu bir hayal miydi, bilmem. Ama hayalin böyle korkuncunu ve böylesine gerçeğe uygununu görmek mümkün değildir.

— Zavallı yavrucağ, hayal gördüğün muhakak.

— Ah! Hepsi bu kadarla kalsa neyse, Sayın de Trenck'in mektubunu size verdikten ve yanınızdan ayrıldıktan sonra sarayda yolumu şaşırdım. Görülmeye değer eşyaların bulunduğu çalışma odasının kapısında M. Stoss'la karşılaştım ve kendisiyle konuşmak için durdum. Gene Albert'in o yüzünü gördüm. Bir gün önce tiyatrodan onu pek tasasız görmüştüm, oysa o sırada, rüyalarımdaya gördüğüm gibi öfkeli veya küçümser, tehdit eder bir hali vardı.

— Peki onu M. Stoss da gördü mü?

— Çok iyi gördü. Hatta bu adamın Alteslerinin oyalanmak için danıştığı sihirbaz Trismégiste adında biri olduğunu söyledi.

Madam de Kleist, benzi sapsarı kesilerek:

— Aman yarabbi, diye haykırdı. Onun gerçek bir sihirbaz olduğuna emindim. Bu adama hiç bir zaman korku duymadan bakamazdım. Yüz çizgileri güzel, hareketleri asil olmakla beraber yüz ifadesinde şeytana benzeyen bir hal var. İnsanları korkutmak istediği zaman bir Proteus gibi bütün kılıklara girdiğine eminim. Bununla beraber kendi çişidindeki her insan gibi kavgacı ve dik başlıdır. Bir gün falıma bakarken servetini kaybettiği için M. de Kleist'den boşanmam yüzünden beni azarlamaya başladı. Büyük bir cinayet işlediğimi söyledi, kendimi savunmak istedim. Benimle yüksekten konuşmaya başladığı için kızmaya başladım. O sırada, yeniden evleneceğimi, ikinci kocamın, hatam yüzünden birincisinden daha acıklı bir şekilde öleceğini, sonra da vicdan azabından ve herkesin öfkesiyle cezalanacağını, meydan okuyan bir eda ile kayıptan haber

verdi¹. Bunları söylerken yüzü öyle müthiş bir hal aldı ki nerede ise M. de Kleist'ın dirildiğine inana-
cağım geldi ve büyük feryatlar kopararak sayın
prensesimin dairesine kaçtım.

Prenses zaman zaman elinde olmadan takındı-
ğı o sert ve acı edasını takınarak:

— Evet, dedi, gülünç bir sahneydi, deli gibi
güldüm.

Sonsuelo saf saf:

— Demek önemli bir şey değildi öyle mi? Peki
ama bu Trismégiste kimdir? Ve mademki alteseri
sihirbazlara inanmıyorlar...

— Sana bir gün sihirbazlığın ne olduğunu anla-
tacağıma söz verdim. O kadar acele etme. Şimdilik
şu kadarını bil ki kâhin Trismégiste, büyük değer
verdiğim bir insandır... Üçümüz için... Hatta birçok
insanlar için pek yararlı olacak bir insandır.

— Onu bir daha görmeyi çok isterdim. Gerçi
düşüncesi beni titretiyor. Ama tasavvur ettiğim gibi
M. de Rudolstadt'a benzeyip benzemediğini soğuk
kanlılıkla görüp emin olmak istiyorum.

— M. de Rudolstadt'a benziyor mu benzemiyor
mu diyorsun? Bak unuttuğum bir noktayı bana ha-
tırlatıyorsun. Büyük sırrı belki de yavan bir dille
açıklayacaktır, anlatacaklarım. Dur. Müsaade et de
bir az düşüneyim... Evet buldum... Zavallı yavrucu-
ğum, dinle ve sana olaganüstü görünen ne varsa
hepsini ihtiyatla karşılamayı öğren. Bak Cagliostro'-
nun sana gösterdiği Trismégiste'dir. Çünkü Tris-
mégiste ile Cagliostro'nun birtakım ilişkileri vardır.
Geçen yıl Cagliostro burada iken o da beraberinde

idi. Tiyatroda kont Golowkin'in locasında gördüğün Trismégiste'dir. Çünkü onun evinde oturur ve beraberce kimya ve simya ile uğraşırlar. Nihayet ertesi gün sarayda gördüğün de Trismégiste'dir. Çünkü o gün seni yolladıktan bir az sonra Trismégiste'i gördüm. Söz aramızda bana Trenck'in kaçıışı hakkınca bol bol bilgi verdi.

Madam de Kleist dedi ki:

— Ona yardım ettiğini böbürlene böbürlene söylemek, sayın prenses tarafından verilen bu iş için şüphesiz harcamadığı paraları cebine indirmek için yapmıştır bu işi. Sayın prensesim nasıl isterse öyle düşünsün, müsaadeleriyle kendilerine söyleyeyim ki bu adam dolandırıcıdır.

— Dolandırıcı olması sihirbaz olmasına engel değildir. Öyle değil mi? Onun ilmine karşı gösterdiğin saygıyla, onun şahsına karşı duyduğun bu horgörüşü nasıl bağdaştırabilirsin?

— Evet madam, bu iki şey beraber yürür, çare yok. İnşa sihirbazdan korkar, ama onlardan da nefret eder. Tıpkı şeytana karşı duyduklarımız gibi.

— Bununla beraber şeytanı görmek isteriz ve sihirbazlardan da vaz geçemeyiz, öyle mi? İşte senin mantığın, güzelim.

Bu garip tartışmayı can kulağıyla dinleyen Consuelo:

— Peki madam, dedi. Bu adamın kont de Rudolstadt'a benzediğini nereden biliyorsunuz?

— Sana söylemeyi unutuyordum. Bana bunu öğreten basit bir tesadüftür. Bu sabah, Superville senin hikâyenle kont Albert'in hikâyesini anlattığı

sırada bu garip insan hakkında söylediği bütün şeyler, onun güzel olup olmadığı, olağanüstü hayal gücüne uygun bir yüzü bulunup bulunmadığı merakı uyandı bende. Superville birkaç dakika daldı gitti. Nihayet bana: "Bakınız madam, dedi, size doğru bir fikir vermek benim için kolay olacak, çünkü *cicileriniz* arasında bir antika var ki, eğer bir az daha etsiz butsuz, daha solgun ve saçları başka türlü olsaydı o zavallı Rudolstadt'a korkunç bir benzerliği olurdu: sihirbazınız Trismégiste'dir bu adam. İşte meselenin ince noktası. Bu incelikte, Cagliostro'dan Trismégiste'den, Saint - Germain'den ve avenesinden daha fazla bir sihirbazlık yok.

Porporina dedi ki:

— Göğüsümün üstünden bir dağ, başımın üstünden kara bir örtü kaldırdınız. Bana öyle geliyor ki, yeniden hayat buluyorum, sıkıntılı bir rüyadan uyanıyorum. Bu açıklamayı yaptığınız için size teşekkürler. Demek deli değilim, demek evhama kapılıyorum, demek artık kendimden korkmayacağım.

Bir anlık hülyadan sonra sözlerine şunları ekledi:

— Bununla beraber şu insan kalbine bir bakın. Âdeta o korkularımı ve çaresizliklerimi arıyor gibiyim. Zırvalığım içinde, Albert'in ölmediğini ve bir gün onda sebep olduğum hastalığın korkunç belirtileleriyle can verdikten sonra hiç bir şey olmamış gibi kinsiz bana döneceğine hemen hemen inanmıştım. Şimdi Albert'in atalarının mezarında uyuduğuna, dönmeyeceğine, ölümün pençesinden kurtulamayacağına tamamıyla eminim. Ama bu yürekler paralayıcı bir gerçek.

— Bundan nasıl şüphe edebildin? Doğru, delilik-de mutluluk varmış. Bana gelince, ben, Trenck'in Silezya zindanından çıkacağını ummuyordum. Bununla beraber bu mümkündü, gerçekleşti de.

— Zavallı aklımın takıldığı bütün tahminleri eğer size söyleseydim, güzel Amélie, gerçek dışı olmalarına rağmen, bu tahminlerin imkânsız olmadıklarını görecektiniz... Meselâ bir baygın uyku... Albert buna sık sık uğrardı... Ama bu manasız tahminleri hiç de hatırlatmak istemem. Şimdi Albert'in sandığım o yüzün, bir dolandırıcıya ait olması beni perişan ediyor.

— Trismégiste, sandıkları gibi, bir insan değildir... Ama muhakkak bir taraf varsa onun kont de Rudolstadt olmadığıdır. Çünkü bu adamı yıllardan beri tanırım, kont de Rudolstadt'a benzemez. Baygın uykuya dalmış bir insanı gömdürmeyecek kadar usta bir hekim olan ve hortlaklara inanmayan Super-ville, senin farkedemediğin farklılıkları onda görmüş.

Consuelo dalgın bir tavırla:

— Ah! Dedi, şu Trismégiste'i tekrar görmek ne kadar isterdim.

Prenses soğuk bir eda ile:

— Belki de, dedi, onu yakın bir zamanda göremezsin. Sarayda gördüğün gün Varşovaya hareket etti. Berlin'de hiç bir zaman üç günden fazla kalmaz. Ama her halde bir yıl sonra dönecektir.

Derin hülyaya gömülen Consuelo:

— Ya Albert'se... diye karşılık verdi.

— Doğrusu, dedi, kaderim bana gönderdiği dost-
lar kadınlı erkekli hep çılgın. Birisi ölmüş olan ko-

cası rahip de Kleist sanıyor, ötekisi gene ölü kocası kont de Rudolstadt görüyor. İyi ki sağlam bir kafam var, yoksa bende onu belki de Trenck sanırdım ve Allah bilir iş nerelere varırdı. Trismégiste, bütün bu aldatmalara konu olmayacak zavallı sihirbazın biridir. Hadi bakalım, Porporina öyle ürkmüş ve mahvolmuş bir insan gibi bakmayın bana, güzelim. Aklınızı başınıza toplayınız. Eğer kont Albert ölmemiş olsa da baygınlık uykusundan uyansaydı, bu kadar ilgi çekici bir maceranın dünyayı ayağa kaldırmayacağını nasıl tasavvur edebilirsiniz? Zaten ailesiyle hiç bir ilişkiniz yok mu? Hem bu aile bunu size duyurmaz mıydı?

Consuelo:

— Aile ile hiç bir ilişkim kalmadı, diye cevap verdi. Wencesalawa rahibesi iki acı haberi vermek üzere bir yılda ancak iki mektup yazdı: biri, ağabeyi, kocamın babası olan Christian'ın ölümü, ki bu adamcağız uzun ve ıstıraplı ömrünü bir daha felâketinin şuuruna varmadan tamamladı, ötekisi, o uğursuz Schreckenstein dağında, avlanırken uçuruma yuvarlanarak ölen, Christianın ve rahibenin küçük kardeşi baron Frédéric'in ölümünü. Bu mektuplara gereği gibi cevap verdim. Kederli yüreğimin tesellilerini ona bildirmek için gidip kendisini görmeyi teklif etmeye cesaret edemedim; çünkü mektuplarına bakınca, sanki kalbi iyilik ve gurur duyguları arasında bocalıyormuş gibi geldi bana. Mektupları *sevgili yavrum, yüce gönüllü dostum* diye bağlıyordu. Ama sevgimden ne yardım ne de ilgi beklemiyormuş gibi bir hal vardı.

— Yani, Albert, dirilince, sana haber vermek için bir mektup göndermeden ve şatonun surları dışında hiç kimsenin bundan haberi olmaksızın Devler Şatosu'nda herkesden uzak, rahat yaşadığını mı sanıyorsun?

Consuelo göz yaşlarıyla ıslanmış yüzünü elleriyle örtterek:

— Hayır, madam dedi, bunu tahmin etmem. Çünkü böyle bir şeye hiç de imkân yoktur. Hatta bu gerçekten şüphe etmem de bir çılgınlıktır.

Prenses gece ilerledikçe sanki, huysuzluklarını yeniden alıyormuş gibiydi. Consuelo'nun, kalbini duygulandıran şeylerden öyle alaycı, öyle hafif bir dille söz diyordu ki, genç kızın yüreği burkuluyordu.

Amélie ansızın sözüne devam etti:

— Hadi, böyle yanıp yakınma. Bak şurada pek zevkli bir toplantı yaptık. Şeytanı çileden çıkaracak hikâyeler anlattın bize. De Kleist durmadan sararıp titredi. Sanırım ki, bu yüzden korkudan ölecek. Ben-se, neşeli ve mutlu olmak isterken senin ıstırap duyduğunu görerek üzüliyorum, zavallı yavrucuğum.

Prenses bu sözleri sesinin tatlı bir perdesiyle söyledi, Consuelo başını kaldırınca alaylı gülümsemesi hâlâ dudaklarını büzerken bir damla göz yaşının yanağından yuvarlandığını gördü. Rahibenin kendisine uzattığı eli öptü ve dört saat boyunca onun iyi yürekli kalamadığına içten içe acındı.

Prenses sözlerine şunları kattı:

— Senin Devler Şatosu istediği kadar esrarla dolu olsun, Wenseslawa rahibesinin gururu istediği kadar aşırı, uşaklarının da alabildiğine ihtiyatlı bu-

lunsun, gene de orada olup biten şeyler başka yerlerde olanlardan daha gizli kalmaz, bundan emin ol. Kont Albert'in garipliklerini boşuna sakladılar. Bütün eyalet derhal onu öğrenmeye muvaffak oldu. Superville zavallı kocanı tedavi etmek üzere çağrıldığı zaman küçük Bareith sarayında bu işten herkes çoktan bahsedip duruyordu. Şimdi bu ailenin, şüphesiz aynı özenle gizlemeye çalıştığı bir sır var ki halkın kötü diline düşmekten koruyamadılar. Amca oğlunun ölümünden bir az sonra güzel bir maceracının peşine takılıp giden genç baron Amélie'nin kaçıışı.

— Benim de, madam, bu işten uzun zaman haberim olmadı. Hatta bu dünyada her şeyin ortaya çıkmadığını da iddia edebilirim. Çünkü şimdiye kadar genç baronu kaçıran erkeğin adı ve medeni durumu, hele saklandığı yer öğrenilemedi.

— Gerçekten Superville de bana bunu söylemişti. Hey gidi hey. Bu ihtiyar Bohemya esrarlı maceralar ülkesidir. Ama bu bir sebep değildir ki, kont Albert...

— Allahı aşkınıza madam, bu konuya dönmeyelim. Uzun hikâyemle sizi yorduğum için affınızı dilerim. Sayın prensesimiz çekilmeme izin verirlerse..

Saraydaki saatin tok sesiyle titreyen madam de Kleist:

— Sabahın saat ikisi, diye haykırdı.

Prensas ayağa kalkarak:

— O halde, aziz dostlarım ayrılmamız gerekiyor. Çünkü kızkardeşim d'Anspach son günlerde matmazel Clairon'a¹ âşık olarak Paris'den dönen sevgili margravının çılgınlıklarını anlatmak için gelip beni saat yedide uyandıracak. Güzel Porporina'm, bizler

veraset hakkı ile kraliçe olduksa sizler de tiyatronun kraliçeleri, dünyanın gerçek kraliçelerisiniz. Ve sizin talihiniz bizimkinden yüksektir. Keyfiniz isteyince, elimizden alamayacağınız hiç bir taçlı baş yoktur. Zeki bir kız olan matmazel Hippolyte Clairon'u, bir budala olan kızdeşimin rakibesi olarak günün birinde Anspach margıravı görürsem hiç şaşmam. Hadi bakalım de Kleist bana bir manto ver. Dehlizin ucuna kadar sizi geçirmek istiyorum.

Pek şaşkın görünen madam de Kleist:

— Peki altesleri tek başına mı dönecekler? diye sordu.

Amélie cevap verdi:

— Tek başıma! Kuvvetle söylendiğine göre, birkaç geceden beri şeytan, cinleri maiyetine alarak toplantılar yapıyormuş. Ama onlardan hiç korkum yok benim. Gel, gel, Consuelo. Dehlizi geçerken madam de Kleist'ın nasıl tir tir titrediğini bir görelim.

Prenses eline bir şamdan aldı. Gerçekten kendinde bir az güveni olan madam de Kleist'ı peşinden sürükleyerek öne düştü. Consuelo, neden olduğunu bilmeyerek o da korkmuş, iki kadının arasından yürüdü. Madam de Kleist:

— İnan olsun madam, diyordu, bu tekinsiz bir saattir; bu zamanda şatonun bu kısmından geçmek için cesaret ister. Bir yarın saat bizi alakoysaydınız, ne kaybederdiniz? Saat iki buçukda artık bir şey kalmaz.

Amélie karşılık verdi:

— Olmaz, olmaz, ona raslamak, nasıl olduğunu görmek bizi üzmeyecek.

Consuelo, madam de Kleist'e sormak için adımlarını sıklaştıracak:

— Neden bahsediyorsunuz? diye sordu.

Prenses:

— Bilmiyor musun? Dedi. Kral ailesinden birinin ölümü yaklaşınca sarayın dehlizlerini ve merdivenlerini süpüren beyazlı kadın birkaç geceden beri gene ziyarete gelmiş. Şatonun bu taraflarında keyif çattığını söylüyorlar. Demek ki, tehlikede olan benim hayatım. İşte bunun için beni bu kadar sakın görüyorsun. Yengem Prusya kraliçesi, (şimdiye kadar başına taç takan en zavallı kafadır bu) kuvvetle söylediklerine göre, bu yüzden burada yatmıyormuş da Charlottenburg sarayına gidiyormuş. Ama gerek kendisi, gerekse ondan daha akli başında olmayan annem, süpürgeci kadına karşı sonsuz bir saygı besledikleri için, hayaletin gözetlenmesini ve asil işlerinde herhangi bir şekilde rahatsız edilmesini yasaklamışlar. Böylece saray önemle, hatta Lucifer'in kendi eliyle süprölmektedir. Ama gene de adamakıllı kirli olduğunu görüyorsun.

Bu sırada dehlizin karanlık ucunda koşan kocaman bir kedi, hırlayarak, tıslayarak madam de Kleist'in yanından geçti. De Kleist acı bir çığlık attı, prensesin dairesine doğru koşmak istedi. Ama prenses, bu geniş yerin derinlikleri içinde ısıklık çalan rüzgârdan daha çok iç ürpertici tok acı kahkahalarının gürültüsü ile boşluğu doldururken, genç kadına kuvvetle sarıldı. Soğuk, Consuelo'yu titretiyordu, hatta belki korku da. Çünkü madam de Kleist'in altüst olan yüzü, sanki gerçek bir tehlikenin doğruluğunu

gösteriyormuş gibiydi. Prensesin zoraki ve farfaraca neşesi de pek içten güvenliğe delâlet etmiyordu.

Madam de Keist kesik kesik bir az öfkeli bir sesle:

— Sayın prensesimin inançsızlığına hayranım, dedi. Pek kudretli babanız kral hazretlerinin ölümünden bir gün önce bu beyazlı kadını benim gibi görmüş ve işitmiş olsaydınız.

Amélie şeytanca bir eda ile:

— Ne yazık! Dedi, şimdi pek kudretli kardeşim hazretlerinin ölümünü haber vermediğine iyice eminim. Benim için geldiğine çok memnunum. Bu kadın şeytan, çok iyi bilir ki beni sevindirmek için bu iki kişiden birinin ölmesi lâzım.

Sözlerini güçlkle söyleyecek kadar dişleri kenetlenmiş olan madam de Kleist:

— Ah! Madam, dedi, böyle bir anda bu tarzda konuşmayınız. Durunuz Allahı aşkınıza, durunuz ve dinleyiniz: şu ses sizi ürpertmiyor mu?

Prenses alaycı bir eda ile durdu. Karton gibi katı ve kalın elbisesinin hışırtısı daha uzaktaki gürültüleri kapattığı sırada dehlize açılan büyük merdivenin geniş sahanlığına hemen hemen varmış olan üç kahramanımız, merdivenin taş basamaklarına çarpan bir süpürgenin çıkardığı tok ve eşitsiz gürültüyü seçik olarak işittiler; sanki işini bitirmek için acele eden bir uşak, basamak basamak çıkararak onlara yaklaşıyordu.

Prenses bir an tereddüt etti, sonra kararlı bir eda ile:

— *Orada*, dedi, dünyada olaganüstü hiç bir şey olmadığına göre, bu gürültüyü yapanın bir uyur - gezerek uşak mı yoksa muzip bir paj mı olduğunu bilmek isterim. Yüzüne tülünü indir Porporina. Benim yanımda seni görmesinler. Sana gelince de Kleist, canım isterse bayılabilirsin. Haber vereyim ki seninle uğraşamam. Hadi benim yiğit Porporina'm, sen ki en kötü maceralara göğüs germişsin, beni seviyorsan peşimden gel.

Amélie merdivenin yanına doğru güvenli adımlarla yürüdü. Consuelo arkasından gitti, prensesin elinden şamdanı almak istediye de prenses vermedi. İlerlemekten korktuğu kadar yalnız kalmaktan da o kadar korkan de Kleist, Porporina'nın mantosuna yapışarak, onların arkasından sürüklendi.

Artık o cehennemî süpürge sesi işitilmiyordu. Prensese uzağı daha iyi görmek için üstünden meşalesini ileriye doğru uzattığı merdiven korkuluğuna kadar ilerledi. Ya görüldüğü kadar sakın olmadığı, ya da müthiş bir şey gördüğü için parmakları gevşedi. Mumuyla ve kesme billûrdan geniş tabağıyla, yaldızlı gümüş şamdan, sesler aksettirerek, merdivenin dibine çatırtıyla düştü. O zaman aklı başından giden de Kleist, ne prensesi düşündü, ne de tiyatrocunun kızı. Alabildiğine koşarak hanımının dairesinin kapısına kadar koştu. Bu sırada prenses yenildiğini itiraf etmenin utancı ve karşı konmaz bir heyecan arasında bocalayarak, Consuelo ile beraber, önce ağır ağır, sonra adımlarını sıklaştırarak, aynı yolu tuttu. Çünkü kendi adımlarının arkasından başka ayak sesleri geliyordu. Kahramanlık taslamış olmamakla beraber

..ensesden daha azimli adımlarla kendi hizasında yürüyen Porporina'nın ayak sesleri değildi. Saniye-den saniyeye onlara yaklaşan bu garip adımlar, ayağına sıpıtık terlikler geçirmiş bir koca karının adımları gibi, karanlıkta yankılar çıkarıyor, malta taşlarının üstünde şaklıyordu. Bu sırada süpürge durmadan işini görüyor, duvarlara, kimi zaman sağa, kimi zaman sola, ağır ağır çarpıyordu. Bu kısa mesafe Consuelo'ya pek uzun göründü. Gerçekten sağlam ve sıhatli kafaların cesareti eğer bir şeyi yenebilirse, görülmeyen ve anlaşılamayan bir tehlikedir bu. Consuelo, faydasız bir gözü peklik göstermeye kalkınadı ve başını bir kere bile çevirmedi. Prenses ise sonradan arkasına baktığını fakat aslında kimseyi görmediğini iddia etti. Öbürleri bunu ne yalanlayabildiler, ne de doğrulayabildiler. Consuelo ancak, onun yürüyüşünü ağırlatmadığını, bu zoraki kaçış sırasında kendisine tek kelime söylemediğini, kapıyı onun suratına kapatacak kadar telaş gösterdiğini, hatırladı. Ancak Amélie zaafını kabul etmedi ve hemen soğukkanlılığını takındı, âdeta çırpınma nöbetlerine tutulan madam de Kleist'ı tabansızlığından ve saygısızlığından ötürü acı acı azarladı. Madam de Kleist'ın perişan haline acıyan Consuelo, prensesin yüreğini bir parça yumuşattı. Prenses, sevgili gözdesinin, kendi sözlerini işidecek halde olmadığını, yüzünü yastıkların içine gömerek bir kanepenin üstüne yığıldığını lütfen fark etti. Bu zavallı kadının henüz aklı başına gelmişti ki büyük saat üçü vurdu. Korkusu, yeniden göz yaşlarıyla kendini gösterdi. Amélie artık prenses olmamaktan usanmıştı. Tek başına soyunmaktan ken-

di kendine giyinmekten artık tasalanmıyordu. Bundan başka belki bir uğursuz önsezi zihnini kurcalıyordu. Madam de Kleist'ı, sonunda, sabah oluncaya kadar yanında alakoymaya karar verdi.

Prenses:

— Eğer, dedi, kardeşim konuştuklarımızı duyarsa işi kapatmak için şimdiden bir bahane bulmalıyız. Sana gelince Porporina, senin burada bulunmanı açıklamak daha da zor olacaktır. Senin odamdan çıktığını görmelerini dünya bir araya gelse istemem. Hemen tek başına çekilip gitmen lâzım. Çünkü bu aşağılık sarayda sabah çok erken olur. Haydi de Kleist, için rahat etsin seni yanımda alakoyuyorum. Eğer akli başında bir söz söyleyebilecek halde isen, buraya nereden girdiğini ve uşağını nerede bıraktığını bize söyle de Porporina evine dönmek için uşağı yanına alsın.

Korku insanı öylesine bencil yapar ki, madam de Kleist, o korkunç dehlize çıkmayacağını sevinici içinde, bu yolu tek başına geçecek olan Consuelo'nun düşebileceği dehşeti de hiç umursamadan, iyice aklını başına topladı. Takip edeceği yolları, sarayın تنها ve kuytu bir yerinde kendisini beklemesini emrettiği sadık uşağını bulmak için vereceği işareti Consuelo'ya açıkladı.

Bu bilgileri alan ve bu sefer yolunu yaşırmayacağından emin olan Consuelo prensese veda etti, bu sefer Amélie onu dehlizin sonuna kadar geçirme zevkini denemeye kalkışmadı. Genç kız yalnız başına el yordamıyla kazasız belâsız korkunç merdivene vardı. Kimseye rastlamadan ve korkmadan ilerledi, aşağıda asılı duran bir fener, merdivenden inmesine yardım

etti. İradesi kuvvetliydi. İçinde Amélie'ye karşı bir vazifeyi yerine getirdiğini hissediyordu. Bu gibi, hal-lerde cesaret ve kuvvet sahibiydi. Nihayet madam de Kleist'in anahtarını verdiği ve sarayın iç avlusunun bir köşesine açılan gizli küçük bir kapıdan dışarıya çıkmaya muvaffak oldu. Bu avludan da sokağa varınca dış duvarları takip ederek uşağı aradı. Kararlaşan işareti verir vermez bir gölge, duvardan ayrılarak dosdoğru ona doğru geldi. Geniş bir pelerine sarınmış olan bir adam, onun önünde eğildi, saygılı bir davranış içinde sessizce genç kıza kolunu verdi.

XI

Consuelo, Madam de Kleist'in prenses Amélie'ye sık sık yaptığı gizli ziyaretlerini, daha iyi saklamak için saraya çoğu zaman akşam yaya olarak geldiğini, başını kalın siyah örtü ile örttüğünü, vücudunu koyu renk bir pelerinle sardığını, kolunu uşağının koluna dayadığını hatırladı. Bu hareket tarzıyla saraydaki insanların dikkatini çekmişti. Böylece başı dar-da kalmış, gizliden gizliye avuç açan ve prenseslerin mürvetinden yardım bekleyen kişilerden biri gibi görünmesini sağlıyordu. Ama sırdaşın ve hanımının bütün ölçülü davranışlarına rağmen onların sırları az çok bir komedya sırrına benziyordu. Eğer kral bu hareketlerden kuşkulanmamış görünüyorsa bazı ufak tefek münasebetsizliklerle mücadele ederek onları dallandırmaktansa hoşgörmeyi uygun bulduğu içinde. Bu iki kadının büyüden daha çok Trenck'le mes-

gul olduklarını iyice biliyordu. Her ne kadar bu iki uyruğunun konuşma konusunu aynı derecede zararlı buluyorsa da, göz yumuyor, kız kardeşinin bu işe bir esrar çeşnisi vererek, bazı kişilerin krala yükleyebileceği sorumluluğa engel olmasına memnun oluyordu. Aldanmış gibi görünmeye razıydı, kızkardeşinin aşkını ve çılgınlıklarını hoşgörür durumuna düşmek istemiyordu. Bu yüzden şiddetini Trenck'in üstünde gösteriyordu. Hatta daha ileri giderek, gazabının gerçek sebepleri halk tarafından sezilmesin diye onu hayali cinayetlerle suçlaması gerekmişti.

Uşağın, hanımına yaptığı gibi kendisine de kolunu vererek bu gizli kıyafetin yararlı olacağını düşünen Porporina, onun yardımlarını kabul etmekte ve buz kaplı kaldırımlarda yürütebilmek için ona yaslanmakta tereddüt etmedi. Böylece daha üç adım atmamıştı ki bu adam serbest bir tavurla ona:

— Peki, güzel kontesim, dedi, acayip prensesinizi ne hallerde bıraktınız?

Soğuğa ve rüzgâra rağmen Consuelo kanın yanaklarına yükseldiğini hissetti. Belli ki bu uşak onu hanımı sanıyor ve ona karşı saygısızca bir içli dışlılık tavrı takınıyordu. Porporina bir nefrete kapılarak kolunu bu adamın kolundan çekti ve ona sertçe:

— Aldanıyorsunuz, dedi.

Adam aynı serbestlikle cevap verdi:

— Aldanmak âdetim değildir, Halk, tanrısal Porporina'nın kontes de Rudolstadt olduğunu bilmiyebilir, ama kont de Saint - Germain bunu çok iyi bilir.

Consuelo şaşkınlıktan allak bullak olmuş:

— Öyleyse kimsiniz? Sayın kontes de Kleist'in adamlarından biri değil misiniz? dedi.

Adam cevap verdi:

— Ben kimsenin adamı değilim. Ancak hakikatın hizmetindeyim. Az önce adımı söyledim. Ama görüyorum ki madam de Rudolstandt bu adı bilmiyor.

— Yoksa siz kont de Saint - Germain misiniz?

— Bir başkası herkesin bilmediği bir adı nasıl söyleyebilirdi? Bakınız sayın kontesim, benim yardımım olmadan iki adım attınız, az kalsın düşecektiniz. Lütfedip tekrar koluma giriniz. Evinizin yolunu çok iyi biliyorum. Sizi evinize kazasız belâsız götürmek benim için bir vafize ve şereftir.

Merakı, bu garip ve ilginç adamın teklifini reddedemeyecek kadar uyarılmış olan Consuelo:

— Lütfunuza teşekkür ederim, dedi. Siz de lütfedip bana neden bu adı verdiğinizi söyler misiniz?

— Çünkü lâıyk olduğumu göstererek, bir hamlede güveninizi kazanmak istiyorum. Albert'le evli olduğunuzu uzun zamandan beri biliyorum. Her ikinizin sırrını da sıkı sıkı sakladım ve arzu ettiğiniz sürece de saklamakta devam edeceğim.

M. de Saint - Germain'in, durumu hakkındaki bilgilerini Superville'e mal etmekte telaş gösteren Consuelo:

— Görüyorum ki, dedi, bu bakımdan isteğime, sayın Superville tarafından pek az saygı gösterilmiş.

Kont karşılık verdi:

— Şu zavallı Superville'i suçlamayınız. Eğer ilgisini çekip hoş görünmek için Prens Amélie'ye

bir şey söylememişse hiç kimseye bir şey söylememiştir. Hadiseyi ondan öğrenmiş değilim.

— Peki öyleyse kimden, mösyö?

— Hadiseyi Albert de Dudolstadt'ın kendisinden öğrendim. Onun, evlenmenizin dinsel töreni tamamlandığı sırada öldüğünü söyleyeceğinizi çok iyi biliyorum. Ama ben de size diyeceğim ki, ölüm yoktur, hiç kimse, hiç bir şey ölmez; halkın “göçmüşler” dedikleriyle konuşabiliriz, elverir ki onların dilini ve hayat sırlarını bilelim.

— Mösyö, bu kadar çok şey bildiğinize göre, bu türlü iddiaların beni kolayca kandıramayacağını, sihirbazların yalancı vaadlerine rağmen, çaresiz olduğunu bildiğim bir felâketi durmadan aklıma getirmekle ıstırap çekmeme sebep olacağını da bilmelisiniz.

— Sihirbazlardan ve sahtekârlardan çekinmekte haklısınız. Cagliostro'nun hiç değilse mevsimsiz olan görüntüsü ile sizi ürküttüğünü biliyorum. Ruhunuzun durumunu ve görevinin inceliğini hesaba katmaksızın size kudretini göstermek hususunda pek mağrurca hareket etti. Cagliostro bir sahtekâr değildir. Ama kendini beğenmişin biridir. İşte bu halinden dolaydır ki çoğu zaman şarlatanlıkla suçlanmayı hak etmiştir.

— Sayın kontum, aynı suçlamaları sizin için de yapıyorlar. Bununla beraber, üstün bir insan olduğunuz sözlerine ekledikleri için size karşı içimde çatışan ön yargıları açık kalplilikle söylemek cesaretini kendimde buluyorum.

Saint - Germain sükûnetle cevap verdi:

— Consuelo'ya yakışan pek asil bir açıklama.

Dürüstlüğüme güvendiğiniz için size minnettarım. Buna lâayık olacağım ve sizinle açıkça konuşacağım. Ama bakınız, kapınızın önüne gelmişiz işte. Soğuk, aynı zamanda saatin ilerlemiş olması, sizi daha uzun zaman burada tutmaktan beni alıkoyuyor. Eğer geleceğinizle ilgili son derece önemli şeyler öğrenmek isterseniz, müsaade buyurun sizinle serbest konuşayım.

— Eğer efendimiz gündüz beni görmek isterlerse, bildirecekleri saatte evimde kendilerini beklerim.

— Sizinle yarın konuşmalıyım. Oysa yarın Frédéric'in ziyaretini kabul edeceksiniz.

— Sayın kontum, hangi Frédéric'den söz ediyorsunuz?

— Her halde ellerinden kurtarmaya muvaffak olduğumuz dostumuz Frédéric de Trenck'den değil. Sizinle arkadaşlık etmek isteyen şu Prusya kralcağızı Frédéric'den. Kendisiyle karşılaşmak istemem, çünkü ona hiç değer vermem. Bakınız, yarın büyük operada büyük bir şenlik olacak. Orada olunuz. Ne kadar kılık değiştirirseniz değiştiriniz sizi tanırım ve kendimi tanıtırım. O kargaşalıkta sessiz bir köşe, güvenli bir yer buluruz. Yoksa sizinle ilişkilerim, kutsal başların üstüne büyük felâketler düşürebilir. Sayın kontesim şu halde yarın görüşürüz.

Ve kont de Saint-Germain böyle söyleyerek ve Consuelo'yu yerlere kadar selâmlayarak gözden kayboldu. Genç kızı evinin kapısı önünde şaşkınlıktan donakalmış bir halde bıraktı.

Opera şarkıcısı uykuya dalarken şöyle düşünüyordu:

— Mantığın hâkim olduğu bu krallıkta, mantığa karşı direnen devamlı bir ortak gizli fesat hareketi var. Aklımı tehdit eden tehlikelerin birinden daha kurtulmadan hemen önüme bir başkası çıkıyor. Prenses Amélie bana son muammaların çözümlemesini yaptı. Kendimi iyice rahatlamış sanıyordum. Ama aynı zamanda bu şüpheler şatosunda, bu imansızlığın kalesinde, o acayip süpürgeci kadının bundan iki yüz yıl önce gezebileceği rahatlıkla dolaştığını görüyoruz, daha doğrusu sesisi işitiyoruz, Tam Caçliostro'nun bende uyandırdığı korkudan kendimi sıyrıyorum, hemen arkasından işlerimin daha iyi bildiği görülen bir ötekisi karşıma çıkıyor. Bu kâhinler, kralların ve ünlü veya kudretli kişilerin hayatı ile ilgili her şeyin sicilini tutsunlar, bunu anlıyorum, ama fakir ve kendi halinde olan ben, hayatımın hiç bir olayını onların araştırmalarına karşı gizli tutamayayım. İşte! Elimde olmadan beni ürküten ve şaşırtan şey bu. Hadi bakalım prensesin öğüdünü dinleyelim. Gelecek günlerin bu muammayı daha çok aydınlatacağını umalım ve bunu beklerken hüküm vermekten kaçınalım. Bu işde belki de hepsinden çok şaşılacak şey M. de Saint-Germain'in kehanetine göre kralın yarınki ziyaretidir. Bununla kral, üçüncü defa evime gelmiş olacak. Acaba Saint-Germain onun sırdaşı mı? Hele kral hakkında kötü sözler söyleyenlere güvenilmemesi gerektiğini söylüyorlar. Bu lâkırdıyı unutmamaya çalışacağım.

Ertesi gün saat tam birde yanında uşağı olmayan ve arması bulunmayan bir araba opera şarkıcısının oturduğu evin avlusuna girdi. İki saat önce

evde yalnız olması ve kendisini beklemesi için haber salan kral, genç kızın dairesine, şapkası kulağının üstüne eğik, dudaklarında bir gülümseme, elinde küçük bir sepet bulunduğu halde, girdi.

— Yüzbaşı Kreutz, size bahçesinden yemiş getiriyor, dedi. Kötü niyetli insanlar, bu yemişlerin Sans - Souci bahçelerinden geldiğini ve kralın sofrasına ait olduğunu söylerler. Tanrıya şükür, kralın bize aldıracağı yok. Baroncuk da sevgilisiyle bir iki saat geçirmeye geliyor.

Bu hoş başlangıç Consuelo'yu neşelendireceği yerde garip bir tarzda şaşırttı. Prenses Amélie'nin sırlarını paylaşmak suretiyle kralın iradesine karşı geldiğinden beri, hükümdarın zalimce davranışlarına sakın bir açık yüreklilikle meydan okuyamaz olmuştı. Bundan sonra onu idare etmek, belki de koltuklamak, ustaca damarına basarak şüphelerini başka tarafa çevirmek gerekecekti. Consuelo bu rolün kendisine uygun düşmediğini, hele Frédéric'in bir oyuncu kıza karşı duygularına aşk adı vermenin hükümdarı alçaltacağı düşüncesinde olan sarayda söylendiği gibi kral kendisinden hoşlanıyorsa, bu rolü iyi oynayamayacağını hissediyordu.

Consuelo, tasalı ve şaşkın bir halde aşırı lütufları için krala beceriksizce teşekkür etti. Bir anda kralın yüz çizgileri değişti. İlk başta ne kadar neşeli ise şimdi o nispette somurtgandı.

Kaşlarını çatarak:

— O ne, dedi canınız mı sıkkın? Hasta mısınız? Neden bana *Hükümdarım* diyorsunuz? Ziyaretim bir gönül eğlencesine mi engel oldu.

Genç kız:

— Hükümdarım, dedi, ne bir gönül eğlencem var, ne de aşkım.

— Hele şükür! Bununla beraber böyle de olsa benim üstüme ne vazife. Ama itiraf etmenizi isterim.

— İtiraf mı edeyim? Sayın yüzbaşım, her halde içini dökmek diyeceklerdi.

— Farkı açıklayınız.

— Sayın yüzbaşım onun gerisini anlar.

— Nasıl isterseniz? Ama farkı anlamak cevap vermek değildir. Eğer âşıksanız, onu bilmek isterdim.

— Neden öğrenmek istediğinizi anlayamıyorum.

— Hiç mi anlamıyorsunuz? Öyle ise yüzüme bakınız. Bugün bakışınız çok dalgın.

— Sayın yüzbaşım, kralı taklit ediyormuşsunuz gibi geliyor bana. Suçluları sorguya çektiği zaman düşüncesini gözlerinden okuduğunu söylüyorlar. Bu hareket tarzı ancak ona uygundur, inanın bana. Eğer beni bu türlü sorgulara çekmek üzere evime gelseydi, kendisinden işleri başına dönmesini rica ederdim.

— Tamam, haydi bakalım kralım uğurlar olsun, derdiniz.

— Neden demeyecek mişim? Kralın yeri ya atının, ya da tahtının üstüdür. Benim evime gelmek isteğini duymuşsa ondan suratını asmamasını istemek hakkım olurdu.

— Hakkınız olabilir, ama bütün bunlar cevap teşkil etmiyor. Gelecek aşklarınızın sırdaşlığına beni almaz mısınız?

— Benim için gelecek aşklar diye bir şey yok. Bunu sık sık söyledim size, baron.

— Evet şaka söylemişsiniz, çünkü ben de sizi şakadan sorguya çekiyordum. Ama şu saatte ciddi olarak konuşuyorsam?

— Aynı şekilde cevap veririm.

— Garip bir insan olduğunuzu biliyor mısınız?

— Neden?

— Çünkü tutkularla veya çılgınlıklarla uğraşmayan tek sahne kadını olduğunuz için.

— Sahne kadınları hakkında kötü bir fikriniz var, sayın yüzbaşım.

— Hayır, onlardan akıllı uslu olanları da tanırım, ama onlar zengin evlenmeler peşinde idiler. Oysa sizin aklınızdan ne geçtiği bilinmez.

— Bu akşam şarkı söylemek geçiyor içimden.

— Demek günü gününe yaşıyorsunuz?

— Bundan böyle başka türlü yaşayamam.

— Demek her zaman böyle yaşamadınız.

— Hayır efendim.

— Sevmediniz mi?

— Evet efendim.

— Ciddi olarak mı?

— Evet efendim.

— Uzun zaman mı?

— Evet efendim.

— Âşıkınız ne oldu?

— Öldü.

— Ama avunamadınız mı?

— Hayır.

— Avunursunuz, avunursunuz.

— Korkarım ki hayır.

— Garip şey, demek evlenmek istemiyorsunuz?

— Hiç bir zaman.

— Aşıkınız olmayacak mı?

— Hiç bir zaman.

— Hatta bir dostunuz bile.

— Güzel kadınların anladığı manada bir dostum bile olmayacak.

— Adam sende, Paris'e gitmiş olsaydınız, şu çapkın kral XV. Louis...

— Kralları sevmem sayın yüzbaşım. Hele çapkın krallardan nefret ederim.

— Ha anlıyorum. Pajları tercih ediyorsunuz. Güzel bir erkek, meselâ Trenck gibi.

— Seveceğimin yüzünü düşünmedim.

— Bununla beraber onunla ilişkinizi devam ettirdiniz.

— Devam ettirmiş olsaydım, bu münasebetler temiz ve dürüst bir dostluktan başka bir şey olmazdı.

— Demek bu ilişkilerin devam ettiğini kabul ediyorsunuz.

Bu tek ip ucuyla prensesi tehlikeye düşürmekten korkan Consuelo:

— Böyle bir şey söylemedim, diye cevap verdi.

— O halde inkâr ediyorsunuz.

— Eğer böyle bir şey olsaydı, onu inkâr etmek için bir sebep görmezdim. Ama canım, yüzbaşı Kreutz beni sorguya çekmesi neden gerekiyor? Bütün bunlarda ne gibi menfaati var?

Frédéric şapkasını çıkarıp, konsolun üstündeki antik çağa ait Polymnie'yi¹ tasvir eden bir mermer büstün başına geçirerek, sertçe:

— Bir menfaati olsa gerek.

Consuelo, içini saran korkuyu yenerek:

— Eğer kral, dedi, evine gelmek şerefini benden isteseydi, o zaman müzik dinlemek arzusunda olduğunu düşünür, klavsenimin başına geçer, ona *Ariane abandonnée*¹ aryasını söylerdim.

— Kral ağız kalabalığından hoşlanmaz. Bir sual sorunca kendisine açık ve seçik cevap verilmesini ister. Bu gece kralın sarayına ne yapmaya gittiniz? İzni olmadan uygunsuz saatlerde evine gittiğinize göre, kabul edersiniz ki kral da evinize gelip kendi evindeymiş gibi davranmaya hakkı vardır.

Consuelo tepeden tırnağa kadar titredi. Ama beraket versin, her türlü tehlikede kendisini her zaman mucize gibi kurtaran bir hazır cevaplılığı vardı. Genç kız, Frédéric'in gerçeği öğrenmek için boş atıp dolu tuttuğunu, bütün öteki çarelerden daha çok, ani baskınla itiraf ettirdiğini hatırladı. İhtiyatı elden bırakmadı ve sararan yüzünde bir gülümseyişle:

— İşte garip bir suçlama, dedi. Hayale dayanan isteklere nasıl cevap vereceğimi bilemiyorum.

Kral dedi ki:

— Deminki gibi, kısa sözlerle çok şeyler anlatan haliniz yok artık. Yalan söylediğiniz nasıl belli. Bu gece saraya gittiniz mi? Evet mi, hayır mı?

Consuelo cesaretle, kendisini temize çıkarmak için başkasının sırrını ele vermek alçaklığından ise yalan söyleme utancını tercih etti.

— Öyleyse, hayır, dedi.

— Sabahın saat üçünde, saraydan tek başınıza çıkmadınız mı?

Kralın yüz ifadesinde belli belirsiz bir kararsızlığı görerek, yeniden güçlerini kazanan ve artık üstünlükle baskı yapma rolünü oynayan Consuelo:

— Hayır, diye cevap verdi.

Kral kızgın bir tavırla, ateş püsküren gözlerle haykırdı:

— Üç defa hayır demek cüretini gösteriyorsunuz.

Consuelo, sonuna kadar fırtınayı karşılamaya kararlı, cevap verdi:

— Sayın hükümdarım eğer isterse dördüncü defa hayır demeye cesaret edeceğim.

— Oo, ilk hıristiyanların hakikat diye kabul ettikleri şeyler için işkence altında bile yalanda direndikleri gibi, kadınların direndiklerini pek iyi bilirim. Dişi bir yaratıktan samimi bir cevap almayı kim başarmıştır? Dinleyiniz matmazel, size karşı şimdiye kadar bir saygı duydum. Çünkü kadınlığınızın kötü eğilimleri dışında kalan tek insan olduğunuzu tahmin ediyordum. Sizi ne entrikacı sanıyordum, ne hain, ne de hayâsız. Karakterinizde dostluğa varacak kadar ileri giden bir güven buluyordum.

— Peki şimdi, hükümdarım.

— Sözümlü kesmeyiniz. Şimdi bir kanaatim var. Etkilerini hissedeceksiniz. Ama beni iyice dinleyiniz. Eğer burnunuzu sarayın küçük entrikalarına sokmak, yersiz birtakım sırdaşlıkları kabul etmek, tehlikeli birtakım hizmetleri üzerinize almak zavallılığına düşerseniz, beni uzun zaman aldatabileceğinizi hayal etmeyiniz. Sizi buraya ne kadar izzet ve ikram ile kabul ettiysem o nispette hakaretle kovarım.

Consuelo; cesaretle:

— Sayın hükümdarım, dedi, dileklerimin en azizi, en değişmezi, Prusya'dan ayrılmak olduğu için gönderilmem behanesini, sözlerinizdeki acılık ne olursa olsun, gitme emrini minnetle kabul ediyorum.

Frédéric öfkeden taşmış:

— Ya! Demek sözlerimi bu anlama çekiyorsunuz. Benimle böyle konuşmaya cesaret ediyorsunuz ha!

Aynı zamanda Consuelo'yu dövmek istiyormuş gibi, bastonunu kaldırdı. Genç kızın beklediği bu hakareti sakın bir horgörüŖle karşılaması kralı kendine getirdi. Heyecanlı bir sesle konuşurken bastonunu fırlatıp attı. Üzgün bir sesle:

— Bakınız, dedi, yüzbaşı Kreutz'ün minnetdarlığınızdan elde ettiğiniz hakları unutunuz. Kralia, yakışık alır bir saygı ile konuşunuz, eğer sabrımı taşıırsanız, sizi dik kafalı bir çocuk gibi yola getirebilirim.

— Sayın hükümdarım, yüce ailenizin içinde çocukların dövüldüğünü biliyorum. Efendimizin bu türlü muameleden kendini kurtarmak için vaktiyle kaçmaya kalktığını söylediklerini duydum¹. Bu çareye benim gibi bir çingene kızına, veliaht Frédéric'e yapılmış olduğundan çok daha kolay başvurulabilir. Eğer sayın hükümdarımız, yirmi dört saat içinde beni devletlerinden çıkartmazsa, pasaport almadan, yaya yürüyüp kaçarak, asker kaçaklarının ve kaçakçıların yaptığı gibi hendekleri atlayarak nasıl entrikacı olduğumu kendilerine ispat etmek için Prusya'dan ayrılaçağım.

Kral öfkesini ve pişmanlığını gizlemek için odanın içinde dolaşarak ve omuzlarını silkerek:

— Siz çılgın bir kızsınız, dedi, gideceksiniz. Benim de istediğim bu. Ama rezalet çıkarmadan ve aşırı telâş göstermeden. Benden ve kendinizden memnun olmayarak böylece ayrılmanızı istemiyorum. Nasıl oluyor da böyle bir küstahlığı gösterebiliyorsunuz. Daha doğrusu size karşı böyle yumuşak davranmayı hangi şeytan beni zorluyor?

— Hiç şüphe yok ki, bu yumuşak davranışa, efendimize hiç lâzım olmayan bir yüce gönüllülük sebep oluyor. Efendimiz, en adi uyruklarından birine karşı aynı derecede candan yapabileceğim bir hizmetten dolayı kendilerini minnet altında sanıyorlar. Bana karşı borçlarını ödemiş olduklarını kabul etsinler ve beni bir an önce salıversinler. Hürriyetim bana yeteri kadar bir ödül olacaktır. Bundan başka bir şey istemiyorum.

Kral, bu genç kızın atakça inadından şaşırmış:

— Hâlâ aynı nekarat mı? Daima aynı sözler mi? Dedi. Benimle başka türlü konuşmaz mısınız? Ah! Bu bir cesaret değil, bir kin.

Consuelo:

— Velez bir kin olsun, efendimiz bundan hiç tasalanırlar mı?

Kral saf bir ıstırap edasıyla:

— Aman yarabbi neler söylüyorsunuz? Ne söylediğinizi bilmiyorsunuz zavallı çocuk! Ancak kötü bir ruh, benzerlerinin kini karşısında duygusuz kalabilir.

— Büyük Frédéric, Porporina'yı, kendisiyle aynı yaradılışta bir insan olarak mı görüyor?

— Birtakım insanları öteki insanların üstüne çıkaran ancak zekâdır, erdemdir. Sanatınızda dehaya sahipsiniz. Vicdanınız size dürüst olup olmadığını söyleyecektir... Ama şu anda o, aksini söylüyor. Çünkü hınç ve kederle dolu bir ruhunuz var.

— Peki iş böyle ise, Büyük Frédéric'in vicdanı, her zaman sakın ve yüce gönüllü bir ruhta bu kötü tutkuları uyandırdığı için kusurlu olmayacaklar mı?

Frédéric genç kızın elini yakalamak için bir hareket yaparak:

— Hadi canım, bana kızdınız mı? dedi.

Ama aslında kadınlara karşı küçümsemenin ve horgörüşün varlığında yarattığı beceriksizlikle kendini tutarak durdu.

Kralın kalbini, öfkesini birden sevgiye çevirebilecek bir duygu telkin etmek maksadıyla, öfkesinde mubalâğa etmiş olan Consuelo, onun pek mahcup bir halde olduğunu farkettil. Hatta kendisinden bir sevgi gösterisi beklediğini görerek bütün korkularından sıyrıldı. Bu, öyle garip bir kaderdi ki, bir yandan Frédéric'in üzerinde aşka benzeyen bir çeşit nüfuz yaratmaya yetenekli tek kadın o idi, öte yandan bütün krallık içinde kralın bu eğilimini, karşılığı ne olursa olsun, kızıştırmak istemeyen tek kadın da o olabilirdi. Gerçek şu ki Consuelo'nun gururu ve tiksimesi, belki de kralın gözlerinde belli başlı çekiciliği meydana getiriyordu. Bu asi ruh, zorba hükümdarı bir eyaleti zapdetmek kadar imrendiriyordu. Farkına varmadığı ve bu türlü değersiz maceralar

İçin şerefini ortaya koymak istemediği halde bazı yönlerinin kendi karakteriyle bir çeşit akrabalığı bulunduğu sandığı bu sağlam karaktere karşı tabii bir hayranlık ve bir eğilim duyuyordu.

Consuelo'ya doğru uzattığı elini yeleğinin cebine sertçe sokarak:

— Hadi artık bana nefret edilmekten tasalanmadığımı söylemeyiniz. Çünkü böyle olduğuma beni inandıracaksınız ve bunun düşüncesi bana korkunç görünür.

— Ama gene de sizden korkmalarını istiyorsunuz.

— Hayır, beni saymalarını istiyorum.

— Onbaşılarınızsa, adınıza karşı saygıyı, erlerinizin gönlünde sopa ile uyandırıyorlar.

— Bunu ne biliyorsunuz? Durup dururken neden bundan söz açıyorsunuz? Bu işlere neden karışıyorsunuz?

— Sayın hükümdarımızın soruşturmalarına *açık* ve *seçik* cevap veriyorum.

— Çılgınlığınızın uyandırdığı bir anlık öfkeden dolayı sizden af dilememi mi istiyorsunuz?

— Tersine! Eğer Prusya'yı yöneten bu asa-bastonu kafamda parçalayacak olsaydınız onu yerden almaları için majestelerinden ricada bulunurdum.

— Adam sende! Onunla omuzlarınızı biraz okşasaydım, Voltaire'in bana verdiği bir baston olduğu için belki de zekânız ve kurnazlığınız biraz artardı. Bu bastonu çok severim. Ama görüyorum ki size bir tarziye gerek.

Kral böyle söyleyerek bastonu yerden aldı ve kırmaya davrandı. Boş yere dizinin yardımına baş vur-

du. Kamış eğildi ama kırılmadı. Kral onu ateşe fırlatarak:

— Görüyorsunuz ki, dedi, bastonum, iddia ettiğiniz gibi krallık asamın bir timsali değildir. İradem altında bükülen ama hiç bir zaman kırılmayacak olan sadık Prusya'nın bir timsalidir o. Siz de böyle yapın, Porporina bundan iyilik bulursunuz.

— Pekâlâ, hükümdarımızın hakkımdaki iradesi nedir? Büyük bir karakterin iradesini kullanmak ve huzurunu bozmak için işte güzel bir konu.

— İradem Berlin'den ayrılmaktan vaz geçmenizdir. Bunu onur kırıcı mı buluyordunuz?

Frédéric'in canlı hemen hemen tutkulu bakışları, bunun ne çeşit bir tarziye olduğunu iyice açıklıyordu.

Consuelo korkularının yeniden belirdiğini hissetti ve anlamamış görünerek:

— İradeniz bu ise, ben ona asla itaat etmeyeceğim. Çok iyi görüyorum ki nağmelerimle arada sırada sayın efendimizi eğlendirmek şerefini, bahalıya ödemek gerekecek. Şüphe, burada herkese baskı yapmaktadır. En alçak ve silik insanlar bile bu suçlamadan kurtulamıyorlar. Bense, yaşayamam.

Kral cevap verdi:

— Maaşınızdan mı memnun değilsiniz? Peki, artırılabilecek.

— Hayır hükümdarım, maaşımdan memnunum. Aç gözlü değilim. Majesteleri bilirler.

— Doğru, parayı sevmezsiniz, bu yüzden hakkınızı yiyemem. Zaten neyi sevdiğiniz bilinmiyor ki.

— Hürriyeti, sayın hükümdarım.

— Peki hürriyetinizi kısıtlayan kim? Benimle

kavga etmek istiyorsunuz. Ama clinizde haklı bir şey yok. Gitmek istiyorsunuz. İşte açık olan taraf bu.

— Evet hükümdarım.

— Evet mi? Kararınız kesin mi?

— Evet hükümdarım.

— O halde cehenneme kadar!

Kral şapkasını ve ocağın önünde ıskaraya kadar yuvarlanarak yanmayan bastonunu aldı. Sırtını dönerek kapıya kadar ilerledi. Ama tam kapıyı açacağı sırada Consuelo'ya doğru döndü ve genç kıza öyle safca kederli, öyle babaca üzüntülü, tek kelime ile, o müthiş kral alnından, o acı şüpheci filozof gülümseyişinden öyle farklı bir yüz gösterdi ki zavallı çocuk kendini heyecanlanmış ve pişman olmuş hissetti. Porporina ile şu ev içi kavgalarında edindiği alışkanlık, Frédéric'in, genç kıza kalbinde, babalığının içinde mertçe ve safça bir ateşlilik bulunan ruhuna hiç bir zaman girmeyen kişisel ve vahşi bir şey bulunduğunu ona unutturdu. Göz kapaklarından süzülen gizli bir göz yaşını saklamak için arkasını döndü. Ama vaşağın bakışı, kralın fırlattığı bakıştan daha çabuk olamazdı. Consuelo'nun üstüne bastonunu yeniden kaldırarak ama bu defa bir evlâda karşı gönlünden kopan bir şefkat edası takınarak geri döndü.

Heyecanlı ve yumuşak bir sesle ona:

— Sen ne kötü bir yaratıksın, dedi. Bana karşı en küçük bir sevgin yok mu içinde?

İyi kalpli Consuelo, Frédéric'in o gerçekten kaba öfke nöbetlerini pek ustaca tamir eden bu yarın komedya ile gözleri kamaşarak cevap verdi:

— Çok aldanıyorsunuz, sayın baronum, Prusya kralına ne kadar uzak bulunuyorsam, yüzbaşı Kreut'e o kadar dostluk taşıyorum içimde.

Frédéric karşılık verdi:

— Çünkü Prusya kralını anlamıyorsunuz, anlayamazsınız da. O halde ondan söz etmiyelim. Bu memleketin ruhunu ve ihtiyacını tanıyacak kadar burada uzunca bir süre oturursanız, günün birinde, ülkesini gerektiği gibi yönetmeye çalışan insana daha çok hak vereceksiniz. Şimdilik saraydan ve saraylılardan bıkmış ve buraya temiz bir ruhun, saf bir zekânın yanında bir sükûn ve mutluluk aramak için gelen şu zavallı barona karşı biraz daha tatlılıkla davranınız. Bundan yararlanmak için ancak bir saatim vardı. Ama siz benimle sadece kavga ettiniz. Başka zamanı gene geleceğim, ama beni daha iyi karşılamak şartıyla. Sizi eğlendirsün diye *Mopsule*'ü getiririm. Eğer uslu durursanız şu anda *Mopsule*'ün emzirdiği güzel beyaz bir tazı yavrusunu size hediye ederim. Ona iyi bakmanız gerek. Ha! Unutuyordum. Kendi yazdığım şiirleri getirdim size, müzik için hazırlanmış kıtalar. Onun üstüne bir araya bestelersiniz. Ve kız kardeşim bu araya ile oyalanır.

Kral zarif bir teklifsizlikle konuşarak iltifatlarını esirgemediği bu kıza tatlı tatlı diller dökerek birkaç defa geriye döndükten sonra usulca çekilip gitti. Genel olarak lâkırdısı çok seçik, kudretli ve anlam dolu olmakla beraber istediği zaman önemsiz şeylerden söz etmesini bilirdi. Bir konuşmaya şu "öz" dedikleri şey kimse ondan fazla katamazdı ve o devirde teklifsizce sohbetlerde bu ciddi ve sağlam ifade tarzı kadar na-

dir hiç bir şey yoktu. Ama Consuelo'ya karşı çocuksu bir hal takınmak istemişti. Hatta genç kıza arada sırada safça bir heyecan duyuracak kadar bu edayı takınmaya muvaffak oluyordu. Kral gidince, her zaman olduğu gibi, kendisinden ve bu tehlikeli ziyaretlerin devam etme hevesinden onu bıktırmaya muvaffak olmadığı için üzülüyordu. Öte yandan kral da giderken kendisinden pek memnun değildi. Consuelo'yu kendi tarzında seviyordu. Hatta o yalancı dostlarının o nüktedanların kendine karşı besler göründükleri bağlılığı ve hayranlığı Consuelo'ya gerçekten telkin etmiş olmayı pek isterdi.. Vermekten hiç hoşlanmayan o, hayatında bir defa olsun iyi niyetle ve gizli bir maksat bulunmadan sevilmek hazzını tatmak için belki de çok şey verirdi. Ama iyice hissediyordu ki, vazgeçmek istemediği o hakimiyet ile bunun uzlaştırılması kolay değildi. Kaçmaya hazır bir fare ile oynayan karnı tok bir kedi gibi onu alıştırmak mı yoksa boğmak mı istediğini hiç bilemiyordu. Arabasına binerken şöyle düşünüyordu: "Çok aşırı gidiyor. Bu işin sonu kötüye varacak. Eğer dik kafalılık ederse ona bir hata işletmek ve birkaç zaman için bir kaleye göndermek zorunda kalacağım, ta ki oradaki hayat bu dik başlı gururu biraz yumuşatsın. Bununla beraber başka birçok insanlar üstünde yarattığım nüfuzla onun gözlemini kamaştırmayı ve onu bu yolda yönetmeyi tercih ederdim. Biraz sabırla bu işin hakkından gelmem imkânsız. Muhakkak olan şu ki birçok gerçekleri pervasızca yüzüme söylediğinden övüneceği için şimdi kalkıp gitmemesi gerek. Yok, yok, buradan ayrılmadan ya boyun eğecek ya da ezilecek..." Sonra tahmin edileceği

gibi kafasında başka birçok şey bulunan kral, boş hual-
yalarla beş dakika bile kaybetmek istemediği için bir
kitap açtı ve arabasından inerken arabaya bindiği sı-
rada ne düşündüğünü hatırlamadı.

Merak ve korku içinde kalan Porporina, durumu-
nun tehlikeleri üzerinde kraldan daha uzunca zaman
kafasını yordu. Üstünde sonuna kadar direnmediği ve
içten içe vazgeçmiş görüldüğü için kendine çok kız-
dı. Ama madam de Kleist'in, ona M. de Saint - Ger-
main'e verilmek üzere gönderdiği mektuplarla pa-
ra, kendisini hayallerinden uyandırdı. Bütün bun-
lar Trenck'e gidecekti. Consuelo da bunun sorumlu-
luğunu yüklenmek zorundaydı. Üstelik gerekirse Pren-
ses Amélie'nin sırrını örtbas etmek için kaçan ada-
mın sevgilisi rolünü de kabullenecekti. Hoş olmayan
ve tehlikeli olan bir durum içine sürüklendiğini gö-
rüyordu. Üstelik de kendisini temasa getirdikleri ve
bu tanışıklığın sonucu olarak kendi öz sırlarına bu-
runlarını sokmak isteyen bu gizli ajanların dürüstlü-
ğüne karşı pek fazla güvenlik duymuyordu. Orada te-
vekkülle karşıladığı korku içinde, kendinin uçurumun
kenarında olduğunu söylüyor ve bir yandan da Saint -
Germain'le buluşma yeri olarak kabul ettiği opera ba-
losuna gitmek üzere kıyafet düzmeye çalışıyordu.

XII

Opera biter bitmez salon toplandı, âdete göre
ışıklandırıldı ve süslendi, Berlin'de *redoute** adı veri-
len maskeli balo tam gece yarısı açıldı¹. Prensler ve

* Umumî şenlik.

belki de kral soyundan prensesler bütün tiyatroların erkek ve kadın oyuncularını ile karmakarışık bir halde bulunduğuna göre orada hayli değişik bir topluluk vardı, Porporina boynunu ve omuzlarını bir tül, vücudunu pek geniş bir elbise altında saklamasına imkân veren bir rahibe kılığı ile tek başına salona süzülürdü. M. de Saint - Germain ile karşılaşmasının doğurabileceği yorumlardan kaçmak için kendisini tanımaz bir hale sokmak lüzumunu hissediyordu. Her ne şekilde kılık değiştirirse değiştirsin yine de genç kızı o kılıkta tanıyacağını övünerek söyleyen bu adamın frasetini denemek hoş olacaktı. Bu basit ve kolay elbiseyi hizmetçisinin haberi olmadan tek başına dikip hazırlamıştı. Hatta ancak kalabalığın ortasında kendini bulduğu zaman sırtından çıkardığı uzun bir pelerine sarınıp evinden çıkmıştı. Ama henüz salonu dolaşmamıştı ki onu kaygılandıran bir durum meydana geldi. Kendi boyunda, onun gibi kadın olduğu belli olan, kendine benzer bir rahibe kılığına girmiş bir maskeli, birçok defa önünü keserek kılıklarının benzerliği üzerinde genç kıza takılmaya başladı.

Bu rahibe Consuelo'ya:

— Sevgili rahibem, diyordu, içimzde hangisinin ötekisinin gölgesi olduğunu çok öğrenmek isterdim. Benden daha hafif, daha saydam göründüğünüz için benim ikiz kardeşim misiniz yoksa benim hayaletim misiniz, kendimi inandırmak için elini tutmak istiyorum.

Consuelo, bu saldırırları püskürttü ve elbise değiştirmek ya da elbisesinde tıpatıp benzerliğe engel olan bir değişiklik yapmak için soyunma odasına git-

meye çabaladı. Eğer aldığı tedbirlere rağmen Kont de Saint - Germain, onun kıyafeti hakkında bilgi edinmişse, benzerine giderek bir gün önce söyleyeceğini bildirdiği sırlardan bazılarını ona açıklar diye korkuyordu. Ama odasına gitmeye imkân bulamadı. Bir keşiş peşine takılmıştı. Çok geçmeden kolunu yakaladı, ona usulca:

— Benden kaçamazsınız rahibem. Ben sizin günah çıkaran papazınızım. Günahlarınızı söyleyeceğim. Siz Prens Amélie'siniz.

Consuelo, maskeli baloda âdet olduğu üzere sesini değiştirerek cevap verdi:

— Sen bir papaz çömezisin, rahibim. Sana günah çıkartanları hiç de tanıyorsun.

— Oo, sesini değiştirmek pek boşuna kardeş. Sırtındaki, tarikatın kıyafeti midir, bilmem ama sen Quedlinburg rahibesisin. Bana bunu söyleyebilirsin, çünkü ben kardeşin Henry'yim.

Consuelo, kendisiyle sık sık konuşmuş olan ve diktiği çekiç kadar "R" leri gırtlaktan söyleyen prensin sesini iyice tanımıştı. Kendi benzerinin gerçekten Prens Amélie olup olmadığını anlamak için inkâr etmekte direndi. Prens:

— Terzide, dedi, elbiseyi gördüm. Prensler için esrar yoktur, bu sebeple elbiseni tanıyiverdim. Haydi çene çalarak zaman kaybetmiyelim. Beni kandırmaya kalkışamazsın. Sevgili rahibem, peşinize takılışım da sizi rahatsız etmek için değil. Söyleyecek önemli şeylerim var size. Benimle biraz kenara geliniz.

Consuelo prensin aldanışından yararlanarak aile sırlarını öğrenmek için değil de, ona yüzünü göster-

mek kararıyla peşinden gitti. Ama locaya girdikleri zaman prensin kendisine söylediği daha ilk kelimedeyle, elinde olmadan kulak kesildi ve sonuna kadar dinlemeye hakkı olduğunu sandı.

Prens sözde kardeşine:

— Porporina ile ahablığı fazla ileri götürmekten sakınınız. Onun ağırbaşlılığından ve asil yüreğinden şüphe etmiyorum. Teşkilâtın¹ en önemli kişileri ona kefil oluyorlar. Genç kıza karşı duygularının mahiyeti hakkında benimle alay etmenize rağmen, bu sevimli insana karşı yakınlık duygunuzu paylaştığımı gene de söylerim size. Ama teşkilâtımızdakiler de, ben de, durumumdur. emin olmadan ona açılıp saçılmanız kanaatinde değiliz. Sizinki gibi ateşli bir hayalin, benimki gibi haklı bir öfkeye kapılmış bir kafanın hazırlıksızca gireceği böyle bir teşebbüs herhangi bir felsefeden ve politikadan elbette habersiz olan bu ürkek kızcağızı daha ilk hamlede korkutabilir. Sizin davranışlarınızı etkilemiş olan sebepler, bambaşka bir dünya içinde bulunan bir kadını etkileyecek sebepler olamaz. Öyleyse onu teşkilâtımıza girmeye hazırlama görevini Trismégiste'e yahut da Saint-Germain'e bırakınız.

Prenses Amélie'nin değişken ve tok sesini taklit edebilmek bakımından pek iyi bir tiyatrocu olan Consuelo:

— Ama, dedi, Trismégiste gitmedi mi?

— Bu adamın ancak sizinle ilişkisi olduğuna göre gidip gitmediğini benden daha iyi bilmeniz gerek. Kendi hesabıma ben onu tanımam. Ama M. de Saint-Germain bizim işimizde son derece görgülü ve pek us-

ta bir sanatkâr gibi geliyor bana. Bu güzel opera şarkıcısını bize bağlayacak ve onu tehdit eden tehlikelerden kurtaracak kudrettedir.

Consuelo sordu:

— Genç kız gerçekten tehlikede mi?

— Eğer sayın *marki*'nin aşkını reddedecek olursa tehlikeye düşecektir.

Consuelo şaşırarak:

— Hangi *marki*, diye sordu.

— Ne kadar da dalgınsınız, rahibem. *Fritz*'den, *Büyük Lama*'dan söz ediyorum.

Nihayet Porporina kralın söz konusu olduğunu anlayarak cevap verdi:

— Evet, marki de Brandenburg'dan. Demek siz onun bu küçük kızı düşündüğüne eminsiniz öyle mi?

— Genç kızı sevdiğini söyleyemem, ama kıskanıyor onu. Sonra kardeşim, bu genç kızı sırdaşlığınıza kabul etmekle tehlikeye düşürdüğünüzü iyice bilmelisiniz... Haydi bu konuda bir şey bilmiyorum. Hiç bir şey de öğrenmek istemem. Ama Allahaşkına dikkatli davranınız. Siyasal hürriyet dışında bir maksadınız bulunduğu şüphesini dostlarımızda uyandırmayınız. Sizin kontes de Rudolstadt'ı aramıza kabul etmeye karar verdik. Genç kız, yeminlerle, söz vermelerle ve göz dağı vermelerle teşkilâta girip bir defa bağlandı mı artık ondan yana korkulacak bir şey kalmaz. O zamana kadar, yalvarırım size, onu görmekten, kendisine işlerinizden ve işlerimizden söz açmaktan vazgeçiniz... Hatta şimdiden tezi yok bu balodan gidiniz. Burada bulunmanız hiç uygun düşmez. Geldiğiniz, hiç şüphe yok *Büyük Lama*'nın kulağına gidecektir. Sizi kapıya

kadar götüreyim, daha öteye gidemem. Potsdam'da hapisli sayılırım. Saraydaki duvarların bir demir maskeyi delip geçebilecek gözleri vardır.

Bu sırada locanın kapısı vuruldu ve prens kapıyı açmayınca da ısrarla tekrar vuruldu. Prens locanın tepe camında sakallı maskesini göstererek:

— Bir kadının bulunduğu locaya girmek isteyen, bu hayâsız da kim?

Ama solgun yüzlü, halinde korkulu bir taraf bulunan kırmızı bir domino karşısına çıktı, garip bir hareketle:

— *Yağmur yağıyor*, dedi.

Bu haber prensin üstünde büyük bir izlenim yaratmış gibi görüldü.

Kırmızı dominoya:

— Burada kalayım mı, yoksa dışarı çıkayım mı?

Domino:

— Kalabalık içinde başı boş dolaşan ve şuna tıpatıp benzeyen bir rahibeyi gidip arayınız.

Prens kapısını telâşla açtığı locaya girip Consuelo'ya işaret ederek:

— Ben madamla meşgul olurum, diye ilâve etti.

Birkaç lâkırdı konuştular ve prens Porporina'ya artık bir kelime söylemeden dışarı çıktı. Kırmızı domino locanın dip tarafına oturup Consuelo'ya yönelerek:

— Neden, dedi prensesin kılığına tıpatıp benzeyen bir kılığa girdiniz. Hem kendiniz, hem onun için tehlikeli yanımlara sebep oluyorsunuz. Bu hareketinizde ne ihtiyatlılığınızı görüyorum, ne de sadakatinizi.

Kendisiyle konuşan bu yeni muhataba karşı ihtiyatı elden bırakmayan Consuelo cevap verdi:

— Elbisem bir başkasının elbisesine benziyorsa, bundan hiç haberim yok.

— Ben bunu, ikiniz arasında tertiplenmiş bir karnaval şakası sandım. Mademki böyle bir şey yok, mademki işe yalnız tesadüf karışmış o halde sayın kontesim, sizden söz açalım ve prensesi kendi kaderine bırakalım.

— Ama mösyö, birisi tehlikede olunca, fedakârlıkta söz edenlerin ödevi kollarını bağlayıp durmak değilmiş gibi geliyor bana.

— Demin sizin yanınızdan ayrılan insan, bu başı havalı hanımefendiye göz kulak olacaktır. Şüphesiz hadisenin bizden daha çok onu ilgilendirdiğini de bilmezlikten gelemezsiniz. Çünkü bu kişinin sizde de gönlü var.

— Aldanıyorsunuz mösyö, bu kimseyi sizi tanıdığımdan daha fazla tanımıyorum. Zaten konuşma tarzınız da ne bir dostun konuşması, ne de bir şakacının. Müsaade ediniz de baloya döneyim.

— İlkönce müsaade edin de bana verilmesini söyledikleri bir cüzdanı isteyeyim sizden.

— Hiç böyle bir şey yok. Herhangi bir kimseden bir şey almadım.

— Güzel böyle konuşmalısınız. Ama benimle konuşana. Ben Kont de Saint - Germain'im.

— Onu da bilmiyorum.

— Evet, yüzümü, bir karanlık gecede gördüğünüz için maskemi çıkarsam bile beni tanıyamazsınız.

Kırmızı domino, Consuelo'ya üstünde tanımazlıktan gelemeyeceği bir imza bulunan yaprak halindeki bir nota kâğıdını uzattı. Cüzdanı uzatırken eli titriyordu ve ilâve etti:

— Söylediklerimi iyice belleyin. Size verilmek üzere hiç bir şey getirmedim. Bu mektupla ilişik polişçeleri, sizce bilinen şahsa gönderen benim, yalnız ben.

— Yani Baron de Trenck'in sevgilisi siz misiniz?

Kendisinden istenilen bu müşkül yalandan ürken Consuelo hiç sesini çıkarmadı.

Kırmızı domino sözlerine devamla:

— Cevap veriniz, madam, dedi. Baron kendisini seven hanımdan teselliler ve para yardımı aldığını bizden hiç bir zaman saklamamıştır. Demek onun dostu olan sizsiniz öyle mi?

Consuelo kesin bir eda ile cevap verdi:

— Evet benim. Üstelik sorularınızdan ne kadar inciniyorsam o kadar da şaşırıyorum. Hakkımda reva gördüğünüz onur kırıcı şüphelere ve kaba ifadelere maruz kalmadan baronun dostu olamaz mıyım?

— Durum, kelimelerin üstünde duramayacağınız kadar ciddidir. İyice dinleyiniz. Siz, beni lekeleyebilecek, üstelik de çeşit çeşit kişisel tehlikelere düşürebilecek bir görev yüklüyorsunuz bana. Bu işin altında bir politika oyunu bulunabilir. Ben de buna karışmak istemem. Ben, sayın Trenck'in dostlarına bir gönül meselesinde kendisine hizmet edeceğime dair söz verdim. İyice anlaşalım: dostluğa hizmet edeceğime dair söz vermedim. Bu pek geniş anlamlar bende şüpheler uyandırıyor. Yalan söylemeyeceğinizi bilirim. Eğer

Trenck'in sevgilisi olduğunuzu bana söylerseniz ben de bunu Albert de Rudolstadt'a haber verebilirim...

— Aman Yarabbi! Bana bu tarzda işkence yapmayınız. Albert artık yok!

— İnsanların dediğine göre, o öldü. Biliyorum bunu. Ama benim için olduğu gibi sizin için de o ebediyen yaşıyor.

— Eğer buna sembolik ve dinsel bir anlam veriyorsanız, doğrudur. Ama bu söz maddi bir anlam taşıyorsa...

— Tartışmayalım. Zihniniz hâlâ bir bulut içinde. Ama bu bulut kalkacaktır. Şimdi benim için öğrenilmesi önemli taraf Trenck karşısındaki durumunuzdur. Eğer o sevgilinizse, hayatının bağlı olduğu bu emaneti alıyorum. Eğer açıklamayı reddederseniz ben de aracınız olmayı reddederim.

Consuelo zor bir çaba ile:

— Evet, sevgilimdir, dedi, cüzdanı alınız ve ona ulaştırmakta acele ediniz.

Saint - Germain cüzdanı alarak:

— Bu kâfi, dedi. Şimdi, asil ve cesur kız, müsaade et de sana hayran olduğumu ve saygı duyduğumu söyleyeyim. Bu, sadece fedakârlığını ve sadakatini sınavan bir denemeden başka bir şey değildir. Her şeyi biliyorum ben. Çok iyi biliyorum ki, mertlik uğruna yalan söylüyorsun. Kocana dindarca bir sadakatla bağlı kalmışsın. Prenses Amélie'nin, bir yandan beni hizmete koşarken, bana güvenmek lütfunda bulunmadığını, prensesliğini ve ihtiyatlı davranışını elden bırakmadan *Büyük Lama'nın* zulmünden kurtulmaya

çalıştığını biliyorum. O, kendi ruhunda, üstelik senin gibi yersiz yurtsuz bir zavallı kızı sonsuz bir felâketle karşı karşıya bırakmaktan yüzü kızarmıyor. Evet, felâketlerin en büyüğüne. Kocanın o göz kamaştırıcı dirlilişine engel olmak felâketine. Ve onun şimdiki varlığını şüphe ve ümitsizliğin belirsizlikleri içine gömmek felâketine. Ama bereket versin, Albert'in ruhu ile seninki arasında görünmeyen ellerin meydana getirdiği bir zencir, dünya üstünde güneşin ışığı ile hareket eden ruhla, yabancı insanların görünüşünden uzak, esrarın gölgesinde, bilinmeyen bir âlemde hareket eden ruh arasında ilişki kurmak için durmadan, gerilmiş bulunmaktadır.

Sözde peygamberlerin o uydurma sözlerinden sakınmak kararında olmakla beraber bu garip sözler Consuelo'yu heyecanlandırdı.

Soğuk ve sakin bir edayı devam ettirmeye çabalarak:

— Sayın kontum, sözlerinizi açıklayınız, dedi. İyi-ce biliyorum ki, Alber'in vazifesi dünya üstünde son bulmamıştır. Onun ruhu, ölümün soluğu ile yok olmamıştır. Ama o ruhla benim aramda bulunabilecek ilişkiler, ancak ölümümün kaldırılabilceği bir örtü ile örtülmüştür; bu örtünün kalkması da eğer Tanrı fani hayatımızda bizde müphem bir hatıra kalmasını takdir etmişse mümkündür. Bu, esrarlı bir noktadır. Geçmiş bir hayat içinde birbirlerini sevmiş insanları, yeni hayat içinde birbirlerine yaklaştıran Tanrısal kudrete yardım etmek, hiç kimsenin haddi değildir. Birtakım dostlukların bu yaklaşmayı sağlamak ve bana yardım etmek istediklerine nasıl inanabilirim ben...

M. de Sain - Germain cevap verdi:

— Ben size yalnız kendimden söz edebilirim ve her devirde Albert'i tanıdığımı söyleyebilirim. Sigismond'a karşı Huss'çuların savaşı içinde onun emrinde çalışıyordum. Daha sonra Otuz Yıl savaşlarında, onunla...

— Mösyö, Albert'deki o uğursuz ve sakat inanış gibi çok önceki yaşantılarınızı hatırladığınız hakkın-da bir iddianız bulunduğunu bilmekteyim. Tanrıya şükürler olsun ki, onun bu bakımdan gösterdiği iyi niyetinden hiç bir zaman şüphelenmedim. Ama bu inanç, ondaki hezeyanlı coşkuya öylesine bağlanmıştı ki, kabulü imkânsız bu kudrete, doğrusu hiç bir zaman inanmadım. Şu halde garip sözlerinizi gerçekten, dinlemek sıkıntısından kurtarınız beni. Değersiz bir merakla harekete gelen birçok insanların, şimdi benim yerimde olmak, yalancı bir inanış ve cesaret verici bir gülümsem ile pek güzel anlattıklarınızı söyledikleri o harikulâde hikâyelerinizi dinlemek isteyeceklerini çok iyi bilirim. Ama ben, mecbur olmadıkça komedi oynamasını bilmem. Hulyalarınız adını verdikleri şeyleri kendime eğlence edemem. Bu hulyalar, Kont de Rudolstadt'la beraberken, beni çok üzmüş ve çok korkutmuş olan hulyaları pek yakından hatırlatıyor bana. Lütfen onları, paylaşabilecek insanlara saklayınız. Onlara kendimi inanmış göstererek sizi hiç bir şekilde aldatmak istemem. Hatta bu hulyalar bende üzüntü yaratan bir hatırayı hiç uyandırmasa bile sizi alaya almak istemem. Çift anlamlı belirsiz sözlerle aklımı şaşırtmadan sorularıma cevap veriniz lütfen. Açık sözlülüğünüze yardımı dokunur diye, hakkımda birtakım

özel ve esrarlı görüşlerinizin bulunduğunu zaten bildiğimi söyleyeceğim size. Bilmem hangi korkunç bir sırdaşığa beni hazırlayacakmışınız, yüksek mevkide bulunan bazı kimseler bilmem hangi bir gizli ruh ilminin ilk bilgilerini bana öğretmeyi sizden bekliyorlarmış.

Kont büyük bir sükûnetle cevap verdi:

— Yüksek mevkilerde bulunan kişiler arada sırada adamakıllı saçmalarlar, sayın kontesim. Benimle mertçe konuştuğunuzdan ötürü size teşekkür ederim. Anlamak istemediğiniz için anlayamayacağınız konulara değinmekten kaçınacağım. Yalnız size diyeceğim ki gizli ilimler gerçekten mevcuttur ve ben yüksek ilhamların yardımıyla bu ilme sahip olduğumu iddia edebilirim. Ama bu ilmin, doğrudan doğruya insan kalbinin ilmi, şu deymi tercih ederseniz, en mahrem inceliklerine ve en gizli davranışlarına kadar insan hayatının derinliğine inen bir bilgi olduğuna göre, hiç bir tabiatüstü tarafı yoktur. Övünmediğimi ispat etmek için, eğer izniniz olursa Kont de Rudolstadt'dan ayrıldığınızdan beri içinizden neler geçtiğini size dosdoğru söyleyebilirim.

Consuelo:

— Buna razıyım. Çünkü bu noktada beni aldatamayacağınızı biliyorum.

— Öyleyse peki! Hayatınızda ilk defa seviyorsunuz. Gerçekten ve tam manasıyla seviyorsunuz. Bu insanı, pişmanlık göz yaşları içinde sevmekdesiniz. Çünkü bir yıl önce onu sevmiyordunuz. Onun yokluğu size acı geldi. Kontu kaybetmek de hayatınızı sol durdu ve geleceğinizi söndürdü. Bu insan ancak min-

netle ve sakın bir yakınlık duygusuyla dostluk kurduğunuz Baron de Trenck olamaz. Bu insan, sizin için Apollon soyundan, genç bir arkadaş olan Joseph Haydn olamaz. Hatta bu insan, sizde hem korku hem ilgi uyandıran kral Frédéric olamaz. Hatta bu insan, artık değer vermediğiniz güzel Anzoletto da değildir. Bu insan, soylu ailelerin gururları icabı, ta mezarda, ölülerin kefeni üstünde bile bulundurdıkları o süsler ve püsler içinde ölüm döşegine uzanmış olarak gördüğünüz kimsedir, Albert de Rudolstadt'dır bu.

Consuelo tanımadığı bir insanın ağzından gizli duygularının açıklanmasına bir an şaşırdı. Ama bir gece önce prensesin önünde bütün hayatını anlattığını ve kalbini bütün çıplaklığı ile ortaya koyduğunu düşündü, sonra Kont de Germain'in başlıca rol oynadığı gizli bir teşkilâtla prensesin ilişkilerini ima eden Prens Henry'nin sözünü hatırlayarak konta, ağzı gevşek bir dosta kısa zaman önce açıklanmış şeyleri bilmesinin büyük bir marifet olmadığını açık yüreklilikle itiraf etti.

M. de Saint - Germain dedi ki:

— Quedlinburg prensesinden söz etmek istiyorsunuz, peki öyleyse, şeref sözüme inanmak ister misiniz?

Porporina:

— Ondan şüphe etmeye hakkım yok benim, diye cevap verdi.

Kont:

— Peki, dedi, size şeref sözü veriyorum ki ne kendisiyle ne de sırdaşı olan madam de Kleist ile tek bir kelime konuşmak fırsatını bulamadığım için pren-

ses, sizin hakkınızda tek bir kelime söylememiştir bana.

— Ama, mösyö, onunla hiç olmazsa dolayısıyla ilişkileriniz bulunuyor.

— Bütün bu ilişkilerde benim görevim, sadece Trenck'in mektuplarını ona verdirmek ve üçüncü kişilerin aracılığıyla prensesin mektuplarını almaktır. Trenck'e karşı gösterdiği ilgiyi bilmediğime inanmış olduğuna göre bana karşı güveninin pek ileri gitmediğini görüyorsunuz. Bununla beraber prenses kalles bir insan değildir. Baskı altında kalınca bu hale düşen zalim yaratılıştaki insanlar gibi bir delişmen kadındır. Gerçeğe hizmet edenler ondan çok şey umdular, prensesi korudular ve Allah vere de bu hareketlerinden pişman olmasınlar.

— Sayın kontum, ilginç ama mutsuz olan bir prenses hakkında kötü yargılara varıyorsunuz. Belki de işlerin iç yüzünü bilmiyorsunuz. Bana gelince benim de bildiğim bir şey yok.

— Boşuna yalan söylemeyiniz, Consuelo. Geçen akşam onunla beraber akşam yemeği yediniz. Hatta orada bütün olup bitenleri size söyleyebilirim.

Kont de Saint-Germain burada, prensesin ve madam de Kleist'in söylevlerinden başlayıp onların taşıdıkları elmaslara, yenilen yemeklere, *süpürgeci kadın*'la karşılaşmaya varıncaya kadar bir gün önceki akşam yemeğinin en ufak ayrıntılarını anlattı. Bununla da kalmadı, hatta sabahleyin kralın kahramanımızı ziyaretini, aralarında geçen sözleri, Consuelo'nun üstüne kalkan bastonu, Frédéric'in gözdağı verişlerini ve pişmanlıklarını sanki bu sahnede hazır bulun-

muş gibi, yüz ifadelerine ve en küçük hareketlere varıncaya kadar her şeyi anlattı. Şunları söyleyerek sözünü bitirdi:

— Yüce gönüllü ve saf çocuk, kralın, gerekince iyi becerdiği o dostluğa ve iyi yürekliliğe dönüş manevralarına inanmakla büyük hataya düştünüz. Buna pişman olacaksınız. Bu kaplan kral pençelerini size geçirecektir; ancak daha etkili ve daha şerefli bir koruyuculuğu kabul etmekle bundan kurtulabilirsiniz; gücü sonsuz olan bir koruyuculuktur bu, Brandenburg markiliğinin dar sınırlarıyla kayıtlı değildir; dünyanın her tarafında bir kanat gibi üstünüze gerilecek, yeni dünyanın çöllerine kadar peşinizden gelecektir.

Consuelo:

— Bu koruyuculuğu benim gibi önemsiz bir yaratık üstüne lütfen uzatabilecek ve hazırlayabilecek ancak bir Tanrıyı bilirim. Eğer burada bir tehlike içinde bulunuyorsam, bütün ümidim ancak ondadır. Yollarını da, sebeplerini de bilmediğim başka her yardım karşısında kuşku duyarım.

Kont sözlerine devam etti:

— Kuşku büyük ruhlara yakışmaz ve madam de Rudolstadt yüce ruhlu bir insan olduğu için Tanrı'nın gerçek hizmetlilerinin yardımına hak kazanmıştır. İşte size sunulan koruyuculğun biricik sebebi. Bu koruyuculuğun imkânlarına gelince, Tanrısal maksadın yüceliği bu dünyanın zalimleriyle hükümdarlarının maksadından ne kadar farklı ise, bu imkânlar da kudretleri ve ahlâka uygunlukları bakımından kralların imkânlarından öyle farklıdır. Ancak Tanrı adaletine karşı sevgi ve güven duyduğunuza göre bu adaletin, iyi yürekli

ve zeki insanlarda tecelli ettiğini kabul etmek zorundasınız, o insanlar ki bu dünyada Tanrı iradesinin elçileri ve onun yüce kanununun yürütücüleridir. Haksızlıkları ortadan kaldırmak, zayıfları korumak, zulmü yok etmek, erdemi yüreklendirmek ve mükâfatlandırmak, ahlâkın ilkelerini yaymak, doğu'nun o kutsal emanetini muhafaza etmek, toplumların başlangıcından ta yaşadığımız günlere kadar türlü adlar, türlü şekiller altında devam edegelen pek saygı değer ve ünlü bir teşkilâtın her zaman görevi bunlar olmuştur. Milletleri yöneten kaba ve insanlık dışı kanunlara bakınız, insanların önyargılarına ve hatalarına bakınız! Her tarafta barbarlığın o çirkin izlerine bakınız! Yığınların bilgisizliğiyle, hükümetlerin hainliğiyle pek kötü yöneltilen bir dünyada birtakım erdemlerin tomurcuklanıp yeşereceğini ve birtakım gerçek doktrinlerin elden ele geçebileceğini nasıl tasavvur edebilirsiniz? Bununla beraber bu mümkündür. Dünya çirkefinin üstünde lekesiz zambakların, kirlenmemiş çiçeklerin, sizin ruhunuz ve Albert'in ruhu gibi ruhların çoğalıp parladığı görülmektedir. Ama onlar, yardımsever kuvvetli ve dost eller tarafından desteklenip korunmamış olsalardı, kendi hoş kokularını devam ettirebilirler miydi, sürünge'nlerin o vahşi ısırtıklarından kurtulabilirler miydi ve fırtınalara karşı koyabilirler miydi sanıyorsunuz? Albert, bütün namussuzluklara yabancı olan, inançsızların gözüne deli olarak görünecek kadar insanlıkta üstünlük gösteren şu yüce adam, bütün büyüklüğünü ve bütün imanını tek başına edinebilir miydi sanıyorsunuz? Onun, evren içinde tek başına bir olay olduğunu, hiç bir sevgi ve

ümit ocağından feyiz almadığını mı sanıyorsunuz. Eğer Tanrısal bir soluk, Albert'in ruhundan sizin ruhunuza geçmemiş olsaydı şimdi olduğunuz gibi bir insan olabileceğinizi mi tahmin ediyorsunuz? Ama şimdi ondan ayrı düşmüş, size lâıyk olmayan bir çevreye fırlatılmış, bütün tehlikelerle, bütün kandırmalarla karşı karşıya kalmış bulunan oyuncu kız, âşık prensesin sırdaşı, sefahatle yıpranmış, bencillikle buz gibi donmuş bulunan bir kralın metresi olmakla ün salmış olan siz, eğer büyük meleklerin o esrarlı kanatları, Tanrısal bir koruyucu olarak üstünüze gerilmezse, ilk saflığınızın o lekesiz duruluğunu devam ettirebileceğinizi mi umuyorsunuz? Dikkat edin Consuelo. Muhtaç olduğunuz kuvveti kendi içinizden, hiç değilse sadece kendi içinizde bulamazsınız. Hatta övündüğünüz ihtiyat ve temkin, bâkir yastığınız etrafında, karanlıklar içinde dolaşan o kurnaz kafaların hileleriyle kolayca oyuna getirilecektir. Etrafınızda daha şimdiden bir kale kurmuş olan o görünmez iman ordusuna, o kutsal milise saygı duymasını öğreniniz! Sizden ne bir taahhüt, ne bir hizmet isteniyor. Bu koruyuculuğun umduğunuzdan hayırlı etkilerini hissettiğiniz zaman ancak itaatli ve güven içinde olmanız emrediliyor. Bu konuda oldukça söz ettim. Söylediklerim üzerinde düşünmek size düşer. Zaman gelip de etrafınızda mucizeler meydana geldiğini görünce, inan ve ortak çalışın, eşit ve hür olan insanlar için her şeyin mümkün olduğunu hatırlayınız. Evet, değerlerin mükâfatını vermek onlar için hiç de imkânsız değildir. Eğer sizin değerleriniz, onlardan yüce bir mükâfat alacak

dereceye ulaşırsa, biliniz ki Albert'i diriltmek ve size geri vermek ellerindedir.

Kırmızı domino, coşkulu bir imanla ve canlı bir ahenkle böyle konuştuktan sonra ayağa kalktı ve Consuelo'nun cevabını beklemeden önünde eğildi, genç kız garip hulyalar içine, birkaç saniye hareketsiz, dalıp gittiği sırada, locadan çıktı.

XIII

Artık çıkıp gitmekten başka bir şey düşünmeyen Consuelo, nihayet aşağı indi. Koridorlarda yanına yanaşan iki maskeli adamla karşılaştı ve onlardan biri alçak sesle:

— Kont de Saint - Germain'den sakın, dedi.

Genç kız, arkadaşı Uberty Porporino'nun sesini tanıır gibi oldu ve:

— Kont de Saint - Germain de kim? Tanımıyorum onu, diyerek dominisunun kol yenini yakaladı.

Ama sesini saklamaya çalışmadığı için Consuelo'nun hüznünlü genç kemancı Benda'nın sesini hemen tanıdığı öteki maskeli adam öbür elini tuttu ve ona:

— Maceralardan ve maceracılarından sakın, dedi.

Bu iki maskeli genç, kızın sorularından kaçmak istiyormuşçasına çabucak geçip gittiler.

Consuelo kılığını değiştirmek için bunca titizlik gösterdikten sonra pek kolayca tanınmış olmasına şaşıtı. Bu itibarla dışarı çıkmak için acele etti. Ama biraz sonra, boyundan ve yürüyüşünden M. de Poelnitz olduğu sanısına kapıldığı bir maskeli tarafından göz-

İlendiğini ve izlendiğini gördü. Sesini ve telâffuzunu ne kadar değiştirirse değiştirsin kendisiyle konuşunca, genç kızın bunda şüphesi kalmadı. Bu adam ona bir takım havadan sudan sözler söyledi, genç kız bu adamın kendisini konuşturmak istediğini anladığı için sözlerine cevap vermedi. Bu adamdan kurtulmaya muvaffak oldu. Adamın kendisini hâlâ takip ettiğini düşünerek onu yanıltmak için salondan geçti. Orası kalabalıktı. Kapıya varıncaya kadar çok sıkıntı çekti. O sırada tanınıp tanınmamış olduğunu anlamak için arkasına baktı: bir köşede Poelnitz'in, Kont de Saint-Germain olduğunu tasavvur ettiği kırmızı domino ile gizli gizli konuşuyormuş gibi bir hal takındığını görünce iyice şaşırdı. Poelnitz'in, Fransa'da kontu tanımış olduğunu bilmiyordu; bu yüzden *maceracı* tarafından bir ihanete uğramaktan korkarak evine döndü; kendisinden çok prenses hesabına korkuyordu, çünkü çok şüpheli bir adama istemeden onun sırrını vermişti.

Ertesi gün uyanınca, başının üstündeki annesinden kendine kalan ve hiç bir zaman yanından ayırmadığı çarmıha gerilmiş İsa heykeline takılmış beyaz güllerden bir çelenk buldu. Aynı zamanda Viyana'da başa-rılı bir gecesinde bilinmeyen bir el tarafından sahneye atılmış ve o zamandan beri baş ucundaki haçı süslemiş olan servi dalının yok olduğunu da fark etti. Boşuna onu her tarafta aradı. Bu taze ve insana güllen çelenk oraya konulurken bu keder verici hatıra bile ortadan kaldırılmış gibi geldi ona. Hizmetçisi servi dalının yerinden alınarak güllerin oraya konulmasının nasıl ve hangi saatte olduğunu söyleyemedi. Hizmetçi, dün evden ayrılmadığını ve kimseye kapıyı

açmadığını iddia ediyordu. Hanımının yatağını düzelttiği sırada çelengin orada bulunup bulunmadığına dikkat etmemişti. Sözün kısası hizmetçi bu durum karşısında öyle saf bir şaşkınlık gösterdi ki, onun iyi niyetinden şüphe etmek zordu. Bu kızın, çıkarını pek az düşünen bir kalbi vardı. Consuelo bunu delilleriyle biliyordu. Yalnız onun bildiği tek hatası konuşmakta ve hanımını saçma sapan sözlerin sırdaşı olarak ele almasında aşırı bir heves göstermesiydi. Eğer hanımına söyleyecek bir şeyi olsaydı, uzun bir hikâye ve bol teferruatla onu bıktırıp usandırmak fırsatını kaçırmazdı. Bu çelengin esrarlı bir zendostluğun eseri olduğu üzerinde sonu gelmez yorumlara saptı. Consuelo az sonra bu yorumlardan öyle usandı ki, bu bakımdan artık kaygılanmamasını ve kendisini rahat bırakmasını rica etti. Yalnız kalır kalmaz çelengi büyük bir özenle inceledi. Çiçekler, bir dakika önce koparılmış kadar taze, kış ortasında toplanmamış kadar hoş kokulu idi. Consuelo bu kadar güzel güllerin hemen hemen krala ait malikanelerin limonluklarında bulunabileceğini, bu hediyeği hizmetçisinin krala mal etmekte haklı olduğunu düşünerek acı acı içini çekti. "Servi dalını ne kadar sevdiğimi bilmiyordu. Niye onu kaldırttı. Her ne ise, bu dinsizce hareketi yapan hangi else ona lânetler olsun!" diye düşündü. Ama Porporina, üzüntüyle bu çelengi kendinden uzağa fırlatınca, üstünde bir kâğıdın düştüğünü gördü, hemen yerden aldı ve tanımadığı bir el yazısıyla yazılmış bu mektupta şu kelimeleri okudu:

"Her asil hareket, bir mükâfatı hak eder. Büyük ruhlara lâayık tek mükâfat ise birbirlerine yakınlık

duygusu besleyen ruhların saygısıdır. Yüce gönüllü kardeş, servi dalı yatağının baş ucunda durmasın artık. Şu çiçekler, velev ki bir an için olsun, başını kuşatsın. O senin nişanlılık tacındır. Erdemle ebedî birleşmenin teminatı ve inanan kimselerin iman birliğine kabul edilişinin bir işaretidir.”

Şaşkınlıktan dona kalan Consuelo, yazının harflerini uzun uzun inceledi; hayal gücü, Kont Albert'in el yazısıyla bu yazı arasında belli belirsiz bir benzerlik bulmak için boşuna çabalıyordu. Kendisini davet eder göründükleri bu türlü ikrar vermenin içinde uyandırdığı güvensizliğe rağmen; o devirlerde Almanya'da ve bütün Avrupa felsefe âleminde pek yaygın bulunan büyücü vaatleri karşısında duyduğu tiksintiye rağmen ve nihayet dostlarının kendisine uyanık olması yolunda ettikleri tenbihlere rağmen, kırmızılı dominonun son sözleriyle bu imzasız yazının ifadesi hayal gücünü, daha çok şairane bir bekleyiş denilebilecek o neşeli merakla kızıştırıyordu. Sebebini fazla bilmediği halde, tanımadığı dostların gönülden emrine boyun eğiyordu. Çelengi dağınık saçlarının üstüne koydu. Sonra gözlerini bir aynaya dikti, sanki onun arkasında sevgili bir gölgenin belirmediğini görmek için bekliyormuş gibiydi.

Genç kız kuru ve sert bir çingirak sesiyle titreyerek hulyasından sıyrıldı. M. de Buddenbrock'un hemen kendisine söyleyeceği bir sözü olduğunu gelip haber verdiler. Bu söz kralın yaveri tarafından, efendisinin bakışları altında bulunmadığı zaman hareketlerine ve konuşmasına kattığı büyük bir azametle söylendi.

Yaver, salonda, genç kızın yanına girince:

— Matmazel, dedi, kralın huzuruna çıkmak üzere hemen arkamdan geleceksiniz. Çabuk olunuz, kral beklemes.

Porporina:

— Kralın huzuruna terliklerle ve sabahlıkla gidecek değilim, diye cevap verdi.

Buddenbrock cebinden saatini çıkardı, genç kıza yatak odasına girmesini işaret ederek:

— Uygun bir şekilde giyinmeniz için, dedi, size beş dakika bir zaman veriyorum.

Consuelo ürkmüştü, ama prensesi ve Baron de Trenck'i tehdit edebilecek bütün tehlikeleri ve bütün felâketleri kendi üzerine çekmeye kararlı idi: kendisine verilen zamandan daha çabuk giyindi ve Buddenbrock'un karşısına görünüşte sakın bir halde çıktı. Yaver, kralda, suçluyu getirmesi için emir verirken, kızgın bir hal görmüş ve kralın gazabı neden olduğunu bilmeden, hemen ona geçmişti. Ama Consuelo'yu bu kadar sakın görünce, kralın bu kıza karşı büyük bir zaafı olduğunu hatırladı. Genç kızın bu savaştan muzaffer çıkabileceğini ve gözden düşmesi gerçekleşince onu hırpalamaya imkân bulacağını düşünerek şimdilik, karşısında aşağıdan almayı yerinde buldu. Getirdiği arabaya bindirmek için genç kıza yapmacıklık ve beceriksizce bir nezaketle elini verdi, sonra akıllıca ve kurnazca bir eda takınarak şapkası elinde, karşısına oturunca:

— Tamam matmazel, dedi, hoş bir kış sabahı.

Consuelo alaylı bir tavırla:

— Çok doğru, sayın baronum, dedi. Surların dışında bir gezinti için çok güzel bir hava.

Consuelo, böyle derken, stuacı bir neşe içinde, bu güzel günün geri kalan kısmını bir kaleye giden yolda geçirebileceğini düşünüyordu. Ama kahramanca bir fedakârlığın ferahlığını kavrayamayan Buddenbrock, genç kızın, karşılaştacağı fırtınalı imtihandan muzaffer çıktığı takdirde onu gözden düşürerek hapsettireceğine dair göz dağı verdiğini sandı. Yüzü sarı oldu, hoş görünmeye çabaladı, bunu başaramadı, soğukkanlılığını kaybetti, tasalı bir hal aldı, ne sebeple Porporina'yı gücendirmiş olabileceğini, büyük korkular içinde, düşünmeye daldı.

Consuelo bir ara odaya alındı. Genç kız, bu odanın içinde durmadan debelenen küçük köpeklerin tarazladığı, rengi atmış, tütün tozlarına bulanmış, kısacası pek pis bir durumda olan pembe mobilyasını seyredecek kadar vakit buldu. Kral daha gelmemişti. Ama bitişik odadan sesini duydu, öfkeli olduğu zaman korkunç bir sestir bu: sanki bütün daireyi heyecanla arşınılıyormuş gibi, çizmelerini gıcırdatarak:

— Size diyorum ki, diye bağırıyordu, bu keratalara bir ders vereceğim ve Prusya'yı uzun zamandır kemiren bu kurttan temizleyeceğim.

Karşısında konuşan adam cevap verdi:

— Majesteleri mantığa ve Prusya'ya büyük hizmette blunacaklar. Ama bu gerekmez ki bir kadına karşı...

— Evet, gerekir, aziz Voltaire'im. Bu küçük kafaların içinde en kötü entrikaların, en cehennemlik dolapların yeşerdiğini bilmez misiniz?

— Bir kadın, sayın hükümdarım, bir kadın.

— Haydi, bir kere daha tekrarlayın! Kadınları seviyorsunuz siz! Bir *cotillon*¹ ülkesinde yaşamak talihsizliğine uğramışsınız. Bu sebeple kadınlar ciddi işlere burnunu soktuğu zaman, onlara bir asker ve bir esir muamelesi yapılacağını biliyorsunuz.

— Ama majesteleri, bütün bu işin hiç bir ciddi tarafı bulunmadığına inanmıyorlar mı? Mucize imalatçılara, sihirli taş inancına bel bağlayanlara tatbik edilmesi gereken soğuk duş ve yatıştırıcı ilâçlardır.

— Ne söylediğinizi bilmiyorsunuz, mösyö de Voltaire. Eğer ben size şu zavallı La Mettrie'nin zehirlendiğini söylersem².

— Herhangi bir kimse, midesinin alacağından ve sindireceğinden daha çoğunu yerse, aynı şey başına gelebilir. Hazımsızlık bir zehirlenmedir.

— Ben de size onu öldüren sebebin oburluğu olmadığını söylüyorum. Ona sülün diye kartaletinden bir çörek yedirmişler.

— Prusya kartalı pek öldürücüdür, bilirim onu. Ama zehirle çarpmaz, yıldırımla çarpar.

— Güzel, güzel! Mecazları bırakınız bir tarafa. Bire karşı yüze iddia ederim ki, bu bir zehirlenmedir. La Mettrie onların zıvalıklarına inanmıştı, zavalı budala, hatta yarı ciddi yarı şaka, hortlakların ve ifritlerin kendisine gösterildiğini önüne gelene anlattı. Böyle cin fikirli, böyle işlek kafalı adamı delirttiler onlar. Ama o, Trenck'le dostluk kurduktan sonra onu yüzüstü bırakınca, kendilerine göre La Met-

trie'yi cezalandırdılar. Şimdi de ben onları cezalandıracağım, hem de öylesine ki, akıllarından çıkarmayacaklar. Alçakça dolapların kanadı altında fesat hareketleri karıştırmak, kanunları oyuna getirmek isteyenlere gelince...

Burada, kral yarı aralık duran kapıyı itti ve artık Consuelo bir şey duymadı. Genç kız bir çeyrek saatlik bekleme ve azaptan sonra nihayet, öfkeden korkunç derecede ihtiyarlamış ve çirkinleşmiş bulunan Frédéric'in, karşısında belirdiğini gördü. Ona bakmadan ve onunla konuşmadan önce bütün kapıları dikkatle kapattı. Genç kıza doğru geldiği zaman öyle şeytanca bir hali vardı ki, Consuelo, bir an kralın, kendisini boğmaya niyetlendiğini sandı. Öfke nöbetlerine tutulunca, elinde olmadan, içinde babasının o vahşi içgüdülerinin uyandığını ve memurlarının davranışları hoşuna gitmediği zaman, çizmeleriyle onların bacaklarını çürütmekten çekinmediğini biliyordu, Consuelo¹. La Mettrie bu haince kabalıklara gülüyor, kralın erken yaşta tutulduğu nikris hastalığına karşı, bu hareketin bir idman olduğunu temin ediyordu. Ama La Mettrie artık ne kralını güldürecek, ne de onun arkasından gülecekti. Genç, çevik, etine dolgun ve pembe yanaklı La Mettrie iki gün önce fazla yemek yüzünden ölmüştü. Onun ölümünü, kimi zaman cizvitlerin keyfine, kimi zaman moda olan sihirbazların dolaplarına mal etmek gibi bir şüphede direnmeyi krala hangi karamsar düşüncenin ilham ettiğini bilemem. Frédéric, itiraf etmemekle beraber, gizli ilimlerin Almanya'da uyandırdığı şu belirsiz ve çocukça korkunun, kendi de, etkisi altında bulunuyordu.

Kral, gözleriyle Consuelo'ya şimşekler yağdırarak:

— Siz, dedi, iyice dinleyiniz beni. Maskeniz düş-tü. Oyunu kaybettiniz. Sizi kurtaracak bir çare var: şu anda her şeyi, teville sapmadan ve eksiksiz itiraf etmek.

Consuelo cevap vermeye hazırlandığı sırada ona döşemeyi göstererek:

— Diz çok, melun, diz çok, diye bağırdı. Böyle bir itirafı ayakta yapamazsınız. Size diyorum, alnınız toprağa gelmeli. Yoksa dinlemem.

Consuelo buz gibi bir eda ile karşılık verdi:

— Size söyleyecek hiç bir şeyim olmadığına göre, sizin de dinlemeye ihtiyacınız yok. Diz çökmeme gelince, bunu bana hiç bir zaman yaptıramazsınız.

Kral, bir an bu çılgın kızı yere yatırıp ayaklarının altında çiğnemeyi düşündü. Consuelo, kendisine doğru ihtilaçla uzanan Frédéric'in ellerine istemeden baktı. Kedilerin avları üzerine atılacağı sırada yaptığı gibi tırnaklarının uzadığını ve parmaklarından dışarı çıktığını görür gibi oldu. Ama şahane tırnaklar hemen içeri çekildi. Frédéric, bütün küçüklükleri bir yana, başkalarının cesaretini takdir edecek kadar ruhunda bir büyüklük saklıyordu. Ashında hiç hissetmediği yapmacık bir horgörüyle gülümsedi.

Acıyan bir eda ile:

— Zavallı çocuk, dedi, senden bir mutaassıp yaratmaya muvaffak oldular. Ama dinle. Şu dakikalar kıymetli, daha hayatını kurtarabilirsin. Beş dakika sonra iş işten geçmiş olacak. Sana bu beş dakikayı bağışlıyorum. Ondan yararlan. Ya her şeyi söylemeye karar ver, ya da ölmeye hazırlan.

Gerçekleşmesi imkânsız olan ve kendisini korkutmak için ileri sürülen bu göz dağından öfkelenen Consuelo:

— Buna tamamıyla hazırım, diye cevap verdi.

Kral yazı masasının önüne oturup derin ve azaplı bir heyecanı büsbütün gizleyemeyen yapmacıklı bir sükûnetle bir kitap açarak:

— Susunuz ve iyice düşününüz, dedi.

Consuelo, M. de Buddenbrock'un, elinde saati, ona gitmek için beş dakikalık vakit verirken kralı maymun gibi taklit edişini hatırladı ve kendisine emredildiği gibi hareket tarzının bir planını tasarlamak üzere zamandan yararlanmaya karar verdi. En çok sakınacağı şeyin, kralın onu bir ağ gibi saracağı o kavrayışlı ve ustaca soruşturması olduğunu hissediyordu. Böyle bir ağır ceza yargıcını şaşırtmak kimin haddine düşerdi. Onun tuzağına düşmek ve prensesi kurtarayım derken mahvetmek tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştı. Kendini haklı çıkarmaya çalışmamak, hatta ne ile suçlandırıldığını sormamak, mesnetsiz, adaletsiz, kuru bir hüküm verdirinceye kadar yargıcını cüretiyle kızdırmak yollu fedakârca bir karar verdi. Kral, gözlerini kitabından kaldırmadan on dakika geçti. Belki de ona, kararından dönmek için vakit bırakmak istiyordu. Belki de okuduğu kitap onu iyice sarmıştı.

Nihayet kitabı masasının üstüne koyup bacak bacak üstüne atarak dirseğini masaya dayadı:

— Kararınızı verdiniz mi? diye sordu.

Consuelo:

— Benim verilecek hiç bir kararım yok, dedi.

Adaletsizliğin ve zorbalığın baskısı altındayım. Bunun zararlarına katlanmaktan başka çarem yok.

— Adaletsizlikle ve zorbalıkla suçlandığınız ben miyim?

— Eğer siz değilseniz, o halde ruhunuzu bozan, muhakemenizi şaşırtan kullandığınız o mutlak iktidardır.

— Çok güzel! Benim hareket tarzımı yargılayan sizsiniz. Ama unutuyorsunuz ki, ölümden kurtulmak için az bir zamanınız var.

— Hayatımla oynamaya hakkınız yok. Uyruğunuz değilim. Eğer insan haklarını çiğnerseniz, sizin bileceğiniz iş. Bana gelince, kanunlarınız altında bir gün daha yaşayacaksam ölmeyi tercih ederim.

Consuelo'nun niyetini sanki sezmiş gibi görünen ve horgörür bir soğukkanlılıkla genç kızı başarısızlığa uğratan kral:

— Bana karşı nefretinizde kurnazlık var. Sağlam bir okuldan yetiştiğinizi görüyorum. Çok güzel oynadığınız şu Isparta'lı bakire rolü, suç ortaklarınızı ortaya çıkarıyor ve tahmininizden daha çok onların tutumunu belirtiyor. Ama insan haklarına ait kanunları yanlış biliyorsunuz. Her hükümdarın, kendisine karşı gizli fesat hareketlerine girişmek üzere ülkelerine gelen herhangi bir kimseyi öldürtmeye hakkı vardır.

Consuelo gerçeğin şuuru içinde heyecanlı, haykırarak:

— Ben mi gizli fesat hazırlıyormuşum?

Öfkeden, kendini temize çıkarmaya tenezzül et-

meyen Consuelo, omuzlarını silktili ve ne yaptığını bil-meyerek, gitmek ister gibi arkasını çevirdi.

Kral, genç kızın insanı mat eden saf yürekli dav-ranışı karşısında şaşırmış:

— Nereye gidiyorsunuz? dedi.

— Hapishaneye, idam sehpasına, nereye isterse-niz oraya; yeterki bu manasız suçlamayı dinlemekten kurtulayım.

Kral, alaylı bir gülüşle cevap verdi:

— Pek öfkelişiniz. Sebebini söyleyeyim mi? Çün-kü karşıma Roma'lı bir kadın kahramanlığı taslamak kararıyla geldiniz ve oynadığınız bu komedinin, beni eğlendirdiğini görüyorsunuz. Hele bir tiyatro oyun-cusu için rolünde başarılı olmamak kadar onur kırıcı hiç bir şey yoktur.

Consuelo cevap vermeye tenezzül etmeyerek kol-larını kavuşturdu, kendinden emin, gözlerini krala öy-le bir diktili ki, az daha onu bozguna uğratacaktı. Kral, suçluyu kızdırmakla ölçüyü ve kuşkuyu elden bırak-mamasını sağlayacağını umarak, içinde kabaran öfke-yi yenmek için konuşmak ve eski ezici alaylarına dön-mek zorunda kaldı.

Sanki bu azametli yüz ifadesinin sessiz diline ce-vap veriyormuş gibi:

— Evet, dedi, size âşık olduğumu söyleyerek kan-dırdılar sizi, bana pervasızca meydan okuyacağınızı sandınız, bunu iyi biliyorum. Sizden biraz daha fazla bağlı bulunduğum kimseler işin içine karışmasaydı, bütün bunlar pek gülünç olurdu. Güzel bir sahnede kendini gösterme gayreti içinde bulunduğunuza göre.

ikinci derecedeki sırdaşların, onları kullanan insanlar tarafından daima feda edildiğini bilmeniz gerekirdi. Onları cezalandırmak isteyişim de bu yüzden değil mi? Bu insanlar bana o kadar yakın ki onlara, sizi gözleri önünde cezalandırmaktan daha iyi bir ceza veremem. Menfaatlerinize ihanet eden ve bütün belâları saygısız ve haris gayretkeşliğiniz üzerine yıkan kimseler uğruna böyle bir felâkete boyun eğmeniz mi, eğmemeniz mi gerekir, bunu siz düşünün.

Consuelo:

— Hükümdarım, dedi, ne demek istediğinizi bilmiyorum. Ama sırdaşlardan ve onları kullanan kimse-lerden söz etmenizdeki eda, sizin hesabınıza beni ürpertiyor.

— Yani.

— Yani, aklıma şöyle bir şey gelebilirdi: Bir zamanlar zulmün ilk kurbanı olan siz, binbaşı Katt'ı babanızın pençesine atabilirmişsiniz demek¹.

Kral ölü gibi sarardı. Gençliğinde, Frédéric'in İngiltere'ye kaçmaya teşebbüs etmesi üzerine, babasının emriyle sırdaşının kafasının gözleri önünde kesildiğini herkes bilir. Bir hapishaneye kapatılarak, arkadaşının idam sehpası üstünde kanının aktığını görmesi için pencerenin önüne götürülmüş ve zorla tutulmuştu. Bu korkunç sahne, bu işde hiç bir suçu bulunmayan Frédéric'in üzerinde müthiş bir izlenim yaratmıştı. Ama, zorbalığın acısını en çok kendileri çekmiş olsalar dahi, zorbalıktan örneklenmek hükümdarların kaderidir. Frédéric'in ruhu felâketler içinde kararmıştı; yüreği yanık, eli ayağı bağlı bir gençlik hayatından sonra salt idarenin ilkeleri ve peşin yargılarıyla

dopdolu, tahta çıkmıştı. Çekilen acıları kendisine hatırlatmak ve şimdiki haksızlığını ona hissettirmek bakımından hiç bir serzeniş, Consuelo'nun yaptığından daha dokunaklı olamazdı. Genç kız, kralı ta kalbinden vurmuştu. Ama bu yaranın etkisi, nasırlaşmış yüreğinde, binbaşı Katt'ın uğradığı işkencenin vaktiyle onda uyandırdığından daha fazla bir esenlik yaratmamıştı.

Ayağa kalktı, bozulmuş bir sesle:

— Kâfi, gidebilirsiniz, dedi.

Çıngırağı çaldı. Adamları gelmeden önce geçen birkaç saniyeden daha az bir zamanda tekrar kitabını açtı ve okumaya dalmış göründü. Ama sinirli bir titreme ellerini oynatıyor, çevirmeye çalıştığı sayfaları hışırdatıyordu.

Bir uşak içeri girdi. Kral uşağa bir işaret verdi ve Consuelo başka bir odaya alındı. Kuyruğunu oynatarak durmadan genç kıza bakan, okşasın diye sıçrayıp duran kralın tazi yavrularından biri, Consuelo'nun peşine takıldı. Ancak bu hayvan yavrularına karşı içinde babalık duygusu taşıyan kral, Mopsule'ü, mahkûm kızın arkasından dışarı çıkacağı sırada, geri çağırarak zorunda kaldı. Kral, köpeklerinin, huzuruna gelenlerin duygularını sezmekte yaratılıştan bir keşfi açıklığa sahip olduğu yolunda, belki de pek haksız olmayan bir inanca saplanmıştı. Bu köpeklerin bazı insanlara karşı kötü yüz gösterdiklerini gördüğü zaman kuşkulandır, tersine, köpeklerinin, sevip yaltaklandığı kimselere güvenebileceğine inanırdı¹. Duyduğu heyecana rağmen Mopsus'ün Consuelo'ya karşı gösterdiği yakınlık duygusu onun gözünden kaçmamıştı. Kederli ve acınır bir hareketle başını önüne eğip geri

döndüğü zaman Consuelo'yu düşünerek kendi kendine:

— Ne de olsa bana karşı kötü niyet beslemiyor, diyerek yumruğunu masanın üstüne vurdu.

Buddenbrock başka bir kapıdan görünerek:

— Majesteleri beni mi emrettiler? dedi.

Saray adamının, avının üstüne hemen atılmak için gösterdiği telâşa öfkelenen kral:

— Hayır, çıkınız dışarıya. Sizi çağıracağım zaman çingırağı çalarım.

Buddenbrock, kendisine bir uşak muamelesi edilmesinden üzgün, dışarıya çıktı. Consuelo, kralın birkaç dakikalık daldığı düşünce sırasında Gobel'in döşemeli odada göz hapsinde tutuldu. Nihayet çingırak sesi duyuldu, onuru kırılan yaver, efendisine doğru seyirtmekte daha tehalüksüz görünmedi. Kral yumuşamış, içini dökmeye arzulu görünüyordu.

— Buddenbrock, dedi, bu genç kızın hayran olunacak bir karakteri var. Roma'da olsaydı, kutlanmaya, sekiz atlı şeref arabasına, meşe yaprağından çelenge hak kazanırdı. Bir kira arabası koştur. Onu kendi elinle şehirden çıkar, iyi bir muhafaza altında Spandaw yolu üzerine bırak; Spandaw kalesine devlet mahpusları rejimine tabi olmak üzere hapsedilecek, gevşek bir rejim uygulanmayacak, anlıyor musun?

— Evet, hükümdarım.

— Biraz dur. Şehirden geçerken, arabada onun yanına oturacaksın ve onu korkutacak şeyler söyleyeceksin. Bir cellata teslim edileceği, babamın krallığı zamanında yapıldığı gibi şehrin bütün yol kavşaklarında kırbaçlanacağı düşüncesini kendisine telkin et-

mek iyi olur. Ama bu masalları anlatırken unutma ki, saçının bir telini bozmayacaksın ve elini uzatırken eldivenini giyeceksin. Hadi bakalım onun stoacıya yakışır fedakârlığını takdir ederken, size güvenleriyle şeref veren insanlara karşı nasıl hareket edileceğini de öğren. Sana hiç bir zararı dokunmaz bunun.

XIV

Consuelo, kendisini saraya getiren aynı arabayla evine götürüldü. Evin içinde, dairesinin her kapısına iki nöbetçi konuldu. Sonra M. de Buddenbrock, elinde saat, efendisinin şaşmaz zaman titizliğini taklit etme alışkanlığını devam ettirerek ve genç kıza paketlerinin, o oturacağı kalenin memurları tarafından muayene edileceğini haber vermekten geri kalmayarak, hazırlıklarını yapması için kendisine bir saatlik zaman verdi. Genç kız odasına girince, bütün eşyalarının sergi gibi dağıtılmış buldu. Kralla konuştuğu sırada gizli polis memurları aldıkları emre uyarak bütün kilitlerini kırmışlar, bütün kâğıtlarını ele geçirmişlerdi. Aslında yazılı kâğıt namına notalarından başka bir şeyi bulunmayan Consuelo, tek servet olarak bütün hayatı boyunca topladığı bu kıymetli ve sevgili bestecilerini belki de bir daha göremeyeceğini düşünerek üzüldü. Berlin'deki ve Viyana'daki büyük kişilerin, şarkı söylediği akşamlarda kendisine ödül olarak verdikleri birkaç elmasa, onlardan daha az acındı. Bu elmasları, içlerinde zehirli yüzükler, kışkırtıcı remizler bulabilecekleri bahanesiyle almışlardı.

Kralın bundan hiç haberi olmadı. Consuelo da, bu elmasları bir daha görmedi. Frédéric'in karanlık işler gören memurları, zaten aylıkları az olduğu için onların gündeliklerini artıracak yerde, kralın bu vurgunlara göz yummayı daha uygun bulduğunu bildikleri için, bu namuslu ticarete kendilerini hayasınca kaptırıyorlardı.

Consuelo'nun ilk işi İsa'lı haça göz atmak oldu. Şüphesiz değerinin az olması yüzünden onu almayı akıllarına getirmediklerini görerek, heykeli asılı olduğu yerden indirdi ve cebine soktu. Gül çelenginin hırpalandığını ve yerlerde sürüklendiğini gördü. Onu incelemek için yerden aldığı zaman üstünde gizli gizliye cesaret verici sözler bulunan parşömen sargının artık bulunmadığını korku ile fark etti. Birtakım fesatçılarla sözde işbirliği iddiasına dayanarak ileri sürülebilecek tek delil bu idi. Ama şu önemsiz işaret ne yorumlara yol açabilirdi. Üzüntü ile onu araştırırken elini cebine soktu ve parşömeni orada buldu. Bir saat önce Buddenbrock kendisini almaya geldiği sırada parşömeni cebine sokuvermişti. Bu konuda içi rahatlayınca, kâğıtlar içinde herhangi bir kimseyi tehlikeye düşürebilecek hiç bir şey bulamayacaklarını da bildiğinden, süresi hakkında kendini hayale kaptırmadığı bir ayrılık için gerekli eşyayı topladı. Kendisine yardım edecek kimse yoktu. Çünkü hizmetçisi soruşturma için tutuklanmıştı. Dolaplardan çekilip alınarak bütün oda takımlarının üstüne darmadağın atılmış elbiselerinin ortasında durumun yarattığı heyecan bir yana, aklını başına toplayamıyordu. Birden odasının ortasına düşen madeni bir şeyin sesi

dikkatini çekti. Bu, küçük pusulaya saplanmış kocaman bir çivi idi.

İfade gayet vecizdi:

“Kaçmak istiyor mısınız? Pencerede görününüz. Üç dakika sonra kendinizi selâmette bulursunuz.”

Consuelo'nun ilk hareketi pencereye boşmak oldu. Ama yarı yerde durdu. Kaçışı, gerçekleştirebildiği takdirde, suçluluğunun bir itirafı gibi olacaktı. Böyle bir itiraf ise, böyle durumda daima suç ortaklarının bulunduğu düşüncesini yaratırdı. Genç kız şöyle düşündü: “Ey prenses Amélie! Eğer bana ihanet ettiğiniz doğru bile olsa ben gene size ihanet etmeyeceğim. Trenck benim hayatımı kurtardı. Gerekirse ben de onun için canımı vereceğim.

Bu mert düşüncenin hızıyla, tamamıyla akli başında olarak çıkını hazırladı. Buddenbrock onu almağa geldiği zaman yolculuğa hazırdu. Genç kız onu her zamankinden daha iki yüzlü ve daha kötü yürekli buldu. Hem sürünen, hem de kabaran Buddenbrock, evin dostlarını ısırarak kocamış köpekler gibi efendisinin sevdiklerini kıskanırdı. Kralın, kurbanına eziyet etmekle onu görevlendirdiği sırada verdiği ders baronu yaralamıştı. Bunun öcünü genç kızdan çıkarmayı nimet biliyordu.

— Matmazel, dedi, bu kadar sert emirleri yerine getirmek için nasıl üzülmediğimi görüyorsunuz. Çok uzun zamandan beri Berlin’de buna benzer bir şey görülmemiştir... Hayır, şimdi hükümdar olan efendimizin babası haşmetli kral Frédéric Guillaume zamanından beri görülmemiştir bu. Kanunlarımızın sertliğine, hükümdarımızın müthiş kudretine insafsız

bir örnek olacaktır. Bütün hayatım boyunca unutmayacağım bunu.

Hayatına kast edileceğine inanmaya başlayan Consuelo:

— Hangi örnekten bahsetmek istiyorsunuz, mösyö? dedi.

Buddenbrock karşılık verdi:

— Belirli hiç bir örnekten bahsetmiyorum. Baştan başa hiç unutulmayacak bir sertlik örneği olan Frédéric Guillaume'un saltanatından söz ediyorum. O devirde herhangi bir kimse cezalanacak ağır bir suç işlediği görüldüğü zaman ne yaşa, nede cinsiyete saygı gösterilirdi. Kralın hoş görmediği çok yüksek bir kişinin arada sırada ziyaretlerini kabul ettiği için cellada teslim edilen, değnekle dövüldükten sonra şehirden koğulan pek kibar bir aileden dünyaya gelmiş çok sevimli, çok güzel, genç bir kadını hatırlarım.

Dehşetle öfke arasında bocalayan Consuelo:

— Bu hikâyeyi biliyorum, mösyö, dedi. Bu genç kadın namuslu ve temiz bir insandı. Onun bütün suçu, söylediğiniz o devirde veliaht olan ve bugün de saltanat sürmekte bulunan hükümdarla müzik yapmasıydı. Acaba bu aynı Frédéric, başkalarının başına gelmesine sebep olduğu felâketlerden bu kadar az mı ıstırap duydu ki buna benzer hainliklerin tehdidi altında şimdi beni korkutmak istiyor?

— Tahmin etmem, signora, hükümdarımız, büyük ve doğru olandan başka bir şey yapmaz. Suçsuzluğunun sizi onun gazabından kurtarıp kurtaramayacağını kestirmek ise size düşer. Ben de bunu bilmek istemem. Bununla beraber demin kralı belki de şimdiye

kadar görmediğim bir öfke içinde buldum. Hükmetmek istemenin hata olduğunu, babasının sağlığında hiç bir kadının sizin gösterdiğiniz cüreti göstermemiş bulunduğunu, haykırarak söyledi. Nihayet hükümdarımızın bazı sözlerinden sizin için alçaltıcı bir ceza düşündüğünü sezerek korkuyorum. Nasıl bir cezadır, bilmem. Bu hususta fikrini öğrenmek istemem. Vazifem bu bakımdan çok zordur. Hatta şehrin kapısında sizi derhal Spandaw'a götürmek için aldığım emre aykırı emirler vermiş bulunuyorsa mevkiimin şerefi orada bulunmama müsaade etmeyeceği için acele uzaklaşacağım.

M. de Buddenbrock, etkinin meydana geldiğini ve zavallı Consuelo'nun hemen bayılacak gibi bir duruma girdiğini görünce durdu. O anda genç kız, yaptığı fedakârlıktan az daha pişman olacaktı. Hatta tanımadığı koruyucularını, içten, imdada çağırmaktan kendini alamadı. Ama şaşkın bakışı M. de Buddenbrock'un yüz çizgilerine takılınca, bu çizgilerde yalanın tereddütlerini buldu ve içi rahatlamaya başladı. Bununla beraber bir polis memuru Berlin kapısında M. de Buddenbrock'la birkaç kelime konuşmak üzere belirince kalbi, göğsünü çatlatacak gibi, çarptı. Bu sırada, yanlarında giden bir kumbaracı atlı, arabanın öteki kapısına yanaştı ve ona: "İçiniz rahat etsin, signora, size en ufak bir kötülük gelirse, çok kan dökülecektir." dedi.

Consuelo'nun şaşkınlığı arasında, hemen uzaklaşan bu tanımadığı dostun yüz çizgilerini farkedemedi. Araha, dört nalla, kalenin yolunu tuttu. Bir saat sonra da Porporina, usulden olan bütün formalitelere

uyularak, daha doğrusu, sabit bir idarenin işlerinde usul haline getirmek ihtiyacında bulunduğu o kestirme formaliteler sonunda, Spandaw kalesine hapsedildi.

O devirde, içine girilmesi imkânsızdır diye ün salmış olan bu kale, Havel ile Saprée ırmakları kavşağındaki bir gölün ortasında kurulmuştur. Gün loş ve sisli bir hal almıştı. Fedakârlığını tamamlanmış bulunan Consuelo, coşkulu ve güçlü hareketlerin arkasından gelen o gevşeklik, bitkinlik halini duydu. Etrafında hiç bir şeye bakmadan, kendisine ayırdıkları o iç karartıcı barınağa sessizce gitti. Bitkin olduğunu hissediyordu. Vakit daha öğleye bile gelmemişken giyimli olarak kendini yatağın üstüne attı ve derin bir uykuya daldı. Hissettiği yorgunluğa, rahat bir vicdanın meyvalarını topladığı bir çeşit tatlı güven katılıyordu. Yatağı pek sert ve dar olmakla beraber orada en tatlı uykunun tadını çıkardı.

Kaledeki büyük saat gece yarısını vurduğu zaman genç kız, bir süredir, uyku ile uyanıklık arasında bulunuyordu. Ses yankıları müziğe hassas kulaklar için o kadar şiddetlidir ki, bu saat çalışı Consuelo'yu büsbütün uyandırdı. Yatağında doğrulurken hapishanede bulunduğunu, bütün gün uyuduğuna göre, ilk geceyi derin derin düşünmekle geçirmenin gerekli olduğunu anladı. Hareketsizlik ve karanlık içinde geçecek böyle uykusuz bir gece, pek tatlı şeyler vadetmiyordu. Buna katlanmak ve hemen alışmaya çalışmak gerektiğini düşündü. Soğuğun acısını duymamasına şaşıyor ve düşünceyi felce uğratan vücut rahatsızlıklarından hiç birini hissetmediğine şükrediyordu. Dışarda rüzgâr acı acı inliyor, yağmur camları kamçı-

lıyordu. Consuelo, dar penceresinden yıldızsız bir gecenin karanlık lâciverdi üzerine düşen sık parmaklıkların gölgesinden başka bir şey görmüyordu.

Zavallı mahpus, kendisi için büsbütün yeni ve yabancı olan bu işkencenin ilk saatini, mantık, akıl, felsefe dolu düşünceler içinde, büyük bir zihin açıklığı ile geçirdi. Ama yavaş yavaş bu gerilim dimağını yordu. Ve gece, ruhuna kasvetli gelmeye başladı. Olumsuz düşünceleri, garip ve belirsiz hüyalara döndü. Birtakım acaip şekiller, acı hatıralar, korkunç vehimler üzerine saldırdı. Kendini ne uyku, ne de uyanıklık olan bir halde buldu. Bu durum içinde bütün fikirleri bir şekil alıyor, hücrenin karanlıkları içinde dalgalanır gibi oluyordu. Kimi zaman kendini tiyatrodan sanıyor ve bu rolün bütün şarkılarını içinden söylüyordu; bu oyun onu yoruyor, bir türlü kurtulamadığı hatırası musallât bir fikir halinde peşini bırakmıyordu. Kimi zaman kendini bir cellâdın elinde, omuzları çıplak, yediği dayakla üstü başı yırtık pırtık bir halde, aptal ve meraklı bir kalabalığın karşısında buluyor, kralın yüksek bir balkondan gazapla kendisine baktığını, Anzoletto'nun ise, bir köşede güldüğünü görüyordu. Nihayet bir çeşit uyusukluğa gömüldü. Artık gözleri önünde ölüm döşegine uzanmış ve ayağa kalkıp yardıma koşmak için boş yere çırpınan Alberti'n hayaletinden başka bir şey kalmadı. Sonra bu hayalet de silindi. Kendisini Schreckenstein mağarasında yere uzanmış sandı. Bu sırada Alberti'n kemanından yürekler paralayıcı yüce bir şarkı yükseliyor, mağaranın derinliklerinde belîğ ve ıstıraplı

bir duayı ifade ediyordu. Consuelo gerçekten yarı uyku halinde bulunuyordu. Sazın sesi kulağını okşuyor ve ruhuna bir rahatlık veriyordu. Uzaklığı yüzünden zayıflamasına rağmen müzik cümleleri öyle peşi peşine dizilmiş ve modülâsyonlar öyle belirli idi ki, bu müziği gerçekten işittiğine inanıyor ve bundan hayrete düşmek aklına gelmiyordu. Bu hayali dinleyiş bir saatten fazla sürmüştü, nihayet farkedilmeyen alçalmalarla havada sönüp gitmiş gibi geldi ona. Consuelo, gerçekten uyumuştur. Gözlerini açtığı zaman gün ışımaya başlıyordu.

İlk işi odasını incelemek oldu, çünkü bir gün önce manevî hayatı, maddi varlığını öylesine yutmuştu ki, bu odaya dönüp bakmamıştı bile. Dışarıda yanan ve odanın içine ışık sızdırmayan, ama şikâyet edilmeyecek bir ısı meydana getiren tuğladan yapılmış bir soba ile iyice ısıtılmış, çırpıplak ama temiz bir hücre idi bu. Kemerli bir tepe penceresi pek loş olmayan bu odayı aydınlatıyordu. Duvarlar, kireç badanalı idi, pek yüksek de değildi.

Kapı üç defa vuruldu ve gardiyan yüksek sesle kapının arkasından bağırdı:

— Üç numaralı mahpus, kalkınız ve giyininiz. Bir çeyrek saat sonra odanıza gireceğiz.

Consuelo çabucak bu emri yerine getirdi ve kendisine pek saygılı bir tavırla günlük ekmeğini ve suyunu getiren gardiyan gelmeden önce yatağını düzeltti. Bu adamın, kibar bir evin eski kâhyası gibi dimdik bir halî vardı. Hapishanenin sudan karavanasını, sanki en seçkin bir yemeği sofraya koyuyormuş gibi pek

büyük bir titizlikle, masanın üstüne koydu. Consuelo yaşı ilerlemiş olan, ince ve tatlı yüz ifadesinde, ilk bakışta, iğrenç bir taraf bulunmayan bu adamı inceledi. Ahlâklı, hal ve hareketi düzgün, ağız peklığı her bakımdan denenmiş bir adam olduğu için kendisini kadınların hizmetine ayırmışlardı. Adının Schwartz olduğunu Consuelo'ya söyledi.

— Odam sizin altınızda. Eğer hastalanırsanız, pencereden bana seslenmeniz, yeter.

Consuelo ona:

— Karınız yok mu? diye sordu.

— Var elbette, ona kesin olarak ihtiyacınız olursa emirlerinize hazırdır. Ama hastalık hali dışında, kadın mahpuslarla temas etmesi yasaklanmıştır. Buna ancak doktor karar verebilir. Size hizmet etmek şerefini benimle paylaşacak olan bir de oğlum var.

— O kadar çok hizmetçiye ihtiyacım yok, mösyö Schwartz. Eğer izin verirseniz sade size ve karıma işim düşecek.

— Yaşımın ve yüzümün bayanlarda güven uyardığını bilirim. Ama oğlum benden daha çok çekilecek bir kimse değildir. Mükemmel bir çocuktur o; dinî bütün, şefkatli, sağlam karakterli.

Gardiyan son kelimeyi manalı bir seçiklikle söyledi ve bunu mahpus kız gayet iyi anladı.

Consuelo gardiyana:

— Sağlam karakterinizi bana karşı kullanmaya ihtiyacınız olmayacak, mösyö Schwartz, dedi. Ben buraya hemen hemen kendi isteğimle geldim. Kaçmaya da niyetli değilim. Bana, yakışık alır ve edepli mua-

mele gösterildikçe - ki böyle yapılacağa benziyor - hapishane usullerine, ne kadar sert olursa olsun, şikâyet etmeden katlanabilirim.

Yirmi dört saatten beri ağzına bir şey koymamış olan ve bütün gece açlıktan ıstırap duyan Consuelo, böyle konuşurken, esmer ekneyi koparıp iştâh ile yemeğe başladı.

Genç kız, kaderine boyun eğmesinin ihtiyar gardiyan üstünde tesir yaptığını ve bundan hem hayranlık hem de üzüntü duyduğunu farkettiler.

İhtiyar adam biraz ezile büzüle:

— Hanımefendimiz, bu kaba yemeklerden tiksiniyorlar mı? Dedi.

— Doğrusunu söyleyim, sağlığım bakımından ilerde daha besleyici yemekler verilmesini arzu ederdim; ama şu yemeklerle yetinmek zorunda kalırsam bu da bana büyük bir sıkıntı olmaz.

— Oysa iyi bir hayata alışmış bulunuyorsunuz, öyle değil mi? Evinizde zengin bir sofranız vardı, tahmin ederim.

— Ee, elbette.

Schwartz manalı bir eda ile:

— O halde, dedi, neden burada kendi hesabınıza adam akıllı bir yemek hazırlatmayasınız?

— Demek buna izin var, öyle mi?

Schwartz, karşısında, yararlanamayacağı kadar fakir veya kanaatkâr bir kimse bulunduğu korkusuna kapıldıktan sonra ticaretini devam ettirebileceği düşüncesiyle gözleri parıl parıl yanarak:

— Elbette, diye haykırdı. Eğer efendimiz buraya girerken üstünde biraz para bulundurmak tedbirini göstermişlerse... Sevdiği yemeklerin tarafımdan sağlanması yasak edilmemiştir. Karım çok iyi yemek pişirir. Hatta düz ve çok temiz sahanlarımız da var.

M. Schwartz'ın bu açgözlülüğü karşısında memnunkluktan ziyade iğrenme duyan Consuelo:

— Çok nazıksınız, dedi. Ama esas konu gerçekten paramın olup olmadığını anlamak. Buraya gelirken üzerimde arama yaptılar, sıkı sıkı tuttuğum ve çok sevdiğim İsa tasvirini almadıklarını biliyorum. Ama kesemi aldılar mı almadılar mı farkında değilim..

— Efendimiz bunun farkında olmadılar mı?

— Olmadım. Buna şaştınız mı?

— Ama efendimiz, kesesinin içinde ne kadar para bulunduğunu bilirler, her halde.

— Aşağı yukarı.

Consuelo böyle konuşurken ceplerini yokladı, bir metelik bile bulamadı.

Cesaretli bir neşe ile:

— M. Schwartz, dedi, gördüğüme göre üstümde hiç bir şey bırakmamışlar. Şu halde mahpusların rejimine razı olmam gerekecek. Bu konuda hiç bir hayale kapılmayın.

Schwartz, nefsi üzerinde belli bir çaba harcayarak:

— Peki madam, dedi, ailemin namuslu olduğunu, karşınızda dürüst insanların bulunduğunu size ispat edeceğim. Keseniz cebimde, işte.

Bunun üzerine keseyi Porporina'nın gözleri önünde ıııldattı. Sonra gene rahat rahat kemerine soktu. Bu adamın saygısızlığına şaşan Consuelo:

— Güle güle harcayın, dedi.

Açgözlü, ince hesaplı Schwartz:

— Durunuz , dedi, ceplerinizi arayan karımdı. Gardiyanları baştan çıkarmaya hizmet eder korkusuzla mahpus kadınların üstünde hiç para bulundurmamak emri alınmıştır. Ama gardiyanlar baştan çıkmayacak kimseler olunca bu tedbir lüzumsuz kalır. Şu halde paranızı hapishane müdürüne vermek vazifesi olduğunu aklından geçirmedi. Ama yasak var, ona uymak zorundayız, keseniz doğrudan doğruya elinize geçemez.

Consuelo:

— Madamki keyfiniz öyle istiyor, o halde kalsın sizde.

— Elbette bizde kalacak. Hem bu yüzden bana teşekkür edeceksiniz. Paranızın emanetçisiyim ben. Onu istediğiniz şekilde ihtiyaçlarımıza sarfedeceğim. Hoşunuza giden yemekler getireceğim size. Sobamza iyi bakılmasını sağlayacağım. Hatta daha iyi bir yatak, istediğiniz kadar yatak takımı sağlayacağım. Her gün hesap tutacağım ve paranızdan, son meteliğine kadar kendime ödeme yapacağım.

Consuelo:

— Çok şükür, dedi, görüyorum ki burada Tanrı ile uzlaşmaya gidiliyor. Hatta M. Schwartz'ın namus-kârlığını takdir etmek zorundayım. Ama tutarı pek

önemli olmayan bu para bitince, bana yeni kaynaklar sağlama çarelerini de bulacaksınız değil mi?

— Efendimiz böyle konuşmasınlar. Vazifemde kusur işlemek olur bu. Bunu hiç bir zaman yapmam. Ama efendimiz bu yüzden üzülmeyecekler, ister Berlin'de, ister başka yerde, paralarını saklayan bu insanı bana haber verirler, ben de gider, devamlı bir şekilde parayı ödeyecek bu insana hesaplarımı gösteririm. Aldığım talimat bu muameleye hiç aykırı değildir.

— Çok güzel! Talimatı değiştirmenin yolunu bulmuşsunuz. Bir sözü bir sözünü tutmayan bir talimat bu: bir yandan bize iyi muamele etmenize izin veriyor, öte yandan bunu size sağlamak imkânlarını elimizden alıyor. Düka altınlarım tükenince istediğinizi yapmayı düşünürüm. Bana bir kakao getirmekle işe başlayın. Akşam yemeğinde piliç ve sebze getiriniz. Gündüzleri kitap, geceleri de ışık sağlarsınız.

— Efendimizin kakaoları beş dakika sonra hazır. Akşam yemeği de yolunda gider. Yemeğinize güzel bir çorba, bayanların hoşuna giden bir tatlı, buranın nemli havasına karşı korumak için pek iyi gelen bir kahve ekleyeceğim. Kitaplara ve ışığa gelince, onların yerine getirilmesine imkân yok. Hemen koğulurum. Üstelik vicdanım da, talimata aykırı hareket etmekten beni alakoyar.

— Peki ama güzel yemekler ve tatlılar da yasaklanmış değil mi?

— Hayır! Sağlık ve rahatlıkla ilgili her şeyde ba-

yanlara, özellikle efendimize insanca muamele edilmesi için bize izin verilmiştir.

— Ama can sıkıntısı da sağlığa zararlıdır.

— Efendimiz aldaniyorlar. İnsan burada beslenip kafayı dinlendirince daima şişmanlar. Buraya sizin gibi narin olarak girmiş ve yirmi yıl sonra en azından doksan kilo olarak çıkmış olan bir bayanı size söyleyebilirim.

— Çok teşekkür ederim, Mösyö Schwartz, bu korkunç şişmanlığı istemem. Benden ışıgı ve kitapları esirgemeyeceğinizi umarım.

— Bu hususta efendimizden, bağışlamalarını dilerim, kölelerini. Görevlerimi kötüye kullanamam. Zaten efendimiz burada sıkılmayacaklar. Çünkü klavseniniz ve notalarınız gelecek.

— Sahi mi? Acaba bu teselliyi size mi borçlu olacağım, mösyö Schwartz?

— Hayır, signora. hükümdarımızın emirleridir bu. Söz konusu eşyaların içeriye bırakılması, odanıza konulması için hapishane müdüründen bir emir almış bulunuyorum.

Consuelo müzikle uğraşabileceğinden dolayı büyük bir sevinç duyarak artık hiç bir isteği hatırına getirmedir. Neşe ile kakaosunu içti. Bu sırada M. Schwartz, fakir bir yataktan, iki hasır iskemleden, çam ağacından yapılmış küçük bir masadan ibaret, oda takımını düzeltiyordu.

İhtiyar adam, paramız karşılığında rahat ve huzurumuz için üstümüze titreyen insanların o gönül okşayıcı edasıyla:

— Efendimizin, dedi, bir konsola, daha iyi bir yatağa, bir halıya, bir çamaşır dolabına, bir koltuğa, bir de tuvalet masasına ihtiyaçları olacak.

Parasını idareli kullanmayı düşünen Consuelo cevap verdi:

— Tuvalet masasını ve konsolu kabul ediyorum, ötekilerine gelince, sizi o külfetten kurtarıyorum. Öyle pek çıt kırıldım değilim. Sizden ancak istediklerimi sağlamanızı rica ederim.

Schwartz baba, şaşkın, hemen hemen horgörür bir eda ile başını salladı. Ama cevap vermedi. Çok saygı değer karısının yanına gelince, ona kadın mahpustan bahsederek dedi ki:

— Fena değil, ama fakir. Ondan fazla çıkarımız olmayacak.

Madam Schwartz omuzlarını silkerek:

— Ne sarfedeceğini umardın ki! Zaten soylu bir hanımefendi değilmiş. Dediklerine göre bir tiyatrocun imiş.

Schwartz haykırdı:

— Bir tiyatrocun ha! Aman ne güzel! Oğlum Gottlieb namına sevindim buna.

— Sakın! Dedi, madam Schwartz kaşlarını çatarak. Onu bir panayır canbazı mı yapmak istiyorsun?

— Beni anlamıyorsun, kadın. Oğlum protestan papazı olacak. Bundan vaz geçemem. Bu iş için okudu. Onun hamurunda bu var. Ama vaaz etmesi gerekeceğine, şimdiye kadar da büyük bir belâgat göstermediğine göre, bir tiyatrocun kadın ona hitabet dersleri verir.

— Fikir kötü değil, yeter ki borç pusulalarından ders parasını indirmeye kalkmasın.

Schwartz, bıyık altından gülerek ve ellerini oğuşturarak:

— İçin rahat etsin! Akıl denen şey yok onda; diye cevap verdi.

XV

Klavsen o gün geldi. Consuelo'nun, Berlin'deki kendi parasıyla kiraladığı aynı klavsendi. Başka bir saza yeniden alışmak gibi tatsız ve rahatsız bir duruma düşmediğine pek sevindi. Klavsenin hapishaneye gönderilmesini emreden kral ise, işin en küçük ayrıntılarını gözden geçirerek o sazın baş şarkıcının sazi olup olmadığını öğrenmişti. Sazın kiralık bir klavsen olduğunu öğrenince de, sazın sahibine klavsenin iade edileceğine dair teminat vermiş, ama masraflarının mahpus kadına ait olduğunu bildirmişti. Bunun üzerine sazçı, hapisteki bir kadına karşı, hele öldüğü takdirde, hiç bir takibatta bulunamayacağı yollu bir itiraz ileri sürecektir olmuş. Bu önemli ticarî işlemlerle görevlendirilmiş bulunan Poelnitz gülerek şöyle cevap vermiş:

— Aziz dostum, böyle bir hiç yüzünden kralla çekişmek istemezsiniz her halde. İstesenez de zaten bir işe yaramaz. Klavseniniz hemen bugün Spandaw zindanına atılmak üzere tutuklanması için emir verilmiştir.

El yazması notalarıyla partiyonları Porporina'ya getirildi. Hatta hapislilik rejimindeki bu kadar yumuşaklığa hayret eden genç kıızı, kale kumandanı

binbaşı, ziyarette bulunarak krallık tiyatrosundaki baş şarkıcılık görevine devam edeceğini kendisine anlattı.

— Hükümdarımızın emri budur, dedi. Opera sahne âmirinin temsil programına her alışımda, sizi muhafaza altında, belirli saatte tiyatroya götürecekler, hemen temsilden sonra, yatmak üzere, kaleye getireceklerdir. Bu gidiş ve gelişler tam vaktinde olacak, umarım ki matmazel, gösterilmesi gereken saygıda kusur edilmeyecektir. Herhangi bir kaçma teşebbüsünde bulunarak hapislilik durumunuzun şiddetini artırmak zorunda bırakmazsanız bizi. Kralın emrine uyularak, sobalı bir odaya yerleştirildiniz. Hatta ne zaman canınız isterse, gördüğünüz talimhanede dolaşmanıza izin verilecektir. Kısacası, sade şahsınızdan değil, sağlığınız ve sesinizden de sorumlu bulunuyoruz. Bizden size gelecek tek üzüntü, buraya kapatılmış olmanız, içeriden ve dışarıdan hiç kimse ile temas etmemeniz olacaktır. Burada kadın mahpus az olgudu ve oturdukları hücrelere tek bir gardiyan yettiği için kaba insanlar hizmetinizi görüp canınızı sıkmayacak. Mösyö Schwartz'ın dürüst hali, kibar davranışları bu hususta sizi temin etmiş olsa gerektir. Tek üzüntünüz biraz can sıkıntısına katlanmak olacak. Tahmin ederim ki, sizin yaşınızda ve parlak durumunuzda...

Consuelo biraz gururla cevap verdi:

— İçiniz rahat etsin, binbaşım. Kendimi bir işe verince hiç bir zaman canım sıkılmaz benim. Sizden beklediğim tek lütuf şudur: yazabilmem için ötem berim, akşamları müzik yapabilmem için de ışık.

— Bu tamamıyla imkânsız. Bu kadar cesur bir insanın tek istediğini kabul edemediğim için üzüntü duyuyorum. Ama taviz olarak gündüz veya gece, kı-sacası, size uygun gelebilecek her saatte şarkı söylemenize izin verebilirim. Bu kulede yalnız sizinki dışında bütün odalar boştur. Gardiyan, gerçi altınızda oturuyor. Mösyö Schwartz böyle güzel bir sesi işitmekten şikâyet etmeyecek kadar terbiye görmüş bir insandır. Bana gelince, sesinizden zevklenebilecek yakınlıkta bulunmadığım için üzgünüm.

Schwartz babanın da hazır bulunduğu bu karışıklı konuşma, yerlere kadar selâm verilmek suretiyle son buldu. İhtiyar subay, opera şarkıcısının sakin durumuna bakarak, burada, tiyatro disiplinine karşı önemsiz bir suç işlediği için, bulunduğu, topu-topu birkaç hafta kalabileceğine inanmış olarak çekilip gitti. Consuelo, bu hapishanede siyasi gizli bir fesat hareketinin suç ortağı sanısı ile mi, yoksa Frédéric de Trenck'e yardım etmek cinayeti ile mi, yahut da sadece prenses Amélie'nin temkinli bir sırdaşı olduğu için mi bulunduğunu kendisi de bilmiyordu.

Mahpusumuz, iki üç gün, kendisine bile itiraf etmek istemeyeceği kadar bir huzursuzluk, üzüntü ve iç sıkıntısı hissetti. O mevsimde hâlâ on dört saat süren gecelerin uzunluğu pek tatsız geliyordu; öyle ki, M. Schwartz vasıtası ile ışık, mum ve kalem bulup bu sıkıntıları giderebileceğini umdu. Ama bu çok saygılı adamda, yaradılıştan sarsılmaz bir inatçılık bulunduğu inanmak için çok beklemesine lüzum kalmadı. Schwartz kötü kalpli bir insan değildi. Kendi türündeki insanların çoğunda olduğu

gibi karşısındakine ıstırap çektirmek zevki yoktu. onda. Hatta Tanrı'ya hizmet ettiğine, ahret mutluluğuna erişeceğine inanan bu adam, kendine göre dinibütün ve sofu idi; yeter ki hareketleri mesleğinin kaçınılmaz mükellefiyetleriyle bağdaşabilsin. Aslında bu ağır günahların sayısı pek azdı ve öyle maddelelere dayanıyordu ki bunlarla mahpuslardan elde edebileceği muhtemel menfaat, yerinden olma tehlikesine nispetle önemsizdi. Karısına Consuelo'dan bahsederken şöyle diyordu:

— Günde bir mum karşılığı birkaç kuruş kazanayım diye kovulmayı göze alacağımı sanacak kadar akılsız bir kadın bu.

O haris düşüncelerinin baş telkincisi olan karısı:

— Dikkat et, diye cevap verdi, kesesi boşaldı mı borca tek bir yemek verme.

— Tasalanma! Birikmiş parası var. Söyledi bana. Tiyatrodaki şarkıcı M. Porporino'ya emanet etmiş onu.

— Çürük bir alacak, dedi kadın. Prusya kanunlarımızı bir daha okusana! Bunlar arasında, tiyatrocuları, borçlarını ödemedikleri için yapılacak her türlü şikâyeteye karşı koruyan bir kanun bulunduğunu göreceksin. Dikkat et ki, adımı ettiğin bayanın parasını saklayan adam kanundan yardım görmesin, hesap pusulalarını kendisine götürdüğün zaman ödemezlik etmesin.

— Canım, hapislilik durumu tiyatro ile sözleşmesini bozmadığına ve görevine devam ettiğine göre, tiyatro kasasına haciz koyarım.

— Peki ama maaşlarını alabileceğini sana kim temin eder? Kral kanunu herkesden daha iyi bilir. Ya keyfi ister de bu kanundan faydalanmaya kalkarsa?

— Her şeyi düşünürsün, kadın, dedi Schwartz. Her türlü tedbiri alacağım. Para yok mu yemek de yok, ateş de yok. Hangi eşyaya müsaade ediliyorsa o var. Talimat harfi harfine uygulanır.

Schwartz ailesi, Consuelo hakkında böyle konuşuyorlardı. Genç kıza gelince, o, dürüst gardiyanı, mum bulması için baştan çıkamayacağına emin olunca, kararını verdi. Gecelerin uzunluğunda hiç sıkılmayacak tarzda gününü ayarladı. Akşam saatlerini şarkı söylemeye ayırarak, gündüzleri şarkı söylemekten kaçındı. Hatta karanlık basmadan önce, müziği düşünmekten, müzikle ilgili anılarla ilhamlara kafasında yer vermekten mümkün olduğu kadar sakındı. Buna karşılık sabah saatlerini, durumunun telkin ettiği düşüncelere, hayatının olaylarını hatırlamaya, gelecek imkânlarını hayal etmeye ayırdı. Böylece hayatını kısa zamanda biri tamamıyla felsefi, diğeri tamamıyla müziksel iki parçaya bölmeye muvaffak oldu. Titizlik ve sebatla, insanın, dik kafalı ve karar-sız o savaş atını, muhayyile denilen o acayip ilham perisini bir dereceye kadar yola getirebileceğini ve onları idaresine baş eğdireceğini anladı. M. Schwartz'ın öğütlerine ve kapalı telkinlerine rağmen, kıt kanaat yaşayarak, hatta zevk almaksızın talimhanede bol idman yaparak akşamları kendini çok daha sakin hissetmeye, mahpusların iç sıkıntısından kurtulmak için zorla uyumayı deneyerek hayaletlerle ve

çarpınmalarla doldurdukları karanlık saatleri daha hoş geçirmeye muvaffak oldu. Sözlün kisası, uykuya yalnız altı saat ayırarak, aşırı bir istirahatle gecenin uykusunu da bölmeden, uyumak imkânına çabucak kavuştu.

Sekiz gün sonra sanki başka türlü yaşamamış gibi artık hapishaneye pek alışmış bulunuyordu. Önceden pek müthiş geçen geceler, kendisine en hoş saatler haline geldi. Hatta karanlık, beklediği korkuyu uyandırmak şöyle dursun, uzun zamandan beri bir türlü şekil vermeden içinde taşıdığı ilhamın, virtüozluk heyecanlarını meydana çıkmasına yaradı. Biryandan yaratma öte yandan da ezbere icra ile gecelerini geçirebileceğini anlayınca günlerinin birkaç saatini ilhamlarını kaydetmeye, sabırsız ama sistemli bir profesörün yöneticiliği altında ve bin bir heyecan içinde inceleyemediği bestecileri daha büyük bir dikkatle incelemeye imkân buldu. Nota yazmada, önce iğne kullandı; bütün notaları çizgiler arasına delerek işleyordu. Sonra da oda eşyasından odun kıymıklarını kopararak sobanın kızgın zamanında kavurmayı denedi. Ama bu usuller vakit aldığı ve pek az yedek nota kâğıdı bulunduğu için gene, Tanrı vergisi olan sağlam hafızasını çalıştırmanın ve her akşam oraya, içine doğan birçok besteleri düzenle yerleştirmenin daha iyi olacağını anladı¹. Bu işde başarıya ulaştı, hatta çalışırken yazmadan ve birbirine karıştırmadan birinden ötekine dönebildi.

Bununla beraber M. Schwartz'ın hapishane tayınına cömertçe bir miktar yakıt eklemesi sayesinde odanın çok sıcak olması, öte yandan da gezindiği tab-

yaya buz gibi bir rüzgârın durmadan yalaması yüzünden, Berlin tiyatrosunda şarkı söylemek gibi bir eğlenceden onu alıkoyan birkaç günlük ses kısıklığına uğradı. Genç kızı haftada iki defa görmek ve M. de Poelnitz'e sağlık durumunu bildirmekle görevli bulunan hapishane doktoru, tam baronun kralın emriyle Consuelo'yu halk önüne çıkarmaya hazırlandığı gün, sanatçıda bir ses kısıklığı bulunduğunu yazdı. Dışarıya çıkması böylece geçiktiyse de genç kız bundan en küçük bir üzüntü duymadı. Tekrar dönmekten üzüntü duymayacak kadar hapishaneye alışmadan, hürriyet havasını teneffüs etmek istemiyordu.

Bu sebepten nezlesini, bir opera şarkıcısının gırtlığının o kıymetli organına karşı tabii olarak gösterdiği bütün sevgi ve ihtimamla, tedavi etmedi. Gezintilerine ara vermedi. Neticede birkaç gece ateşi yükseldi. Ateşin yükselmesi, her insanın dimağında az çok sıkıntılı bir malihülya uyandırır. Kimi insanlar duvarların onlara doğru yaklaştığını, onları sıkıştırıp kafalarını ezecek kadar aradaki mesafenin daraldığını sanırlar. Bu kışkacın yavaş yavaş açıldığını, genişlediğini, onları serbest bıraktığını, duvarların eski yerine döndüğünü, yeniden daraldığını, ardı ardına aynı sıkıntının ve ferahlamanın durmadan tekrarlandığını hissederler. Başkaları da altlarındaki döşeği bir dalga sanırlar, bu dalga onları yükseltir, yatağın tavanına kadar kaldırır, sonra gene aşağı bırakır, tekrar kaldırır ve onları sallar durur. Bu gerçek hikâyenin anlatıcısı ise, hastalandığı zaman, kendini parlak bir düzey üzerinde bulur; üstünde acayip şekilli kocaman bir kara bulut, yatay biçiminde dur-

maktadır. Bu hayal zemin üzerinde yüzen kara bulut parçası durmadan bir genişleme ve büzülme halindedir. Parlak zemini büsbütün kaplayacak kadar genişledikten sonra hemen yine küçülür, büzülür, incecik bir iplik halini alır. Ama sonra yeniden genişler, gelişir, tekrar ufalır, daralır, ve böyle durmadan devam eder. Bu görüntü, hayal eden için hiç de hatasız bir şey olmazdı, eğer anlatılması oldukça güç marazî bir duygu altında o görünmeyen alevleriyle tutuşmuş bir alan üzerinde durmadan yüzen, bilinmeyen siyah bir cismin gölgesi olan bu kara bulutun kendisi olduğunu vehemetmeseydi... Öyle olur ki, hayalî gölge genişleyince vücudu sanki ona bir saçın gölgesi haline gelinceye kadar inceliyor ve uzuyormuş gibi gelir. Buna karşılık gölge genişleyince, vücudunun bir vadiyi kaplayan dağın gölgesi kadar genişlediğini hisseder. Ama rüyada ne dağ vardır ne de vadi. Ortada sade donuk bir cisim vardır ki, bir güneş gölgesi üzerinde kendinin siyah gözbebeğinin, kendi saydam irisi içinde yaptığı hareketi yapmaktadır. Uyku dışında meydana gelen bu sanrı, görülmemiş bir korku halini alır¹.

Kiminin, humma içinde her an tavanın başına yıkıldığını, bir başkasının, kendini boşlukta dalgalanan bir küre sandığını, bir üçüncünün, yatağı ile duvar arasını bir uçurum sanarak durmadan sola doğru düşer sandığını, bir dördüncüsü ise kendinin her zaman sağa doğru sürükleniyormuş gibi hissettiğini örnek verebiliriz. Ama her okuyucu kendi gözlemlerini, kendi deneylerindeki olayları sayabilir. Meselenin hiç de ileri gitmeyen, bizim yaptığımızdan daha fazla açıklanmayan bir tarafı şudur: neden her insan kendi

hayatı boyunca, veya en azından uzun yıllar süresince geceleyin başkasının değil de yalnız kendisinin olan belli bir rüyaya dalar; ve neden her hastalık nöbetinde daima aynı özellikleri ve aynı korkuyu ortaya koyan belli bir sanrının etkisi altında kalmaktadır. Bu mesele fiziyojijiyi ilgilendirir. Belki de hekim, bu olaya dair açıklamalar bulabilir; umduğumuz açıklamalar daha başka belirtilerle kendini gösteren apaçık bir hastalığın kaynağı değil, hastanın organizmasının zayıf bir tarafından gelen ve birtakım uyarıcı ilaçlarla tenbihi tehlikeli bulunan gizli bir derdin kaynağı ile ilgili olmak gerekir².

Ama bu mesele benim saham dışındadır. Bu konuya değinme cesaretini gösterdiğim için okuyucumdan özür dilerim.

Kahramanımıza gelince hastalığın onda yarattığı sanrı, tabiatıyla bir müzik özelliği gösterecek ve işitme organlarıyla ilgili bulunacaktı. Genç kız, hapishanede geçirdiği ilk gece uyanık ya da yarı uyanık bir halde gördüğü, bir rüyaya daldı. Albert'in kemanını o acıklı sesiyle ve belagatli cümleleriyle kimi zaman odanın içinde tınlıyormuş gibi kuvvetli ve belirli, kimi zaman sanki ufuktan geliyormuş gibi hafif, duyuyorum sandı. Bu hayalî seslerin alçalıp yükselişinde anlaşılmaz ızdıraplı bir şey vardı. Ses titreşimleri kendisine doğru yaklaşır gibi olunca Consuelo dehşet duygusu içinde kalıyordu. Bu titreşim gürleşince, hastayı bir yıldırım şiddetiyle vuruyordu. Sonra hafifleyince ses onda hafif bir rahatlama yaratıyordu. Çünkü boşlukta kaybolup giden bu şarkıyı, zaten artan bir dikkatle dinlemeden gelen yorgunluk, çok geçme-

den üzerinde bir çeşit baygınlık meydana getiriyor ve bitkinliğin süresince, hiç bir gürültü hissetmiyormuş gibi geliyordu ona. Ama bu ezgi cümbüşünün hemen geri gelişi, sanki başka bir âlemden olan bir yayın güçlü etkisi havayı tutuşturuyormuş ve etrafında bir fırtına yaratıyormuş gibi onu titremeler, dehşetler içinde bırakıyor, dayanılmaz bir sıcaklığın üflediği soluklarla kavuruyordu.

XVI

Bununla beraber Consuelo, durumundan telâşlanmadığı ve yaşayış tarzında hemen hemen bir değişiklik yapmadığı için çabucak iyi oldu. Akşamları tekrar şarkı söylemeye başladı ve sakın gecelerinin o derin uykusuna tekrar kavuştu.

Hapsedildiğinin on ikinci günüydü, o sabah M. de Poelnitz'den, ertesi akşam dışarıya çıkacağını haber veren bir mektup aldı. Poelnitz: "Bir saray arabasıyla kendim gelerek sizi almak üzere kraldan izin aldım. Hatta, diyordu, penceresinden uçup gitmeyeceğinize dair söz verirsiniz muhafızlardan sizi kurtarabileceğimi, peşinizde iç karartıcı göstermelikler olmadan tiyatroya girmenizi sağlayabileceğimi umuyorum. Benden daha fedakâr bir dostunuz olmadığına, belki de haksız yere uğradığınız muamelenin sertliğine acındığıma inanınız."

Porporina baronun bu anı dostluğuna, nazik ilgisine hayret etti. O zamana kadar tiyatronun idarecisi olarak Primadonna ile yaptığı sıkı temaslarda, eski bir zampara olmak itibarıyla, iffetli kızları sev-

meyen M. de Poelnitz, ona karşı çok soğuk ve kuru davranmıştı. Hatta onu mesafeli davranışlarını, dü-rüst ahlâkını saygısız bir alaycılıkla yüzüne vurmuş-tu. İhtiyar mabeyincinin, sarayda kralın hafiyesi ol-duğu bilinirdi¹. Ama Consuelo daha sarayın içine gir-memişti. Hatta kibar insanlar arasında görünürde bir itibarın şerefini kaybetmeden bu iğrenç mesleğin yü-rütülebileceğini bile bilmiyordu. Bununla beraber içinden gelen belirsiz bir nefret duygusu, Consuelo'ya fe-lâketini, başkalarından çok, Poelnitz'in hazırlamış ol-duğunu söylüyordu. Bu sebepten genç kız ertesi gün güneş batarken, kendilerini hızla Berlin'e doğru götü-ren arabada baronla başbaşa kalınca ağzından bir şey kaçırmamaya dikkat etti.

Ona:

— Gel bakalım, mahpusum, dedi. Maşallah kuzu gibi olmuşsunuz. Sizi muhafaza eden kahraman bo-zuntuları amma da kaba heriflermiş. Elimde izin tez-keresi olmadığı bahanesiyle bir türlü kaleye girmeme izin vermediler. İşte, şikâyet olmasın ama, bir çeyrek saatten beri sizi beklerken buz kestim. Hadi, sesinizi korumak için getirdiğim şu kürke sarının. Sonra ba-na biraz başınızdan geçenleri anlatın. Karnavalın o son dansında ne oldu ki Allahı severseniz? Herkes bunu düşünüyor; kimse bir şey bilmiyor. Birtakım an-tikalar var ki, bence kimseye zararları dokunmaz, o gün sır olup gittiler. Dostlarınızdan olduğunu sandı-ğım Kont de Saint - Germain, M. Glowkin'in evinde saklandığı söylenen Trismégiste adında biri; belki de onu tanırırsınız, çünkü bu şeytan piçleriyle aranızın çok iyi olduğunu söylüyorlar.

— Bunlar tutuklandı mı, diye sordu Consuelo.

— Yahut da fertiği çektiler. Her iki türlü de söyleniyor.

— Eğer bu insanlar neden zulme uğradıklarını benden fazla bilmiyorlarsa kendilerini savunmak için cesaretle beklemeleri daha iyi olurdu.

— Ya da yeni ayın doğup, hükümdarın ruh halini değiştirmesini bekleselerdi. Bu daha emin bir yol. Ben de size bu akşam güzel şarkı söylemenizi tavsiye ederim. Güzelim, nasıl oldu da Spandaw'a gönderilecek kadar beceriksizlik ettiniz? Hiç bir zaman kral, sizi suçladıklarına benzer önemsiz şeyler için, bir kadına karşı bu kadar sert bir mahkûmiyet kararı vermiş değildir. Ona, şapkanız yana eğik, eliniz kılıcınızın kabzasında, her zamanki deli fişek halinizle yukarıdan aşağıya cevap vermiş olmalısınız. Nasıl bir suç işlediniz? Hadi bakalım anlatın bana. İşlerinizi yoluna koyacağıma bahse girerim. Eğer benim öğütlerime göre hareket ederseniz, Spandaw denilen o ıslak sıçan kapanına bir daha dönmez, bu akşam Berlin'deki güzel dairenize gidip yatarsınız. Hadi itiraf edin. Sarayda Prenses Amélie ile güzel bir akşam yemeği yediğinizi ve tam gece yarısı, kraliçenin nedimelerini korkutmak için dehlizlerde süpürge oynatarak hortlak taklidi yapıp eğlenmiş olduğunuzu söylüyorlar. Bu hanımlardan birçoğu korkudan çocuklarını düşürmüş, içlerinden çocuk düşürmeyen en cesurları ise, burunlarında bir süpürge damgası taşıyan çocuklar doğuracaklarmış. Sonra da diyorlar ki, madam de Kleist'in meşhur falcısına¹ fal baktırmışsınız, hatta M. de Saint-Germain size Güzel Philippe'in yürüttüğü politikanın

sırlarını açıklamış. Kralın, kız kardeşiyle bu çılgınlıklara gülmekten başka bir şey yapacağına inanacak kadar basit bir insan mısınız? Zaten kral, sayın rahibeye karşı, çocukluğa varacak kadar ileri giden bir zaaf duymaktadır. Kahinlere gelince, kral onların boş lâkırdılarla para sızdırıp sızdırmadıklarını öğrenmek istiyor. İş böyle ise memleketten çıkıp gitmelerini rica ediyor. Hepsi bu kadar. Görüyorsunuz ki, rolünüzü fazla önemsememişsiniz, eğer önemsiz birkaç soruya rahat rahat cevap vermiş olsaydınız, devlet hapishanesinde üzüntülü bir karnaval geçirmiş olmazdınız.

Consuelo, ihtiyar saray adamının sözünü kesmeden gevezeliğine devam etmesine müsaade etti. Ama cevap vermek için kendini sıkıştırınca, ona neden bahsettiğini anlamadığını söylemekte direndi. Bu iyilik dolu boş sözler altında bir tuzağın bulunduğunu hissediyordu. Ve bu tuzağa düşmedi.

O zaman Poelnitz tabiyasını değiştirdi ve ciddi bir eda ile:

— Pek güzel, dedi, bana güveniniz yok. Size bu yüzden kızmıyorum. Hatta tersine, büyük bir temkinle çok önem veririm. Mademki siz böyle temkinlisiniz, matmazel, ben sizinle apaçık konuşayım. Görüyorum ki, iyice güvenilir bir kişisiniz ve sırrımız iyi ellerdedir. Şunu öğreniniz ki, signora Porporina, ben, tahmin ettiğinizden daha çok sizin dostunuzum. Çünkü adamlarınızdan biriyim. Prens Henry'nin partisindedim.

Porporina ne denli dolapların döndüğünü öğrenmeyi merak ederek:

— Prens Henry'nin bir partisi var öyle mi? dedi.

Baron cevap verdi:

— Canım, bilmezlikten gelmeyiniz. Şu anda en çok zulüm gören bir partidir bu, ama hiç de ümitsiz bir durumda değildir. *Büyük Lama*, yahut daha uygun bulursanız, *Marquis* hazretleri tahtında devrilmeyecek kadar sağlam oturmuyor. Prusya iyi bir savaş atıdır. Ama onu çileden çıkarmamak gerek.

— Sayın baronum, böylece hükümet aleyhinde çalışıyorsunuz, bunu hiç bir zaman ummazdım.

— Şu sırada kim hükümet aleyhinde çalışmıyor ki? Zorba hükümdarın etrafı görünürde sadık ama aslında onu mahvetmeye and içmiş hizmetkârlarla çevrili.

— Sayın baronum, bana böyle bir sırrı açmış olduğunuz için sizi pek düşüncesiz buluyorum.

— Bu sırrı size açışım, ancak prens ve prensesden aldığım izindir.

— Hangi prensesden bahsediyorsunuz?

— Bildiğiniz prensesden. Başkalarının hükümet aleyhinde çalıştıklarını tahmin etmem. Bu çalışmalara katılan, olsa olsa zayıf durumundan memnun olmayan Bereith margravı¹ olabilir, hatta kardinal Fleury² ile gizli haberleşmeler konusunda margrava sert davrandığından beri krala karşı öfke duymaktadır. Zaten bu eski bir hikâye. Ama kadın kini sürüp gitti. Üstelik margravın karısı Guillaumette³ yabana atılır bir zekâ değildir. Size de öyle gelmiyor mu?

— Kendilerinden tek bir kelime duymak şerefine nail olmadım.

— Ama onu Quedlinburg rahibesinin yanında gör-
dünüz.

— Prensess Amélie'nin yanında ancak tek bir defa bulundum ve orada kral ailesinden karşılaştığım tek insan da kraldır.

— Neyse! Prens Henry, size şunları söylemekle görevlendirdi beni...

Consuelo horgören bir eda ile:

— Demek gerçekten, dedi, prens Henry bana bir şey söylemek görevini size verdi öyle mi?

— Şaka etmediğimi göreceksiniz. Prens, sizi inandırmak istedikleri gibi işlerinin bozulmadığını, hiç bir sırdaşın kendisine ihanet etmediğini, Saint-Germain'in artık Fransa'da olduğunu, İngiltere tahtına Charles-Edward'ı durmadan geçirmeye çalışan gizli topluluğun¹ bizim gizli toplulukla bağdaştırmaya uğraştığını, yalnız Trismégiste'in tutuklu olduğunu, ama onu kaçıracağını, bu adamın ağız pekliğinden emin bulunduğunu bildirmektedir. Size gelince, markinin göz dağlarıyla yanılmamanızı, hele söyletmek için sizdenmiş gibi görünen kimselere aldanmamanızı rica ediyor. İşte bunun içindir ki az önce sizi ufak bir sınava çektim, bu sınavdan barışıyla çıktınız. Kahramanımıza, bizim yiğit prensimize, gelecekteki kralımıza, davasının en sağlam şampiyonlarından biri olduğunuzu söyleyeceğim.

Poelnitz'in yalan söylemekte gösterdiği rahatlığa hayran olan Consuelo, bir kahkaha atmaktan kendini alamadı. Genç kızın horgörüşüne öfkelenen baron, ona bu yersiz neşesinin sebebini sorduğu zaman ancak şu sözlerle cevap verdi:

— Baronum, doğrusu siz yaman adamsınız.

Consuelo elinde olmadan tekrar gülmeye başladı. M. Jourdain'in sopası altında Nicole böyle gülebilirdi.

Poelnitz hiç istifini bozmadan dedi ki:

— Şu sinir buhranı geçtikten sonra niyetinizi belki de açıklamaya tenezzül edersiniz. Prense ihanet etmek mi istiyorsunuz? Prensesin sizi gerçekten kralın gazabına terk ettiğine mi inanıyorsunuz? Kendinizi yeminlerinizden sıyrılmış mı sanıyorsunuz? Dikkat ediniz matmazel, az sonra belki de pişman olursunuz. Çok geçmeden Silezya'yı Marie Thérèse'e vereceğiz; o planlardan vazgeçmiş değildir ve o zaman bizim kudretli müttefikimiz olacaktır. Fransa ve İngiltere elbette Prens Henry'e yardım elini uzatacaktır. Madam de Pompadour, Frédéric'in kendisini küçümsediğini hiç de unutmamıştır. Kuvvetli bir ittifak ve birkaç yıllık mücadele, ancak pamuk ipliğiyle duran bu azametli hükümdarı kolayca tahtından indirebilecektir. Bu yeni hükümdarın sevgisiyle yüksek bir mevkie erişebilirsiniz. Bütün bunlardan az bir ihtimalle olabilecek şey şudur: Saksonya seçmen prensinin, Polonya krallığı elinden alınır, Prens Henry Varşova'ya gidip krallık tahtına oturur... Böylece...

— Böylece, sayın baronum, size göre Prens Henry'yi memnun etmek için Avrupa'yı bir defa daha kana ve ateşe bulamak isteyen devlet aleyhinde bir ayaklanma hareketi bulunmaktadır. Bu prens de, kendi hırsını söndürmek için, ülkesini yabancılara bırakmak utancı önünde irkilmeyecek öyle mi? Mümkün görünen bu türlü alçaklıkların olabileceğine inanmak istemem. Ve eğer kazara, bu dedikleriniz doğru çıkarsa sizinle suç ortağı sayılmam beni utandırır. Allaha-

aşkıınıza bu komediye bir son verelim. Bakınız, bir çeyrek saatten beri hayali suçları bana söyletmek için büyük bir kurnazlıkla çabalayıp duruyorsunuz. Beni hapiste tutmak için ne türlü bahaneler uydurulduğunu öğrenmek için sizi dinlemiştim. Üzerime bu kadar alçakça saldıran kini neden hak ettiğimi öğrenmek kalıyor geriye. Bunu söyletinceye kadar da sizden duyduğum bütün bu güzel şeylere hiç cevap verecek değilim, olsa olsa son derece hayrete düştüğümü ve bu türlü planlardan hoşlanmadığımı söyleyebilirim.

İyice onuru kırılan Poelnitz cevap verdi:

— Şu halde, matmazel, bu hususta fazla bilginiz olmadığına göre bütün planlarına katılmanızdan emin olmadan önce bana doğrudan doğruya sizinle konuşmak görevini vermiş olan prensin bu düşüncesizliğine hayret ederim.

— Sayın baronum, prensin planlarından kesin olarak haberim olmadığını bir daha tekrarlarım. Ancak çok iyi bildiğim bir şey varsa o da prensin sizi, bana bir tek kelime söylemek üzere dahi görevlendirmemiş olduğudur. Size karşı bu yalanlamamdan ötürü beni affediniz. Yaşınıza saygım var. Ama bana karşı oynadığınız şu çirkin rolü ayıplamaktan kendimi alamıyorum.

Artık yalanlarından dönemeyen Poelnitz cevap verdi:

— Bir kadın kafasının saçma şüpheleri, üzerinde bir etki uyandırmaz. Uğradığınız zulmün şaşkınlığı içinde ve hapislilik hayatının kafanızda uyandırdığı kötümser fikirler yüzünden doğru düşünüşü ve kesin görüşünüzü ansızın kaybetmiş olmanız şaşılacak bir

şey değildir. Devlet aleyhinde yapılan ayaklanmalar-
da, hele kadınlardan bu türlü çılgınlıklar beklenir. Si-
ze acıyorum ve sizi hoş görüyorum. Öte yandan bü-
tün bu işlerde, sizin sadece Trenck'in sadık dostu ve
bir yüce prensesin sırdaşı olmanız mümkündür. Bu
sırlar, size söyleyemeyeceğim kadar, nazik bir nitelik
taşımaktadır. Bizzat prens Henry, kız kardeşinin, an-
cak Trenck'in itibarını tekrar kazanmasını görmek ve
belki de onunla evlenmek ümidiyle bu gizli harekete
katıldığını bildiği halde, bu işe göz yumuyor.

— Sayın baronum ondan da hiç haberim yok. Eğer
siz, bir yüce prensese samimî olarak bağlı olsaydınız,
bana onun hakkında böyle garip şeyler söylemezsiniz,
kanaatindeyim.

Tekerleklerin kaldırım taşları üstündeki gürül-
tüsü, işin içinden sıyrılmak için ne bahane bulacağı-
nı bilemeyen barona rahat bir nefes aldırды ve bu ko-
nuşmaya son verdi. Şehre giriyorlardı. Giyinme oda-
sına, dar kulisler arasından hemen hemen kendini göz-
den kaybetmeyen iki memur tarafından götürülmüş
olan baş şarkıcı, arkadaşlarının oldukça soğuk tavır-
larıyla karşılandı. Onlar tarafından seviliyordu ama
hiç biri, kralın gözünden düşmesi karşısında açık gös-
terilerle hoşnutsuzluklarını belli etmek cesaretini bu-
lamıyordu. Sanki bulaşıcı bir hastalık korkusuyla şa-
şırmış gibi hepsi de kederli ve üzgündü. Bu davranışı
alçaklıktan daha çok bir acımaya mal etmek isteyen
Consuelo, onların ümitsiz davranışları içinde uzun bir
köleliğin hükmünü okur gibi oldu. Onlara bu hapisli-
lik hayatından korkmadığını göstermeye çabaladı ve
sahneде cesur bir güvenle göründü.

O sırada salonda oldukça garip bir şey oldu. Porporina'nın tutuklanmış olduğu herkesce duyulduğu ve seyirciler arasında inanç veya mevki itibariyle kralın iradesine bağlı kişilerden başka kimse bulunmadığı için, gözden düşen baş şarkıcıyı alkışlamak isteğine ve alışkanlığına karşı koymak amacıyla herkes ellerini ceplerine sokmuştu. Bütün gözler, kalabalığın üstünde araştırmacı bakışlarını dolaştıran ve sanki onlardan derin bir sessizlik isteyen krala dikilmişti. Birdenbire nereden geldiği anlaşılmayan çiçeklerle süslü bir taç, opera şarkıcısının ayakları dibine düştü. Bunun üzerine birçok ağızdan, içine dağıldıkları salonun çeşitli yerlerinden iletilecek kadar yüksek sesle birdenbire şu sözler döküldü: *Kraldır bunu yapan, kralın affıdır bu!* Bu garip iddia bir şimşek hızıyla ağızdan ağıza dolaştı. Hatta herkes görevini yaptığını ve Frédéric'i memnun ettiğini sanarak, hiç bir insan hafızasının Berlin'de işittiğini hatırlamadığı bir alkış tufanı tavan-
dan ta yerdeki koltuklara kadar, boşandı. Bu kadar atakça itirazdan şaşırان ve alt üst olan Porporina, birkaç dakika kadar rolüne başlayamadı, hayretten dona kalan kral, korkunç bir yüz ifadesiyle seyircilere doğru döndü; bu bakışı onlar, bir cesaretlendirme ve onaylama şeklinde aldılar. Kraldan biraz ötede duran Budenbrock bile, genç Benda'ya ne olup bittiğini sorup ondan bu tacın kralın oturduğu yerden atıldığı cevabını alınca, gerçekten gülünç bir keyifsizlik içinde ellerini çırpmaya başladı. Porporina bir rüya gördüğünü sanıyordu. Kral acaba uyuyor muyum yoksa uyanık mıyım diye kendini yokluyordu.

Bu başarının sebebi ve amacı ne olursa olsun Consuelo, kendine esenlik veren yetkiyi yeniden hissetti. Sanatta kendi üstüne çıktı ve bütün birinci perde süresince aynı coşku ile alkışlandı. Ama perde arasında yanılma yavaş yavaş anlaşılınca, en bilgisiz ve saray adamlarının uyarılabilmeleri için en elverişsiz olan bir kısım seyirci dışında hiç kimse Porporina'yı beğenmiş görünmedi. Nihayet ikinci perdede koridor ve dinleme salonu hatipleri, halkın bu akılsızca davranışından kralın pek üzüldüğünü, Porporina tarafından, işitilmemiş bir cüretle, bir dalavere çevrildiğini, her kim bu akılsızca harekete cüret eder görürse pişman edileceğini herkese duyurdular. Üçüncü perdeye gelince, bu perdede, baş şarkıcının yarattığı harikalara rağmen salonda öyle derin bir sessizlik oldu ki, genç kızın söylediği her şarkının sonunda bir sinek uçuşu bile duyulabilirdi. Buna karşılık öteki şarkıcılar tepkinin bütün meyvalarını topladılar.

Porporina'ya gelince, o, zaferi hakkında çok geçmeden hayal kırıklığına uğradı.

Birinci sahneden sonra kulisin içinde kendisine tacı veren Conciolini:

— Böyle tehlikeli dostların olduğu için sana acıyorum. Seni mahvedecekler.

Perde arasında, Porporino, genç kızın giyinme odasına geldi ve onunla yavaş sesle konuşarak:

— M. Saint-Germain'den çekinmeni sana söylemiştim, dedi. Ama çok geç kaldık. Her partide hainler vardır. Bu yüzden dostluğa olan vefanı ve vicdanının sesine karşı sadakatini sakın kaybetme. Sana

baskı yapan elden daha güçlü bir kol tarafından korunmaktasın.

Porporina haykırdı:

— Ne demek istiyordun? Yoksa sende onlardan...

Porporino, sanki işitilmekten korkuyormuş gibi görünerek:

— Tanrının seni koruduğunu söylüyorum.

Sonra tiyatro oyuncularının giyinme odalarını birbirinden ayıran bölmeyi genç kıza gösterdi. Bu bölmeler, on ayak yükseklikte olmakla beraber her soyunma odasında söylenenleri öteki odadan kolayca duyulabilecek tarzda tepeden oldukça yüksek ortak bir tavanla birleştirilmişti.

Erkek şarkıcı sesini daha fazla alçaltarak ve ona bir kese uzatarak:

— Paraya ihtiyacın olduğunu düşündüm ve sana bu keseyi getirdim.

Consuelo:

— Teşekkür ederim, dedi, bana yiyecekleri pek pahalıya satan gardiyan, eğer kendine uzun zaman kâr sağlamak için borç senedi getirirse faturaları ödemeyi kabul etme. Tefecinin biri bu adam.

İyi kalpli ve dürüst olan Porporino:

— Yeter, dedi, senden ayrılıyoruz. Seninle gizli gizli konuştuğumu görürlerse durumunu güçleştireyim.

Baş şarkıcı gözden kayboldu. Sonra Consuelo, kendisine büyük bir cesaretle sevgi ve ilgi gösteren madam Coccei (Barberini) yi kabul etti. Markiz d'Argens (la Cochois) daha üstün bakan ve felâkete uğrayan bir kimseyi himaye eden o kraliçelere özel sözleriyle

ve tavırlarıyla genç kızın yanına geldi. Consuelo bu teşebbüsten dolayı ona da çok müteşelkir kaldı; ve markize ziyaretini uzatarak kocasının gördüğü teveccühü tehlikeye sokmaması için yalvardı.

Kral Poelnitz'e:

— Söyle bakalım, onu sorguya çektin mi, bir yolunu bulup söyletebildin mi?

— Bir sınır taşı kadar ileri gidemedim.

— Süpürgeci kadın hakkında bildiklerini, kendisine de Saint - Germain'in neler söylediğini bana anlatırsa her şeyi affedeceğimi ona söylemedin mi?

— Umurunda bile değil.

— Hapislilik müddetinin uzatılacağı üzerinde korkutmadın mı onu?

— Henüz yapmadım. Efendimiz, bana bu işi tatlılıkla halletmemi söylemişlerdi.

— Onu hapishaneye götürürken korkutacaksın.

— Deneyeceğim ama başaramayacağım.

— Peki ama bu, ermiş mi veya din fedaisi mi?

— Bir mutaassıp kaçık. Belki de kadın kılığına girmiş bir şeytan.

— O halde ne hali varsa görsün. Ondan elimi çekiyorum. İtalyan opera mevsimi birkaç gün sonra sona eriyor. O zamana kadar bu kıza ihtiyaç duyulmayacak şekilde işleri ayarla ve gelecek yıla kadar ondan söz edilmesini duymak istemem.

— Bir yıl! Bu kadar zaman onsuz duramazsınız.

— Dururum Poelnitz, kellenin boynunun üstünde durduğundan daha iyi dururum.

XVII

Poelnitz'in Porporina'ya karşı o kadar hıncı vardı ki, bu öç alma fırsatını kaçırmadı. Bununla beraber hiç bir şey yapamadı. Son derece adi bir karakteri olduğu için, ancak kendisine sığınanlara karşı kötü yüz gösterebilirdi. Azıcık haddini bildirdiler mi, hemen sinerdi; aldatamadığı insanlara karşı, iradesi dışında bir saygı duyduğu söylenebilirdi. Hatta ah-lâksızlıklarını okşayan kimselere yüz vermediği halde, kendisini yerden yere vuranların peşinden kulakları düşük bir köpek gibi gittiği görülmüştü. Acaba bu zaafı hissettiği için miydi, yoksa daha şerefli bir gençliğin hatırası mıydı? En bozuk ruhlarda bile, bir şeyin, boğulmuş, ıztırap ve vicdan azabı halinde kalmış daha iyi içgüdülerin varlığını belli ettiğine insanın inanacağı geliyor. Gerçek olan bir taraf varsa o da Poelnitz, uzun zaman Prens Henry'nin peşinden ayrılmadığı ve kendini onun üzüntülerine ortakmış gibi gösterdiğidir. Çoğu zaman kralın kötü davranışlarından şikâyet etmeye prensi kışkırtır, kendisi de bu şikâyetlerde örnek olur, sonra da konuşulanları krala yetiştirir; hatta öfkesini körüklemek için bu sözleri daha da şişirirdi. Poelnitz bu alçakça mesleği zevk duymak için yapardı. Çünkü aslında prene karşı bir kini yoktu Onu zengin etmek istemeyen ve git-tikçe şerefsiz bir hale düşüren kraldan başkasına kin duymuyordu. Şu halde Poelnitz hileyi, hile olduğu için seviyordu. Aldatmak onun gözünde koltukları kabartan bir zaferdi. Zaten kralın hakkında kötü şey söylemekten ve başkalarına kötü şey söyletmekten ger-

çek bir zevk duyardı. Bu lânetlemeleri, gelip Frédéric'e anlatırken bir yandan onların söylenmesindeki kıskırtıcılığı ile övünür, bir yandan da kendisini alaya almakla ve ona ihanet etmekle kusurlarını, gülünç taraflarını, ahlâksızlıklarını düşmanlarına açıklamakla duyduğu zevki kraldan gizleyerek krala da aynı oyunu oynayabilmesine içden içe sevinirdi. Böylece taraflardan her biri onun hilekârlığına kurban oluyor ve hiç kimsenin kinine hizmet etmeden, kinler uyandırmakla sürdüğü bu dalavereli hayat onun içinde gizli hazlar yaratıyordu.

Bu arada Prens Henry, dalkavuk Poelnitz önünde ne zaman hoşnutsuzluğunu gösterirse, birkaç saat sonra kralı kendisine karşı her zamandan daha kızgın, daha saygısız davrandığına nihayet dikkat etmişti.

Prens, Poelnitz'in önünde kendisine yirmi dört saatlik hapis cezası verildiğinden şikâyet etti mi, ertesi gün cezasının iki kata çıkarıldığını görüyordu. Yiğit olduğu kadar açık yürekli ve Frédéric ne kadar kuşkulu ise o nisbette güvenli bir insan olan bu prens, baronun o sefil karakterini fark etti. Onu ihtiyatlı bir yoldan idare edecek yerde hareketleriyle ezmişti. Ondan sonra da Poelnitz prensin önünde yerlere kadar eğilmiş ve ona ihanet etmez olmuştu¹. Hatta gönlünün gücü yettiği kadar prensi seviyormuş gibi görünüyordu. Ondan övgü ile söz ederken içi sızlıyordu. Bu saygı belirtileri öylesine içten görünüyordu ki, böyle bir adam tarafından gösterilen bu anlaşılmasız gariplik, insanda şaşkınlık yaratıyordu.

Gerçek şu ki, Poelnitz prensi, Frédéric'den bin defa daha yüce gönüllü ve hoşgörür bulduğu için,

onun, efendisi olmasını tercih edrdi. Kral gibi o da, prensin bir çeşit gizli fesat hareketinin merkezi olduğunu sezerek veya uzaktan uzağa keşfederek, ipleri elinde tutmaya çok önem vermiş ve bu işe katıldığı takdirde başarıya bel bağlayıp bağlayamayacağını öğrenmek istemişti. Şu halde Consuelo'nun inancını sezinlemeye çalışması kendi hesabına aydınlanmak niyetinden geliyordu. Eğer genç kız ona bildiklerinin az bir kısmını açsaydı, krala bunları anlatmayacaktı, yeter ki kral ona bu iş için çok para versin. Ama Frédéric, emrinde büyük çapta casuslar kullanmayacak kadar eli sıkıydı.

Poelnitz bu esrardan birtakım şeyleri Kont de Saint - Germain'den koparmıştı. Kralın kötülüğünü ona öyle bir inançla anlatmıştı ki, bu usta macerası, Poelnitz'den pek kuşgulanmamıştı. Şunu da söylemeden geçmeyelim, maceracıda az çok heyecan ve çılgınlık vardı. Şarlatan ve hatta birçok bakımdan cizvit mizaçlı olmasına rağmen, hepsinin temelinde garip çelişmeler gösteren ve ona birçok münasebetsizlikler yaptıran mutaassıp bir inancı vardı.

Hakaret görmeye kanıksamış ve Consuelo'dan gördüğü hakareti de unutmuş olan Poelnitz, genç kızı kaleye götürürken ona karşı pek safça davrandı. Hiç ısrar beklemeden genç kıza, hiç bir şey bilmediğini, prensin yabancı devletler hakkındaki niyetlerine dair bütün söylediklerinin şüpheli insanlarla kurduğu ilişkilerden, garip davranışlarından çıkardığı temelsiz bir yorumdan başka bir şey olmadığını itiraf etti.

— Bu yorum efendimizin dürüstlüğü bakımından pek şerefli olmasa gerek, diye cevap verdi Consuelo.

Şu halde acaba bununla övünmemeleri gerekmez mi?

Polnitz sükûnetle:

— Yorum benim değildir, dedi. O, efendimiz kralın dimağında yeşermiştir, bir kere kuşku düşmeye görsün, bu dimağ üzgün ve marazi bir hal alır. Tahminlerin gerçek gibi gösterilmesine gelince, bu, saray âdetlerine ve siyaset adamlarının bilgisine özel öyle bir metottur ki, bundan incinmekle fazla taassup gösteriyorsunuz. Zaten bu yolu kral öğretti. Beni yetiştiren onlardır. Hatta bütün kötülüklerim kendilerine hizmet etmek şerefini kazandığım iki Prusya kralından, yani babadan oğula gelmektedir. Gerçeği öğrenmek için yalanı savunmak! Frédéric'in yaptığı hep budur. Sonra da onu büyük adam sayarlar. Görün şöhret nelere kaadır. Onun hatalarını temsil ettiğim için bana alçak gözüyle bakıyorlar. Ne safsata!

Poelnitz, genç kızla prens, Trenck, Saint-Germain ve Trismégiste gibi maceracılar ve önce anlaşılmaz birtakım entrikalara karışmış olan bir sürü pek önemli kişiler arasında geçen olayları öğrenmek için elinden geldiği kadar Consuelo'nun kafasını şişirdi. Eğer bu işde biraz sağlam taraf varsa, kendisinin de atılmakta tereddüt etmeyeceğini saf saf itiraf etti. Consuelo baronun, nihayet açık kalplilikle konutuğunu anladı. Ama gerçekten hiç bir şey bilmediği için inkârlarında direnmesi bir erdem sayılmazdı.

Poelnitz, kale kapılarının Consuelo'nun ve sözde sırlarının üstüne kapandığını gördüğü zaman onun hakkında nasıl bir yol tutacağını düşündü. Neticede sayet genç kız, onun sayesinde, Berlin'e dönerse içini

dökeceğini ümit ederek krala karşı onu temize çıkarmaya karar verdi. Ama ertesi gün daha ağzını açarken, kral sözünü kesti:

— Neler söyledi?

— Hiç bir şey, hükümdarım.

— O halde beni rahat bırak. Bana ondan söz etmeni yasak ediyorum.

— Hükümdarım, hiç bir şey bilmiyor.

— Bahtına küssün! Bir daha huzurumda onun adını ağzına aldığı duymayayım.

Bu emir, karşılık vermeye imkân bırakmayan bir sesle söylenmişti, Frédéric, Porporina'yı düşünürken elbette ıztırap duyuyordu. Etimize batmış bir dikenin ucunda parmağımızı gezdirdiğimiz zaman nasıl bir sızı duyarsak kralın yüreği ve vicdanı o sırada öyle sızlıyor ve titriyordu. Bu azaplı duygudan kurtulmak için meseleyi kökünden unutmaya karar verdi. Bunu başarmakta zorluk çekmedi. İşin üstünden daha sekiz gün geçmemişti ki o kuvvetli krallık mizacı ve kendisine yaklaşan insanların o bayağıca boyun eğmeleri sayesinde bundan böyle Consuelo var mı yok mu hatırlamaz olmuştu. O sırada talihsiz kız Spandaw'da idi. Tiyatro mevsimi sona ermişti. Klavsenini de elinden almışlardı. Kral, kendisine yaranacağını sanarak halkın genç kızı alkışlama cüretini gösterdiği akşam Consuelo'ya karşı bu nezaketi göstermişti. Prens Henry süresiz olarak hapsedilmişti. Quedlinburg prensesi ağır hastaydı. Kral, Trenck'in yakalandığına ve yeniden zindana atıldığına onu inandırmak gibi bir gaddarlık göstermişti. Trismégiste ile Saint - Germain ortadan kaybolmuş, *süpürgeci kadın* artık saraydan

ayağını kesmişti. Onun görünmesine verilen mana böylece gerçekleşmiş oluyordu. Kralın en küçük kardeşi, mevsimsiz sakatlığı yüzünden dermansız düşerek ölmüştü¹.

Bu ev içi üzüntülerine kralla Voltaire arasında kesinleşen dargınlık da gelip katıldı. Aşağı yukarı bütün biyografi yazarları, bu pek bayağı çatışmada şeref payının Voltaire'de kaldığını bildirmişlerdi. Davanın belgeleri daha iyi incelenince görülür ki, bu iş taraflardan hiç birinin karakterine bir şeref katmamıştır. Hatta en az bayağı rol, belki de Frédéric'in rolüdür. Voltaire'den daha soğuk, daha amansız, daha bencil olan Frédéric ne haset bilirdi ne de kin. Hatta bu değersiz küçük tutkular Frédéric'in hiç değilse gösteriş olarak takındığı asalet ve kibarlığı, Voltaire'de yok ediyordu². Damla damla birikerek dargınlığın patlak vermesini hazırlayan o acı dırıltılardan birinde de Consuelo'nun adı anılmadı ama, bu yüzden onun hakkında verilmiş olan isteyerek unutmaya hükmü şiddetlen-dirildi. Bir akşam d'Argens, Voltaire'in bulunduğu bir mecliste krala Paris gazetelerini okuyordu. Gazetelerde matmazel Clairon'un başından geçenler anlatılıyordu: kötü bir yere oturmuş olan bir seyirci, tam rolünün ortasında, sanatçıyı susturarak "*daha yüksek!*" diye bağırarak, oyuncunun "*siz de daha aşağı!*" diye verdiği şahane cevap üzerine halktan özür dilemesi istenmiş³. O ise rolüne büyük bir gurur ve metanetle devam ettiği için Bastille hapisanesine gönderilmiş. Gazeteler, bu maceranın, tiyatroyu matmazel Clairon'dan yoksun bırakmayacağını, çünkü tutukluluğu süresince Phèdre veya Chimène rollerini oynamak üze-

re muhafaza altında Bastille'den getirileceğini, sonra yine hapishaneye götürüleceğini, kısa olacağı umulan cezasını çekinceye kadar hapishanede kalacağını belirtiyorlardı.

Voltaire, kendi tiyatro eserlerinin başarısına kuvvetle yardım etmiş bulunan Hippolyte Clairon'a çok bağlıydı. Bu olaya içerledi, gözlerinin altında bir benzerinin, hatta çok daha ağrının geçtiğini unutarak ve her kelimedede d'Argens'ın sözünü keserek:

— İşte Fransa'ya hiç de şeref kazandırmayacak bir olay. Terbiyesiz herif, matmazel Clairon gibi bir tiyatro sanatçısına böyle hayvanca, böyle kabaca hitap etmek? Odun gibi halk! Ona özür diletmeye kalkışmak? Bir kadına, öyle sevimli bir kadına. Sonradan görmeler! Hay ahmak herifler... Bastille mi? Şuna bak hele aklınızı oynatmaz mısınız marki? Espirili, zeki, çok hoş bir kadını şu devirde Bastille'e göndermek? Nefis bir çıkışı yüzünden, hem de bu iş Fransa'da olsun¹?

Kral:

— Elbette, dedi, matmazel Clairon, Elëtre veya Semiramis'i oynuyordu². Tek bir kelimeyi bile kaçırmak istemeyen halkı sayın Voltaire'in hoş görmesi gerekir.

Başka durumda kralın bu görüşü, gönül okşayan bir söz olabilirdi. Ama bu sözler filozofu uyaran ve ona kırdığı potu hatırlatan alaylı bir eda ile söylenmişti. Bu potu düzeltmek için gerek nüktecilikten yoksun değildi. Ama düzeltmek istemedi. Kralın öfkesi onun öfkesini alevlendirdi ve şöyle cevap verdi:

— Hayır hükümdarım, matmazel Clairon benim yazdığım bir rolü de berbat etmiş olsaydı bile, güzelliği, dahayı ve zaafı devlet hapishanelerine sürükleyecek kabalıkta bir polis kuvvetinin yeryüzünde bulunabileceğini asla aklım almaz.

Bu cevaba başka yüzlercesi, özellikle Poelnitz gibileri tarafından krala götürülen kırıcı sözler, cüretli alaylar eklenince herkesin bildiği üzere dargınlığa sebep oldu. Ve Voltaire'in en acı şikâyetlerine, en gülünç lânetlerine, en sert yermelerine yol açtı¹. Matmazel Clairon üç gün sonra Bastille'den şan ve şerefle, baş tacı edilerek çıkarken, Consuelo Spandaw'da daha da unutuldu. Klavseninden yoksun kalan zavallı çocuk geceleri şarkı söylemeye, beste yapmaya devam etmek için bütün cesaretini topladı. Bunu başardı, hatta sesindeki ve kulağındaki hassasiyetin bu güç ve kuru çalışma ile bir şeyler kazandığını fark etmede gecikmedi. Şaşıрма korkusu ona daha çok bir ölçülülük kazandırmıştı. Bir dikkat ve hafıza çalıştırmasını gerektiren bu iş yüzünden kendini daha fazla dinliyordu. Söyleyiş tarzı gittikçe daha geniş, daha ciddi, daha yetkin bir hal alıyordu. Bestelerine gelince, onlar daha sade bir özellik kazandılar. Hatta hapishanede dikkate değer bir güzelliği olan ve yüce bir hüznün taşıyan aryalar besteledi. Bununla beraber klavsenin elinden alınmasının sağlığına ve ruhunun sükûnuna getirdiği çöküntüyü yeniden duymakta gecikmedi. Durup dinlenmeden uğraşmak ihtiyacını duyarak eser yazmanın o fırtınalı ve heyecanlı çabasını, okuma ve araştırmalarını daha sakin çalışmasıyla dindiremediği için, yavaş yavaş damarlarının tutuş-

duğunu, bütün düşüncelerini bir ızdırabın kapladığını hissetti. Hareketli, mutlu, muhabbetli iç dökmelere eğilimli bu mizaç, bir yalnızlık köşesinde sevgilerden yoksun yaşamak için yaratılmamıştı. Eğer Tanrı, böyle bir yerde bulabileceğini hiç ummadığı bir arkadaşı göndermemiş olsaydı, belki de bu zalim rejim altında birkaç haftaya kalmaz göçüp giderdi.

XVIII

Malpusumuzun oturduğu hücrenin altında, kalın ve iç karartıcı kubbesi, fokur fokur kaynayan, türlü seslerle guruldayan demir tencerelerle her zaman dolu ve geniş ocaktaki ateşin aydınlığından başka hiç bir aydınlık almayan, duman içinde kalmış büyük bir oda, bütün gün boyunca Schwartz ailesini ve bu ailenin aşçı başılık faaliyetlerini barındırıyordu. Kadın, mümkün olduğu kadar az malzeme ve tasavvur edilebilecek en az harçla en fazla sayıda akşam yemeği tertiplemek için matematik hesaplar yaparken, mürekkep ve yağla kararmış bir masanın önünde oturan koca, bu kasvetli hücrede her zaman yanık duran lâmbanın ışığı altında akla hayale gelmeyen ayrıntılarla dolu en korkunç borç pusulalarını ustalıkla hazırlıyordu. Yavan akşam yemekleri, yarı resmi gardiyanın kendi müşterilerine ait listesine almayı becerdiği sayısı bir hayli kabarık mahpuslar içindi. Borç pusulaları onlar için para ödeyecek olanlara veya ailelerine sunulacaktı, ama bu ziyafet yemeklerini tadanların kontrolünden geçmeyecekti. Bu sömürücü çift, kendilerini harıl harıl çalışmalarına verdikleri sırada ocağın te-

peşi altına sokulmuş pek sakın iki canlı, yapıları işin yararlarına ve tatlı taraflarına büsbütün yabancı, orada sessiz yaşıyorlardı: Birincisi, hayatını ayaklarını yalamakla, küller içinde yuvarlanmakla geçiren sıska, kızıl renkli, tüyleri dökülmüş büyük bir kedi, ikincisi, hareketsiz ve derin düşüncelere gömülmüş, hayatını bir düşünür olmaktan daha çok budalalığın yüce mutluluğuna benzeyen hülyalarla annesinin tencerelerinden daha yağlı bir kitabı okumak arasında geçiren çirkin yüzlü bir delikanlı, daha doğrusu bir çocuktur. Çocuğa madam ve mösyö Schwartz tarafından verilen Gottlieb gibi kutsal ve sofuca ada karşılık, çocuk da kediye kendi isminin zıddı olarak Bêzebuth adını takmıştı.

Papazlık mesleğine hazırlanan Gottlieb on beş yaşına kadar protestan mezhebine ait bilgileri kazanmak için çalışmış, çabuk ilerlemeler göstermişti. Ama dört yıldan beri ateşin yanında, dolaşmak istediğini göstermeden, güneşi görmeyi arzulamadan, öğretimine devam etmek için bir kuvvet bulamadan, hasta ve hareketsiz, yaşıyordu. Çabuk ve düzensiz bir büyüme, onu bu halsizlik ve dermansızlık durumuna düşürmüştü. Sıska ve uzun bacaklar, şu ölçüsüz ve âdeta dağınık gövdeyi ancak çekebiliyordu. Kolları o kadar zayıf, elleri o kadar beceriksizdi ki herhangi bir eşyaya dokununca hemen kırılıveriyordu. Bu yüzden cimri anası ona iş görmeyi yasak etmişti. Bu bakımdan ona boyun eğmekten başka yapacağı bir şey yoktu. Yüksek ve açık bir alınla son bulan tüysüz ve tomalak yüzü, hemen hemen yumuşak bir armuda pek benziyordu. Yüz çizgileri de vücudunun nisbetsizliği

kadar düzensizdi. Gözleri büsbütün şaşkın gibiydi. Şaşılıktan her biri bir yana bakardı, dudaklarında budalaca bir gülümseme vardı. Burnu şekilsiz, rengi soluk, kulakları yassı ve çok aşağıda idi. Seyrek ve dik saçları bir hıristiyan yüzünden daha çok kötü soyulmuş bir şalgama benzeyen bu manasız yüzün üstünde çirkin bir örtü meydana getiriyordu. Demek isteriz ki, annesi hanım bu şairane benzetmeyi yapardı.

Tabiatın bu zavallı varlığa bol bol armağan ettiği kusurlara ve madam Schwartz'ın ona bakarken duyduğu üzüntü ve utanca rağmen, zararsız bir hasta, kaderine boyun eğen bir insan olan Gottlieb, bu tek evlât, gene de kendisini dünyaya getirenlerin tek övüncü, tek sevgisi idi. Daha az çirkin olduğu zamanlar güzel bir oğlan ve parlak bir geleceği olabileceği ümidiyle sevinmişlerdi. Çocukluğundaki çalışkanlıktan, parlak geleceğinden sevinç duyuyordu. İçine düştüğünü gördükleri bu umut kırıcı haline rağmen şu bitmez ve tükenmez büyüme son bulunca yeniden güçleneceğini, zekâ ve güzellik kazanacağını umuyorlardu. Zaten ana sevgisinin her şeye alıştığını, az bir şeyle yetindiğini açıklamaya lüzum yok. Madam Schwartz onu horlarken ve onunla alay ederken, aptal Gottlieb'ini canı gibi seviyordu. Eğer ocağın köşesinde *tuzdan bir heykel gibi* (kendi ifadesidir) her saat dikildiğini görmemiş olsa, artık ne salıcaları sulandırmaya, ne borç pusulalarını şişirmeye isteği kalırdı. Birçok erkekte olduğu gibi babalık duygusu içine şefkatten daha çok onur katan baba Schwartz, Gottlieb'in günün birinde protestan papazı, ünlü bir vaiz olması umuduyla mahpuslarını haraca

kesmekte, onları soymakta direniyordu; çocuk hastalanmadan önce rahat rahat konuştuğu için onda sabit fikir haline gelmişti bu. Ama üzerinden tam dört yıl geçtiği halde Gottlieb, akıllıca tek bir söz söylememişti. Eğer birkaç kelimeyi bir araya getirip söyleyebilmişse, bunları, adam hesabına koyup konuştuğu kedisi Bélzebuth'a söylemişti. Sözün kısası Gottlieb'e hekimlerce aptal teşhisi konmuştu; onun iyileşmesinin mümkün olabileceğine yalnız inanan annesiyle babası idi.

Bununla beraber Gottlieb bir gün o uyuşukluk halinden birden sıyrılarak anasına babasına can sıkıntısını gidirmek için bir meslek edinmek, bu uyuşukluk yıllarını değerlendirmek isteğini açıkladı. Ana ve baba, çocuklarının ellerini çalışmaya yatkın bir hale getirmesi için gelecekteki kilise üyesinin ağırbaşlılığı ile bağdaşamamasına rağmen bu masumca hevese boyun eğdiler. Ama Gottlieb'in zekâsı hep dinlenmek için yaratılmış görüldüğünden, bir kunduracı dükânına gidip kundura yapma zanaatini öğrenmesine izin vermek gerekti. Babası daha ince bir meslek seçmesini isterdi. Ama endüstrinin bütün dallarını ona boş yere sayıp döktüler. O, ermiş Crépin'in mesleğinde inatla direndi; hatta bu mesleği tutmasının kendisine bir Tanrı emri olduğunu hissettiğini söyledi. Bu istek onun içinde sabit bir fikir halini aldığı ve eğer engel olunursa derin bir hüzne kapılacağından korkulduğu için bir ustanın atelyesinde bir ay geçirmesine izin verildi. Bunun üzerine bir sabah gerekli bütün alet ve edavatı sırtlayarak bu mesleği bir hayli öğrendiğini, artık ders almaya ihtiyacı olmadığını bildirerek sevgili oca-

ğının tepeliği altına yerleşti. Bunun gerçekte ilgili bir tarafı yoktu; ama anasıyle babası, teşebbüsün onu usandırmış olduğunu, belki de yeniden ilâhiyat derslerine başlayacağını umarak dönüşünü azarlamadan ve alaya almadan kabul ettiler. O zaman Gottlieb'in hayatında bir yeni çağ başladı; ve bütün varlığını bir çift kundura yapmanın sihirli hayali dolduruyordu. Günde üç dört saat kalıbının bızını alıyor ve hiç kimsenin ayağına giymesi kısmet olmayan bir ayakkabı üzerinde çalışıyordu. Çünkü bu ayakkabı hiç bir zaman tamamlanmadı. Her gün yeniden kesildi, gerildi, dövüldü, bizlendi, akla gelebilecek her şekli aldı, ancak bir ayakkabı şeklini almadı; bu hal sabırlı zanaatçının, her türlü tenkidin üstünde bir şevk, bir dikkat, bir yavaşlık, bir sabır ve bir kendinden memnunluk içinde eserine devam etmesine engel olmadı. İlk bir konu üstünde toplanan bu delilik Schwartz'ları biraz üzdü, sonra buna da, ötekiler gibi, alıştılar. Gottlieb'in elleri arasında, içinde dualar ve vaızlar bulunan ciltle nöbet değiştiren bitmez tükenmez kundurayı onun hayatında ayrıca bir hastalık saydılar. Ondan, hava almak için babasıyle beraber avlularda, galerilerde ve dehlizlerde ara sıra dolaşmaktan başka bir şey istemediler. Fakat bu gezintiler M. Schwartz'ı çok kederlendiriyordu, çünkü, kalede öbür gardiyanlarla memurların çocukları, durmadan Gottlieb'in peşinden koşuyorlar, onun biçimsiz, kırık dökük yürüyüşünü taklit ederek, türlü ses perdeleriyle:

— Kunduralar, kunduralar, kunduracı, kunduralar yap bize! diye haykırıyorlardı.

Gottlieb, bu yuhalamaları kötüye almaz, bu zalim sürüye bir melek mutluluğu ile gülümserdi, hatta:

— Kundura mı? Elbette, memnuniyetle! Bize gelin de ölçünüzü alayım, diye cevap vermek için dururdu.

Ama M. Schwartz, onun bu ayak takımı ile başı belâyâ girmesini önlemek için Gottlieb'i sürüklerdi. *Kunduracı* ise müşterilerinin bu rağbetinden alıkonduğu, çekilip götürüldüğü için ne kızmış, ne de alınmış görünürdü.

M. Schwartz, Gottlieb'in çocukluğunda sahip olduğunu gösterdiği o belagatin zevk ve hatırasını kendisinde yeniden uyandırmaya çalışması için onunla konuşmasını Consuelo'dan, mahpusluğunun daha ilk günlerinde yana yakıla rica etmişti.

M. Schwartz, mirasçısının uyuşuk ve hasta halini itiraf ederken, La Fontaine'in:

Yavrularımız miniciktir,

Güzeldir, zariftir: hatta arkadaşlarından daha sevimlidir¹.

Diyerek çok güzel ifade ettiği gibi o tabiat kanununa sadık kalarak zavallı Gottlieb'in şirinliklerini iyice tasvir etmemiştir. Yoksa Consuelo kendisine aşağıdaki şekilde tasvir edilen on dokuz yaşındaki bir delikanlıyı hücrelerine kabul etmeyi belki de reddetmezdi: beş ayak, sekiz parmak boyunda koca bir yiğite memleketin bütün asker devşiricilerinin ağzının suyu akardı, neyleyelim ki, bacaklarında ve kollarında hafif bir dermansızlık yüzünden askerlik hizmetine yararsız buldular. Sağlığı bakımından üzülenecek bir şey ama hürriyeti bakımından büyük

mutluluk! Mahpus kız, bu yaşta, bu boyda bir çocukla bir arada bulunmanın, durumu bakımından, pek uygun düşmeyeceğini düşündü ve onunla görüşmeyeceğini kestirip attı. Bu nezaketsizliğin cezasını, Schwartz ananın et suyuna daha su katmasıyla, çekti. Her gün hava almak üzere dolaşmasına izin verilen talimhaneye inmek için Consuelo, Schwartz, ailesinin o iç bulandırıcı barınağından geçmek zorundaydı; bütün bunlarda gardiyanın müsaadesi ve muhafazası altında yapıyordu; M. Schwartz zaten bu görevi yerine getirmek için fazla ısrar beklemezdi; çünkü yasakların izin verdiği bütün hizmetlerde *hatır gönül alma hususunda hiç yılmamak* maddesi çok yüksek bedelle hesap pusulalarına yazılırdı. Bir kapısı talimhaneye açılan bu mutfaktan geçerken Consuelo, nihayet Gottlieb'i gördü ve izledi. Pek biçimsiz bir vücudun üstüne oturtulmuş bu çocuksu yüz onda ilkin bir iğrenme, sonra bir acıma uyandırdı. Onunla konuştu, tatlılıkla sorguya çekti; ve konuşturmayla çalıştı. Ama zekâsının, ya hastalıktan ya da aşırı sıkılganlıktan felce uğramış olduğunu gördü. Çünkü ancak anasının ve babasının zoruyla genç kızın arkasından talimhaneye gidiyor ve sorulana sade tek hecelerle cevap veriyordu. O zaman genç kız, Gottlieb'in, halinden üzüldüğünü sanarak onunla meşgul olmakla üzüntüsünü daha da artıracığından çekindi, onunla konuşmaktan, hatta ona bakmaktan vazgeçti: babasına da, onda belagat sanatı için en küçük bir kabiliyet görmediğini söyledi.

Consuelo'nun, üstü başı, arkadaşı Parparino'ya ve Berlin halkını son görüşünde, madam Schwartz tara-

findan yeniden aranıp taranmıştı. Ama genç kız bu dişi zebaninin açık gözlülüğünü aldatmaya muvaffak olmuştu. Vakit ilerlemişti, mutfak karanlıktı. Ve madam Schwartz'ın, ilk uykusundan uyandırıldığı için, keyfi kaçmıştı. Gottlieb'in bir odada, daha doğrusu aşçı atelyesine açılan bir köpek yuvasında uyuduğu ve M. Schwartz'ın önden gidip hücresinin çift kanatlı demir kapısını açtığı sırada Consuelo, küller altına gömülen ateşe yaklaşmış ve Bélzébuth'u okşar gibi yaparak, araştırıcı kadının büsbütün lütuflarına muhtaç kalmamak için kesesini onun pençelerinden kurtarmak yolunu aramıştı. Madam Schwartz tekrar lâmbayı yakıp gözlüğünü taktığı sırada Consuelo, Gottlieb'in her zaman çalıştığı yerde, ocaklığın içinde, duvarda kolun yetiştirebileceği yükseklikte bir oyuk ve esrarlı çekmecenin içinde zavallı budalanın vaiz kitabını, o bitmez tükenmez kundurasını farketmişti. Burası onun kütüphanesi ve atelyesiydi. Gottlieb'in bütün zenginlikleri, bütün zevkleri, is ve dumanla kararmış olan bu delik içindeydi. Consuelo el çabukluğu ve ustalıkla kesesini oraya koyuverdi. Sonra büyük bir hızla elbisesinin bütün katlarını, yağlı ve eğri büğrü parmaklarıyla arayan ve orada bir şey bulamadığı için şaşırıp kızan ihtiyar cadının muayene etmesine sabırla boyun eğdi. Her şeye rağmen bu küçük teşebbüsün başarısına fazla önem vermeyen Consuelo'nun soğukkanlılığı, gardiyan kadında nihayet genç kızın üstünde hiç bir şey bulunmadığı inancını uyandırdı. Sonra da araştırma bitince, yeniden kesesini kaparak odasına çıkıncaya kadar kürkünün altında, avucunda tutmasını başardı. Her gün gezintisi

sırasında büyük bir dikkatle hücresinin arandığını bildiği için orada kesesini saklayabilecek bir yer aradı. Madam Schwartz'ın ancak dışarıya çıktığı zaman üstünü aramaya hakkı olduğu için küçük servetini bir kuşağın içine dikerek daima üstünde taşımaktan daha iyi bir çare bulamadı.

Hapishaneye geldiği gün cebinden, Madam Schwartz'ın aldığı ilk para, M. Schwartz'ın borç pusulalarına kurnazca yazdığı hesaplar sayesinde çoktan tükenmiş bulunuyordu. Ama, pek sudan yeni masraflar yapıp hayli yüklü yeni borç pusulası hazırladıktan sonra, bir mahpusa hesaptan ve kitaptan bahsederek alamayacağı bir parayı ondan istemeyecek kadar işin kurdu olan M. Schwartz, genç kızın paralarını Porporino'ya emanet etmiş olduğunu daha ilk gün öğrenmiş olduğuna göre, Consuelo'ya hiç bir şey söylemeden Berlin'e gitmiş, bu sabık emanetçiye borç pusulasını sunmuştu. Consuelo tarafından uyarılmış bulunan Porporino borç senetlerini, yemekleri yiyenin onayı bulunmadığı için ödemeyi reddetmiş ve alacaklıyı arkadaşına göndermişti; çünkü arkadaşının üstünde kendisinden aldığı bir paranın bulunduğunu biliyordu.

Schwartz, mahpusunun üzerinde bulup aldığı yüz duka altının iki aydan beri yaptığı masrafların dört katını karşılayabileceğini pek âlâ bildiği halde, soyuldum! Mahvoldum! feryatlarıyla yüzü sapsarı ve ümitsiz, geri döndü. Madam Schwartz daha kuvvetli bir kafanın, daha uyanık bir zekânın felsefesiyle bu sözde zarara katlandı ve şöyle dedi:

— Hiç şüphe yok ki bir ormanda soyulurcasına soyulduk. Ama fakir hayatını kazanabilmen için bu

mahpus kadına hiç güveniyor muydın? Başına gelecekleri sana önceden haber verdim. Bir tiyatrocü kadın! Böylesinin parası mı olur? Vekil de tiyatrocü ha? Böylesinde şeref mi olur? Her ne ise iki yüz dükalık bir zararımız oldu. Ama bu zararı öbür sağlam müşterilerimizden çıkarırız. Bu sana önüne gelene düşüncesizce hizmet etmenin ne demek olduğunu öğretir... Bu küçük dersi aldığına memnun oldum, Schwartz... Üstünü başını arayan gardiyanın zahmetine karşılık, kaleye dönerken cebinde bir Frédéric altını bile koymak nezaketini göstermeyen ve Gottlieb'e, kendisine aşikâne sözler söylemediği için değersiz bir budala gözüyle bakan bu akılsız kadına kuru, hatta küflü ekmek vermek, şimdi pek hoşuma gidecek. Hadi canım aşalığın biri o...

Madam Schwartz böyle homurdanarak ve omuzlarını silkerek işlerini yapmaya koyuldu. Gottlieb'in yanına ve ocaklığa gidip bir yandan yemeklerin köpüğünü alırken bir yanda da ona:

— Sen bu işlere ne dersin küçük şeytan, dedi?

Lâf olsun diye böyle konuşuyordu. Çünkü Gottlieb'in her şeyi, kedisi Bélzebuth'un kulağı ile dinlediğini pek iyi bilirdi.

Gottlieb, dalgın bir gülümseme ile cevap verdi:

— Kunduram ilerliyor anne. Az sonra yeni bir çift kunduraya başlayacağım.

İhtiyar kadın bir acıma edasıyla başını iki yarasallayarak:

— Ya! Dedi.

Sanki analıktan gelen bir hoşgörülük, her bakımdan taş kesilmiş bu kalbe duygulu bir yürek ka-

zandırmış gibi, boynu bükük, bir şikâyet edasıyla tencerelerinin kapağını kapatırken sözlerine şunları ekledi:

— Böyle devam edersen her gün bir çift yaparsın değil mi? Devam et oğlum... Bu sana güzel bir gelir getirir. Aman Yarabbi! Aman Yarabbi!...

O gün Consuelo akşam yemeğinin bir türlü görünmediğini görerek yüz dukanın, böyle zayıf bir yemekle, bu kadar kısa zamanda tükeneceğine inanamamakla beraber ne olup bittiğini anlar gibi oldu. Schwartz'lara karşı davranış planını daha önceden çizmişti. Prusya kralından henüz tek bir metelik almayan ve para yerine vaktiyle verilmiş vaatlerle yetinme zorunda kalacağından korkan (Voltaire'de aynı karşılığı görüp gitmişti¹), genç kız, daha az cimri, ama daha az zengin birkaç insanın kulaklarını zevklendirerek kazandığı paranın, hapisliği uzadığı ve M. Schwartz isteklerini tadil etmediği takdirde, uzun zaman yetmeyeceğini çok iyi biliyordu. Onu hesaplarda indirim yapmaya zorlamak istiyordu. Bunun için de iki üç gün, önüne getirilen ekmek ve su ile yetindi. Ve yemek rejimindeki bu değişikliğin farkına varmamış gibi göründü. Soba da öteki hizmetler gibi ihmal edilmeye başlamıştı. Hatta Consuelo şikâyet etmeden soğuğa katlandı. Bereket versin artık tahammül edilemeyecek kadar soğuk kalmamıştı. Nisan ayı gelmişti. Bizde bahar olan bu mevsim Prusya'da öyle değildir. Ama orada da hava yumuşamaya başlayordu.

Aç gözlü zorbasıyla pazarlığa girişmeden önce parasını emin bir yerde saklamayı düşünüyordu.

Çünkü parasının olduğunu söyler söylemez keyfi bir araştırmadan, yeni bir yoklamadan geçirilmeyeceğini tasavvur edemiyordu. Zorunluluk bizi ince buluşlu yapamazsa, doğru görüşlü yapar. Consuelo'nun elinde bir taşı kaldıracak veya bir taşı oyacak hiç bir aleti yoktu. Ancak mahpusların yetenekli olduğu büyük bir sabırla hücresinin dört bir köşesini inceleyenken nihayet duvara ötekiler kadar iyice yapışmış gibi görünen bir tuğlayı keşfetti. Tuğlanın etrafını tırnaklarıyla kazıya kazıya sıvayı kaldırdı. Sıvanın öteki yerlerde olduğu gibi çimentodan yapılmadığına, kurumuş ekmek içinden meydana gelen bir maddeden yapıldığına dikkat etti. Tuğlayı oynatmaya muvaffak oldu ve arkasında duvarın kalınlığını meydana getiren sağlam tuğlalarla bu hareket eden parça arasında şüphesiz bir mahpus tarafından oyulmuş bir boşluk buldu. Bu gizli çekmecenin içini karıştırırken parmakları, bir mahpus için gerçek bir hazine olan birçok eşyaya ilişince, artık düşüncesinin doğruluğundan hiç şüphesi kalmadı: bir deste kurşun kalem, bir çakı, bir çakmak taşı, kav ve bizde *mahzen faresi* adı verilen birçok şu ince bulmuş bir deste mum. Duvarın içi çok kuru olduğundan bu eşya hiç bozulmamıştı. Zaten bunlar, ~~kendinin~~ hapsedilişinden birkaç gün önce oraya bırakılmıştı. Kesesini, sonra M. Schwartz'ın birçok defa bu oyuncağın Gottlieb için bir zevk olacağını söyleyerek hırsla baktığı filigranlı İsa heykelini oraya koydu. Sonra tuğlayı yerine yerleştirdi. Bir sıra artığı renginivermek için döşeme tahtasının üstüne sürterek kararttığı öğle yemeğinden artan ekmek

ini tuğlanın üstüne sıvadı. Genç kız bir zaman için yaşama imkânlarını ve gece çalışmalarını düzenleyip içi rahatlayınca Schwartz'ların hücrelerini aramak için gelmelerini metanetle bekledi. Kendini sanki bir yeni dünya keşfetmiş kadar neşeli ve gururlu hissetti.

Bu arada Schwartz kazanç yolu bulmamaktan usanmıştı. Hiç bir şey yapmamaktansa küçük işler yapmanın daha iyi olacağını düşünüyordu. *Üç numaralı mahpus kadına* ilk defa, aralarındaki sessizliği bozarak kendisine bir emri olup olmadığını sordu. O zaman Consuelo parasının olduğunu değil de her hafta keşfedilmesi mümkün olmayan bir yoldan muntazaman eline para geçtiğini Schwartz'a söylemeye karar verdi. Genç kız:

— Bununla beraber, dedi, eğer bu para sizin elinize geçerse bütün harcamalarıma engel olursunuz. Sert yasakları dürüst kazançlara tercih edip etmemek size kalmış bir şey.

Schwartz birçok savaştıktan ve birkaç gün elbiseleri, ot yatağı, döşemeyi, oda takımlarını neticesiz aradıktan sonra Consuelo'nun aynı hapishanenin yüksek memurlarının birinden dışarı ile münasebet kurma çaresini bulduğuna inandı. Ahlâksızlık, hapishane muhafızlarının aşama derecesi içinde her yerde vardı. Ve alt derecedeki memurlar daha kudretli meslektaşlarını göz altına alınamayı kendi çikarlarına uygun buluyorlardı.

Schwartz ini çekerek:

— Tanrı bize ne verirse onu alalım, dedi.

Ve Consuelo ile her hafta hesaplaşmaya razı oldu. Genç kız ilk verdiği paralarının harcanması

üzerinde Schwartz'ın hiç üstüne varmadı. Ama bundan böyle işini, her eşyaya değerinin iki katından fazla para ödemeyecek şekilde ayarladı; bu usul, madam Schwartz'a pek verimsiz göründü; ama kazancını da geri çevirmedi ve iyi kötü gündeliğini doğrultmaya baktı.

Bu gizli yerin, onu bulmak için çalışan ilgili gardiyanların inceden inceye araştırmalarından, her şeye rağmen kurtulmuş olması, mahpusların hayat hikâyelerini okumaya merak sarmış kimselere hiç mucize gibi görünmeyecektir. Consuelo'nun küçük sırrı öğrenilemedi. Gezintisinden dönüp nazinesine baktığı zaman onu yerli yerinde buldu. İlk işi, gece olur olmaz ot yatağını pencerenin önüne çekmek, küçük mumunu yakmak ve yazı yazmaya başlamak oldu. Onu bırakalım da kendisi konuşsun, çünkü, ölümünden sonra uzun zaman piskoposluk meclisi üyesi'nin yanında kalmış olan bu hatıraları elimize geçirmiş bulunuyoruz. Onları italyancadan tercüme ediyoruz.

PORPORİNA DENİLEN

CONSUELO'NUN GÜNLÜĞÜ

Spandaw'da Mahpus, Nisan 175*

2 Nisan — “Hiç bir zaman müzikten başka bir şey yazmadım, hatta birçok dilleri kolayca konuşabiliyordum da hiç birinde düzgün bir üslûpla ifade edip edemeyeceğimi bilmiyorum. Kalbimi ve hayatımı dolduran şeyleri meslek edindiğim kutsal sanatın dilinden başka bir dilde tasvir edebileceğimi hiç bir zaman ak-

Alma getirmemiştim. Kelimeler ve cümleler, şarkı ile ifade edebileceğim şeyler hesabına bana öyle soğuk görünüyor ki! Hayatımın en kesin üç dört olayı içinde nasıl yazdığımı bilmeden telâşla karaladığım mektupları, daha doğrusu pusulaları sayabilirdim. Yaşadığımdan beri ilk defa olarak hissettiklerimi ve başımdan geçenleri sözlerle anlatmak ihtiyacını duyuyorum. Hatta bunu denemek benim için büyük bir zevk. Ünlü ve pek saygıdeğer Porpora, sevgili ve aziz Haydn, saygıdeğer ve mükemmel bir insan olan piskoposluk meclisi üyesi, benim biricik dostlarım, hatta siz de asil ve talihsiz baron de Trenck, yazarken sizleri düşünüyorum. Talihsizliklerimi ve çilelerimi sizlere anlatıyorum. Öyle geliyor ki sizinle konuşuyorum. Sizinle beraberim. İç karartıcı yalnızlığım içinde hayatımın sırrını size açarken ölümün hiçliğinden kurtuluyorum. Şimdiye kadar sağlığında ve cesaretimde hissedilebilir bir değişme olmamakla beraber belki de burada sefaletten ve can sıkıntısından öleceğim. Geleceğin bana getireceği ıstırapları bilmiyorum. Eğer burada ölürsem, ellerinizde hiç olmazsa benden bir iz, azaplarımın bir tasviri kalacaktır. Bu yazdıklarım, benden sonra bu hücreye gelecek, ve yazmaya vasıta olan kalem kâğıtları bulduğum duvardaki gizli yeri bulacak olan mahpusa benim bir mirasım olacaktır. Oh! Anneme, kendisi bilmediği halde bana okuma ve yazma öğrettiği için şimdi teşekkür ediyorum. Evet, hapishanede yazı yazmak büyük bir tesellidir. Şarkının kederli sesi şu kalın duvarları delip size ulaşamıyordu. Oysa yazılarım bir gün elinize varacaktır... Çok geçmeden size onları

ulaştırma çaresini bulabilecek miyim kim bilir? Her zaman Ulu Tanrı'ya güvendim.

3 Nisan — “Uzun düşüncelerle duraklamadan kısaca yazacağım. İpek kadar ince bu küçük kâğıtların sayısı bitmeyecekmiş kadar sonsuz değil. Ama belki de hapisliliğim sonsuzdur. Her akşam uyumadan önce size birkaç kelime yazacağım. Mumu da idareli kullanmak istiyorum. Gündüz de yazabilirim ama birden yakalanmak tehlikesiyle karşı karşıya bulunmaktayım. Buraya niçin gönderildiğimi size açıklamayacağım: sebebini bilmiyorum. Sizinle beraber o sebebi araştırmaya çalışırken belki de bana hiç bir sır emanet etmemiş kimseleri tehlikeye sokmuş olacağım. Uğradığım felâkete sebep olanlardan da şikâyet etmeyeceğim. Eğer sitelere ve öfkelere kendimi kaptırırsam, beni ayakta tutan gücü kaybedeceğim gibi geliyor. Burada ancak sevdiğim kimseleri ve sevdiğim insanı düşünmek isterim.

“Her akşam iki saat kadar şarkı söylüyorum. İlerlediğimi sanıyorum. Bu çalışma benim ne işime yarayacak? Hücremin kubbeleri beni dinlemeden bana cevap veriyor.... Ama Tanrı sesimi işitiyor. Ruhumun coşkusu içinde bir ilâhi besteleyip ona söylediğim zaman içimde kutsal bir huzur hissediyorum. Bana öyle geliyor ki Tanrı tarafından bana cevaplar geliyor. Esrarlı bir ses uykumun içinde bana benimkinden çok daha güzel başka bir ilâhi okuyor ve ertesi gün de bu ilâhiyi hatırlamaya ve söylemeye çalışıyorum. Şimdi kurşun kalemim ve biraz da nota kâğıdım var, o halde bestelerimi yazacağım. Belki

de günün birinde onları çalarsınız, o zaman ben de büsbütün ölmemiş olurum, sevgili dostlarım.

4 Nisan — “Bu sabah odama saka kuşu girdi ve bir çeyrekten fazla bir zaman kaldı. On beş günden beri bana şeref vermesi için çağırıyorum onu. Niha-yet bugün gelmeye karar vermiş. Pencereme kadar uzanan bir sarmaşıktaki oturuyor; gardiyanlar bu sarmaşığı, birkaç ayak altta bulunan kapılarının önüne biraz yeşillik serptiğı için koruyorlar. Bu güzel kuş uzun zamandan beri bana meraklı ve kuşkulu bir eda ile bakıyordu. Onu canlı bir avın görünüşü ile gıcık-lamak için parmaklarımın arasında küçük kurtlar şeklinde yuvarladığım ekmek kırıntılarıyla kendime çekince, pencerenin demir çubuklarına kadar bir rüz-gâr esintisiyle sürüklenmiş gibi hafifçe uçup ge-liyordu. Ama aldatmacayı sezer sezmez bir serzeniş edasıyla oradan gidiyor ve hakarete benzeyen keskin bir ses çıkarıyordu. Sonra arasından tanıştığımız, bir kafesi andıran şu pis demir çubuklar o kadar sık, o kadar kara ki! Kuşçağız, bunlardan dehşet duyuyor-du. Bununla beraber bugün, onu hiç düşünmediğim bir sırada bu çubukların arasından geçmeye karar vermiş. Sanırım ki o da hiç beni düşünmeden geldi. Bir iskemlenin kenarına kondu. Ürkmesin diye kımıldamadım. Etrafına şaşkın bir hareketle bakmaya baş-ladı. Bilinmeyen bir ülkeyi keşfeden ve dostlarına ha-rikülâde şeyler anlatmak için açıklamalarda bulunan bir yolcu hali vardı onda. Onu en çok hayrete düşü-ren bendim. Kımıldamadığım sürece beni pek gü-lünç bulmuş gibi bir tavır takındı. Kocaman yuvar-lak gözüyle, kalkık küçük bir burun gibi havaya

dikilmiş gagasıyle dünyanın en zeki ve manalı yüzü olan bu yüzde bir densizlik ve şirretlik var. Nihayet aramızda söz açmış olmak için hafifçe öksürdüm. Ödü koptu ve havalandı. Ama acelesi içinde pence-reyi bulamadı. Tavana kadar yükseldi. Aklını kaybe-den bir insan gibi bir dakika daireler çizdi. Sonunda peşine düşmek niyetinde olmadığını görünce yatıştı. Uçuşundan daha çok korkusundan yorulduğu için, sobanın üstüne gelip kondu. Bu sıcaklığı şaşkın bir meninunlukla karşılamış göründü. Çünkü çok üşü-yen bir kuştur bu. Rasgele birkaç dönüş yaptıktan sonra gizli bir hazla o minicik ayaklarını yeniden ısıtmak için tekrar tekrar sobaya geldi. Masanın üstünde duran ekmek içinden yaptığım küçük kurt-ları gagalıyacak kadar cesaret gösterdi. Bu kurtlar horgören bir hareketle savurduktan ve etrafına da-ğıttıktan sonra,, şüphesiz açlık zoruyla pek kötü, bulmadığı bir tanesini yuttu. O sırada M. Schwartz, (gardiyanım) odaya girdi. Sevgili küçük ziyaretçi kaç-mak için hemen pencereyi buldu. Ama gene de ge-leceğini umarım. Çünkü bütün gün uzaklaşmadı, sanki beni ve ekmeği pek kötü bulmamış ve tekrar geleceğine söz veriyormuş gibi durmadan bana baktı.

“Saka kuşu hikâyesini amma da uzattım. Bu ka-dar çocuk olduğumu sanmıyordum. Acaba hapishane bir insanı budalalığa mı sürükler, yoksa gök kubbe-si altında nefes alan her şey arasında bir sevgi ve yakınlık duygusu sağlayan bir esrar mı var? Birkaç gün klavsenim buradaydı. Çalışmak, incelemek, beste-le-mek, şarkı söylemek imkânını buldum... Şimdiye kadar bunların hiç biri bu küçük kuşun, bu varlığın ziyareti

kadar beni heyecanlandırmadı. Evet, o bir varlıktır. Bunun içindir ki onu yanımda görünce kalbim çarptı. Bununla beraber gardiyanım da bir varlık, hem de benim cinsimden bir varlık. Günde birkaç defa gördüğüm karısı, talimhane üstünde gece gündüz dolaşan ve beni gözden kaçırmayan nöbetçi, bunlar daha gelişmiş varlıklardır, dostlardır, Tanrı önünde kardeşlerdir. Bununla beraber dış görünüşleri bende, hoşlanmadan daha çok üzüntü yaratıyor. Bu gardiyan benim üzerimde sanki bir para gişesi, karısı bir asma kilit, oğlu da duvara yapıştırılmış bir taş tesiri bırakıyor. Beni gözleyen askeri de üzerime çevrilmiş bir tüfek gibi görüyorum. Bana öyle geliyor ki bu insanların insanlık tarafı, yaşayan tarafı yok. Bunlar birer makine, birer işkence ve ölüm aletidir. Eğer allaha isyan etmekten korkmasaydım, onlara kin duyardım... Ey benim saka kuşum. Seni seviyorum. Şüphe yok duyuyorum bunu. Bu türlü sevgiyi kim açıklayabilirse açıklasın.

5 Nisan — “Başka bir hadise. İşte bu sabah aldığım mektup. Çok kirli bir kâğıt parçasına yazılmış zor okunan bir yazı:

“Kardeşim, mademki ruh seni ziyaret ediyor, o halde sen ermiş bir kadınsın, buna eminim. Senin dostun ve hizmetkârınım. Ben senin emrindeyim. Kardeşine buyur buyuracağını.”

“Bu dost, bu çıkagelen kardeş kim olabilir? Bunu keşfetmek imkânsız Saka kuşuma, gün aydın demek için penceremi açınca orada buldum bu mektubu. Onu bana getiren acaba saka kuşu muydu? Bunu yazanın o olduğuna âdeta inanmak isterdim. Bu

küçük kuş her halde beni tanıyor ve beni seviyor. Schwartz'ların mutfağına hemen hemen hiç yaklaşmaz; mutfağın penceresinden çıkıp bana gelen kızgın yağ kokusu, odanın can sıkıcı taraflarından gene en hafifidir. Ama küçük kuşum burasını benimsediğinden beri bu odayı artık değiştirmek istemiyorum. Onun, hapishanenin anahtarlarını taşıyan şu ahçı ile, kötü ruhlu karısıyle ve iğrenç dölü ile teklifsiz olmayacak kadar zevki var*. Dostluğunu ve güvenini ancak bana gösteriyor. Bugün odama girdi. İştihâ ile yemeğini yedi. Sonra öğle vakti talimhanede gezindiğim sırada sarmaşıktan aşağıya indi ve gelip etrafımda sağa sola uçup durdu. Canımı sıkıp dikkatimi çekmek ister gibi hafif çılgınlıklar koparıyordu. Çirkin yüzlü Gottlieb kapısının önündeydi. Şaşkın gözleriyle sırita sırita bana bakıyordu. Kızıl renkli korkunç bir kedi bu yaratığın yanından hiç ayrılmaz ve efendisinden daha kötü bir bakışla saka kuşuma bakar. Bu bakış beni ürpertiyor. Bu kediye karşı hemen hemen, ceplerimi karıştıran madam Schwartz kadar kin duyuyorum.

6 nisan — "Bu sabah gene bir mektup. İş garipleşmeye başladı. Çengel gibi, eğri büğrü, kargacık burgacık aynı kirli yazı. Hatta kâğıt da şekerli kese kâğıdı. Benim Lindor'um bir İspanyol soylusu gibi değil ama şefkatli ve coşkunludur: "Sevgili kardeş, ey, ilâhi nura mazhar olmuş seçkin ruh, benden kuşkulanıyorsun. Benimle konuşmak istemiyorsun. Bana emredecek bir şeyin yok mu? Sana hiç bir hizmette bulunamaz mıyım? Hayatım senindir. O halde kardeşine emret." Nöbetçiye bakıyorum. Omuzunda

silâh bir aşağı bir yukarı dolaşırken, çorabını ören kalın kafalı bir asker. O da bana bakıyor ve bana bir aşk mektubu göndermekten çok bir kurşun yapıştırmaya hazırmış gibi görünüyor. Gözlerimi ne tarafa çevirsem, ancak boz renkli ısırganlarla dolu ve etrafı bir hendekle çevrili koca koca duvarlar. Bu hendek de ne adını ve ne işe yaradığını bildiğim gölü gözlerimden saklayan bir kale ile çevrilmiş. İleri doğru çıkık bu kalenin tepesinde başka bir nöbetçi var. Onun serpuşu ile tüfeğinin ucunu görebiliyorum. Bir de kalenin yanından geçen her kayığa *açık geç!* Diye vahşi haykırışlarını işitiyorum. Ah! Ne olur Yarabbi, şu kayalıkları, akar suyun bir parçasını, şu kırların bir köşesini görebilseydim. Ancak küreklerin suda çıkardıkları sesi, bazen bir balıkçı şarkısını ve öteden, rüzgâr o taraftan estiği zaman, hapishanenin biraz uzağında birleşen iki ırmağın uğultusunu işitiyorum. Ama bu esrarlı mektuplar ve ne yolda faydalanacağını bilmediğim bu sadakat teklifi bana kimden geliyor? Belki de saka kuşum bunu biliyor. Ama kurnaz kuş söylemeyecek bana onu.

7 nisan — “Talimhanede dolaştığım sırada, etrafa dikkatle göz gezdirirken oturduğum kulenin yan tarafında, pencereimin on ayak üstünde duvara oyulmuş bir delik gördüm. Bu küçük delik, oraya kadar uzanan sarmaşık dallarının arkasında hemen hemen gözden saklı bulunuyordu. Bu kadar küçük delik, bir canlının oturacağı yeri aydınlatmaz diye düşünerek ürpordim. Bununla beraber bir hüküm vermek isteğiyle, Gottlieb’in tek konu üstündeki deliliğini, veya daha çok kundura yapmaya karşı tutkusunu okşaya-

rak, onu talimhaneye çekmeye çalıştım. Bana bir çift terlik yapıp yapmayacağını sordum. İlk defa hiç bir zorlama olmadan bana yaklaştı ve sıkılmadan sözlerime cevap verdi. Konuşma tarzı yüzü kadar garip. Ama onun bir budala değil, bir deli olduğuna inanmaya başlıyorum.

Bana:

— Sana kundura yapmak mı? dedi, (çünkü herkesle senli benli konuşur.) Hayır, cesaret edemem: *kunduralarının bağını bile çözmeye cesaret edemem*¹, diye yazılıdır.

“Annesi, kapının üç adım ötesindeydi ve konuşmamıza katılmaya hemen hazır bir vaziyetteydi. Oğlandaki bu alçak gönüllülüğün veya saygının nereden geldiğini öğrenmek için bekleyecek zamanım olmadığından, akla uygun bir cevap alacağımı ummamakla beraber, odanın üstündeki katta insan bulunup bulunmadığını telaşla sordum.

Gottlieb pek akıllıca cevap verdi:

— Orada kimse oturmaz. Oturmasına imkân yok. Orada ancak sahanlığa çıkan bir merdiven var.

— Peki bu sahanlık boş mu? Hiç bir tarafa çıkmaz mı?

— Mademki biliyorsun ne diye bana sorarsın?

— Bilmiyorum. Bilmek istediğim de yok. Seni konuşturmak için sordum, Gottlieb; söylendiği kadar akıllı mısın, bilmek istedim.

Zavallı Gottlieb, sözlerinin gülünçlüğü ile çelişen kederli ve ciddi bir sesle bana cevap verdi:

— Ben çok, çok akıllıyım.

— O halde, dedim, (saniyeler pek kıymetliydi)

Bu avlunun nasıl bir yapı olduğunu bana açıklayabilirsin.

Gottlieb garip bir gülümseyişle cevap verdi:

— Onu saka kuşuna sor. Bunu o bilir. Her yere uçar, gider. Hiç bir yere gitmediğime göre hiç bir şey bilmem ben.

— Nasıl! Oturduğun şu kulenin tepesine kadar da mı çıkınadın? Bu kale duvarlarının arasında ne olduğunu bilmiyor mısın?

— Belki oraya çıkmışımdır, ama dikkat etmedim. Hemen hemen hiç bir yere hiç bir kimseye bakınam.

— Bununla beraber saka kuşuna bakıyorsun, onu görüyorsun, tanıyorsun.

— Aa o, başka. İnsan melekleri iyi tanır, bu, duvarlara bakmak için bir sebep değil.

— Şimdi söylediklerinde çok derinlik var, Gottlieb. Bana açıklar mısın?

— Saka kuşuna sor. Sana onun her şeyi bildiğini söylüyorum. Her yere gidebilir. Ama yalnız benzerlerinin evine girer. Bu yüzden senin odana giriyor.

— Çok teşekkür ederim, Gottlieb. Beni bir kuş yerine koyuyorsun.

— Saka kuşu, kuş değil.

— Ya ne?

— O bir melek. Sen de biliyorsun.

— O halde ben de melek miyim?

— Tamam.

— Sen zendost bir delikanlısın, Gottlieb.

Gottlieb bana son derece şaşkın bakarak:

— Zendost mu? dedi. Zendost ne demek?

— Bu kelimeyi bilmiyor musun?

— Hayır.

— Saka kuşunun odama girdiğini nereden biliyorsun?

— Gördüm. Zaten bana söylemişti.

— Demek seninle konuşuyor.

Gottlieb içini çekerek:

— Arada sırada, pek seyrek, dedi. Ama dün bana: “Yok, senin bir cehennem olan mutfağına hiç bir zaman gelmeyeceğim. Meleklerin kötü ruhlarla alışverişleri yoktur.” dedi.

— Peki Gottlieb, sen de kötü ruhlu musun?

— Yok, yok, ben değilim ama...

Burada Gottlieb esrarlı bir eda ile parmağını kalın dudaklarına götürdü:

— Peki kim?

Hiç cevap vermedi, ama gizlice kedisini gösterdi bana. Sanki onu görmesinden korkuyordu.

— Öyleyse, bu çirkin adı bunun için mi takdın ona? Sanırım adı Bélzebuth.

Gottlieb:

— Şşşşut! diye karşılık verdi. Onun adı budur. Adını pek iyi bilir. Dünya yaratıldıktan beri bu adı taşır. Ama hep taşımayacak.

— Ona hiç şüphe yok, öldüğü zaman.

— Ölmeyecek, o ölmez. Bundan dolayı çok üzgün, çünkü biliyor ki günün birinde affedilecek¹.

Gottlieb'in nihayet benimle serbestçe konuştuğunu görüp hayran olan madam Schwrtz'ın yaklaşması-

le konuşmayı burada kestik. Kadın bu yüzden pek neşeliydi ve bana oğlundan memnun olup olmadığını sordu.

— Pek memnunum, sizi temin ederim. Gottlieb pek ilginç bir insan. Şimden sonra onu konuşturmak benim için bir zevk olacak.

— Ah! Matmazel, bize büyük bir hizmette bulunuyorsunuz. Zavallı çocuğun konuşacak kimsesi yok. Bizimle beraberken sanki bile bile ağzını açmak istemiyor.. Zavallı Gottlieb'im, ne acaip, ne inatçı bir oğlansın sen. İşte bak matmazeli tanımadığın halde onunla pek güzel konuşuyorsun. Ama annenle babanla..

Gottlieb birdenbire arkasını döndü. Annesinin sesini duymamış gibi yaparak mutfağın içinde kayboldu.

Madam Schwartz:

— İşte her zaman böyle yapar, diye haykırdı. Babası veya ben, onunla konuşmak istediğimiz zaman onun yüzde doksan sağır olduğuna yemin edebiliriz. Peki, matmazel size neler söyledi? Şeytan çocuk sizinle böyle uzun uzun neler konuştu?

— İtiraf edeyim ki bir çoğunu anlamadım. Fikirlerinin ne ile ilgili olduğunu öğrenmek gerek. Zaman zaman rahatsız etmeden, onu konuşturmama müsaade ediniz. Meseleyi anlayıncaya kadar kafasının içinden neler geçtiğini size açıklayım.

— Peki ama, matmazel, aklından zoru yok mu bunun?

— Zannetmem, diye cevap verdim.

Böylece kocaman bir yalan söyledim. Tanrı beni affetsin.

"İlk düşüncem, gerçekten tam bir cadaloş olan, ama bir anne olduğu için oğlunun deliliğini fark etmemenin mutluluğu içinde bulunan bu zavallı kadını hayal kırıklığına uğratmamak oldu. Bu hal çok gariptir. Bana saf saf acailiklerini gösteren Gottlieb'in annesiyle babasının yanında sakin bir deliliğı olsa gerek. Bunu düşünürken bu zavallının saflığından yararlanarak hapishanede bulunan öteki insanlar hakkında birkaç bilgi alacağımı, belki de rastgele cevaplarından bana isimsiz mektupları gönderenin kim olduğunu öğreneceğimi aklımdan geçirdim. Bu bakımdan onunla dost olmak istiyorum. Hele onun duyguları saka kuşunun yakınlık duygusuna bağılmış gibi görünüyor bana. Gerçekten de saka kuşu benden yakınlığını esirgemiyor. Bu zavallı çocuğun hasta kafasında ne kadar şiir dolu. Küçük kuş bir melek, kedi, günahları bağışlanacak kötü bir ruh. Bütün bunların anlamı ne? Bu Cermen kafalarında, hatta en sakatlarında bile hayran olduğum bir hayal gücü bolluğu var.

"Madam Schwartz bu alçak gönüllü davranışından her halde çok memnundur. İşte onunla şimdi pek iyiyim. Gottlieb'in ipsiz sapsız konuşması benim için bir oyalanma olacak. Zavallı çocuk! Onu daha bugün tanıdım. Ve artık bende nefret uyandırmıyor. Akıllı insanların ve en yüksek zekâların iyi olmaktan uzak olduğu bu ülkede bir deli, kötü bir varlık olamaz.

8 nisan — "Penceremin üstünde üçüncü mektup.

"Sevgili kardeş, sahanlığın hiç bir yerle bağlantısı yok. Ama oraya çıkan merdiven, binanın başka bir kanadı ile bağılıdır. Bu kısmın sonunda senin gibi mahpus bir kadının odası var. Adı bir sır. Ama saka

kuşuna sorarsan sana onun adını söyler. İşte zavallı Gottlieb'den öğrenmek istediğin ve onun sana söyleyebilecekleri bu kadar.”

“Bütün yaptıklarımı ve söylediklerimi bilen, gören, öğrenen, işiten bu dost kim? Aklımı kaybedeceğim. Yoksa görünmez bir varlık mı? Bütün bunların o kadar harikulâde tarafları var ki pek hoşuma gidiyor doğrusu. Çocukluğumda olduğu gibi bir peri masalı yaşadığımı, sanki saka kuşunun benimle birdenbire konuşacağını sanıyorum. Bu sevimli küçük perinin eksikliği dili olduğuna göre, ya gerçekten onun dili yok, ya da ben onun dilinden anlamıyorum. İşte bana tamamıyla alıştı. Odama giriyor, çıkıyor, gene geliyor; burası sanki kendi evi. Kımıldıyorum, yürüyorum, ancak bir kol boyu kadar kaçıyor, sonra hemen dönüyor. Ekmeği çok sevseydi, beni daha çok severdi. Çünkü bana olan bağlılığının sebebi üzerinde hayale kapılmak istemem. Bunun sebebi açlık, biraz da sobamda ısınmak isteği ve ihtiyacı. Eğer bir sinek yakalamaya muvaffak olabilirim (onlar o kadar az ki) onu parmaklarımdan gelip alacağına eminim, çünkü kendisine verdiğim lokmaları çok yakından inceliyor. Eğer içinde daha büyük bir arzu olsa, bütün merasimi bir tarafa bırakacak. Şimdi hatırlıyorum: bir parça zekâsı olan en ürkek hayvanları bile birkaç saatlik bir sabırla insana alıştırmamanın mümkün olduğunu Albert'e söylediklerini duymuştum. O, sözde sihribaz olduğu söylenen bir çingene kadınına rastlamış. Bu kadın, ormanda bir gün geçirsin de, üstüne gelip bir kuş konmasın, görülmemiş. Hatta bu kadın, Albert'in bana hikâyesini anlattığı Tyane'lı Apollonius

gibi, gizli şeyler hakkındaki ilhamlarını bu kuşlardan aldığını iddia edermiş. Albert bana derdi ki, bu kadının bütün sırrı, bizim hemcinslerimiz arasında bulunduğu gibi özel bir cinsin yaratıkları arasında da mevcut olan o mizaç beraberliğine sahip olmasından başka, bu küçük yaratıkların içgüdülerini incelemekte gösterdiği sabırdan ibarettir. Venedik'de çok kuş yetiştirilir. Venedikliler bu işe merak sarmışlardır. Bu merakın sebebini şimdi anlıyorum. Çünkü karadan ayrılmış bu şehrin hapishaneye benzeyen bir tarafı vardır. Oranın insanları bülbül yetiştirmede ustadır; güzel bir kanunun koruduğu güvercinler halktan büyük saygı görür, bu hayvanlar eski büyük yapıların üzerinde serbetsçe yaşarlar. Sokaklarda ve meydanlarda insanların arasında öyle teklifsizce dolaşırlar ki, yolunuzu değiştirmek zorunda kalırsınız. Limanda büyük martılar, gemicilerin kollarına konar. Bu yüzden Venedik'de ünlü kuşcular vardır. Ben daha çocukken bu işi yapan bir halk çocuğu ile arkadaş olmuştum. Dünyanın en vahşi kuşunu bir saat onun yanında bırakmak kâfiydi; bir saat sonra size kuşu sanki evinizde büyümüş kadar alışkın olarak geri verirdi. Bu tecrübeleri saka kuşuma uygulamak beni eğlendiriyor. İşte dakikadan dakikaya bana alışıyor. Dışarıda olduğum zaman peşimden geliyor, beni çağırıyor; pencerenin önünde oturduğum zaman koşup bana geliyor. Beni seviyor mu? Ben onu sevdiğimi hissediyorum. O ise beni tanıyor ve benden korkmuyor. Hepsi bu kadar! Hiç şüphe yok ki beşikteki çocuk da kendisini emzireni bundan başka bir sevgi ile sevmez. Bir çocuk! İçinde ne türlü bir sevgi olsun isterseniz? Ne ya-

zık! Sanırım ki biz, ancak bizi sevmeyenlere karşı derin bir aşk duyarız. Nankörlük ve sadakat, veya en azından ilgisizlik ve tutku, işte insanları birleştiren ezeli bağlar. Anzoletto sen beni sevmedin... Ya o kadar çok sevdiğim Albert, seni de ben öldürdüm. İşte gönlüm kala kala bir saka kuşuna kaldı. Bu tecelliye lâ-yık olmadığımından şikâyet edecektim. Belki de böyle bir konuyu alaya almak cüretini gösterdiğimi sanırsınız. Hayır! Şu yalnızlık içinde belki de aklım başımdan gitti. Sevgiden yoksun kalbim için için eriyor. Ve şu kâğıt göz yaşlarımla sırlıslam.

"Bu kıymetli kâğıtları israf etmeyeceğime kendi kendime söz vermiştim ama işte onları birtakım çocukça şeylerle dolduruyorum. Bu yazılarda teselli buluyorum ve bundan vazgeçemiyorum. Bütün gün yağmur yağdı. Gottlieb'i bir daha görmedim. Gezintiye çıkmadım. Bütün bu zamanı saka kuşuyla oylanmakla geçirdim. Sonra bu çocukluktan garip bir hüznü duydum. Muzip, hercai kuş, camı galalayarak gitmek arzusunu gösterince istediğini yaptım. İnsanların kendi benzerlerini yoksun bırakmaktan çekinmedikleri kutsal hürriyete karşı duyduğum bir saygı ile pence-reyi açtım. Ama bu birdenbire bırakılış gönlümü yaraladı. Sanki bu hayvan bunca sevgi ve ilgiye karşılık bana bir şeyler borçluymuş gibi geldi. Galiba çıldırıyorum ve Gottlieb'in hezeyanlarını çok geçmeden anlatacağım.

9 nisan — "Neler öğrendim? Yahut neler öğrendiğimi sanıyorum? Çünkü hâlâ bir şey bilmiyorum! ama hayal gücüm durmadan çalışıyor.

"İlkin esrarlı mektupların yazarını öğrendim. En zor aklıma gelebilecek ihtimaldi bu. Ama asıl beni hayranlığa sevk eden bu değil. Her ne ise bütün bugünü anlatacağım size.

"Sabah olunca, büyükçe bir tek camdan ibaret penceremi açtım. Gün ışığının o melun parmaklıktan kurtarabildiğim kadarını içeri girebilmesi için tertemiz silmem sayesinde bu cam oldukça parlaktır. Sarmaşık bile beni sarmak, karanlıklara boğmakla gözümlü yıldırıyor. Ama henüz bir yaprağını koparmaya cesaretim yok. Bu sarmaşık yaşıyor. Kendi hayatı içinde hürdür. Onu nasıl üzerim, sakatlarım. Bununla beraber bu yola gitmek gerek. Nisan ayının etkisini hissediyor, çabucak büyüyor, yayılıyor, her tarafa tırmanıyor. Taşların içine gömülen köklü i var; ama yükseliyor, havayı ve güneşi arıyor. Zavallı insan düşüncesi de aynı şeyleri yapmaktadır. Çok eskiden kutsal bitkilerin... kutsal kuşların varoluş sebebini şimdi anlıyorum. Saka kuşu hemen geldi ve artık teklif tekelüf göstermeden omuzuma konuverdi. Sonra âdeti üzere her yere bakmaya, her yere dokunmaya koyuldu. Zavallı yaratık! Onu oyalayacak o kadar az şey var ki burada. Bununla beraber hürdür, gidip tarlalarda oturabilir. Ama hapishaneyi, kocamış sarmaşığını, benim iç karartıcı höcremi daha çok seviyor. Beni sever mi? Hayır; odamda ısınıyor, ekmek kırıntılarını ıstıha ile yiyor. Şimdi onu kendime bu kadar çok alıştır-dığıma korktum. Ya Schwartz'ların mutfağına giriverirse. Ya şu kedinin avı oluverirse. Gösterdiğim özen, bu korkunç ölüme sebep olacak... Vahşi bir hayvan tarafından parçalanmak ve didik didik edilmek! Ya

bizler, zayıf insanlar, çaresiz ve müdafaasız gönüller, bizim de kaderimiz, bizi ağır ağır öldürürken dişleriyle pençelerini içimizde duyuran şu zalim yaratıklar tarafından işkence ile yok edilmekten başka bir şey mi?

“Güneş parlayarak yükseldi ve höcrem hemen hemen pembe bir renge boyandı. Tıpkı vaktiyle Corte-Minelli'deki odama giren Venedik güneşi... Ama o güneşi düşünmemeli; o artık başımın üzerinde doğmayacak. Ey dostlarım, şüphesiz bir daha göremeyeceğim o neşeli İtalya'yı, *uçsuz bucaksız* ufukları, o *duru gök kubbesini* benim için selâmlayınız.

“Dışarı çıkacağımı söyledim; her zamandan daha erken olmakla beraber izin verdiler. Buna da dışarı çıkmak diyorum. Uzunluğu otuz ayak olan bir bataklığın çevirdiği yüksek duvarlar arasında sıkışıp kalmış bir meydan. Bununla beraber bu meydan pek de güzellikten yoksun sayılmaz. Hiç değilse şimdi bütün yönleriyle seyrettikten sonra onda bazı güzellikler buluyorum. Geceleri, hüznünlülüğü ile güzeldir. Burada benim gibi, hatta benden çok daha kötü durumda birçok suçsuz kişi bulunduğuna eminim. İnsanın içinden hiç bir zaman çıkamadığı, güneşin hiç bir zaman içine giremediği, hatta kederli kalplerin arkadaşı olan ayın bile hiç uğramadığı zindanlar! Ah! Sızlanmakta haksızlık ediyorum. Ey ulu Tanrım şu dünyada güçten azıcık nasibim olsaydı, mutlu insanlar yaratmak isterdim.

“Gottlieb topallaya topallaya ve taş kesilmiş ağzının gülümseyebildiği nispette gülümseyerek bana doğru koştu. Kimse ona ilişmedi ve benimle kalmasına

ses çıkarmadı. Birdenbire — ne mucize! — Gottlieb aşağı yukarı akıllı bir insan gibi konuşmaya başladı.

Bana: — Bu gece, dedi, sana mektup yazmadım; bu sebeple pencerede mektup bulamadın. Çünkü dün seni görmemiştim. Ve bana hiç bir emrin olmamıştı.

— Ne diyorsun Gottlieb? Bana bu mektupları yazan sen miydin?

— Ya başka kim yazabilirdi? Yazanın ben olduğumu sezememiş miydin? Şimdi benimle konuşmayı kabul ettiğin için artık lüzumsuz. Sana mektup yazmayacağım. Üzmek değil, hizmet etmek istiyorum sana.

— İyi kalpli Gottlieb, demek bana acıyorsun? Demek benimle ilgileniyorsun?

— Evet, çünkü senin nurdan bir varlık olduğunu anladım.

— Gottlieb, ben hiç bir zaman senden başka tür lü bir şey değilim. Aldanıyorsun.

— Aldanmıyorum. Seni şarkı söylerken duymuyorum?

— Demek müziği seviyorsun?

— Senin müziğini seviyorum. O müzik Tanrı'ya ve kalbime göre.

— Kalbinin dini bütün, ruhunun temiz olduğunu görüyorum, Gottlieb.

— Kalbimi de, ruhumu da o hale getirmeye çalışıyorum. Melekler bana yardım edecek. Ve ben zavallı vücudum üstünde çöreklenen, ama ruhumu ele geçiremeyen şer kuvvetlerini yeneceğim.

“Gottlieb, yavaş yavaş coşku ile ama şairane sembollerinde, gerçekten ve asaletten ayrılmadan ko-

nuşmaya başladı. Hâsılı size ne diyeyim? Bu budala, bu deli Tanrı'nın iyiliğinden, insan oğlunun ıstıraplarından, mükâfatlandıran Tanrı'nın gelecekteki adaletinden, hatta sanattan, müzikten ve şiirden söz ederken gerçek bir belâgate erişti. Onun, bütün bu fikirleri ve bu ateşli coşkuyu hangi dinden aldığını henüz anlayamadım. Çünkü öyle sanıyorum ki o ne protestandır, ne de katolik. Hatta birçok defa tek ve gerçek bir dine inandığını bana söylerken hangi din olduğunu açıklamadıysa da anasından ve babasından gizli, özel bir tarikata bağlı olduğunu bildirdi. Bunun hangi tarikat olduğunu kestirebilecek kadar bilgim yok. Güzel ve kuvvetli olduğu kadar hasta ve ıstıraplı bu ruhun sırrını yavaş yavaş inceleyeceğim; çünkü netice itibariyle, zavallı Gottlieb delidir, nasıl ki Zdenko da, Albert de yüce erdemin o şiir havası içinde birer deliydiler. Gottlieb'in çılgınlığı, bir zaman ateşli ateşli konuştuktan, coşkusu kendisini aştıktan sonra, yenisinden belirdi. O zaman melek sak kuşu, ifrit kedi hakkında içime dokunan çocuksu bir tarzda hezeyana başladı. Kedi ile ve bu hayvanın içine girmiş kötü ruhla işbirliğinde bulunan annesinden bu zavallı kediceğiz Bélzebuth'un bir bakışıyla taş olan babasından söz edip durdu. Bu korkunç hayallerini unutturarak onu yatıştırmaya muvaffak oldum. Öteki mahpuslar hakkında soruşturmalar yaptım. Gottlieb'in yazdığı mektupları, tasavvur ettiğim gibi kulenin tepesinden atacak yerde gün doğınadan önce şüphesiz herhangi basit bir aletle aşağıdan yukarı yolladığına göre, bu ayrıntıları öğrenmek için artık kişisel hiç bir ilgim kalmamıştı. Ama Gottlieb niyetlerime garip bir yumu-

şak başlılıkla boyun eğerek bir gün önce öğrenmek isteğini gösterdiğim şeyleri çoktan sorup öğrenmişti. Odamın arka tarafında bulunan binada oturan mahpus kadının genç ve güzel olduğunu ve onu gördüğünü söyledi bana. Sözlerine fazla önem vermiyordum. Ama bu kadının adını birdenbire söyleyince ürperdim. Bu mahpus kadının adı *Amélie* imiş.

"Amélie! Bu ad, ne endişe ummanları, ne hatıralar dünyası uyandırıyor içimde. İki Amélie tanımıştım. Her ikisi de kaderimi, sırdaşlıklarının uçurumuna atmışlardı. Acaba bu, Prusya prensesi mi, yoksa genç Baronne de Rudolstadt mı? Şüphesiz ne biri ne de öteki. Kendi hesabına hiç bir merak duymayan, onu bir otomat gibi ileri doğru itmedikçe kendiliğinden bir adım atamayan, ne de bir sual sormaya istekli görünmeyen Gottlieb, bu Amélie adından başka bana hiç bir şey söyleyemedi. Mahpus kadını görmüştü, ama görüşü kendine göre idi. Yani bir sis perdesi arkasından. Bu kadın, madam Schwartz'ın söylediğine göre, genç ve güzelmış. Ama Gottlieb farkında olmadığını itiraf ediyor. Onu penceresinde görünce ancak *iyi bir ruh*, bir *melek* olmadığını sezmışti. Bu kadının aile adı bir esrar perdesiyle örtülü imiş, zenginmiş. Schwartz'larından parasıyla yiyip içiyormuş. Ama benim gibi gizli tutulan bir mahpus. Hiç dışarı çıkmamış ve sık sık hastalanırmış. İşte onun hakkında bütün öğrenebildiklerim bu kadar. Gottlieb daha fazla bilgi almak için anasıyla babasının boşboğazlıklarını dinleyecekmiş. Çünkü onun önünde çekinmeden konuşuyorlarmış. Onları dinleyeceğini ve Amélie'nin ne kadar zamandan beri burada bulunduğunu bana söyleyeceğine

söz verdi. Bu mahpusun öbür adına gelince, öyle görünüyor ki Schwartz'lar da bunu bilmiyorlar. Eğer o Quedlinburg rahibesi ise bunu nasıl bilmezler? Kral, kız kardeşini hapishaneye atar mıydı? Prensesler, öteki insanlar gibi, hatta onlardan daha çok hapse girmektedir. Genç baronne de Rudolstadt?. Ne diye burada olsun? Frédéric ne hakla onu hürriyetinden yoksun bırakabilir? Hadi canım! Kafamı uğraştıran şey bir mahpusun merakından ibaret. Bu basit küçük ad üstünde yürüttüğüm yorumları başıboş ve pek sağlam olmayan bir hayal gücünden başka bir şey değil. Ne ise, bende büyük bir heyecan uyandıran bir adı taşımakta olan bu felâket arkadaşının kim olduğunu öğreninceye kadar kalbimin üstünde sanki bir dağ kalacak.

1 mayıs — “Birçok gün'ler yazı yazmadan geçip gitti. Türlü hadiseler bu boşluğu doldurdu. Bir an önce size olup bitenleri anlatıp eksikleri tamamlayım.

“İlkönce hastalandım. Yer altında Albert'in peşine düştükten sonra Devler Şatosunda şiddetlisini hissettiğim hastalığa benzer hafifçe beyin humması belirtilerini, buraya geldiğimden beri zaman zaman duymaktayım. Rüyalarla kesilen ıstıraplı uykusuzluklar çekiyorum, rüya görürken de uyuyor muyum, uyanık mıyım bilemeyeceğim. O anlarda Bohemya'nın eski aryaalarını, ilâhilerini, savaş şarkılarını çalan o korkunç kemanın sesini hep duyar gibi oluyorum. Bu bende büyük bir ızdırıp yaratıyor. Bu hayaller bana musallat olunca, kulak vermekten ve uzak bir rüzgârın getirir gibi olduğu hafif sesleri, bütün gücümle dinlemekten kendimi alamıyorum. Bu keman sesi, ki-

mi zaman kalenin etrafında uyuyan sular üstünde kayıyor, kimi zaman bir zindanın duvarları tepesinden aşağı süzülüyor, kimi zaman da bir zindanın tepe penceresinden etrafa yayılıyor. Bu yüzden aklım ve gönüm perişan. Bununla beraber gece olunca yazı yazmakla oyalanacak yerde kendimi yatağa atıyor ve bana rüyamı, daha doğrusu müzik dolu yarı rüya halini getiren o yarı uykuya dalmaya kendimi zorluyorum. Çünkü bu işin altında gerçek bir taraf var, muhakkak ki mahpusun odasında keman çalınıyor. Ama ne çalıyor? Nasıl çalıyor? Benden o kadar uzak ki ancak kesintili sesleri duyabiliyorum. Hasta dimağım gerisini uyduruyor. Bunda hiç şüphem yok. Bundan böyle Albert'in ölümünden şüphe edememek, sona ermiş bir felâket olarak onu kabul edememek de alın yazısının içinde. Çünkü dış görünüşe bakarak her ne olursa olsun ümit beslemek, talihin imkânsızlığına boyun eğmemek yaratılışında var.

"Üç gün önce derin bir uykuya dalmıştım ki, hafif bir gürültü işiterek uyandım. Gözlerimi açtım, gece karanlıktı. Hiç bir şey fark edemiyordum. Yatağımın yanında birinin yürüdüğünü seçik olarak duydum. Gerçi bu kimse dikkatle yürüyordu. Bu insanın, durumunu anlamak için gelmek zahmetine katlanan madam Schwartz olduğunu düşündüm, hatta ona birkaç lâkırdı söyledim. Ama bana cevap veren bir iç çekişi oldu. Ve gelen, ayaklarının ucuna basarak dışarı çıktı. Kapının tekrar kapatıldığını ve sürgülendiğini duydum. Çok yorgun olduğum için bu hale fazla dikkat etmeden tekrar uyumuşum. Ertesi gün, bu seziden öyle karışık, öyle ağır bir hatıra kalmış ki bu hali rü-

yamda görüp görmediğimden emin olamadım. Akşam üstü, ötekilerden daha kuvvetli, ama kopuk rüyalarıma, üzücü uykusuzluklarıma tercih edebileceğim son bir humma daha geçirdim. Derin derin uyudum. Birçok rüya gördüm. Ama o gamlı kemanı duymadım. Her uyanışında uyku ile uyanıklık arasındaki farkı seçik olarak hissettim. Bu aralıklardan birinde benden pek uzak olmayan bir insanın düzenli ve kuvvetli nefes alışını duydum. Hatta koltuğumun üstünde birisinin belirir gibi olduğunu sandım. Hiç korkmadım. Madam Schwartz bana gece yarısı içecek sıcak bir şey getirmişti, hâlâ onun olduğunu sandım. Onu uyandırmak istemeden birkaç zaman bekledim. Uyandığını sandığım bir sırada yardımlarından ötürü ona teşekkür ettim ve saatin kaç olduğunu sordum. O zaman bir uzaklaşma oldu, sonra öyle yürekler paralayıcı ve öyle korkunç, boğuk bir hıçkırık iştir gibi oldum ki, aklıma geldikçe hâlâ alnımdan terler boşanıyor. Bunun beni neden bu kadar duygulandırdığını söyleyemeyeceğim. Bana öyle geldi ki, beni pek hasta buluyorlar, belki de ölecek durumda görüyorlardı ve bana karşı bir acıma duyuyorlardı. Ben, kendimi, tehlikede sanacak kadar hasta hissetmiyordum. Zaten pek acınacak bir durumu olmayan bir hayatın ortasında bu kadar az ızdıraplı, bu kadar az hissedilen ölümle ölmenin benim için hiç bir önemi yok.

“Madam Schwartz, sabahın saat yedisinde odama girdiği zaman, yeniden uyumadığım ve gecenin son saatlerini tam bir açık zihinle geçirdiğim için kafamda bu garip ziyaretin pek seçik bir hatırası kalmıştı. Gardiyanımdan bunun açıklanmasını rica ettim. Söyle-

mek istediğim şeyi bilmediğini, gece yarısından beri odama girmediğini, uyuduğu sırada kendine emanet edilen höcrelerin anahtarları yastığının altında bulunduğuna göre, benim rüya gördüğümü veya bir hayale kapıldığımı söyleyerek başını salladı. Bununla beraber bir sayıklama halinden öyle uzak bulunuyordum ki, öğleye doğru dışarıda hava almak ihtiyacını duyacak kadar kendimi iyi hissettim. Sanki kuvvetlerimin geri gelmesini tebrik ediyormuş gibi saka kuşumla beraber talimhaneye indim. Hava çok hoştu. Sıcaklık burada kendini hissettirmeye başlıyor. Hatta hafif esintiler, kırlardan temiz havanın ilk soluklarını, belli belirsiz ot kokularını getiriyor ve insan istemediği halde yüreği sevinçle doluyor. Gottlieb yanıma koştu, onu çok değişmiş, her zamandan daha çok çirkinleşmiş buldum. Bununla beraber bu yüz, ifadesinin karışıklığı içinde aydınlanınca onda meleklerle yakışır bir iyilik, hatta canlı bir zekâ izlenimi görülüyor. İri gözleri öyle kızarmış, öyle kanlanmış ki ona hasta olup olmadığını sordum.

— Gerçekten hastalandım, dedi, çünkü çok ağladım.

— Peki derdin ne zavallı Gottlieb'im?

— Babam, sizin höcrenizden aşağı inince, anneme: “Üç numaralı mahpus bu akşam çok hasta. Adamakıllı ateşi var. Bir hekim çağırmalı. Ölüp başımıza kalırsa tasa etmem” dedi. Annem uyuduğumu sanıyordu. Ama ben söyleyeceklerini duymadan önce uyumak istemiyordum. Senin ateşinin olduğunu biliyordum. Ama bunun tehlikeli olduğunu öğrenince ağlamaktan kendimi alamadım. Nihayet uyku bastırdı. Bununla beraber

bütün gece uyurken ağladığımı sanıyorum. Çünkü bu sabah gözlerim ateş gibi uyandım. Yastığım da göz yaşlarıyla sıırıslıklam olmuştu.

“Zavallı Gottlieb’in bu bağılılığı beni son derece duygulandırdı. Bir fersahlık mesafeden kösele ve zift kokan o kara pençesini sıkarak teşekkür ettim. Sonra Gottlieb’in bu saf çabası içinde şu çok uygunsuz gece ziyaretlerini yaptığı düşüncesi doğuverdi içime. Gece kalkıp kalkmadığını, gelip kapımı dinleyip dinlemediğini sordum ona. Hiç kımıldamadığını söyleyerek beni temin etti. Ben de şimdi böyle olduğuna eminim. Yattığı yer, odamdaki bir duvar çatlağından, belki de paramı, günlüğümü koyduğum gizli yerden nefes alışını ve inleyişini duyacağım bir tarzda yapılmıştır. Bu deliğin, Gottlieb’in mutfaktaki ocağın içinde, kıymetli eşyalarını, kitabını ve kunduracı aletlerini koyduğu delikle görünmez bir oluktan bağlantısı var mı kim bilir? Her ikimiz de fareler yahut yarasalar gibi, bütün varımızı yoğumuzu, biçimsiz bir duvar deliğinin karanlığında sakladığımıza göre, hiç değilse bu yüzden Gottlieb’le çok özel bir ilişkim var. Bu konuda birtakım soruşturmalar yapmak tehlikesini göze alacaktım. Ama bu sırada henüz burada görmediğim bir adamın, Schwartz’ların evinden çıktığını, talimhaneye doğru yürüdüğünü gördüm. Bu adamın yüzü üzerimde inanılmaz bir korku uyarıyordu. Bununla beraber bu kişi hakkında aldanıp aldanmadığımdan henüz emin değildim.

Yavaş sesle Gottlieb’e sordum:

— Bu adam kim?

Gottlieb aynı şekilde cevap verdi:

— Hiç de iyi bir insan değil. Kumandanın yeni yardımcısı. Bélzebuth'un onun ayaklarına sürtünürken nasıl sırtını kabarttığına bir bakın. Çok iyi tanıştılar bu ikisi.

— Peki adı neymiş.

— Gottlieb cevap verecekti ama o sırada kumandan yardımcısı ona tatlı bir sesle ve iyilik dolu bir gülümseyişle mutfağı göstererek: "Delikanlı, dedi, sizi içerden istiyorlar. Babanız çağırıyor.

"Bu, benimle yalnız kalmak için bir bahaneden başka bir şey değildi. Gottlieb uzaklaşır uzaklaşmaz onu karşımda buldum... Kardeşim Beppo, keşfet bakalım, kiminle karşılaştığımı? Bundan iki yıl önce Bohemya ormanlarının patikalarında, çok kötü şartlar altında karşılaştığımız o zarif fakat zalim asker devşirme memuru ile, M. Mayer'in kendisi ile. Artık onu tanımazlıktan gelemedim. Biraz daha fazla semizlemesinden başka hoş haliyle, teklifsizliği ile, kurnaz bakışıyla, babacanlığıyla, boru talimleri yapıyor-muş gibi ağzından çıkardığı o *brum, brum*'larıyla aynı adam. Asker müzikasından kasaplık insan devşirme bölümüne geçmiş, oradan da şerefli ve mertçe hizmetlerinin mükâfatı olarak işte şimdi bir müstahkem mevki subayı, daha doğrusu askerî bir hapishane zindancısı oluvermiş; onca zerafetle yerine getirdiği gezgin zindancılık görevinden sonra bu iş de ona pek uygun düşer, doğrusu.

Bana fransızca olarak:

— Matmazel, dedi, sizin sadık bir bendenizim. Şurada gezinmek için tam manasıyla hoş bir meydana, havaya, genişliğe ve güzel bir manzaraya sahip bulu-

nuyorsunuz. Bu bakımdan sizi tebrik ederim. Bana, hapishanede tatlı günler geçiriyorsunuz gibi geliyor. Bundan başka hava da pek güzel. Bu kadar güzel güneş altında Spandaw'da yaşamak gerçekten bir zevk, *brum, brum*.

Bu küstahça alaylar bende öyle bir tikslenme uyandırdı ki, cevap vermedim. Hiç istifini bozmadı. Bu sefer İtalyancaya dönerek:

— Affınızı dilerim, dedi. Belki, sizinle hiç bilmediğiniz bir dille konuşuyordum. Bir İtalyan, bir İtalyan ses sanatçısı olduğunuzu unutuyordum. Öyle değil mi? Söylediklerine göre çok hoş bir sesiniz varmış. Gördüğünüz gibi ben zorlu bir müzik meraklısıyım. Bunun için talimatın bana verdiği imkânlar içinde size hoş bir hayat sağlamaya hazırım. Allah, Allah, sizi görmek mutluluğuna nerede eriştim acaba? Yüzünüz bana yabancı gelmiyor... Ama tamamıyla şerefli bir kişi olarak.

— Şüphesiz bu kış şarkı söylediğim Berlin tiyatrosundan.

— Hayır! Ben Silezya'daydım. Glatz'da assubaydım. Bereket versin şu ifrit Trenck, gezilerim sırasında... Yani Saksonya sınırlarında görevli bulunduğum sırada demek istiyorum, kaçmıştı. Yoksa terfi edemezdim ve şimdi burada olamazdım. Berlin'e yakınlığı sebebiyle kendimi burada çok iyi hissediyorum, çünkü bir müstahkem mevki subayının hayatı pek acınacak bir hayattır, matmazel. Büyük şehirlerden uzak, ıssız bir yerde kalınca, insanın öyle canı sıkılıyor ki, tasavvur edemezsiniz. Hele benim gibi bir müzik delisi

için... Hay Allah, sizinle nerede karşılaşmak şerefini kazandım?

— Mösyö, bu şerefe nail olduğumu hiç hatırlamıyorum.

— İtalya'da veya Viyana'da... Bir tiyatrodaki sizi görmüş olmalıyım... Çok yolculuk ettiniz mi? Tiyatrolarda ne kadar çalıştınız?

Cevap vermediğim için o, arsız hayâsızlığına devam etti:

— Her ne ise, aklıma gelir elbette. Ne diyordum? Ha! Sizin de canınız sıkılıyor mu?

— Hayır, mösyö.

— Ama siz höcre hapsine mahkûm değil misiniz? Şu Porporina dedikleri bayansınız değil mi?

— Evet, mösyö.

— Tamam. Üç numaralı mahpus. Evet biraz eğlenmek ve insanların içine karışmak istemez misiniz?

Kendi arkadaşlığını teklif edeceğini düşünerek hemen cevap verdim:

— Hiç istemem, mösyö.

— Nasıl isterseniz. Çok yazık! Burada çok yüksek tabakadan başka bir kadın daha var... Vallahi pek sevimli. Sizinle tanışmaktan pek memnunluk duyacağından eminim.

— Acaba size adını sorabilir miyim?

— Adı, Amélie.

— Hangi Amélie?

— Amélie... *brum, brum*. Vallahi bilmem. Gördüğümüne göre meraklısınız. Mahpusların bir hastalığıdır bu.

“M. Mayer'in yardımlarını kabul etmediğime piş-

man olmaya başladım. Çünkü şu esrarlı Amélie'yi tanımaktan ümit kestikten ve bundan vazgeçtikten sonra bir acıma duygusuyla bu kadına doğru yeniden sürüklendiğimi hissettim. Bu sürüklenişte aynı zamanda şüphelerimi aydınlatmak isteği de vardı. Bu iğrenç Mayer'e karşı biraz daha sevimli davranmaya çalıştım. O da beni iki numaralı bu mahpus kadınla tanıştıracığını söyledi. Bu numara ile Amélie'yi kastediyordu.

— Eğer, tutukluluğum bakımından usullere aykırı olan bu hareket size bir zarar vermezse, kederden ve can sıkıntısından hasta olduğunu söyledikleri bu kadına yararlı olabilirsem...

— *Brum, brum.* Demek siz talimatı harfi harfine kabul ediyorsunuz? Hâlâ saf bir çocuksunuz. Yasaklardan sizi, şu maskara Schwartz korkutmuş olmalı. Yasak! Acaba bir vehim değil mi? Kapıcılar ve gardiyanlar için doğrudur o. Ama biz subaylar (Mayer bu kelimeyi söylerken bu kadar şerefli bir adı taşımaya alışmamış bir insan gibi tekrar tekrar uzatıyordu) ufak tefek aykırılıklar karşısında gözlerimizi yumarız. Bizim yerimizde kral olsaydı, o da göz yumardı. Bakınız, matmazel, bir şey arzu ettiğiniz zaman benden başkasına başvurmayınız. Boş yere incitilmeyeceğinize, üzülmeceğinize söz veririm. Tabiatım bakımından hoş görür, insan bir adamım ben. Allah beni böyle yaratmış, üstelik müziği severim... Arasıra bana şarkı söylemek isterseniz, meselâ akşamları, sizi burada dinlemek için gelirim, böylece istediğiniz her şeyi bana yaptırabilirsiniz.

— Lütuflarınızdan mümkün olduğu kadar az faydalanacağım, mösyö Mayer.

Assubay kara ve çatlak dudakları üstünde hâlâ dolaşılan *brum*, *brum*'larını şiddetle keserek:

— Mayer mi? diye haykırdı. Niçin bana Mayer diyorsunuz? Adım Mayer değil. Bu Mayer adını da nereden çıkardınız, Allah aşkınıza?

— Bir dalgınlık sayın subayım, dedim. Özür dilerim... Bu adı taşıyan bir şan öğretmenim vardı. Bu sabah hep onu düşündüm.

— Bir şan öğretmeni mi? Bu ben değilim. Almanya'da birçok Mayer var. Benim adım Nanteuil. Aslım Fransız'dır.

— Peki sayın subayım, beni bu kadınla nasıl görüştüreceksiniz? Beni tanımaz. Belki de ziyaretimi kabul etmeyecektir. Nasıl ki önce ben de nerede ise onunla görüşmek istemeyecektim. İnsan yalnız yaşayınca pek yabanileşiyor.

— Yook! Ne olursa olsun bu güzel kadın konuşacak birisini bulmaktan memnun olacaktır. Buna kalıbımı basarım. Ona birkaç kelime yazmak ister misiniz?

— Yazı yazacak bir şeyim yok.

— İmkânsız: paranız da yok mu ki?

— Param da olsa, M. Schwartz doğru yoldan şaşmaz. Zaten ben de memurları baştan çıkarmasını beceremem.

— Peki öyle ise. Bu akşam sizi ben, iki numara ya kendim götürceğim... Ama bana önce bir şarkı söyleyeceksiniz.

“M. Mayer'in, daha doğrusu şimdi böyle çağırılmaktan hoşlandığı için, M. Nenteuil'ün belki de odama girmek istediği düşüncesiyle korkmuştum. Ve reddet-

mek üzereydin ki, ister ziyareti ile beni şerefleştirmek aklından geçmemiş olsun, ister yüzümden korkumu ve tiksinnemi okumuş olsun, niyetlerini bana daha açıkça anlattı.

— Oturduğunuz kulenin üstündeki sahanlıkta sizi dinleyeceğim, dedi. Ses yukarı çıkar, ben de çok güzel duyarım. Sonra kapılarınızı açtıracam ve bir kaddın gardiyanla sizi aldirtacağım. Ben sizi görmeyeceğim. Sizi yolsuzluğa benim teşvik eder görünmem elbette doğru olmaz, gerçi, *brum, brum*, böyle bir durumda işin içinden sıyrılmanın kestirme bir yolu da bu yol değildir... Üç numaralı mahpusun beynine bir kurşun sıkarsın, sonra da kaçmaya teşebbüs ettiği sırada suç üstü yakalandı dersin. Heh, he! Fikir gülünç değil mi? İnsanın hapisanede daima neşeli fikirleri olmalı. Hakir bendelerinin çekilmesine müsaade buyurunuz matmazel Porporina. Akşam görüşürüz.

“Bu sefil adamın gönül okşayıcı iltifatları üzerinde türlü yorumlarda bulunuyordum. Elimde olmadan ona karşı müthiş bir korku duyuyordum. Böyle dar ve aşağılık bir ruhun, sadece beni dinlemek zevki için bu türlü hareket edecek kadar müziksever olabilmesine inanamıyordum. Söz konusu mahpusun Prusya prensesinden başka biri olmadığını ve prensesin bana gizliden açıkladığını sandıkları devlet sırlarını bizi dinleyerek öğrenmek üzere kralın emriyle onunla görüştürmek istediklerini düşünüyordum. Bu düşünce içinde, o kadar istediğim bu konuşmadan öyle bir korku duyuyordum ki. Çünkü benim suç ortaklığım iddia edilen bu sözde fesatta gerçeğin ne kadar payı olduğunu hiç bilmiyorum.

“Bununla beraber, her kim olursa olsun bir felâket arkadaşına manevî bir yardımda bulunmak için her şeyi göze almayı vazife bildiğimden, sayın subayın o teneke kulakları için, kararlaşan saatte şarkı söylemeye başladım. Pek kötü şarkı söyledim. Dinleyici bende hiç bir ilham uyandırmıyordu. Yine biraz ateşim vardı, zaten onun beni lâf olsun diye dinlediğini iyice hissediyordum, hatta beni belki de hiç dinlemiyordu. Saat on biri çalınca, oldukça çocuksu bir korkuya kapıldım. M. Mayer’in beni ortadan kaldırmak için gizli bir emir aldığını, höcremden dışarı çıkar çıkmaz, hoş bir şaka şeklinde, önceden söylediği gibi, ciddi olarak beni öldüreceğini aklımdan geçirdim. Kapı açıldığı zaman bütün vücudun titriyordu. Çok pis, çok çirkin bir kocakarı (Madam Schwartz’dan daha çok çirkin, daha çok pisti) arkasından gelmemi işaret etti. Ve duvarın içine oyulmuş dar, dik bir merdivenden önümden çıktı. Yukarıya çıkınca kendimi kulenin sahanlığında buldum. Burası gündüzleri gezindiğim talimhaneden tahminen otuz ayak ve bu bina boyunca uzayıp giden su hendeğinden doksan yüz ayak yüksekliğindeydi. Bana kılavuzluk eden çirkin kocakarı orada bir dakika kendisini beklememi söyledi ve bilmediğim bir yere girip gözden kayboldu. Kaygılarım dağılmıştı. Temiz hava içinde, hoş bir mehtapla beraber geniş bir ufku seyretmeme imkân veren bu hatırı sayılır yükseklikte kendimi bulur bulmaz öyle bir ferahlık hissettim ki, beni yüz üstü bıraktıkları yalnızlıktan tasalanmadım. Kalenin hareketsiz ve kara gövdelerinin gömüldüğü durgun büyük suların, uzakta kıyının üstünde belli belirsiz gördüğüm ağaçlar ve top-

raklardan, gecenin içinde yarasaların serbest uçuşundan tutunuz da ta göğün derinliğine kadar, bütün bu şeyler, duvarın iç taraflarını seyrettikten ve höcremden görülen gök kubbesinin o dar alanı içinden geçen birkaç yıldızı saydıktan sonra, aman Yarabbi bana ne yüce ve muhteşem görünüyordu. Ama bu manzaradan uzun zaman zevk duyacak kadar zamanım olmadı. Bir ayak sesi beni arkama döndürmek zorunda bıraktı ve M. Mayer'le yüzyüze gelince bütün korkularım yeniden uyandı.

— Signora, dedi, iki numaralı mahpusu hemen şimdi göremeyeceksiniz, size haber vermekten üzgünüm. Bana öyle geliyor ki bu kadın çok kaprisli. Dün, insan yüzü görmek için büyük bir istek gösteriyordu. Ama demin sizin isteğinizi kendisine söyleyince baktınız bana verdiği cevaba: üç numaralı mahpus kadın, kulede şarkı söyleyen mi? Ve her akşam dinlediğim mi? Oo, sesini iyi tanırım. Hatta adını söylemenize lüzum yok. Bana bir arkadaş getirmek istemenizden dolayı çok minnettarım size. Bu uğursuz yaratığın suratını görmektense hiç bir canlı yaratığı görmemeye razıyım. Bütün felâketlerimin sebebi odur. Ona karşı gösterdiğim ihtiyatsız dostluğun nasıl cezasını çekiyorsam, onun da yaptığı kötülükleri öyle ağır ödemesini Allahtan dilerim. Bu bayanın sizin hakkınızdaki kanaati işte budur, signora. Bu kanaatin haklı olup olmadığını bilemem. Bu hususta hüküm vermek söylendiği gibi sizin vicdanınızın muhakemesine düşer. Bense bu tarafa karışmam. Hatta ne zaman isterse-
niz sizi gene odanıza götürmeye hazırım.

"Bu türlü sefil bir adamın önünde ihanetle suçlandırılmaktan son derece büyük azap duymuştum. Bana bunca haksızlık ve nankörlük gösteren iki Amélie'den birine karşı kalbimin ta içinden derin bir kırılgınlık hissederek:

— Hemen gidelim, mösyö, diye cevap verdim.

Yeni kumandan yardımcısı:

— Bu kadar acele etmeye sizi zorlamıyorum. Ayı seyretmekten zevk alıyormuşsunuz gibi geliyor bana. Keyfiniz istediği kadar onu seyrediniz. Bunun için para pul istemez ve kimseye de zararı olmaz.

"Bu herifin lütufkârlıklarından biraz daha yararlanmak ihtiyatsızlığını gösterdim. Belki de hiç bir zaman göremeyeceğim bu güzel manzaradan böyle çabucak ayrılmaya bir türlü gönlüm razı olmuyordu. İstemediğim halde Mayer bende emirlerimi beklemelepek şeref duyan kötü bir uşak etkisi uyandırıyor. Bu hoşgörüşümden yararlandı ve lâf açma cesaretini gösterdi. Bana:

— Signora, dedi, son derece güzel şarkı söylediğinizi biliyor musunuz? En güzel tiyatrolarını izlediğim ve birinci sınıf sanatçıları birer birer gözden geçirdiğim o İtalya'da bile daha kuvvetlisini dinlemedim. Mesleğe nerede başladınız? Ne zamandan beri bu memlekette dolaşırsunuz? Çok yolculuk ettiniz mi?

"Soruşturmalarını işitmemiş gibi görüldüğüm için cesareti kırılmadan sözlerine şunları ekledi:

— Arasıra erkek kılığına girip yaya yolculuk yapar mısınız?

Bu soru beni titretti. Hemen hayır cevabını yaptırtınca o devam etti:

— Ya! Demek kabul etmek istemiyorsunuz? Ama hiç bir şey unutmam ben. Siz de unutmamış olacaksınız. Eğlenceli bir macera aklıma geldi.

“Höcremin yolunu tutmak için kale mazgallarından ayrılırken cevap verdim:

— Ne demek istediğinizi anlamıyorum, mösyö.

— Bir dakika, bir dakika, dedi Mayer. Anahtarınız cebimde. Ben götürmezsem siz odanıza giremezsiniz. Müsaade ediniz de size iki kelime söyleyeyim, *güzel yavrucuğum*.

— Bir kelime bile söyleyemezsiniz, mösyö. Höcreme dönmek istiyorum. Oradan çıktığıma üzgünüm.

— Amma da rol kesiyorsunuz. Biz sanki hiç bir maceranızı bilmiyoruz. Kısa boylu, yüzü gözü düzgün bir esmerle Bohemya ormanlarını arşınladığınızı hatırlamayacak kadar saf mı sandınız beni? Bunu başkalarına yutturun. Prusya kralının orduları için bu toy delikanlıyı kaçıırıyordum. Ama genç kız onun harcı değildi, gerçi söylendiğine göre o sizi beğenirmiş. İstedikleri kadar, isteğinizle geldiğinizi söylesinler. Ne yapalım ki bununla övünmeye kalktığınız için buraya düştünüz. Ne yaparsınız? Talihin öyle kaprisleri vardır ki, insan ona karşı gelemmez. İşte bakın, siz de çok yüksekten düştünüz. Ama size tavsiye ederim, fazla böbürlenmeyin, bulduğunuzla yetinin. Ben küçük bir mustahkem mevki subayım ve bir kraldan daha kudretliyim, çünkü kral kimseyi tanımaz ve ondan kimse korkmaz; zira onun emirleri çok yüksekten geldiği için kimse kendisine itaat etmez. Görüyorsunuz ki yasakları atlatmak ve cezanızı hafifletmek kudreti var bende. Nankör olmayın. Göreceksiniz ki, Spandaw’-

da bir astsubayın koruyuculuğu Berlin'deki kralın koruyuculuğundan daha üstündür. Sözümü anlıyor musunuz? Öyle konuşmayın, bağırmayın, çılgınlık etmeyin. Boşuna bir rezalet olur. Ben ne istersem söyleyebilirim ama, size inanmazlar. Hadi, sizi korkıtmak istemiyorum. Ben yufka yürekli ve yumuşak tabiatlı yaratılmışım. Yalnız iyice düşünün, sizi bir daha gördüğüm zaman kaderinize hükmedeceğimi, sizi zindana attıracağımı veya etrafınızda eğlenceler ve oyalamalarla sarabilecek, sizi kimseye hesap vermeden açlıktan öldürebilecek ya da üstüme hiç şüphe çekmeden kaçırabilecek kudrette olduğumu hatırlayınız. Düşünün diyorum, düşünmek için vakit bırakıyorum size...

"Bu türlü iddiaların hakaretinden ve onları duymanın verdiği derin utançtan kurtulmanın imkânsızlığı içinde perişan bir durumda olmakla beraber, hiç cevap vermediğimi gören bu iğrenç adam, tereddüt ettiğimi sanarak sözlerine şunları ekledi:

— Hem ne diye hemen cevap vermeyecek misiniz? Akıllıca tek çıkar yolu bulmak için ve sizi bir yabancı memlekette, uğursuz kaleden çok daha güzel bir evde oturtacak kadar zengin, henüz genç ve zarif bir erkeğin aşkına cevap vermek için yirmi dört saat beklemek mi gerek?

"İğrenç herif böyle söylerken bana yaklaşıyor, hem beceriksiz, hem küstah bir tavırla yolumu kesmek, ellerimi tutmak ister gibi davranıyordu. Bu küçük okşamalarıyla bile kirlenmektense kendimi kuleden aşağı atmak için karalı, mazgallara doğru koştum. Ama o anda gözlerime garip bir manzara çarptı. Astsubayın dikkatini, üzerimden çekip, gördüğüm

şeyin üzerine çevirdim. Ben kurtuldum ama bu hareketim az kalsın belki benden daha değerli bir kişinin hayatına mal olacaktı.

“Bizim talimhanenin karşısında su hendeğinin öteki kıyısı boyunca uzanan yüksek kale bedeni üstünde dev gibi görünen bir vücut, mucizeye benzer bir çabukluk ve ustalıkla barabatın üstünde koşuyor, daha doğrusu uçuyordu. Her iki ucunda birer kule bulunan bu kale bedeninin sonuna gelince hayalet, barabatla aynı hizada bulunan kule damına sıçradı ve bir kedi hafifliği ile bu koni biçimindeki dik dama tırmanarak sanki havada kaybolup gitti.

“Astsubay, salon çapkını rolünü unutup gene zindancılığına dönerek haykırdı:

— Hay Allahın cezası, oradaki kim? Şeytan hakkı için bir hapishane kaçkını, nöbetçi de uyumuş valahi.

Yankılar yapan bir sesle bağırdı:

— Nöbetçi dikkat! Silâh başına! Silâh başına!

Sonra, bir alârm çanının asılı durduğu mazgallardan birine koşarak, böyle bir cehennem müziğinin usta müzikçisine yakışır bir şiddetle çanı harekete getirdi. Gecenin o yüce sessizliğini, acı, içe işleyen tınlamasıyla bozan çan sesinden daha tüyler ürpertici bir şey duymadım hayatımda. Meltemin ve suların hür nefesindeki ahengi bozan zorbalığın ve hoyratlığın vahşi bir çılgılığı idi bu. Hapishanenin içinde her şey, bir anda ayağa kalktı. Rastlanacak ilk hedefe atış etmek üzere silâh bataryalarını şakırdatan nöbetçilerin ellerinde savrulan tüfeklerin o uğursuz gürültüsünü duydum. Talimhane, ayın güzel koyu mavi ışık-

larını solduran kırmızı bir ışıkla aydınlandı. Bu, M. Schwartz'ın yaktığı bir büyük fenerdi. Bir kale bedeninden öbürüne işaretler verildi. Yankıların inilti ve zayıflayan sesleri birbirine karşılık verdi. Çok geçmeden bu şeytana yakışır senfoni içinde alârm topu o müthiş ve heybetli sesini etrafa yaydı. Malta taşlarının üstünde ağır adımlar duyuldu. Hiç bir şey görmüyordum, ama bütün bu gürültüleri işitiyordum. Kalbim korkudan daralmıştı. Mayer, hızla beni bırakıp gitmişti, bununla beraber ondan kurtulmanın sevincini duymıyordum. Ne olduğunu bilmeden ona zavallı bir mahpusun kaçışını haber verdiğim için kendimi acı acı yeri-yordum. Aralıklı olarak ateşlenen her silâhın patlamasıyla titreyerek, kaçağın yaralandığını haber veren çılgılığı her an duymak korkusu ile etrafı dinleyerek dehşetten buz kesilmiş, bu maceranın sonunu bekliyordum.

Bütün bunlar bir saatten fazla sürdü: çok şükür ki kaçan adam ne göründü ne de vuruldu. Bundan emin olmak için talimhanede duran Schwartz'ların yanına gitmiştim. Öyle heyecanlı, öyle telâşlı idiler ki gecenin ortasında, beni höcremin dışında görünce hayret etmeyi bile akıllarına getirmediler. Belki de o gece, dışarı çıkmama müsaade etmek için Mayer'le anlaşmışlardı. Schwartz, deli gibi oraya buraya koşup da gözcülüğüne emanet edilen mahpuslardan hiç birinin eksik olmadığına emin olunca biraz rahat nefes almaya başlıyordu. Ama karısı da, kendisi de adamın kurtuluşu gözlerinde hem kendileri, hem de bütün dünya için bir felâketmiş ve tanrısal adalete karşı işlenmiş bir suçmuş gibi acı bir azap duyuyorlardı.

Şaşkın şaşkın gidip gelen askerler ve öteki gardiyanlar da Schwartz'larla konuşurken aynı dehşeti, aynı ümitsizliği ifade eden sözler söylüyorlardı. Görünüşe göre bu kaçış teşebbüsü, gözlerinde cinayetlerin en ağırıydı. En iyilik Tanrısı! Hürlüğün o kutsal hakkından benzerlerini yoksun bırakmanın o zalim görevine bağlı olan bu adamlar, bana ne iğrenç göründüler. Birdenbire yüce hakkaniyet, iki gardiyana örnek bir ceza vermeye karar vermiş göründü. Bir an izbesine giren madam Schwartz büyük çığlıklarla tekrar dışarı çıkarken boğuk bir sesle:

— Gottlieb, Gottlieb... diyordu. Durunuz. Ateş etmeyiniz. Oğlumu öldürmeyiniz. Bu odur. Muhakkak odur.

Schwartz'ların, karı koca, kesik kesik, telâşlı konuşmalarından anladım ki, Gottlieb'i ne yatağında, ne de evlerinin bir köşesinde bulmuşlar, belki de kendileri farkında olmadan gene eskisi gibi o damların üstünde uyku halinde dolaşma alışkanlığına kapıldığını tahmin etmişlerdi. Gottlieb bir uyurgezerdi.

"Bu haber kalede dolaşır dolaşmaz heyecan yavaş yavaş yatıştı. Her gardiyan höcreleri dolaşmaya, mahkûmların hiç birinin kaybolmadığını anlamaya vakit bulmuşlardı. Hepsi tasasızca görevlerinin başına dönüyorlardı. Subaylar bu sonuçtan memnundular. Erler verilen alârm işaretine gülüyorlardı. Madam Swartz kendinden geçmiş, sağa sola koşuyor, kocası ise topun ve yaylın ateşlerin sarsıntısı ile zavallı Gottlieb'in o tehlikeli koşuşu sırasında birdenbire uyanarak düşüp ölmesi korkusu ile su hendeğini dertli dertli araştırıyordu. Bu araştırmada ben de onun peşi

sıra gittim. Kendi başıma kaçmaya çalışmak için belki iyi bir fırsattı bu. Çünkü kapılar açık, adamlar da dalgın gibi geldi bana. Ama bana karşı büyük bir sevgi belirtisi gösteren zavallı hastayı bulma fikrine takılmış olduğum için bu düşünce üstünde durmadım.

"Bu sırada muhakemesini hiç bir zaman kaybetmeyen M. Schwartz, günün ağırdığını görünce, münasebetsiz saatlerde böyle başı boş dolaşmama müsaade etmenin yasaklara taban tabana aykırı olması sebebiyle, höcreme dönmemi rica etti. Kapıyı üstüme kilitlemek için beni höcreme kadar götürdü. Odama girince gözüme ilk ilişen şey, koltuğumun üstünde mışıl mışıl uyuyan Gottlieb oldu. Alârm işareti bütün kaleye yayılmadan önce oraya sığınmak mutluluğuna erişmişti. Yahut da uykusu o kadar derin, yürüyüşü o kadar atikdi ki bütün tehlikeleri atlatabilirdi. Babasına onu birdenbire uyandırmamasını tavsiye ettim. Ve madam Schwartz'a bu müjdeyi verinceye kadar çocuğu gözeteceğime söz verdim.

"Gottlieb'le yalnız kalınca elimi yavaşça onun omuzuna koydum. Ve onunla usul usul konuşarak soruşturmaya çalıştım. Bir yerde söylendiğini duymuştum ki, uyurgezerler dost insanlarla münasebet kurarlar ve onlara aydın kafa ile cevap verirlermiş. Dememem son derece başarılı oldu. Ona:

— Gottlieb, dedim, bu gece nereye gittin?

— Bu gece mi? diye sordu. Hâlâ gece mi ki? Damların üstünde sabah güneşinin parladığını görür gibi oluyorum.

— Demek sen damların üstünde gezdin?

— Elbette, saka kuşu, bu iyi yürekli küçük melek,

pencereme gelip beni çağırdı. Onunla beraber uçtum, çok yükseklerle, gökte ta uzaklara, yıldızlara pek yakın, hemen hemen meleklerin oturduğu yere kadar gittik. Giderken barabatların üstünde damlarda bizi yakalamak için koşan Bélzebuth'a rastladık. Ama o uçamaz ki. Çünkü Tanrı onu uzun bir çileye mahkûm etmiş. Meleklerin ve kuşların uçuşunu, onlara erişemediği için seyrederek durur.

— Demek bulutlarda koştuktan sonra gene de buraya indin?

— Saka kuşu bana: “Haydi, hasta olan kardeşimi görmeye gidelim,” dedi. Seni bulmak için onunla beraber höcrene geldim.

— Höcreme demek girebiliyorsun, öyle mi, Gottlieb?

— Elbette, hasta olduğundan beri birçok defa senin yanında beklemek için geldim buraya. Saka kuşu, annemin yastığı altında duran anahtarları çalar. Bélzebuth ne yaparsa yapsın, melek görünmeden, annemin başı üzerinde uçup onu bir kere uyuttu mu artık şeytan kedi onu uyandıramaz.

— Sana melekleri ve ifritleri böyle inceden incece kim öğretti?

— “Uyurgezer, saf bir heyecanın renklendirdiği o çocuksu gülümseyişle:

— Ustam, diye cevap verdi.

— Ustan kim? diye sordum.

— Başta Tanrı. Sonra da... O yüce kunduracı.

— Peki o yüce kunduracının adı ne?

— Ah! Ulu bir addır o. Ama biliyorsun, onun adı ağıza alınmaz. Annemin bilmediği bir ad bu. Ocağın

deliği içinde iki kitap sakladığımı bilmez annem. Biri ni hiç okumam. Ötekisini ise dört yaşından beri okumaya doyamam. Tanrısal ekmeğim, manevî hayatım, gerçeğin kitabı, ruhun selâmeti ve nurudur o.

— Peki bu kitabı kim yazmış?

— O, Gorlitz'li kunduracı, Jacques Boehm.

“Tam o sırada madam Schwartz içeriye girdi. Öpmek için oğlunun üstüne atılmasına engel olmakta çok güçlük çektim. Bu kadın oğlunun deli divanesidir. Tanrı günahlarını bağışlasın. Kadın oğlu ile konuşmak istedi, ama Gottlieb duymadı. Tekrar yatağına yatırmak için onu yalnız ben kaldırabilirdim. Anası babası onun hâlâ yatağında uyumakta olduğunu bana bu sabah söylediler. Garip hastalığı ve bu geceki alârm, Spandaw'da günün konusu olduğu halde Gottlieb, hiç bir şeyin farkında olmadı.

“Bir kaç saat devam eden pek heyecanlı, pek ızdırıplı bir yarı hürriyetten sonra nihayet işte gene höcremdeyim. Böyle bir olay pahasına tekrar oradan çıkmak istemem. Bununla beraber belki de kaçabilirdim. Burada bir haydudun ellerinde olduğumu ve ölmümden de, sonsuz bir azaptan da beter olan tehlikelerin başımın üzerinde çöreklandığını şimdi bildiğime göre, bundan böyle hep kaçmayı düşüneceğim. Artık bunu ciddi bir şekilde düşüneceğim. Ve kim bilir? Belki de başarırım. Sebat ve irade her şeyi yenmeye muvaffak olur, derler. Ey ulu Tanrım beni koruyunuz!”

5 mayıs — “Bu son olaylardan beri oldukça sakin yaşadım. Dinlenme günlerimi mutluluk günleri sayacak hale geldim ve huzur içinde yaşayanların, felâketsiz geçen yılları için Tanrı'ya şükrettikleri gibi ben

de Allaha şükreder oldum. Her zaman, içinde yaşadığımız o uyuşuk nankörlükten kurtulmak için muhakkak ki insanın felâketi tatması gerek. O tasasız gençliğimin nice güzel günlerini, kıymetini bilmeden ve onları bana bağışlayan ulu Tanrı'ya şükretmeden geçirdiğime şimdi pişmanım. O zamanlar bu güzel günlere lâayık olmadığımı gereği gibi düşünebiliyordum. Şüphesiz bu yüzdendir ki bugün üzerime çöken felâketlere biraz da hak kazanmış oluyorum.

Bana karşı Moldawa nehri boyunca gördüğüm-den, daha korkunç bir tavır takınan bu edepsiz asker devşirme memurunu bir daha görmedim. O zaman onu sadece çocuk yiyen bir dev gibi görüyordum. Bugün ise ona, çok daha tehlikeli, çok daha iğrenç bir zalim gözüyle bakıyorum. Bu sefil herifin insanı isyan ettiren iddialarını, etrafındakileri sindirini, gece yarısı höcreme girmek cesaretini göstermesini ve açgözlülük ve kullukta birer hayvandan farksız olan Schwartz'ların belki de beni ona karşı korumaya hiç davranmamalarını düşündükçe, utançtan ve kederden ölecek gibi oluyorum... Kendimi pencereden dışarıya fırlatmama imkân vermeyen şu merhametsiz demir parmaklıklara bakıyorum. Zehir bulamam. Kalbimi deşmek için elimde bir silâhım bile yok... Bununla beraber kafamın içinde evirip çevirmekten hoşlandığım birtakım güven ve ümit kapıları var. Çünkü kendimi korkunun gevşekliğine kaptırmak istemiyorum. Başta, Schwartz kumandan yardımcısını sevmiyor. Bu adam benim anlayabildiğim kadar, bu işin inhisarını ellerinde tutmak isteyen Schwartz'ların zararına olarak ve onlardan önce davranarak mahpuslarının arzu ve ih-

tiyaçlarını sömürmek, bu zavallılara tayınları ve hapishanenin öbür ihsanları dışında bir parça ekmek satmak istemektedir. Sonra Schwartz'lar, hele kadın, Gottlieb'in bana karşı gösterdiği dostluk ve kendilerinin söylediklerine göre onun akıl durumunda yaptığımı hayırlı etki sebebiyle bana karşı yakınlık göstermeye başladılar. Eğer tehlikeye düşersem belki de imdadına gelmeyeceklerdir ama ciddi bir tehlikeye düşersem şikâyetlerimi onların aracılığı ile mevki kumandanına ulaştırabilirim. Yalnız bir defa gördüğüm bu adam, bana insansever ve yumuşak başlı göründü. Zaten Gottlieb bana bu hizmeti yapmaya hemen hazır. Kendisine bir açıklamada bulunmadan bu konuda onunla konuştum. Yazıp hazırlamış olduğum bu mektubu istediğim anda hemen götürecektim. Fakat bir tehlikeye düşmeden yardım istemekte tereddüt ediyorum, çünkü düşmanım bana sataşmaktan vazgeçerse alay olsun diye yaptığı bir aşk ilânını, benim aşırı iffetlilik göstererek ciddiye almış olduğumu ileri sürebilir ve beni gülünç mevkie düşürebilir. Her ne olursa olsun yarı uyur, yarı uyanık yatıyorum ve gerekirse bir yumruk döğüşü için kaslarımın kuvvetini işletiyorum. Oda takımlarını kaldırıyor, pencere demir çubuklarında kollarımı geriyorum. Ellerimi duvarlara vurarak, sertleştiriyorum. Bu idmanları gören olsa beni ya deli ya da şaşkın sanır. Hatta vücut kuvvetimin sandığımdan çok daha fazla olduğunu fark ettim. Güvenlik içinde ve geçen normal hayatımızda savunma imkânlarımızı denemez ve bu imkânları tanımıyoruz. Kendimi kuvvetli hissettikçe cesaretimin arttığını görüyorum. Tanrının yardımını dilemekteki gayretlerim

ona güvenimle artıyor. Porpora'nın Venedik'de işken-
ce yapılan bir zindanın duvarlarında okuyup bana
söylediği şu güzel mısraları sık sık hatırlarım:

Di che mi fido, mi guarda Iddio,
Di che non mi fido, mi guardero io*.

"Bu hazin yakarışı oraya yazan talihsiz insandan
daha mutlu olan ben, hiç değilse o zavallı meczup
Gottlieb'in fedakârlığına ve doğru özlülüğüne hudut-
suz güven duyuyorum. Uyurgezerlik nöbetleri bir da-
ha üstüne gelmedi. Zaten annesi onu durmadan gözlü-
yor, gündüzleri benimle konuşmak üzere odama geliyor.
Mayer'le karşılaştığımdan beri talimhaneye de inmek
istemedim.

"Gottlieb bana dinsel fikirlerini açıkladı. Bu fikir-
ler, çoğu garip olmakla beraber bana, çok güzel gö-
ründü. Açık olarak bir Boehm'cü olduğuna göre, ünlü
kunduracının hulyalarına kendinden ne gibi şeyler
kattığını öğrenmek için, Boehm'ün yazdığı tanrıbilim
kitabını okumak istedim¹. Bu kıymetli kitabını bana
ödünç verdi. Bütün tehlikeleri göze alarak onu oku-
maya daldım. Böyle bir kitabın, kendisi de biraz deli
olan bir mistiğin sembollerini gerçek manada alan
basit bir ruhu nasıl allak bullak ettiğini şimdi anlıyo-
rum. Onları doğru anlamış ve doğru açıklayabilmiş
olmakla övünemem. Ama bu kitapta, yüce bir din
sevgisinin ışığını ve feyizli bir şiirin ilhamını sezer
gibi oldum. En çok dikkatimi çeken taraf, şeytan hak-
kındaki teorisi. "Tanrı, Lucifer'le çatışmasında onu

* Tanrı beni güvendiklerimden korusun,
Güvenmediklerimden kendim korunurum

kahretmedi. Ey kör insan, bunun sebebini anlamıyorsun. Çünkü Tanrı, Tanrı'ya karşı savaşıyordu." Albert, Hristiyanlığın, kötülük ilkesini ebedileştirmiş olduğuna, kendi itikadınca habis ruhun itibarını geri alacağını, yani hak dine dönüp Tanrı ile barışacağını kabul ettiğine göre, bizim Hristiyanlığımızın kendisinininkinden daha tam ve daha batıl bir bidat, bir *manicheisme** olduğunu iddia ederdi. Albert'e göre kötülük, hatadan başka bir şey değildi, günün birinde ilahî nur hatayı ortadan kaldıracak ve kötülüğe son verecekti. Dostlarım, size aşırı zındık görünsem de, itiraf ediyim ki, şeytanı ebediyen kötülük işlemeye, kötülüğü sevmeye ve gerçeğe gözlerini yummaya böylesine mahkûm ediş, bana da o zaman sapık bir fikir gibi gelmişti ve bugün de hâlâ öyle gelmektedir.

"Hâsılı, Jacques Boehm bana bir *millenium*'cu** gibi görünüyor, yeni, günahsız insanların dirilişine, bu dünyanın yok olmasından doğan yeni dünya üstünde İsa ile beraber bin yıllık lekesiz mutluluk ve tam bir bilgelik içinde yaşayacaklarına inanıyor; işte bundan sonradır ki, ruhlar Tanrı ile birleşecekler ve o bin yıllık saltanattan sonra daha mükemmel olan ölümsüzlük mükâfatını göreceklerdir. Kont Albert'in bana, Hristiyanlığın ilk yıllarında yeşerip bu inanışlarla dolmuş olan sevgili tabor'cularının ve eski Bohemya'sının tarihini anlatırken bu sembolü açıkladığını duymuş olduğumu hatırlıyorum¹. Albert, insan oğluna vaat edilmiş olan o ilahî mükâfatı görmek ve kâh korkunç, kâh tadına doyumaz güzellikteki o günleri yaşamak

* Manès'cilik = zındıklık.

** Bin yıllık hayata inanan.

üzere, geçici bir ölüm süresinden sonra ruhunun Tanrı tarafından çağırılacağından şüphe etmezdi. Risesen-burg'un o koyu softalarına tabii olmaktan uzak. gibi görünen ve başta bana pek yeni, pek garip göründükten sonra içime sinen bu iman, her devirde, her milletin sahip olduğu bir imandır. Roma kilisesinin bu inancı boğmak için harcadığı çabalara ve onu maddeci, batıl inançlardan temizleyerek aydınlatmakta gösterdiği yetersizliğe rağmen, bu inancın, ateşli bir imana sahip olan birçok ruhları, sarıp coşturduğunu görüyorum. Hatta büyük ermişlerin bu inanca sahip olduklarını söylerler. Hiç şüphe yok ki Albert tarafından kabul edilen bir fikir ancak yüce bir fikir olabileceğine göre, korkmadan ve vicdan azabı duymadan ben de bu inanca kendimi veriyorum. Zaten bana yakın görünüyor, ölüm ve muhakkak ki ona beni yaklaştıran ıztıraplar hakkındaki düşüncelerime ilahi bir şiir serpiyor. Şu Jacques Boehm hoşuma gidiyor benim. Yüce hulyalarla kafasını yoran ve tanrısal görünümlerle etrafı çevrilen ve Schwartz'ların evinde, mutfakta oturan bu çömez, iyice anlamadan ezberlediği kitabıyla hayatını başarıya ulaştırmadan, ustasının hayatına uydurmak için bitirmek üzere giriştiği kundurasıyla bana öyle temiz, öyle içi duygulandıran bir insan olarak görünüyor ki. Ruh ve vücut bakımından sakat, ama meleklerle yakışır ahlâkı bakımından saf ve temiz olan zavallı Gottlieb, sen, gökler içinde o hayali uçuşun sırasında bir tabyanın tepesinden düşerek parçalanmak, ya da vakitsiz sakatlıkların etkisi altında ölmek elbette senin kaderindir. Kötülüğü bilmeden, mutluluğu tanımadan kafanın içinde parlayan

o mistik güneşini derin derin seyrettikçe, dünyayı aydınlatan güneşin sıcaklığını bile duymadan, tanınmamış bir ermiş, sürgün edilmiş bir melek gibi, şu dünyadan göçüp gideceksin. Hiç kimse seni tanımayacak, hiç kimse sana acımayacak, hak ettiğin kadar takdir etmeyecektir. Derin dalışlarının sırrını ancak ben yakaladım. Ben ki ideal güzelliği de anlayarak ve hayatımda onu arayıp gerçekleştirmek gücüne sahiptim. Ben de senin gibi gençliğimin baharında hiç bir şey yapmadan ve yaşamadan öleceğim. Bizi koruyan ama her ikimizi de yutan şu duvarların çatlakları arasında rüzgârın kırıp geçirdiği, güneşin hiç bir zaman renklendirmediği zavallı bitkiler var. Onlar orada çiçek açmadan, meyve vermeden kuruyup gidiyorlar. Bununla beraber sanki yeniden hayat buluyorlar, ama kuvvetli rüzgârın aynı yerlere getirdiği ve eskilerin kalıntıları üstünde yaşayıp büyümeye çalışan uzaktan gelmiş tohumlardır onlar. Böyle mi yaşar mahpuslar? Böyle mi dolup boşalır hapishaneler?

“Bununla beraber, burada, Albert’inkinden daha aşağı, ama onun gibi gizli bir tarikata, alay edilen, zulmedilen, hor görülen bir inanca bağlı cezebeli bir insanla bir arada bulunmam garip değil midir? Gottlieb, bu memlekette kendisinden başka birçok Boehm’cülerin bulunduğunu, birçok kunduracıların bu tarikatı açıktan açığa yürüttüklerini ve bu tarikat esaslarının vaktiyle Bohemya’da taassubu yayan ve bugün de bütün Almanya’da küllenmiş bir kutsal ateşi besleyen çok sayıda bilinmeyen filozofların ve peygamberlerin o halk sever ruhlarına, her çağda, işlemiş olduğunu temin etmektedir. Gerçekten Albert’in bana Jean Zis-

ka zamanında cüretkâr vaızlarını bu korkunç savaşlarını anlattığı o ateşli Huss'çu kunduracıları hatırlıyorum¹. Sadece Jacques Boehm'ün adı bu şerefli aslı doğrulamaya yeter. Sabırlı Cermen ülkesinin kendi iç âleminde yaşayan o kafalarında ne gibi şeyler geçtiğini iyice bilmiyorum. Gürültülü ve dağınık yaşayışım bana böyle bir inceleme imkânı vermemişti. Ama Gottlieb'le Zdenko, Albert'in kıymetli bir tılsım gibi sakladığı o esrarlı dinin son öğrencileri olmuş olsalar da, bütün insanlar arasında gelecekteki eşitliği, Tanrı'nın iyilik ve adaletinin dünya üstünde gelecekteki belirişini ilân ettiğine göre bu din, benim de dinimdi. Ah! Evet! İsa'nın insanlara müjdelediği o Tanrı saltanatı çağına inanmam gerek. Şu zindanda bulunduğuma bakarak, ulu Tanrıdan şüphe etmemem için, adaletsiz monarşilerin, şu kirli toplumların bir gün yıkılacağına güvenmem gerek².

. , ,

"2 numaralı mahpustan hiç haber yok. Eğer Mayer, onun sözlerini bana aktarırken hayâsızca bir yalan söylemediyse, beni böyle hainlikle suçlayan Prusya'lı Amélie'dir. Hakkında duyduğum aynı suçlamalara rağmen, ondan şüphe etmemiş olan beni şüpheli görüyorsa Tanrı onu affetsin. Onu görmek için artık hiç bir teşebbüste bulunmayacağım. Suçsuzluğumu ispata çalışırken, farkında olmadan yapmış olduğum gibi bu sefer de onu ele verebilirim.

. , ,

"Saka kuşum bana sadık bir arkadaşlık gösteriyor. Gottlieb'i çevremde kedisi olmadan, görünce, onunla teklifsiz oldu ve zavallı Gottlieb gururdan ve se-

vinçten deliye döndü. Kuşa *Efendimiz*, diyor ve onunla senli benli olmaya cesaret edemiyor. Ona yiyecek verirken pek derin bir saygı ve bir çeşit dinsel ürperme duyuyor. Ben, bu kuşun, ötekilerden başka olmadığına onu inandırmak için boşuna çaba harcıyorum. Onun, bu şekli almış tanrısal bir ruh olduğu fikrini kafasından çıkaramayacağım. Kendisine birkaç müzik bilgisi vererek aklını başka tarafa çevirmeye çalışıyorum. Onda gerçekten pek güzel bir müzik kabiliyeti bulunduğuna eminim. Anası babası benim gösterdiğim özenden çok memnunar, hatta oğullarına ders verebileceğim ve kendi hesabıma çalışabileceğim odalarından birine bir küçük klavsen koymayı teklif ettiler. Birkaç gün önce beni büyük bir sevince gömebilecek olan bu teklifi şimdi kabul etmeye cesaret edemiyorum. Şu Allah utandırısaca müzik meraklısı kaba herifi, şu eski trompet ustasını buraya çekeceğim diye öyle korkuyorum ki, höcremde şarkı söylemeye bile cesaretim yok.”

10 mayıs — “Şu bilinmeyen dostların ne olduklarını uzun zamandan beri düşünüp duruyordum; Kont de Saint-Germain’in benim işlerime karıştıklarını haber vermiş olduğu bu göze görünmez koruyucular, kralın gösterdiği lütuf yüzünden beni tehdit altında bulunduran felâketleri çabuklaştırmamak için sözde işlerime karışmıyorlarmış. Eğer bunlar, cezamı paylaştığım devlet aleyhindeki fesatçılar ise, hepsi benimle aynı zamanda dağılmışlar ve sindirilmişler, yahut da Berlin’den Spandaw’a götürüldüğüm gün, M. Buddenbrock’un pençesinden kurtulmayı reddetmem üzerine beni yüz üstü bırakıp gitmişlerdir, diye düşünüyor-

dum. Ama yeniden ortaya çıkıyorlar. Hatta Gottlieb'i de haberci olarak kullanıyorlar. Çılgınlar! Allah vere de benim başıma sardıkları belâları bu çocuğun başına da sarmasalar.

"Bu sabah Gottlieb şu mektubu gizlice bana getirdi: "Kurtuluşun için çalışıyoruz. Zaman yaklaşıyor. Ama teşebbüsümüzü geciktirebilecek bir tehlike karşındasın. Biz sana kesin haber göndermeden ve açık tafsilât vermeden önce seni kaçırmaya teşvik edebilecek herkesten sakın. Sana bir tuzak kuruyorlar. Gözünü aç. Bütün gücünle dayan.

"Kardeşlerin :

"Görünmezler¹."

"Bu mektup bu sabah, Gottlieb hapishane avlusundan geçerken, ayağının dibine düşmüş. O, bu mektubun gökten düştüğüne, bu işe saka kuşunun karıştığına ciddi olarak inanıyor. Cin ve perilerle dolu fikirlerini incitmeden onu konuştururken belki de bir gerçek tarafı bulunduğu garip şeyler öğrendim. Bu görünmezlerin ne olduğunu bilip bilmediğini ona sordum.

Bana şöyle cevap verdi:

— Bunu, herkes, kendini biliyormuş gibi gösterirse de kimse bilmez.

— Öyleyse böyle adı alan insanlardan konuşulduğunu nasıl duydu, Gottlieb?

— Şehirde kundura ustasının yanında çıraklık yaptığım sırada bu konuda birçok şey duydum.

— Demek bunun üzerinde konuşuluyor, halk onları biliyor?

— Bakın bu iş benim kulağıma nasıl geldi. Hatta bugün duydukları arasında sayısı pek az olan şunlar dinlenmeye ve akılda tutulmayam değer¹. Arkadaşlarımızdan fakir bir işçi, elinden öyle yaralanmıştı ki, bu eli kesmek söz konusu oluyordu. Bu arkadaş, o zamana kadar büyük bir cesaret ve sevgiyle baktığı kalabalık bir ailenin tek desteği idi. Eli sarılı olarak gelip bizi görüyor ve kederli kederli yüzümüze bakarak: sizler, diyordu, ne kadar bahtiyarsınız ki elleriniz serbest. Oysa benim yakında hastahaneye gitmem gerekecek, annem de, küçük kardeşlerim ölmesin diye dilenecek.” Aramızda bir iane toplanması düşünüldü. Ama hepimiz öyle fakirdik ki, anamla babam zengin olmasına rağmen benim de o kadar az param vardı ki, zavallı arkadaşımızın işine yarayacak parayı bir araya getiremedik. Herkes cebindekini verdikten sonra Franz’ı kötü durumdan kurtaracak bir çare aramaya koyuldu. Ama hiç kimse çareyi bulamıyordu. Franz her kapıyı çalmış ve her yerden geri çevrilmişti. Kralın pek zengin olduğunu, babasının ona büyük bir hazine bıraktığını söylüyorlardı. Ama bu hazineyi askerlerinin donatımına kullanıyormuş. Savaş zamanı olması, kralın ortalarda görünmemesi, herkesin darda kalmaktan korkması yüzünden zavallı halk ızdırıp içindeydi. Franz da iyi yürekli insanlardan yeteri kadar yardım göremiyordu. Kötü yürekliilere gelince, onların daima verecek bir metelikleri bile yoktur. ...kândaki bir genç, Franz’a birdenbire dedi ki: “Ben senin yerinde olsam, yapacağımı bilirim. Ama sen belki de buna cesaret edemezsin. Franz: “Cesarettten yana korkum yok, söyle ne yapayım?” — “Görünmezlere bas vur-

sana." Franz neden konuşulduğunu anlamış gibi göründü, çünkü başını nefretle salladı ve hiç cevap vermedi. Bu sözün manasının ne olduğunu bilmeyen benim gibi birkaç genç, görünmezlerin nasıl insanlar olduğunu açıkça anlatmasını istediler. Onlara sağdan soldan cevap verenler oldu: — "*Görünmezler*'i bilmiyor musunuz? Belli ki siz daha çocuksunuz. Görünmezler görünmeyen ama iş yapan insanlardır. Her türlü iyiliği, her türlü kötülüğü yaparlar. Bir yerde otururlar mı bilinmez, ama her yerde onlardan bulunur. Dünyanın dört bucağında bulunduklarını söylerler. Kendilerince cezaya veya korunmaya lâyık olan yolculardan kimini öldüren, kimini de haydutlara karşı koruyan onlardır. Bütün ihtilâlleri kışkırtan bunlardır. Bütün saraylara girerler, her işi yönetirler. Savaşa veya barışa karar verirler. Mahpusları kurtarırlar. Yoksulları teselli ederler, haydutları cezalandırırlar. Krallar tahtalarında tirtir titrerler. Kısacası, dünyada her başa gelen mutluluğun ve felâketin sebebi onlardır. Belki aldandıkları olmuştur, ama sonunda iyi niyetli oldukları söylenir. Zaten bugün felâket olan bir şeyin yarın için bir mutluluk olmayacağını kim söyleyebilir?

Gottlieb sözlerine devam etti:

— "Bu sözleri büyük bir şaşkınlık ve büyük bir hayranlık içinde dinliyorduk. Hatta yavaş yavaş, fakir işçiler ve cahil fakir halk arasında *Görünmezler* hakkında ne düşünüldüğünü size söyleyecek kadar bilgi edindim. Bazıları derler ki, bunlar kötü insanlarmış, onlara kendi kudretini aktaran şeytana bağlı imişler, kendilerine gizli şeyleri sezme gücü bağış-

lanmış, sahip oldukları zenginlikleri ve şerefleri yemlik yapmak suretiyle insanları kandırırlarmış; geleceği bilmek, altın yapmak, hastaları iyileştirmek, ihtiyarları gençleştirmek, ölüleri diriltmek, yaşayanların ölümünü önlemek gibi yetileri varmış; çünkü onlar, madenleri altına çeviren taşı ve uzun ömür iksirini bulmuşlar. Bazılarına göre de, onların, yoksullara bakmak için servetlerini bir araya getiren, haksızlıkların önüne dikilmek, faziletleri mükâfatlandırmak için dayanışma halinde olan dini bütün ve iyiliksever insanlarmış. Bizim dükkânda herkes kendine göre meseleyi yorumluyordu. Biri: "Bu eski Temple tarikatıdır," diyordu, bir başkası da: "Onlara bugün franc-masonlar derler." Bir üçüncüsü: "Hayır, diyordu, onlar Zinzendorf'un *Herrenhuter*'leri, başka bir deyimle Moravya'lı kardeşler, eski birlik kardeşleri, Tabor dağının eski öksüzleri, hâsılı, dünyayı bir cumhuriyet halinde birleştirmek amacıyla olduğu için bütün Avrupa devletlerini gizliden gizliye tehdit eden şu ölümsüz Bohemya'dır, diyen de vardı.

"Daha başkaları da, bunların bir avuç sihirbaz, Paracelse'in, Boehm'ün, Swenborg'un, şimdi de cehenneme yakışır ibadetlerle ve itibarlarla dünyayı idare etmek ve imparatorlukları devirmek isteyen *Limontacı Schroepfer*'in öğrencisi ve çömezleridir, (işte pek zarif yakıştıрма), derler. Bir çoğu da, onların yüzyıllar boyunca sinsi sinsi faaliyet gösterdikten sonra baş kaldırmaya ve demir kolunu, ateşten kılıcını, elmasan terazilerini hissettirmeye başlayan, sonradan Almanya'nın içine hiç dağılmadan sürüp gitmiş olan

hür - yargıçlar'ın eski gizli mahkemesi olduğunda birleşiyorlar¹.

"Franz'a gelince, o, bu insanlara baş vurmakta tereddüt ediyordu, çünkü, diyordu, onların lütfunu kabul etmek kendi yakınları için büyük tehlike olduğu kadar esenliğin büyük zararına olarak bu dünyada da öbür dünyada da bunlara bağlı kalmak demektir. Bununla beraber zorunluluk korkuya üstün geldi. Arkadaşlarımızdan biri, yani kendisine öğüt veren, kuvvetle inkâr etmesine rağmen, görünmezler arasına girdiğinden çok şüphe edilen arkadaşı, imdat işareti vermenin yollarını ona gizlice öğretti. Biz bu işaretin ne gibi bir işaret olduğunu hiç bir zaman öğrenemedik. Kimileri, Franz'ın kendi kanıyla kapısının üstüne bir sihir işareti çizdiğini söylediler. Başkaları da onun gece yarısı kara bir atlının görüldüğü bir dört yol kavaşağındaki tümseğin üzerinde bir haçın altında durduğunu anlattılar. Nihayet bir mezarlığın kapısında kocamış bir salkım söğüdün koğuna yerleştirilen bir mektuptan söz edenler de oldu. Gerçek olan bir taraf varsa o da yardım yapıldı, ailesi dilenmeden iyileşmesini bekleyebildi ve onu kurtaran usta bir cerrahın ameliyat yapması sağlandı. Franz, hayatı boyunca *görünmezler*'e dua edeceğini söylemekten başka bunlar hakkında tek bir kelime sarfetmedi. İşte kardeşim hem korkulu, hem iyiliksever bu insanların ilk defa olarak varlığını nasıl öğrendiğimi bir gör.

Ben Gottlieb'e sordum:

— Peki dükkândaki gençlerden daha bilgi sahibî olduğuna göre *Görünmezler* hakkında sen ne düşünü-

yorsun? Onlar birtakım yobazlar, şarlatanlar veya devlet aleyhinde ayaklanmalar hazırlayan insanlar mı?

Buraya kadar büyük bir açık zihinle konuşan Gottlieb yeniden her zamanki saçmalıklarına başladı. Bunların melekler veya Tanrı gibi duyulara çarpmayan insanlarla ilişki kurmak için belli kılıklara girerek görünmeyen ve dokunulmayan bir nitelikte varlıklar olduğundan başka ağzından bir söz alamadım.

Gottlieb bana:

— Apaçık görünüyor ki, dedi, dünyanın sonu yaklaşıyor. Belli işaretler belirdi. Deccal doğdu. Onun Prusya'da bulunduğunu, adının Voltaire olduğunu söyleyenler var. Ama ben bu Voltaire'i tanımam. Bu belki de bir başkası olabilir. Hem V, W değildir. Deccal'ın insanlar arasında taşıyacağı ad, bu harfle başlayacak ve kendisi Alman olacak¹. Bu yüzyıl boyunca belirecek büyük mucizeler meydana gelmeden önce belli hiç bir şeye karışmaz gibi görünen Tanrı, *sonsuz sessizlik*² olan o Tanrı, iyilik ve kötülük doğurmak için aramızda üstün tabiatta varlıklar, gizli kuvvetler, melekler, ifritler meydana çıkarıyor: ifritler doğruları denemek için, meleklerse onların zaferini sağlamak için. Sonra bu iki kuvvet arasında zaten büyük bir savaş başlamıştır. Kötülükler kralı, hatanın, bilgisizliğin babası, kendini boşuna savunuyor. Büyük melekler gerçeğin ve ilmin yayını germişler. Onların okları şeytanın zırhını delip geçmiştir. Şeytan hâlâ kükrüyor ve çırpınıyor. Ama çok geçmeden yalandan vazgeçecek. Bütün zehrini kaybedecek. Sürünenlerin pis kanı yerine o lâl rengi rahmet şarabının damarlarını-

da dolaştığını hissedecek. İşte dünyada geçmekte olan korkunç ve anlaşılmaz olayların belli ve seçik açıklaması. İyilik ve kötülük insanların gücüyle erişemediği yüce bir bölgede kapışmışlardır. Zaferle bozgun, başımızın üstünde süzülüyor, ama hiç kimse onları, kendi keyfine göre bir tarafta tespit edemiyor. Prusya'lı Frédéric, ancak kaderin ona bağışladığı başarıları silâhlarının gücüne mal ediyor; bu başarıları daha yükseltmek veya büsbütün yok etmek, yine bilmediğimiz kaderin tecellisine bağlı. Evet, sana diyorum ki, insanların dünya üstünde olup bitenlerden artık hiç bir şey anlamaması pek tabiidir. İmanın silâhlarını, hatta karşılıklı olarak, kuşanmayı dinsizlik sanıyorlar. Onlar zülmün, sefaletin, çekişmelerin bütün belâları altında inliyorlar da ne duaları kabul oluyor, ne de eski dinin mucizeleri imdada yetişiyor. Hiç bir şey üzerinde anlaşıyorlar. Sebebini bilmeden birbirleriyle didişiyorlar. Gözleri bağlı olarak bir uçuruma doğru yürüyorlar. Onları bu uçuruma doğru iten *Görünmezler*'dir. Ama onlara görevlerini bildiren mucizelerin Tanrıdan mı, yoksa şeytandan mı geldiğini bilen yok; nasıl ki Hristiyanlığın başlangıcında Büyücü Simon¹ da birçoklarına; İsa kadar kudretli, onun kadar kutsal görünmüştü. Mucizeler Tanrıdan gelir, derim sana ben; çünkü Tanrı izin vermedikçe şeytan mucize gösteremez ve görünmezler dedikleri kişilerin arasında öyleleri var ki güçlerini doğrudan doğruya Kutsal Ruh'un nurundan alırlar, öyleleri de vardır ki o nur kendilerine bulutlar arasından geçerek erişir ve bunlar kötülük yapayım derken ellerinde olmadan iyilik ederler.

— İşte pek soyut bir açıklama, sevgili Gottlieb. Acaba bu açıklama Jacques Boehm'ün mü yoksa senin mi?

— Bir bakıma onundur denebilir. Eğer onun ilhamıyla içime doğmadıysa benimdir.

— Tamam Gottlieb. Çünkü eskisinden fazla aydınlanmış değilim, çünkü bu görünmezlerin benim için iyilik melekleri mi, yoksa kötülük melekleri mi olduğunu hâlâ bilmiyorum.

12 mayıs — “Mucizeler gerçekten başlıyor. Hatta kaderim *Görünmezler*’in elleri içinde çırpınmakta. Ben de Gottlieb gibi “onlara, Tanrı’dan yana mı yoksa şeytandan yana mı diyeceğim geliyor. Bugün Gottlieb, meydanı gözleyen ve bu meydanın sonunda bulunan küçük burçta nöbet tutan bir asker tarafından çağrılmış. Bu nöbetçi, Gottlieb’in anlattığına göre, bir görünmezden, bir ruhtan başka bir şey değil. İspatı da şu ki, bütün görevlileri tanıyan ve kendisine kundura ismarlayarak eğlendikleri zaman bu insanlarla serbestçe konuşan Gottlieb, bu adamı hiç görmemiş. Üstelik bu adam bir insan boyundan daha yüksekmiş ve yüzünde anlaşılamaz bir ifade varmış. Onunla çok alçak bir sesle konuşarak demiş ki: “Gottlieb, üç geceye kadar Porporina’nın kurtulması gerek. Bu iş sana bağlı. Eğer sen, annenin odasında, baş yastığının altında duran anahtarları alıp onu mutfağından geçirir ve meydanın sonuna, buraya kadar getirebilirsen, ben de geri kalan işi üstüme alabilirim. Ona önceden haber ver de hazır olsun. Hatırından çıkarma ki, eğer ihtiyat ve gayrette kusur edersen o da, sen de, ben de mahvolduk, demektir.

"İşte işler buraya dayandı. Bu haber beni heyecandan hasta etti. Bütün gece ateşim yükseldi. Bütün gece o hayali kemani işittim. Kaçmak! Bu iç karartıcı hapisneden ayrılmak, hele şu Mayer'in bende uyardığı korkudan sıyrılmak! Ah! Eğer bu uğurda yalnız kendi hayatımı tehlikeye atmak gerekse çoktan hazırım ona. Kaçışımın sonuçları, Gottlieb için, böylesine sadakat gösteren o bilmediğim memur için, nihayet sorumluluk yüklenecek yine o bilmediğim suç ortakları için ne olacak? Titriyorum, tereddüt ediyorum. Hiç bir şeye karar vermiş değilim. Kaçma hazırlıklarını yapmayı düşünecek yerde oturmuş hâlâ yazıyorum. Hayır, dostlarımın, koruyucularının akıbetinden emin olmadıkça kaçmayacağım. Gottlieb o zavallı, her şeye kararlı. Ona korkup korkmadığını sorduğum zaman benim için seve seve kurban gitmeye hazır olduğunu söyledi. Belki de beni bir daha göremeyeceği için üzüleceğini sözlerime kattığım zaman onun ne yapmayı düşündüğünü benim bilmediğimi ilâve etti. Zaten bütün bunlar ona tanrısal bir emir gibi görünüyor. Kendisini yöneten o bilinmez kudrete körü körüne boyun eğiyormuş. Ama ben Görünmezlerden son günlerde aldığım mektubu yeniden dikkatle okuyorum. Bu görevliden gelen haberin o sakınınam gereken tuzak olmasından korkuyorum. Önümde daha kırk sekiz saat var. Eğer Mayer tekrar görünürse her şeyi göze alırım. Ama benimle ilgilenmemekte devam ederse bilmediğim birinin teminatından daha sağlam bir teminat elime geçmezse kalırım.

13 Mayıs — "Oh! Her ne olursa olsun, bana unutulmadık yardımlar gönderen kadere ve Tanrı'ya güve-

niyorum. Gidiyorum. Bana kalkanıyle siper olan bir kudretli kola dayanıyorum. Bu sabah yeni bir açıklama için etrafımı saran ruhlarla karşılaşmak umudıyla kendimi tehlikeye soktuğum talimhanede gezinirken, görevlinin durduğu burcun üstüne baktım. Onlar iki kişiydiler. Biri, silâh omuzunda nöbet bekliyordu, ötekisi sanki bir şey arıyormuş gibi gidip geliyordu. İkincisinin uzun boyu dikkatimi çekti. Yabancı değilmiş gibi geliyordu bana. Ama ona dikkati çekmeden bakabilirdim. Talimhanede aşağı yukarı gelip giderken ona sırtımı dönmem de gerekiyordu. Niha yet ona doğru yürüdüğüm bir sırada, tesadüfmüş gibi, o da bana doğru yürüdü. Olduğumuz yerden çok daha yüksek bir meylin üstünde bulunmasına rağmen onu tamamıyla tanıdım. Az daha bir çığlık koparacaktım. Bu, Bohemya ormanında Mayer'in pençesinden kurtardığım asker kaçağı Bohemya'lı Karl'dı. Sonra onu Moravya'da Kont Hoditz'in malikanesinde görmüştüm; korkunç intikam tasarısından benim için vaz geçmişti¹. Bana canını verecek kadar sadıktır. Vahşi yüzüyle, ezik burnu ile, kızıl saçlarıyla, çini mavi gözleriyle, bugün Cebrail meleği kadar güzel göründü bana.

Gottlieb usulcacık:

— Bu, dedi, görünmezlerin habercisi. Kendisi de bir görünmez. Bundan eminim. Değilse bile istese olurdu. İşte kurtarcınız o. Yarın gece sizi buradan çıkaracak olan.

“Kalbim öyle kuvvetle çarpıyordu ki, ayakta zor durabiliyordum. Sevinç göz yaşları gözlerimden fışkırıyordu. Heyecanımı öteki görevliden saklamak için

burçtan uzaklaşarak barabata yaklaştım. Hendekteki otları seyreder gibi yaptım. Bununla beraber Karl'la Gottlieb'in hiç sakınmadan birbirlerine benim anlamadığım bazı sözler söylediklerini göz ucu ile görüyordum. Birkaç saniye sonra Gottlieb yanıma geldi ve çabuk çabuk şunları söyledi: — "O, buraya inecek ve bizim odaya girip bir şişe şarap içecek. Onunla ilgilenmiyormuş gibi görününüz. Babam dışarı çıktı. Annem kantine şarap almaya gittiği sırada odanıza çıkacakmışınız gibi mutfağa girersiniz. Onunla bir saniye konuşabilirsiniz. Gerçekten de Karl, kaledeki erleri kendi yararına olarak serinletmeyi ihmal etmeyen madam Schwartz'la birkaç dakika konuştuğu sırada Gottlieb kapı eşiğinde göründü. Bunun bir işaret olduğunu anladım. İçeri girdim. Kendimi Karl'la yapayalnız buldum. Gottlieb annesinin peşinden kantine gitmişti. Zavallı çocuk! Dostluk, ona ait işlerin başa- rılması için lüzumlu olan hileyi, gerçeği ve zihin açıklığını birdenbire ilham etmiş görünüyor. Bile bile elinden şamdanı düşürmüş, bin bir beceriksizlik yapmış ve annesinin sabrını taşırılmış. Kurtarıcımın anlaşabilmem için annesini bir hayli zaman orada tutmuş.

Karl bana:

— Signora, dedi, bakınız karşınızdayım. Demek sonunda siz de buraya düştünüz. Ben asker devşirme memurları tarafından tekrar yakalandım. Bu benim alın yazımmış. Ama kral beni tanıdı, belki de sizin yüzünüzden beni affetti. Sonra da bana para vereceğini vaat ederek gitmek için izin verdi. Aslında parayı vermedi ya! Yurduma dönüyordum, birden sizin burada bulunduğunuzu duydum. Size hizmet etmek için

nasıl hareket edeceğimi öğrenmek üzere meşhur bir sihirbaza danıştım. Sihirbaz beni Prens Henry'ye gönderdi, Prens Henry de beni Spandaw'a yolladı. Etrafımızda, tanımadığım, ama sizin için çalışan kudretli insanlar var. Onlar ne paradan çekiniyorlar, ne de hizmetten. Sizi temin ederim. Hâsılı her şey hazır. Yarın akşam, kapılar önünüze kendiliğinden açılacak. Geçmemize engel olabilecek her şey elde edildi. Ancak bizden yana olmayan bir Schwartz'lar kaldı. Ama yarın onlar uyandıkları zaman da zaten siz uzaklarda bulunmuş olacaksınız. Peşinizden gelmek isteyen Gottlieb'i kaçırıyoruz. Ben de sizinle beraber kaçıyorum. Hiç bir tehlike yok, her şey önceden hesaplandı. Hazır olunuz, signora. Hadi şimdi talimhaneye dönün de kocakarı sizi burada görmesin.

"Karl'a minnet duygularımı ancak göz yaşlarımla ifade ettim, sonra bu göz yaşlarını madam Schwartz'ın meraklı bakışlarından saklamak için koştum.

"Ey benim dostlarım, demek sizi tekrar göreceğim. Demek sizi kollarımda sıkacağım. Bir defa daha o iğrenç Mayer'in ellerinden kurtulacağım. Tekrar göklerin genişliğini, neşeli köyleri, Venedik'i, İtalya'yı göreceğim. Tekrar şarkı söyleyeceğim ve sevgilerle karşılanacağım. Ah, bu hapishane, hayatıma yeni bir güç kazandırdı. Kayıtsızlık ve uyuşukluk içinde sönen kalbimi yeniden canlandırdı. Öyle yaşayacağım, öyle seveceğim, öyle imanlı ve iyi kalpli bir insan olacağım ki!

"Ah, ama şu insan kalbinin derin muamması! Devamlı bir cesaret ve katlanış çabası içinde üç ay geçirdiğim bu höcrenden, çok kederli hulyalarla dolaştı-

ğım şu talimhaneden, ay ışığında pek ferah görünen pek soğuk, pek yüksek bu eski surlardan, hatta kasvetli suyunun çok tatlı bir yeşilliği olan şu büyük hendekten, baharın kıyılarına serpiştirdiği binlerce mahzun çiçekten, hele saka kuşumdan ayrılmak fikri beni korkutuyor, hemen hemen kendimi kederli hissediyorum. Gottlieb kuşun peşimizden geleceğini iddia ediyor. Ama o saatte, o, sarmaşıklar arasında uykuda olacak, gittiğimizin farkında olmayacak. Ah sevgili güzel varlık! Bu höcreye benden sonra girecek olan insana da arkadaşlık etsen, teselli versen! O da benim gibi senin üstüne titrese ve sana saygı duysa!

“Haydi bakalım. Yarın sakın ve kuvvetli olmak için uyumaya çalışalım. Yanımda götüreceğim bu yazıları mühürlüyorum. Gottlieb’in aracılığı ile yeniden kâğıt kurşun kalem ve mum edindim. Mahpuslar için kıynet biçilmez bu malzemeyi benden sonra gelecek bir başkasını da sevindirsin diye, gizli deliğin içine bırakacağım.”

Burada Consuelo'nun günlüğü son buluyordu. Maceralarının hikâyesini, olduğu gibi, yeniden anlatmaya başlayacağız.

Karl'ın güçlü kişilerin emri altında bulunduğu ve onlardan yardım gördüğü yolundaki övünmelerinin boş sözler olmadığını okuyucunun bilmesi gerekir. Kahramanımızı kurtarmaya çalışan bu görünmez şövalyeler, etrafa avuç dolusu altın dağıtmışlardı. Birçok gardiyan, sekiz on kadar muhafız, hatta bir subay ses çıkarmamak, hiç bir şey görmemek ve alârm halinde ancak şekil bakımından, kaçanları kovalıyor-

muş gibi yapmak için tutulmuşlardı. Kaçış için kararlaştırılan akşam, Karl Schwartz'ların odasında akşam yemeği yemiş, sarhoş olmuş gibi davranarak onları kendisiyle beraber şarap içmeye davet etmişti. Schwartz ana, kendini mutfak işlerine veren kadınlarda olduğu gibi sert içkilere alıştı. Kocas da parası başkası tarafından verilince hapishane kantininin sert içkilerinden nefret etmezdi. Karl tarafından bir şişe içinde gizlice getirilen uyku ilâcı, sert içkilerin etkisini tamamladı. Schwartz'lar yataklarına güçlkle gidebildiler. Üstelik öyle horul horul uyudular ki, her şeyi tabiatüstü etkilere mal eden Gottlieb anahtarı gizlice almak üzere onlara yaklaşıncı her ikisinin afsunlandığına inandı. Karl ise nöbetini almak üzere burca dönmüştü. Consuelo bu yere, Gottlieb'le beraber güçlük çekmeden geldi ve asker kaçağının kendisine attığı ip merdivene cesaretle tırmandı. Ama bütün uyarmalarına rağmen kendisiyle beraber kaçmakta inat eden Gottlieb, bu geçitte büyük zorluk çekti. Uyur - gezer nöbetleri içinde su oluklarında bir kedi gibi koşan çocuk, uyandığı zaman pek düzgün toprak üstünde ustalıkla üç adım atmayı bile beceremiyordu. Ama gökten gönderilen bir emri izlediği inancı ile desteklenince de hiç korku duymuyordu. Eğer Karl ona tabyadan aşağıya kendini atmasını söylemiş olsaydı bunu da tereddüt etmeden yapardı. Ama atakça güveni, beceriksizliğinden gelen tehlikeli durumu artırıyordu. Gelişi güzel tırmanıyor, ne hareketlerini hesaphıyor, ne de bir şey görüyordu. Yirmi defa yuvarlanıp gittiği korkusuyla Consuelo'yu titrettikten sonra burcun düzlüğüne çıkabildi. Oradan üç kaçak, ka-

çışlarından önceden haberi olan memurların oturdukları kalenin bölümündeki koridorlarına yöneldiler. Hiç bir engele rastlamadan ilerliyorlardı ki ansızın astsubay Nanteuil veya eski asker devşirme memuru Mayer'le burun buruna geldiler. Consuelo mahvolduğunu sandı, ama Karl: "Hiç bir şeyden korkmayınız, signora, sayın astsubay bizden yanadır" diyerek genç kızın kaçmasına engel oldu.

Nanteuil onlara telâşla:

— Burada durunuz, dedi. Küçük bir aksilik çıktı. Astsubay Weber, şu ihtiyar ahmak teğmenle, bizim karargâhta akşam yemeği yemek için geleceğini haber vermemiş mi? Onlar şimdi, geçmek zorunda olduğunuz salonda bulunuyorlar. Bu herifleri savmak için bir çare bulmalı. Karl, siz çabuk nöbet yerine dönünüz. Yokluğunuzu vaktinden önce fark edebilirler. Zamanı gelince sizi çağırırım. Madam, benim odama girsin. Gottlieb benimle beraber gelsin. Çocuğun uyur-gezer nöbetleri geçirdiğini söyleyeceğim. İki dangalak onu görmek için peşimden koşacaklar. Salon boşalınca geri dönmemeleri için kapının anahtarını alırım.

Uyur-gezerin ne olduğunu bilmeyen Gottlieb şaşkın şaşkın gözlerini açtı. Ama Karl, ona söylenenleri yapmasını işaret edince körü körüne boyun eğdi. Consuelo, Mayer'in odasına girmekten tahammülsüz bir nefret duyuyordu.

Karl kendisine usulcacık:

— Bu adamdan neden korkuyorsunuz? dedi. Sizde ihanet etmeyi aklından geçirmeyecek kadar büyük para aldı. Verdiği öğüt doğrudur. Ben burca dönüyorum. Fazla telâş bizi mahvedebilir.

— Fazla soğukkanlılık ve tedbir de bizi pekâlâ mahvedebilir, diye düşündü Consuelo. Bununla beraber boyun eğdi. Üstünde bir silâh vardı. Schwartz'ların mutfağından geçerken küçük bir bıçağı aşırırmıştı. Bu bıçağın yanında oluşu ona biraz güven veriyordu. Yanına sadece haçını almış, parasını ve evrakını Karl'a teslim etmişti. Bu haça âdeta bir muska gözüyle bakıyordu.

Mayer genç kızı, daha emin olsun diye, odasına kapattı ve Gottlieb'le uzaklaştı. Nanteuil, Consuelo'ya bir asır kadar uzun gelen on dakikalık bir zaman geçtikten sonra tekrar geldi. Genç kız, adamın kapıyı üstlerine kilitlediğini ve anahtarı cebine indirdiğini dehşetle gördü.

Ona italyanca olarak:

— Signora, dedi, bir yarım saat kadar sabredeceksiniz. Edepsiz herifler sarhoş olmuşlar. Ancak saat biri vurduğu zaman kalkacaklar, o zaman bu bölüğe bakan gardiyan onları kapı dışarı edecek.

— Peki Gottlieb'i ne yaptınız, mösyö?

— Dostunuz Gottlieb, çok iyi uyuyabileceği bir odun yığının arkasında emniyete alınmıştır. Bu sayede peşinizden gelmek için daha iyi yürüyecek.

— Karl'a da haber verilecek değil mi?

Astsubay Consuelo'ya pek şeytanca görünen bir ifade ile cevap verdi:

— Onu astırmak istemediğime göre burada kalmamasına göz yumacağım. Benden memnun değil misin signora?

Consuelo öğrenmesini güçlülükle saklayarak, soğuk bir ifade ile:

— Şu anda, dedi, minnetimi ispat edecek durumda değilim. Ama çok geçmeden borcumu şerefle ödeyeceğimi umarım.

Mayer ağır, kaba pöhpöhlleme edasıyla sözlerine devam etti:

— Canım, bana biraz dostluk göstermekle hemen borcunuzu ödeyebilirsiniz. (Consuelo bir korku hareketi yaptı.) İşte bakın ben tutku derecesinde bir müzik meraklısı olmasaydım, siz de bu kadar cici bir kız olmasaydınız, sizi kaçırmak için böyle vazifelerimde kusur etmekle pek suçlu duruma düşerdim. Beni bu harekete sevk eden şeyin bir kazanç cazibesi olduğunu mu sanıyorsunuz? Boş verin! Sizin paranıza değer vermeyecek kadar zenginim ben. Ve eğer ele geçersen, beni ipten veya müebbet hapisten kurtarmaya Prens Henry'nin de gücü yetmez. Her halde gözcülükte gösterdiğim ihmal, gözden düşmeme, bu kaleden daha kötü ve hükümet merkezine daha uzak bir yere sürülmememe sebep olacaktır... Bütün bunlara karşılık elbette bir teselli lâzımdır. Hadi bakalım o kadar kibirlilik göstermeyin. Size tutkun olduğumu pekâlâ biliyorsunuz. Yumuşak bir kalbim var benim. Bu zaafımı kötüye kullanmak için bir sebep değil; bir rahibe, bir kaba sofu değilsiniz ya canım! Sevimli bir tiyatrocu kızsınız. Hatta bahse girerim ki, bu işe başlarken müdürlerinize sevgi ihsan etmişsinizdir. Söyledikleri gibi eğer Marie-Thérèse'in önünde şarkı söyledinizse, Prens Kaunitz'in halvet odasından da geçmiş olmalısınız. Bakın şimdi onun kadar mükellef olmayan bir odadasınız. Ama hürriyetiniz avuçlarının içinde. Hürriyet

ise bir imparatoriçenin teveccühünden çok daha kıymetlidir.

Consuelo öfkeden ve nefretten beti benzi kül gibi olmuş:

— Bir göz dağı mı bu, mösyö? dedi.

— Hayır güzel signora bir rica.

— Umarım ki bir şart değildir.

Mayer kollarını Consuelo'ya doğru açıp yaklaşıırken hayâsız bir alaycılıkla cevap verdi:

— Ne münasebet, asla! Böyle bir şey alçaklık olur.

Korkuya kapılan Consuelo odanın dip tarafına koştu. Mayer onun peşinden gitti. Genç kız insanlığı, şerefe feda etmezse mahvolacağını iyice anladı ve birdenbire İspanyol kadınlarının o müthiş yürek pekliliğinden ilham alarak iğrenç Mayer'in kucaklamasını, elindeki bıçağı onun göğsüne birkaç parmak batırmakla önledi. Mayer fazla yağlıydı. Bu yüzden yara tehlikeli olmadı. Ama adam şehvetli olduğu kadar da korkak olduğu için kanının aktığını görür görmez öldüğünü sandı. Yatağının üstüne yüzü koyun baygın düşerek: "Vurulдум! Mahvoldum!" diye inledi. Consuelo adamı öldürdüğünü sandı. Kendisi de az kalsın bayılacaktı. Birkaç saniyelik sessizlikten sonra ona yaklaşmak cesaretini gösterdi. Onu hareketsiz gördüğü için odanın anahtarını rastgele aramaya başladı. Onu, adamın ayağı dibinde bulup eline alınca cesaretinin yeniden doğduğunu hissetti. Tereddüt etmeden dışarı çıktı, rastgele koridorlara daldı. Bütün kapıları, önünde açık buldu. Kendisini nereye götüreceğini bilmediği bir merdivenden indi. Ama alârm çanı tın tın öt-

meye başladığı zaman dizlerinin bağı çözüldü. Az sonra trampet gürültüsü, daha sonra Gottlieb'in uyur-gezerliğinin alârm verilmesine sebep olduğu gece, kendisini çok heyecanlandıran topun gümlmesi. Son basamaklara gelince diz çöktü ve ellerini kavuşturarak zavallı Gottlieb ve gönlü yüce Karl için Tanrı'ya yalvardı. Bu iki insanı ölümle yüz yüze bıraktıktan sonra onlardan ayrılınca artık içinde hiç bir güç, hiç bir selâmet isteği duymadı. Telâşlı ve ağır adımlar kulaklarında tın tın ötüyordu. Meşalelerin ışığı korku dolu gözlerinin önünde fışkırıyordu. Bu bir gerçek midir, yoksa kendi hezeyanın bir etkisi midir, artık bunu bilemiyordu. Bir köşeye yığıldı, tamamıyla kendinden geçti.

XX

Consuelo, aklı başına geldiği zaman, hiç bir şeyle ölçülemeyen bir mutluluk duydu; ne bulunduğu yeri, ne de kendisini oraya sürükleyen hadiseleri kavrayabiliyordu. Açıkta yatıyordu. Hatta gecenin soğuşunu hiç hissetmeden geniş ve duru gökte yıldızların parıldadığını rahat rahat görüyordu. Şu çok sevindirici göz atıştan az sonra oldukça çabuk ama yumuşak ve hoş bir hareket duydu. Suyu aralıkla dalan kürekle- rin gürültüsü, bir kayığın içinde olduğunu ve küçük gölden geçtiğini ona anlattı. Kollarına ve bacaklarına tatlı bir sıcaklık yayıldı. Hafif rüzgârın birçok su ot- larını oynattığı durgun suyun sessizliği içinde, ilkbaharın o güzel gecelerinde Venedik'in sığ denizini ha-

tırlatan çok lezzetli bir şey vardı. Consuelo bitkin başını kaldırdı ve etrafına bakındı. Sonra her biri kayığın bir ucunda kol kuvveti harcayan iki kürekçi gördü. Gözleriyle kaleyi aradı. Suyun ve havanın saydam çevresi içinde onu uzakta, taştan bir dağ gibi kapkara, gördü. Kurtulduğunu düşündü, ama hemen dostlarını hatırladı üzüntü ile Karl'ın adını tekrarladı. Önünde kürek çeken Karl: "Buradayım! Bir kelime bile söylemeyin, signora, son derece sessiz durun" diye cevap verdi. Consuelo öteki kürekçinin Gottlieb olduğunu düşündü, ama kafası bir şeylerle uzun zaman uğraşamayacak kadar zayıf olduğu için kendini önceki halsiz durumuna bıraktı. Bir el, kendisini sarmış oldukları sıcak ve yumuşak mantoyla, her bir yanını örttü. Ama Consuelo, başının üstünde uçsuz bucaksız dönen yıldızlı göğü seyretmek için mantoyu yavaşça yüzünden sıyırdı.

Gücünün ve şiddetli bir sinir buhranı ile işlemez bir hale gelen hareketlerindeki esnekliğin yeniden yerine geldiğini hissetmeye başlayınca düşüncelerini topluyordu. Mayer'in hatırası korkunç ve kanlı bir şekilde gözlerinde canlandı. Şimdiye kadar görmemiş olduğu üçüncü bir yolcunun dizlerine, başını yasladığını, koluna vücudunu dayadığını fark edince, yeniden doğrulmak için bir çaba harcadı; bu yolcuyu, sarıp sarmalandığı, gizlenmiş ve hareketsiz, kendi arkasında, kayığın dibine uzanmış olduğu için daha çok küçük bir yük sanmıştı. Karl'ın Mayer'e karşı gösterdiği tedbirsizce güveni hatırlayıp yanında bu sefil adamın varlığının mümkün olacağını tasavvur edince, Consuelo'yu derin bir korku kapladı. Bu adamın san-

ki saklanmak için gösterdiği dikkat, kaçak kızın şüphelerini arttırıyordu. Bu adamın göğsüne yaslandığı için, içi utançla dolmuştu. Onun koruyuculuğu altında birkaç saniyelik esenlik dolu bir unutuşu, sözle anlatılması imkânsız bir mutluluğu tatmasına izin vermiş olan ulu Tanrı'ya hemen hemen serzenişte bulunmuştu.

Bereket versin o sırada kayık karaya yanaşıyordu. Consuelo Karl'ın elini yakalayıp kıyıya atlamak için kalkmakta telâş gösterdi. Ama kıyıya yanaşırken meydana gelen sarsıntı onu sendeletti ve esrarlı kişinin kolları arasına yeniden düşürdü. O zaman bu adamı ayakta gördü ve yıldızların hafif ışığı altında yüzünde kara bir maskenin bulunduğunu fark etti. Bu adam Mayer'den bir baş kadar daha uzundu, hatta uzun bir mantoya sarınmış olduğu halde, onda serbest, levent ve kıvrak bir vücudun zarıflığı vardı. Bu durum, kaçan genç kızı tamamıyla yatıştırdı. Onun kendine sessizce uzattığı kolu kabul etti. Kumsalda bu adamla beraber elli adım kadar yürüdü. Tek bir kelime bile söylememesini kesin bir emirle yenileyen Karl ve öteki adam, peşinden geliyorlardı. Kızlar sessiz ve ıssızdı, artık kalede hiç bir telâş hareketi hissedilmiyordu. Bir çalılığın arkasında dört beygir koşmuş bir araba buldular; arabaya yabancı adam, Consuelo ile beraber bindi. Karl arabacının yanına oturdu. Üçüncü adam, Consuelo fark etmeden, kayboldu. Genç kız kurtarıcılarını sessiz telâşına boyun eğdi, biraz sonra mükemmel ve itinalı bir yumuşaklığı olan araba, gecenin içinde, yıldırım hızıyla koşmaya başladı. Tekerleklerin gürültüsü, atların nal sesleri

konuşmaya hiç imkân vermiyordu. Consuelo tanımadığı bir adamla başbaşa kalmaktan kendisini çok utanmış, hatta biraz da korkmuş hissediyordu. Bu sırada sessizliği bozmakta artık hiç bir tehlike bulunmadığını görünce ona minnetini ve sevincini ifade etmenin kendisine borç olduğunu sandı, ama hiç cevap almadı. Bu adam saygılı bir hareketle onun karşısına oturmuştu. Maskeli adam genç kızın elini yakaladı. Tek bir kelime söylemeden kendi elleri içinde sıktı, sonra arabanın köşesine büzüldü ve onun lâf açacağını uman Consuelo bu sessiz direniş karşısında ısrarda cesaret edemedi. Genç kız kurtuluşunu hangi fedakâr ve yüce gönüllü dostu borçlu olduğunu bilmek için yanıyordu. Ama tanımadığı halde ona karşı, içinde korku karışan irade dışı bir saygı duyuyor, hatta kendi hayal gücü, şu garip yol arkadaşına duruma uygun düşen o romanesk nitelikleri veriyordu. Nihayet bu adamın görünmezlerin ikinci derecede bir görevlisi, kendisiyle gece vakti başbaşa konuşmaya cüret etmekle durumunun gerektirdiği vazifeleri ihmal etmekten korkan sadık bir hizmetli olduğu düşüncesi kafasında uyandı.

İki saat hızlı hızlı yol aldıktan sonra karanlık bir ormanın içinde durdular. orada bulacakları menzile arabası henüz gelmemişti. Bilinmeyen adam menzile arabasının yaklaşıp yaklaşmadığını görmek, ya da sabırsızlığını ve endişesini gizlemek için biraz uzaklaştı. Consuelo da yere indi ve soru yağmuruna tuttuğu Karl'la beraber civardaki bir patikanın kumları üzerinde dolaştı. Ona sorulacak bin bir sorusu vardı.

Bu sadık seyis kendisine:

— Hamdolsun signora sağsınız, dedi.

— Sen de öyle değil misin sevgili Karl?

— Siz kurtulduğunuza göre benim için daha büyük bir iyilik olamaz.

— Ya Gottlieb, o nasıl?

— Tahmin ederim ki Spandaw'da yatağında rahat rahat uyuyor.

— Aman Yarabbi, demek Gottlieb orada kaldı? Öyleyse cezamızı o çekecek.

— Ne kendisi için, ne de başkası için ceza göreceği yok. Kimin tarafından verildiğini bir türlü anlamadığım alârm işaretini duyunca her şeyi göze almak zamanı geldiğini iyice anlayarak, gözü kapalı size koştum. Nanteuil'le yani Mayer'le karşılaştım. Sapsarı olmuştu.

— Ona rastladın öyle mi Karl? Ayakta mıydı, yürüyor muydu?

— Neden ayakta olmasın ve yürümesin?

— Demek yaralanmamış?

— Ha evet, karanlıkta bir tüfek çatısı üstüne düşerek biraz yaralandığını söyledi. Ama ben fazla dikkat etmedim buna. Nerede olduğunuzu sordum. Hiç bilmiyordu. Aklını kaybetmişti. Hatta ihanet etmek niyetinde olduğunu sezer gibi oldum. Çünkü işittiğim ve pek iyi tanıdığım alârm çanı kendi bölüğü için çalınan ve yatağının başı ucunda bulunan çandı. Ve bu işten caymış görünüyordu. Kerata herif sizi kurtarıncaya çok para kazanacağını iyice biliyordu. Bütün rastladığımız adamlara, şu uyur - gezer Gottlieb yüzünden gene boş yere alârm verildiğini söyleyerek tehlikeyi at-

latmada bana yardımcı oldu. Gerçekten de Gottlieb'i, onu haklı çıkarmak istiyormuşcasına, bir köşede uyur bulduk; güpegündüz nerede olursa olsun, hatta isterse tabyanın barabatı üzerinde olsun, birdenbire yakalandığı o uykulardan birine dalmıştı. Sanki kaçış heyecanı onu ayakta uyutmuştu, vallahi bilmem ama bana bu hal pek garip göründü; yeter ki sevgili babası ve anası için ağzına kadar doldurduğum içkiden farkında olmadan birkaç yudum içmiş olmasın. Öğrendim ki, damlarda dolaşmasına engel olmak için ilk gelen odaya kapatılmış. Ben de yeni bir emre kadar orada kalmasını uygun buldum. Herhangi bir şey için onu suçlandıramazlar. Benim kaçmam sizin kaçışınızı anlatacaktır. Schwartz'lar alârm çanını duymayacak kadar derin bir uykuya dalmışlardı ve hiç kimse gidip odanızın açık mı kapalı mı olduğuna bakmış olamaz, şu halde gerçek alârm ancak yarın verilecek. M. Nanteuil alârmı önlemek için bana yardım etti. Ben de koğuşa dönüyorum gibi yaparak sizi aramaya koyuldum. Bereket versin kaçmak için geçeceğimiz kapının iki üç adım ötesinde sizi buldum. O taraftaki gardiyanların hepsi bizden yana idi. İlkini sizi âdeta ölü bir halde bulunca dehşete kapıldım. Ama ölünüzü de, dirinizi de orada bırakmak istemiyordum. Su hendeğinin kıyısında bizi bekleyen kayığa kadar sizi hiç bir engelle karşılaşmadan götürdüm. Ama o zaman... Tatsız bir iş geldi başıma; önemsiz bir şey, başka bir zaman anlatırım, signora. Bugünkü heyecanınız size yeter. Anlatacağım şeyse, sizi biraz ürkütebilir.

— Hayır, hayır Karl. Her şeyi bilmek istiyorum. Kuvvetim yerinde, her şeyi dinleyebilirim.

— Ah, signora ben sizi bilirim. Beni ayıplayacaksınız. Sizin bir görüş tarzınız var. Hatırlıyorum ki Roswald'da bana engel olmuştunuz...

— Karl, bu işi gizlemeniz beni çok üzecek. Konuş, rica ederim. Söylemeni istiyorum.

— Peki, signora, ne de olsa küçük bir aksilik bu: bunda eğer bir günah varsa, bu günah ancak benimdir. Alçak bir kemerin altında duran kayığa sizi koyarken bu yankılı yerde küreklerimle fazla gürültü çıkarmamak için çok dikkatli davranıyordum, kemerin yarı genişliğine kadar uzanan küçük bir iskelenin ucunda birdenbire karşıma üç adam çıktı ve kayığın içine atlayarak yakama yapıştı.

Karl sesini alçaltarak sözlerine devam etti:

— Şunu da söyleyeyim ki arabada sizinle beraber yolculuk eden, bizden yana olan şu adam, son gizli kapıdan geçerken Nanteuil'e kararlaşan paranın üçte ikisini vermek ihtiyatsızlığını göstermişti. Nanteuil bu para ile yetinebileceğini, geri kalan kısmını bizi ele verirken kazanabileceğini düşünmüş, bizi yakalatmak için kendisi gibi rezil iki herifle yolu kesmişti. Aldığı paradan hiç kimse söz etmesin diye ilkin koruyucunuzdan ve benden kurtulmayı tasarlıyordu. Ve muhakkak bunun için olacak, bu haytalar bizi öldürmeye kalkıştılar. Ama signora, yolculuk arkadaşınız öyle halim selim görünürse de doğuşta bir arslandır. Size yemin ederim ki uzun zaman onun o halini unutmayacağım. Bir hamlede o iki keratadan birini suya atarak ondan kurtuldu. İkincisi, gözü yılarak, iskeleye tekrar sıçradı. Sonra benim astsubayla giriştiğim kavganın nasıl sonuçlanacağını görmek için uzakta durdu. Val-

İlahi signora adını bilmediğim şu mükemmel şövalyenin lütfunu hiç bir zaman ödeyemem. Bana şeref kazandırmayan boğuşma ancak yarım dakika sürdü, çünkü, her zaman bir boğa kadar kuvvetli olan şu Nanteuil sanki korkmuş veya bana söylediği yara ona acı veriyormuş gibi yumuşamış ve kuvvetten düşmüş görünüyordu. Nihayet kollarının gevşediğini hissedince onu havaya kaldırdım. Ayaklarını biraz suda ıslattım. O sırada şövalye bana: "Öldürmeyin onu, boşuna bir iş olur" dedi. Ama ben onu çok iyi tanıyordum. Nasıl yüzdüğünü ve ne kadar inatçı, zalim, her şey yapabilecek bir insan olduğunu biliyordum. Başka yerde yumruklarının kuvvetini tatmıştım. Onunla görülecek eski hesaplarım da vardı. Bu yüzden kafasına bir yumruk indirmekten kendimi alamadım. Bu öyle bir yumruktu ki signora, o ne öylesini vurmıştır, ne de öylesini yemiştir. Tanrı onun ruhuna huzur versin, benimkini de affetsin. Suyu bir meşe odunu gibi daldı, büyük bir daire çizdi, bir mermer gibi daldı ve bir daha görünmedi. Soylu efendimizin daha önce kayıktan atmış olduğu o herif suya dalmış şimdi yüzerek iskelenin kenarına varmıştı. Her üçünün en ihtiyatlısı olan arkadaş, onu karaya almaya çalışıyordu. Bu kolay bir iş değildi. İskelenin orası o kadar dardı ki, ötekini sürükledi ve her ikisi de suya düştüler. Birbirlerine küfrettikleri ve ufak bir banyo yaptıkları sırada ben küreklerle yapıştım. Biraz sonra mesleğinde cesur bir balıkçı olan ikinci bir kürekçinin gölü geçmek için bir iki kürek vurarak bana yardım etmeye söz verdiği yere kadar vardım. Bununla beraber, signora, Roswald malikânesinin parkında tatlı sularda gemiciliğe kendimi

alıştırdığım çok iyi olmuş. Sizin karşınızda yapılan o güzel gösteride, ben de vardım, ama günün birinde uğrunuza böyle bir deniz savaşı yapmaya fırsat bulacağımı hiç aklımdan geçirmemiştım; gerçi, bu seferki savaş o eski gösteri kadar şerefli değildi, ama ondan biraz daha ciddi idi. Oradan uzaklaştıktan sonra kayığın içinde bunları hatırladım. İşte o zaman beni bir delice gülmedir aldı... Ama tatsız bir gülüştü bu. En ufak bir gürültü yapmıyordum. Hiç değilse güldüğümü duymuyordum, ama ağzımın içindeki dişlerim takır takır birbirine çarpıyordu. Sanki demirden bir el boğazımı sıkıyordu. Alnımdan buz gibi soğuk bir ter akıyordu. Ah! Anlıyorum ki, insan bir adamı bir sineği öldürdüğü gibi rahatça öldüremiyor. İlk öldürdüğüm adam değil bu, çünkü harpte bulundum ben, ama harp harptir. Oysa böyle gece yarısı bir köşede, bir duvarın arkasında, tek kelime söylemeden yapılan iş, tasarlanmış bir cinayete benziyor. Ama meşru müdafaa halindeydi bu. Aslında önceden tasarlayarak işlediğim ilk cinayet de olmayacaktı. Hatırlar mısınız signora? Siz olmasaydınız o cinayeti işleyecektim... Ama sonradan pişman olur muydum, bilmem. Muhakkak olan bir şey varsa, o da gölün üstünde şu kötü gülüşle güldüğümdür... Şimdi bile kendimi tutamıyorum... Su hendeğine dimdik inişi öyle komikti ki! İnsan, balçığa bir kamış dikiliyormuş sanıyor. Yumruğumla yamyassı olan başını, az önce kaybolan başını bir daha su yüzünde göremeyince... Aman Yarabbi ne çirkindi, ödümü kopardı... Hâlâ gözümün önünden gitmiyor.

Consuelo, bu korkunç heyecanın Karl'ın üstünde yaptığı etkiden korkarak onu yatıştırmak ve oyala-

mak için kendi heyecanını bastırmaya çalıştı. Karl tam bir Bohemya'lı köle gibi doğuştan yumuşak başlı ve sabırlı bir insandı. Kaderin onu karşılaştırdığı bu feci olay onun harcı değildi. Öç alma, ruh kuvveti hareketleri yaparken vicdan azabı korkusunu, sofuluğun verdiği yılgınlığı hissediyordu. Consuelo belki de kendi karanlık düşüncelerini oyalamak için onunkilerini başka tarafa çevirdi. Bu gece o da öldürmek için silâh kullanmıştı. O da vurmuş ve pis kurbanının birkaç damla kanını akıtmıştı. Dini bütün ve doğruluktan ayrılmayan bir ruh, içinde bir tiksinti duymadan adam öldürme düşüncesini yaşatamaz, böyle bir karar, içine doğamaz. Hayatını ve şerefini bir hançerin koruyuculuğuna muhtaç bırakan şartlara lânet etmekten kendini alamazdı. Consuelo çok üzgün ve perişandı. Hürriyetinin, bir haydut kanı ile de olsa, kan bahasına satın alınmaya değerli olabileceğini kendi kendine itirafa cesaret edemiyordu.

— Zavallı Karl'ım, dedi, bu gece ikimiz de cellâtlık ettik. Korkunç bir şey bu. Zorunlulukların sürüklediği bu durumu önceden ne kararlaştırmış ne de aklımızdan geçirmiş olduğumuzu düşünerek teselli bul. Kurtulmak için pek mertçe çalışan şu soylu efendiden söz et bana. Onu tanımıyorsun demek?

— Hiç tanımıyorum, signora. Onu bu akşam ilk defa gördüm. Hatta adını da biliyorum.

— Ama bizi nereye götürüyor böyle Karl?

— Bilmiyorum signora. Bunu öğrenmem yasaklandı. Öte yandan nerede olduğumuzu ve nereye gittiğimizi öğrenmek için yolda yapacağınız en ufak teşebbüste sizi yol üstünde bırakmak zorunda kalına-

cağını söylemem vazifesi bana verildi. Açıkça görünüyormuş ki bize iyilik etmek istiyorlar. eKndi hesabıma, beni nereye çekerlerse, bir çocuk gibi o tarafa gitmeye kararlıyım.

— Bu şövalyenin yüzünü gördün mü?

— Sizi kayığa yerleştirirken bir fenerin ışığında gördüm yüzünü. Güzel bir yüz signora. Böyle güzel bir yüzü hayatımda hiç görmedim. Sanki bir kral.

— Bu kadarcık mı Karl? Genç mi?

— Otuz yaşlarında kadar bir şey.

— Seninle hangi dille konuştu?

— Katıksız Bohemce ile. Gerçek Hristiyan diliyle. Benimle ancak dört beş kelime konuştu. Eğer bu konuşma kötü bir anda olmasaydı kendi dilinde söylenmiş bu sözleri duymak bana öyle bir zevk verenekti ki. *“Onu öldürme, boşuna olur”*. Oh, aldanıyordun, büyük bir zorunluluk bu! Öyle değil mi, signora?

— Bu korkunç yola gittiğin zaman sana ne dedi?

— Tanrı beni affetsin, sanırım ki yaptığımın farkında olmadı. Ölü gibi yattığınız kayığın içine atılmıştı. Vuruşma sırasında sizin bir isabet almanız korkusu içinde vücudunu size siper ediyordu. Kendimizi suyun ortasında selâmette bulunca sizi kucaklayıp kaldırdı. Besbelli sizin için getirdiği güzel bir manto ile vücudunuzu sardı. Sizi, çocuğunu tutan bir ana gibi göğsünün üstünde tutuyordu. Ah, size karşı büyük bir şefkat duyduğu belli idi. Onu tanımamanız mümkün değil.

— Belki onu tanıyorum. Ama yüzünü görmeye bir türlü muvaffak olamadım ki.

— Sizden gizlenmesi amma da garip şey. Bununla beraber bu insanların yaptığı hiç bir şeye şaşmamalı.

— Hangi insanların?

— *Şövalyeler, karamaskeliler, görünmezler* adı verilenlerin. İki aydan beri yularımdan çekip götürmelerine, sizi kurtarmak ve yardım etmek için adım adım yönetmelerine rağmen onlar hakkında sizden fazla bir şey bilmiyorum signora.

Atların otlar üstünde çıkardıkları nal seslerinin boğuk gürültüsü duyuldu. İki dakikada atlar değiştirildi; seyis de değişti, krallık ahırına bağlı olmayan adam, bilinmeyen şövalye ile bir kenarda birkaç kelime konuştuktan sonra gitti. Bilinmeyen adam gidip Consuelo'ya elini uzattı. Genç kız onunla beraber arabaya bindi. Adam dipte, genç kızdan mümkün olduğu kadar uzak bir yere oturmuştu. Cebindeki saatin ikiye vurması ancak gecenin o ağır sessizliği bozdu. Çalılıklarda bıldırcınların ötüşünü, çoban köpeklerinin havlamasını duymalarına rağmen güneşin görünmesi daha çok uzaktı. Gece çok hoştu, Büyük Ayı takım yıldızları ufka indikçe genişliyordu. Arabadan gelen tekerlek gürültüsü kırların o ahenkli seslerini bozuyordu. Büyük Kuzey yıldızlarını arkaya aldılar. Consuelo güneye doğru gidildiğini anladı. Karl sürücünün yanına oturmuş, ormandaki bütün yol kavşaklarında haçların altında veya ulu çamların dibinde dalgalandığını görür gibi olduğu Mayer'in hayaletini kovmaya çabalıyordu. İyi veya kötü yıldızının kendisini nerelelere doğru götüreceğini düşünmeyi aklından bile geçirmiyordu.

XXI

Porporina yanında giden insanın kendisiyle tek bir kelime bile konuşmamasında bir maksat bulunduğuna hükmederek, hasksızlıkla savaşmak için ülke ülke dolaşan eski şövalyeleri örnek alarak, izler gibi göründüğü garip isteğe saygı göstermekten başka yapacak bir şey olmadığını anlamıştı. Karl'ın hikâyesinin, içinde uyandırdığı karanlık hayallerden, keder verici düşüncelerden sıyrılmak için önüne açılan o bilinmeyen gelecekten başka bir şey düşünmemeye çalıştı. Kendisini yavaş yavaş güzelliklerle dolu bir hülyaya kaptırdı. Avare yaşayış içinde hülyalara dalıp da düşüncelerini istediği tarafa yöneltebilmek, ancak müstesna yaradılıştaki insanlara vergidir. Consuelo bu yeteneği, sık sık, hele Spandaw'da geçirdiği o üç aylık yalnızlık süresinde, işletmek fırsatını bulmuştu; o yetenek ki, bu dünyanın mutlularından ziyade, hayatlarını çalışmakla, zulümlere ve tehlikelere karşı göğüs germekle geçiren kişilere bağışlanmıştır. Çünkü ilâhî rahmetin sırrını kabul etmek gerekir. Bu kabul edilmedikçe, birtakım talihsizlerin sahip olduğu kuvvet ve huzur, hiç felâkete düşmemiş insanlara imkânsız görünür.

Kaçığımız, zaten birçok hülyalara kapılmasını mümkün kılacak garip bir durum içinde bulunuyordu. Varlığını bir bulut gibi saran bu esrar, kendini bir hayal âleminin içine çeken şu alın yazısı, etrafını mucizelerle saran şu âdeta babaca sevgi, şiirle zenginleşmiş genç bir hayal gücünü büyülemek için kayıy-

di. Genç kız mahpusluk günlerinde kutsal kitaptan beslediği şu sözleri hatırlıyordu:

“Ayağın hiç bir taşa takılmasın diye seni kollarımda taşıyacak olan meleklerimden birini göndereceğim.”

. , ,

“Karanlıklarda yürüyorum. Korkmadan yürüyorum. Çünkü Tanrı benimle beraberdir.”¹

Bundan böyle bu sözler onun için daha kutsal, daha seçik bir anlam taşıyordu. Aracısız tecelliye, ilâhi kudretin açıkça belirişine artık inanılmayan bir çağda, Tanrının yardımı ve koruyuculuğu, benzerlerimizden gördüğümüz şefkat, mürvet ve sadakat şeklinde kendini gösterir. Kendi kaderimizin gidişini bizi sevene bırakmakta, âdeta başkası tarafından götürüldüğünü hissetmekte öyle tatlı bir taraf vardır ki! Bu öyle bir mutluluktur ki, eğer kendimizi bu duyguya kaptırtıp koyuverirsek bizi baştan çıkarması işten bile değildir. Ana kucağında gerçek hayatın korkularından hiç biriye bulanmamış yaldızlı hülyalar içindeki çocuğun mutluluğudur bu. Böyle korkunç bir hayattan umulmadık bir anda birdenbire sıyrılan Consuelo'nun bir rüya gibi kafasından geçen bu düşünceler, onu kutsal bir haz âleminde tatlı tatlı sallarken uyku yetti ve bu rüyayı, hissedilip tadına varılan bir hiçlik diye adlandırabileceğimiz bir çeşit ruh ve vücut huzuru içinde, silip götürdü. Uykudan uyandığı zaman, yanına sokulmuş, başını omuzuna yaslamış olduğu bu sessiz yol arkadaşının varlığını büsbütün unutmuştu. İlk yerinden kıpırdamak istemedi. Hayalinde hâlâ arabada annesiyle beraber yolculuk ettiğini, kendisi-

ne destek olan kolun Zingara'nın kolu olduğunu sanıyordu. Büsbütün uyanınca dalgınlığından utanç duydu. Ama bilinmeyen adamın kolu sanki sihirli bir zincir oluvermişti. Ondan kurtulmak için gizlice boş teşebbüsler yaptı. Bilinmeyen adam uyuyor görünüyordu. Sanki yorgunluk ve arabanın sarsıntısı ile yerinden kaymış da genç kızı, farkında olmadan, kollarına almış gibiydi. Uyurken ayaklarının dibine düşmesine engel olmak istememişcesine iki eli Consuelo'nun belinde kenetlenmişti. Ama uykusu, birbirine kenetlenmiş parmaklarının gücünü gevşetmemişti; bu kollarından kurtulmak için sahibini uyandırmak gerekcekti. Consuelo buna cesaret edemedi. Yabancıнын, farkında olmadan onu serbest bırakacağını, kendisinin, bu beraberliğin yarattığı nazik durumların farkına varmamış gibi yaparak yerine dönebileceğini umdu.

Ama, bilinmeyen adamın pek derin uyuduğunu gören, rahat rahat nefes alışına vücudunun hareket-sizliğine bakarak güven duyan Consuelo da, büyük heyecanlardan sonra gelen o bitkinliğe düşerek yenden uykuya daldı. Tekrar uyandığı zaman yol arkadaşının başı kendi başına yaslanmış, maskesi sıyrılmıştı. Yanakları birbirine dokunuyor, solukları birbirine karışıyordu. Bilinmeyen adamın yüz çizgilerine bakmayı düşünmeden kendini kurtarmak için bir hareket yaptı. Zaten onu görmek, dışarıda, hele arabanın içindeki karanlık yüzünden oldukça güçlü. Bilinmeyen adam Consuelo'yu göğsü üzerine çekti. Göğsünün sıcaklığı genç kızın göğsünü yaktı, içinde, uzaklaşmak için ne kuvvet, ne de arzu bıraktı. Bununla beraber bu adamın tatlı ve ateş-

li kucaklayışında kaba ve zorlu hiç bir taraf yoktu. Bu sokuluş, iffet duygusunu ne ürkütüyor, ne de kirlletiyordu. Consuelo da, sanki büyülenmiş gibi, ateşli Anzoletto'nun kolları arasında elden bırakmadığı ağırbaşlılığı, hatta o bakirelik soğukluğunu unutarak, yabancı adamın, onun dudaklarında aradığı o içe işleyen coşkulu öpüşe karşılık verdi. Bu esrarlı adamın her şeyi garip ve alışkanlıklara aykırı olduğu için, Consuelo'nun elinde olmadan gösterdiği taşkınlık, onu ne şaşırtmış, ne yüreklendirmiş, ne de sarhoşetmiş görün- dü. Genç kızı yine usulcacık göğsü üzerinde sıktı. Bu kucaklama olağanüstü bir kuvvetle yapılmış olmasına rağmen şiddetli bir baskının narin bir vücutta her zaman sebep olduğu o acıyı duymadı. Bir an düşününce, tabii, iffet duygusunun, kendini böyle unutması yüzünden, içinde doğuracağı o korku ve utancı da artık hissetmedi. Hiç bir düşünce, mucize gibi hissedilen ve paylaşılan bu bir anlık aşkın sözle anlatılmaz güvenini bulandırmadı. Hayatının ilk aşkıydı bu. Böyle olduğunu seziyor, daha doğrusu bir içe doğuşla anlıyordu. Bunun öyle eksiksiz, öyle derin, öyle kutsal büyüğü vardı ki, hiç bir şey bu duyguları değiştiremeyecekmiş gibi geliyordu ona. Yabancı adam, kendisine, bambaşka bir varlıkmiş, aşkın kutsal- laştırdığı meleklerle yakışır bir şeymiş gibi görünüyordu. Genç adam bir çiçek dokusundan daha yumuşak olan parmaklarının ucunu, Consuelo'nun göz- lerinde gezdirdi, genç kız o anda sanki büyülenmiş gibi tekrar uykuya daldı. Bu sefer yabancı adam uyanık kaldı. Ama görünüşte âdetâ yenilgiye uğratılamaz- mış, arzusunun okları zırhını delememiş gibi sakindi.

Consuelo'yu bilinmeyen ülkelere sürüklerken, uyanık duruyor, tıpkı Tanrı'nın nuru ile çarpılarak yanmış, perişan genç bir meleği kanatlarında taşıyan bir baş meleğe benziyordu¹.

Doğan güneş ve sabahın serinliği nihayet Consuelo'yu şu garip uyuşukluktan sıyırdı. Arabada kendini yalnız buldu, hatta rüyasında âşık olup olmadığını düşündü. Arabanın perdelerinden birini indirmeye çalıştı. Ama ya dışarıdan kilitlenmişti, ya da mekanizmasını bilmediği bir zenberekle sıkıştırılmıştı. Hava alabiliyor, yolun yeşil ve beyaz kenarlarının karışık ve kırık çizgiler halinde koştuğunu görebiliyordu. Ama kırlarda hiç bir şey seçemiyor, bu itibarla gittikleri yola dair hiç bir şey gözleyemiyor ve seze-miyordu. Üstüne gerilen bu koruyuculukta, salt ve zorbaca bir taraf vardı. Bu davranış bir kaçırılmaya benziyordu. Bu yüzden korkmaya ve tasalanmaya başladı.

Yabancı adam gözden kaybolunca zavallı günah-kâr kız, utancın bütün korkularını, şaşkınlığın bütün uyuşukluğunu hissetti. Böyle çok güvenilir, hele Karl'ın verdiği teminata göre, böyle genç, yakışıklı ve güzel bir yabancıyı gecenin karanlığında bir kerecik öpmüş olmayı kendine dert edecek insan operacı kızlar (o zaman opera şarkıcılarıyla opera dansözlerine bu ad verilirdi) arasında pek bulunmasa gerektir. Ama bu çılgınca hareket, iyi kalpli ve akıllı uslu Consuelo'nun ahlâkının ve fikirlerinin öylesine dışındaydı ki, bu yüzden kendini son derece düşmüş buldu. Albert'in ruhundan af diledi. Sonra pek kaba bir tarzda ve biraz düşüncesiz, ağırbaşlılıktan uzak olarak hatırasına yü-

rekten vefasızlık ettiği için ruhunun ta derinliklerine kadar kızardı. Şöyle düşündü: "Akşamın acıklı hadiseleriyle kurtuluş sevinci bende hezeyan nöbetleri uyandırmış olsa gerek; yoksa adını bilmediğim, yüzünü bir defacık olsun görmediğim, bana tek bir kelime söylememiş olan bir erkeğe karşı aşk duymamı başka nasıl tasavvur ederim. Bu davranış maskeli balonun o yüz kızartıcı maceralarına Corilla'nın önümde gösterdiği ve ondan başka bir kadın için mümkün olabileceğini tasavvur edemediğim duyguların o beklenilmedik gülünçlüklerine benziyor. Bu adam beni kim bilir ne kadar küçümsemiştir. Eğer bir anlık şaşkınlığımı kötüye yormadıysa şerefimin teminatı altında bulunuyorum demektir. Ya daha kutsal görevlere bir yemin onu bağlamaktadır, ya da düpedüz beni küçümsemiştir. Ne olurdu bu yaptığının bir humma nöbeti, bir kan tutması gibi bir şey olduğunu anlamış ya da sezmiş olaydı."

Consuelo, kendine bütün serzenişleri boşuna yapıyordu. Vicdanının bütün alaylarından çok daha güçlü olan bir acıdan kendini kurtaramıyordu. Suçlamak veya lânetlemek için kendinde güç ve hak hissetmediği bu yol arkadaşını kaybetmenin acısıydı bu. Kafasının içinde bu adam, sihirli, belki de şeytanla ilgili, ama kesin olarak karşı konmaz bir güç bağışlanmış olan üstün bir erkek olarak duruyordu. Ondan korkuyordu. Bununla beraber böyle ansızın ve bir daha buluşmamak üzere ayrılmayı istemiyordu.

Araba ağırlaştı, Karl gelip kafesi açtı ve ona:

— Eğer, dedi, yürümek isterseniz *sayın şövalye* sizi davet ediyor. Yokuş, atlar için, biraz dik. Tam or-

manın ortasında bulunuyoruz. Hiç bir tehlikenin kalmadığı görülüyor.

Consuelo Karl'ın omuzuna dayandı, basamağı indirmesine meydan bırakmadan kumun üstüne atladı. Tesadüfün karşısına çıkardığı bu yol arkadaşını ve sevgiliyi göreceğini umuyordu. Gerçekten onu gördü, ama otuz adım ilerisinde sırtı kendisine dönük, gece olduğu gibi gündüz de giymeye kararlı olduğu anlaşılan şu geniş manto yine sırtında olarak. Yürüyüşü, saçlarının ve ayakkaplarının görünen küçük kısmı, büyük bir özen, o devirde söylendiği gibi *kişiliğinin üstünlüklerini* sık bir tuvaletle daha da yükseltmiş titiz bir adamın zarıflığını belli ediyordu. Kılıcının kabzası doğan güneşin ışınlarını üstünde toplayarak, yan tarafında bir yıldız gibi parlıyordu. Zamanın salon adamlarının büyük özenle seçtiği pudranın kokusu, sabah havası içinde, kibar bir erkeğin güzel kokusunu arkasında bırakıyordu.

Consuelo şöyle düşündü:

— Ne yazık! Belki de kendini beğenmişin biridir? Bir kaçakçı ağası, ya da kibirli bir şövalyedir. Kim olursa olsun bu sabah sırtını dönüyor bana. Hakkı da var ya!

Genç kız düşüncelerine yüksek sesle devam ederken Karl'a:

— Neden ona *şövalye* diyorsunuz? diye sordu.

— Çünkü araba sürücülerinin kendisine böyle dediklerini işittim.

— Hangi şövalye imiş bu?

— Kısaca sayın şövalye diyorlar. Hem neden bunu öğrenmeye çalışıyorsunuz, signora? Madem ki si-

ze karşı bilinmeyen bir insan olarak kalmak istiyor. Bana öyle geliyor ki hayatını tehlikeye sokacak kadar size büyük hizmetler yapmaktadır. Bu bakımdan huzur içinde bulunmanız gerekir. Kendi hesabıma ben, beni nereye götürdüğünü sormadan onunla on yıl yolculuk ederim. Öyle güzel, öyle iyi kalpli, öyle neşeli ki?

— Öyle neşeli mi? Bu adam neşeli ha!

— Elbette. Sizi kurtardığı için öyle memnun ki! Sevincini anlata anlata bitiremiyor. Spandaw hakkında, sizin, Gottlieb'in ve benim hakkımda Prusya kralı hakkında bana bin bir şey sordu. Ben de bildiklerimi, başımdan geçenleri, hatta Roswald macerasını bile anlattım ona. Bohemce konuşmak ve şu bütün Prusya'lı eşeklerin kendi aşağılık dillerinden başkasını anlamadıkları halde sizi anlayan zarif bir adam tarafından dinlenmek ne güzel şey.

— Demek o Bohemya'lı, öyle mi?

— Ben de bu soruyu ona sormak cesaretini gösterdim. Ama kısaca, hatta biraz sertçe, *hayır*, diye cevap verdi. Aslında beni söyletmek isteyen ona benim soru sormam doğru bir şey olmazdı.

— Hep maskeli mi?

— Ancak sizin yanınıza gelirken maske takıyor, signora. Ah! Ne şakacı bir adam! Muhakkak sizi meraka düşürmek istiyor.

Karl'ın neşesi ve güveni Consuelo'nun içine tam bir rahatlık vermiyordu. Pek iyi görüyordu ki onda büyük azim ve yiğitlik yanında kötü maksatlıların klayca yararlanabileceği bir gönül sadeliği ve dürüstlüğü vardı. Mayer'in iyi niyetine güvenmemiş mi-

di, kendisini o sefil herifin odasına itmemiş miydi? Şimdi de Consuelo'yu kaçırmak ve belki onu daha usta, daha tehlikeli ayartıcıların pençesine düşürmek üzere bilmediği birine körükörüne bağlanmış bulunuyordu. Görünmezlerin mektubu bunu hatırlıyordu: "Sana bir tuzak kuruyorlar. Biz sana kesin haber göndermeden ve açık tafsilat vermeden önce seni kaçırmaya teşvik edebilecek herkesten sakın. Bütün gücünle dayan." Başka hiç bir mektup gelip bu mektubu teyit etmemişti. Consuelo da tekrar Karl'ı bulmak sevincine kapılarak bu sadık hizmetlinin kendisine yardım edecek yetenekte olduğuna inanmıştı. Acaba bu yabancı adam bir satılmış olamaz mıydı? Onu böyle esrar içinde nereye götürüyordu? Eğer bu insan Frédéric de Trenck değilse, o anlı şanlı şövalyenin davranışlarını böylesine andıran başka bir dostu olduğunu hatırlamıyordu. Ama Karl Trenck'i çok iyi tanıyordu. Demek bu o değildi. Kont de Saint-Germain daha yaşlı, Cagliostro daha kısa boylu idi. Consuelo onun varlığında eski bir dostu sezmeye çabalamak için bilinmeyen adama uzaktan baktıkça bu kadar zarif ve kibar yürüyen bir kimseyi hiç görmediği sonucuna vardı. Bu kadar anlı şanlı tavırlar ancak Albert'e vergiydi. Ama onun ağır yürüyüşü ve her zamanki düşkün hali yabancı adamın özelliğini ortaya koyan şu şövalyeye yürüyüşüne, şu güçlü tavıra uymuyordu.

Orman aydınlanıyordu. Atlar kendilerinin önüne geçmiş yolculara yetişmek üzere tırısı kalkmışlardı. Şövalye arkasına bakmadan kollarını gerdi ve kar gibi beyaz mendilini salladı. Karl bu işareti anladı ve Consuelo'yu arabaya bindirirken:

— Aklımdayken söyleyeyim, signora, dedi, bankentlerin altında büyük sandıklar içinde çamaşır, elbiseler, öğle ve akşam yemeği için size gerekli her şeyi bulacaksınız. Kitap da var. Sözün kısası bu âdetâ gezer bir otel. Ve içinden pek çabuk çıkamayacaksınız.

Consuelo:

— Karl, dedi, sınırı geçtikten sonra serbest olup olmadığımı şövalyeden öğrenmeni, kendisine teşekkür ettiğimi ve istediğim yere gitmeme izin verilmesini söylemeni rica ederim.

— Ama signora, bu kadar sevimli insana böyle gönül kırıcı bir şeyi söylemeye hiç bir zaman cesaret demem.

— Her ne olursa olsun bunda direniyorum. Mademki benimle konuşmak istemiyor, o halde en yakın durakta cevabını bana getireceksin.

Bilinmeyen adamın cevabı şu oldu: yolcu bayan tamamiyle serbesttir. Bütün arzuları emir telâkki edilecektir. Ama tutulacak yolun ve kalacağı yerin seçimindeki kararlara karşı gelmemesi, kendisinin, kılavuzunun ve Karl'ın hayatı ve selâmeti bakımından gereklidir.

Karl saf saf çıkışarak, bu güvensizliğin şövalye üzerinde çok kötü bir etki yapmış görüldüğünü, keşerlendiğini ve suratını astığını, sözlerine ekledi. Genç kız bundan vicdan azabı duydu. Ve yabancı adama kaderini *görünmezler*'in eline bıraktığı haberini yolladı.

Bütün gün hadisesiz geçti. Arabanın içinde resmi bir mahpuslu gibi saklanmış ve kapatılmış olduğu için

yolculuğunun yönü hakkında hiç bir tahmin yapamamıştı. Büyük bir memnunlukla elbiselerini değiştirdi. Çünkü gündüz elbisesinin üstünde Mayer'in kara kabanından birkaç damla sıçradığını görmüştü. Bu lekeler onu dehşet içinde bırakıyordu. Kitap okumaya yeltendi. Ama kafası düşüncelerle dolu idi. Son macerasının ıztıraplarını yavaş yavaş unutacağını umarak mümkün olduğu kadar çok uyumaya karar verdi. Ama gece olup da yabancı adam arabacının yanında kalınca içinde gene büyük bir karışıklık hissetti. Elbette bu adam olanlardan hiç birini unutmamıştı ve gösterdiği saygılı nezaket, Consuelo'yu kendi gözlerinde daha da suçlu düşürüyordu. Pek itinalı bir insana benzeyen onun, ancak iki kişinin yan yana sığabileceği sürücünün yanında, aslında çok temiz bir uşak kıyafetine girmiş olmakla beraber, güvenli ve gevezekonuşmalarıyla onu usandırabilecek olan bu askerin eşliğinde, gecenin soğuğuna ve uykusuzluğa katlanarak rahatsız ve yorgun yolculuk etmesi de Consuelo'yu ayrıca üzüyordu. Bunca gayretlilikte belki kendine güveni de vardı. Yoksa dayanılmaz bir erkek mi sanıyordu kendisini? Hayalinin ona oynadığı bu ilk oyundan sonra kendini toparlayan Consuelo'nun, onun pek baba teksifsizliği karşısında korunamayacağını mı düşünüyordu? Zavallı çocuk, bütün bunları zedelenen gururunu teselli etmek için aklından geçiriyordu. Ama en doğrusu onu görmek istemeseydi. En çok korktuğu da bu adamın kendini küçümsemesi veya onları ebediyen ayıracak olan aşırı iffetliliğin üstün gelmesiydi.

Gece yarısına doğru bir küçük derenin içinde durdular. Hava karanlıktı. Yaprakların içinde rüz-

gârın hıştırtısı, bir akar suyun gürültüsüne benziyordu. Karl arabanın kapısını açarak: "İşte signora, dedi, yolculuğumuzun en zahmetli yerine geldik, sınırı geçmemiz lâzım. Cüret ve para ile insan her şeyden kurtulur, derler. Ama sizin bu işi kara yolu üzerinde ve polis memurlarının gözü önünde yapmanız ihtiyatlı bir hareket olmaz. Ben, bir hiç olduğum için kaybedecek bir şeyim de yok. Sanki henüz satın aldığım eşyaları civardaki bir köyde oturan efendilerimin evine götürüyorum gibi yaparak arabayı tek bir atla ağır ağır süreceğim. Sizse, şövalye ile beraber kestirmeden yürüyecek, hatta belki de geçilmesi biraz güç patikalardan geçeceksiniz. Bozuk yollarda bir fersah kadar yaya olarak yürüyecek kuvvet hissediyor musunuz kendinizde?

Consuelo olumlu cevap verince, şövalyenin kolunu kendi koluna girmeye hazır buldu. Karl ilâve etti:

— Eğer buluşma yerine benden önce varırsanız korkmadan beklersiniz değil mi, signora? Genç kız yabancı adama karşı içinde sevgi ile gururun karıştığı bir eda ile cevap verdi:

— Sayın şövalyenin koruyuculuğu altında bulunduğuma göre hiç bir şeyden korkmam.

Sonra sözlerine şunları kattı:

— Peki zavallı Karl'ım, senin için hiç tehlike yok mu?

Karl Consuelo'nun elini öperken omuzlarını silkti, sonra atı hazırlamaya koştu. Consuelo da hiç konuşmayan koruyucusu ile birlikte tarlalar arasında yürüyüp gitti.

XXII

Hava gittikçe kararıyordu. Rüzgâr durmadan artıyordu. İki kaçağımız yarım saatten beri kimi zaman taşlı patikalar üstünde, kimi zaman uzun otlar ve dikenler arasında güçlükle yürüyorlardı. O sırada yağmur ansızın, görülmemiş bir şiddetle, bastırdı. Consuelo yol arkadaşına henüz bir kelime bile söylememişti. Ama, onun kendi hesabına endişelendiğini ve sığınacak bir yer aradığını görünce, nihayet ona:

— Benim için hiç korkmayınız, mösyö, dedi. Kuvvetliyim. Size göre hiç bir değer taşımayan ve size nasıl teşekkür edeceğini bilemeyen bir kimse için bunca yorgunluk ve üzüntüye katlandığınızı görmekle üzülüyorum.

Bilinmeyen adam, yüz üstü bırakılmış yıkık bir binaya rastlayınca sevinmiş göründü ve yol arkadaşını bu binanın köşesinde yağmur sellerine kapalı bir yere yerleştirmeye muvaffak oldu. Bu yıkık binanın damı uçmuştu. Bir taş duvar kıvrıntısından ibaret olan barınak o kadar dardı ki, Consuelo'nun yanına büzülmeyi istemediği takdirde yabancı adamın yağmur altında kalması gerekiyordu. Bununla beraber genç kızın içindeki bütün korkuları silmek için, ondan uzak durarak, durumuna saygı gösterdi. Ama Consuelo bu kadar büyük fedakârlığı uzun zaman kabul etmeye katlanamadı. Onu çağırdı: ama direndiğini görünce barınağından çıktı, neşeli olmaya çalışan bir sesle ona:

— Herkes sıra ile sayın şövalyem. Ben de pekâlâ biraz ıslanabilirim. Mademki bu barınağı benimle

paylaşmak istemiyorsunuz, oradaki yerimi size bırakıyorum.

Şövalye, bir yüce gönüllülük çatışmasına konu olan bu yere Consuelo'yu tekrar getirmek istedi, ama genç kız direndi:

— Hayır, dedi, istediğinizi yapmayacağım. Bugün sınırda ayrılmak istediğimi söylemekle sizi incittiğimi iyice görüyorum. Haksızlıklarımı tamir etmek zorundayım. Bunun, bana güzel bir nezleye mal olmasını isterim.

Şövalye boyun eğdi, sığınağa girdi. Consuelo bu adama büyük bir tarziye borçlu olduğunu hissederek, belki de ona fazla yüz vermiş görünmekle onurunun kırılmasını da göze aldı ve yanına gitti. Nankör görünmektense hoppa görünmeyi tercih ediyordu. Hatasının cezası olarak bu duruma katlandı. Yabancı bunu çok iyi anladı ve iki üç ayak boy ve eninde bir yerin kendine vereceği imkân içinde genç kızdan mümkün olduğu kadar uzak kaldı. Consuelo'nun teveccühünden cesaretlenmiş görünmek istemeden, ağız ağıza gelmeler için, sırtını moloz yığınlarına dayayarak başını çevirir gibi yaptı. Consuelo, konuşmamak zorunda bulunan ve kendisini de bir dereceye kadar dilsizliğe mahkûm eden bu adamın onu bu kadar iyi anlamasına ve ona maksadını bu kadar iyi anlatmasına hayran olmuştu. Her an ona karşı saygısı artıyordu, bu garip saygı öyle kuvvetli yürek çarpıntılarına sebep oluyordu ki, akıl almayacak kadar cana yakın bu adamın soluğu ile tutuşan havanın içinde güçlükle nefes alabiliyordu.

Sağnak, bir çeyrek saat sonra iki yolcunun yolla-

rına devam etmesine imkân verecek kadar azaldı, ama ıslak patikalar bir kadın için hemen hemen yürünemeyecek bir hale gelmişti. Şövalye Consuelo'nun, düşmek ve kaymamak için her adımda ona tutunmasına o her zamanki sakin davranışıyle bir süre tahammül etti. Ama onun çabalayıp yorulduğuna artık dayanamayarak genç kızı birdenbire kucağına aldı. Ve azarlamalarını dinlemeden bir çocuk gibi taşıdı. Ama bu azarlamalar, direnmeye varacak kadar ileri gitmiyordu. Consuelo kendini büyülenmiş ve yenilmiş hissediyordu. Genç kız, bir gece meleğine benzeyen, madde dışı bir yaratık kadar güvenli ve hızlı bir yürüyüşle, yükü kolları arasında olduğu halde sel çukurlarını ve bataklıkları aşan esrarlı şövalyenin kucağında rüzgâr ve fırtınanın arasında geçiyordu. Böylece küçük bir derenin geçit veren bir yerine vardılar. Yabancı adam Consuelo'yu kolları arasında tutup su derinleştikçe onu daha yukarıya kaldırarak, derenin içine daldı. Ne yazık, şiddetli sağnak halinde yağan yağmur derenin sularını öyle birden kabartmıştı ki, âdeta bir sel halini alarak, boğuk ve uğursuz bir çağlayışla, köpüre köpüre yuvarlanıyordu. Şövalye daha şimdiden beline kadar suya gömülmüştü. Consuelo'yu suyun üstünde tumak için yaptığı çaba sırasında balçık içine gömülen ayaklarının bükülemsinden korkuyordu. Consuelo onun hesabına korku duydu:

— Beni bırakın, yüzmek bilirim, dedi. Bırakın beni Allah aşkına. Su durmadan yükseliyor. Boğulacaksınız.

O sırada şiddetli sağnak halinde esen rüzgâr, yollarımızın yöneldiği kıyının ağaçlarından birini de-

virdi. Bu ağaç, akıntının şiddetine sanki bir an tabii bir sed meydana getirecek, engel oluyormuş gibi görünen kocaman bir toprak ve taş yığını sürükledi. Bereket versin ağaç, derenin ters yönüne devrilmmişti, Ve yabancı adam rahat nefes almaya başlıyordu; o anda devrilen ağaç öyle şiddetli ve dar bir akıntı meydana getirdi ki, şövalyenin daha fazla dayanmasına imkân kalmadı. Durdu ve Consuelo onun kollarından kurtulmaya davrandı.

— Bırakın beni, dedi, ölmenize sebep olmak istemem. Benim de cesaretim, kuvvetim var. Bırakın, ben de sizinle beraber savaşıyım.

Ama şövalye onu yeni bir güçle göğsünün üstünde sıktı. Sanki niyeti orada genç kızla beraber ölmekti. Consuelo, eski Alman balatlarındaki su perileri gibi anafora sürüklemek isteyen bu kara maskeliden, bu konuşmayan adamdan korkmuştu. Direnmeye cesaret edemedi. Bir çeyrek saatten fazla bir zaman bilinmeyen adam Consuelo'yu daima suyun üstünde tutarak ve dört beş dakikada bir ayak giderek büyük bir soğukkanlılıkla ve gerçekten korku veren bir inatla rüzgârın ve suların şiddetine karşı boğuştu. Durumunu sükûnetle görüyordu. Ona geri gitmesi, ileri gitmesi kadar güçtü. En derin yeri geçmişti. Geri dönmek için yapacağı bir hareket sırasında suyun kendisini kaldıracağını, ayağını yerden keseceğini hissediyordu. Nihayet kıyıya vardı ve Consuelo'yu yere bırakmadan ve soluk almadan, korku içinde kendini bekleyen Karl'ın ışığını duyuncaya kadar yürümesine devam etti. O zaman kıymetli yükünü asker kaçağının kollarına bıraktı. Ve kumların üstüne bitkin, serildi. Nefesi de-

rin iniltiiler halinde çıkıyordu, sanki göğsü parçalanacaktı.

Consuelo şövalyenin üstüne atılarak:

— Aman Yarabbi, Karl, ölüyor. Bak ölüm hırıltısı bu. Onu boğan şu maskeyi yüzünden çekelim, dedi.

Karl bu emri yerine getiriyordu ki, bilinmeyen adam buz gibi elini zorlukla kaldırarak asker kaçağının elini tuttu.

— Doğru, dedi Karl, signora yeminliyim. Gözünüzün önünde ölecek olsa da maskesine dokunmayacağına and içmiştim. Arabaya koşunuz, signora, arabacının oturduğu yerde bulunan içki matarasını getiriniz bana; birkaç damla onu canlandırır.

Consuelo kalkmak istedi, ama şövalye genç kızı tuttu. Eğer ölecekse onun ayakları dibinde ölmek istiyordu.

Kaba kalıbına rağmen aşkın sırlarını bilen (çünkü o da sevmişti) Karl:

— Bu da doğru, dedi, ona benden iyi bakarsınız. Ben gidip matarayı alayım.

Sonra yavaş sesle ilâve etti:

— Bakınız, signora, eğer onu biraz seviyorsanız ve birkaç şefkatli söz söylerseniz ölmeyeceğine iyice inanıyorum. Yoksa karışmam.

Karl gülümseyerek gitti, Consuelo'nun korkusunu tamamıyla paylaşamıyordu. Artık tıkanıklığın hafiflemeye başladığını iyice görüyordu. Ama Consuelo bu mert adamın son anlarını yaşadığını sanarak dehşet içinde kaldı, ona sarılarak maskenin tek açık bıraktığı yeri, geniş alnının yukarısını tekrar tekrar öptü.

— Aman Yarabbi şunu çıkarınız. Size bakmaya-
cağım, yanınızdaki uzaklaşacağım, yeter ki nefes ala-
sınız.

Yabancı, Consuelo'nun iki elini yakaladı, soluyan
göğsünün üstüne bastırdı. Böylece hem bu ellerin tat-
lı sıcaklığını duymak, hem de Consuelo'nun onu fe-
rahlatmak için yüzünü açmasına engel olmak istiyor-
du. O anda genç kızın bütün ruhu bu günahsız sarı-
lıştaki toplanmıştı. Karl'ın ona yarı şaka, yarı acınır
bir eda ile söylediği sözleri hatırladı.

Yabancıya:

— Ölmeyiniz. Aman kendinizi ölüme bırakmayı-
nız. Sizi sevdiğimi hissetmiyor musunuz?

Bu sözler daha ağzından çıkar çıkmaz onları rü-
yada söylediğini sandı. Ama bu sözler dudaklarından
istemeden dökülmüştü. Şövalye onları duymuştu. Genç
adam, doğrulmak için çaba harcadı. Dizlerinin üstün-
de doğruldu ve Consuelo'nun dizlerini öptü, genç kız
sebebini bilmeden hıçkırarak hıçkırarak ağlamaya başladı.

Karl matarasıyla döndü. Şövalye asker kaçağının
bu çok kıymetli ilâcını içti. Ona dayanarak arabaya
ulaştı. Consuelo, yabancının yanına oturdu. Genç kız,
ıslak elbiselerinin onu üşütmesinden telâşlanıyordu.

Karl:

— Korkmayınız, hiç, signora, dedi, şövalye üşü-
yecek kadar açıkta kalmadı. Yağmurun geleceğini gö-
rünce arabanın içine sakladığım kaputumu üstüne ör-
terim, çünkü sizden birinin ıslanacağını tahmin etmiş-
tim. İnsan, ıslak elbisenin üstüne çok kuru, çok kalın
bir elbiseyi sararsa, vücudunun sıcaklığını uzun zaman

koruyabilir. Kendini sıcak bir banyodaymış gibi hisseder. Bu da sağlığa zararlı değildir.

Consuelo:

— Ama Karl, dedi, aynı şeyi sen de yap. Benim kısa mantomu al. Çünkü bizi korurken sende ıslanmışsın.

Karl:

— Ah, dedi, benim derim sizinkilerden çok daha kalındır. Mantonuzu da şövalyenin üstüne örtün. Onu iyice sarıp sarmalayın. Ben de, şu zavallı atı çatlat-sam da, yolda donmadan menzile kadar sizi götür-
ceğim.

Consuelo, bir saat yabancı adamı kollarıyla sar-
dı. Ve onun, göğsü üzerine çektiği Consuelo'nun başı,
yüreğine, Karl'ın bütün reçetelerinden ve öğütlerinden
daha fazla bir hayat sıcaklığı getirdi. Genç kız onun
alınını ara sıra yokluyor ve terle ıslanan bu alnın üşü-
memesi için onu soluğu ile ısıtıyordu. Araba durduğu
zaman şövalye hayat ve mutluluğun en son nokta-
sına vardığını gösteren bir kuvvetle genç kızı kalbi-
nin üstünde sıktı. Sonra acele arabadan indi ve göz-
den kayboldu.

Consuelo bir çeşit hangarın altında, sönük bir
fener taşıyan yarı köylü bir ihtiyar hizmetçi ile kar-
şılaştı. Bu adam genç kızı çitlerle çevrili dar bir yol-
dar. görünüşü sade bir evin boyunca yürütüp bir kü-
çük köşke götürdü. Kendisi içeriye girmeden genç
kızı içeriye soktuktan sonra kapıyı üstüne kapadı.
Consuelo açık duran ikinci bir kapıyı görerek pek te-
miz, pek sade iki odadan meydana gelen küçük bir
daireye girdi: birincisi, çok ısıtılmış, rahat yatağı ha-

zır duran bir yatak odasıydı, öteki de bir mumla aydınlatılmıştı ve içinde zengin bir sofraya vardı. Masanın üstünde ancak birtakım bulunduğunu üzümlere gördü. Karl paketlerini getirip sofrada hizmetlerini yapmayı teklif ettiği zaman ona bütün isteklerini söylemeye cesaret edemedi. Bu istek yemeği koruyucusu ile birlikte yemektir.

— Git sen de yemeğini ye ve uyu. Benim iyi kalpli Karl'ım, benim hiç bir şeye ihtiyacım yok. Sen benden çok daha yorgun olmalısın.

— Sanki rahmetli karımla (Tanrı ona huzur versin) ocak başında henüz duamı etmişim gibi dincim. Saksonya'da mıyız, Bohemya'da mıyız, yoksa Roswald'daki Kont Hoditz'in konağında söyledikleri gibi Çin'de miyiz gerçekten bilmemekle beraber bu sefer Prusya'dan kurtulduğumu görünce hemen toprağı öptüm.

— Güpegündüz arabanın üstünde yolculuk edip de geçtiğimiz yerlerin bir tanesini bile tanımamış olmana imkân var mı Karl?

— Doğrusu bu yoldan hiç bir zaman geçmedim, signora. Sonra da duvarların, direklerin üstündeki yazıları okumasını bilmem. Üstelik ne bir şehirde durduk, ne bir köyde. Konak yerlerimiz her zaman ya bir orman içi, ya da bir köşkün avlusu idi. Nihayet dördüncü bir sebep daha var. Sayın şövalyeye size nerede olduğumuzu söylememem için namus sözü verdim, signora.

— Sen ilkönce bu sebebi söyleyecektin, Karl, hiç itirazım olmazdı. Şimdi söyle bana bakalım, şövalyeyi hasta gibi mi gördün?

— Hayır signora. Evin içinde dolaşıyor. Orada pek fazla işi olduğunu sanmam, çünkü az konuşkan ihtiyar bahçıvandan başka kimseye gözüm ilişmedi.

— Git de ona hizmet et, Karl. Koş, beni bırak.

— Nasıl yaparım bunu? Sade sizinle ilgilenmemi emrederek kendi hesabına yardımlarımı kabul etmedi.

— Peki öyleyse kendi kendinle meşgul ol ve kavuştuğun hürriyetinin hayallerini kur.

Consuelo gün ışıırken yattı. Uyanıp giyindiği zaman saati ikiyi gösteriyordu. Hava, açık ve parlak görünüyordu. Pancurları açmaya çalıştı, ama her iki odanın pancurları da, yolculuk ettiği posta arabasının pancurları gibi gizli bir sürgü ile kapatılmıştı. Dışarı çıkmak istedi. Kapıları dışarıdan sürgülenmişti. Pencereye geldi. Basit bir sebze bahçesinin ilk tarhlarını fark etti. Hiç bir şey etrafta ne bir şehri haber veriyordu, ne de işlek bir yolu. Evin içinde tam bir sessizlik vardı. Bu sessizlik ancak dışarıda böceklerin vızıltısı ile damdaki güvercinlerin dem çekmesiyle, bahçenin, iyice fark etmediği gezi yollarında zaman zaman bir el arabasının tekerleklerinden çıkan gıcırtilarla bozuluyordu. Köy hayatının gürültülerinden uzun zaman yoksun kalan kulakları bu tatlı sesleri farkında olmadan dinledi. Consuelo yine hapsedilmişti. Ondan bulunduğu durumu saklamak için gösterilen bütün bu özenler içinde, ancak az çok bir endişe uyandırıyor. Ama çok korkunç görünen bu mahpusluğa bir zaman için boyun eğdi. Şövalyenin sevgisi ise, Mayer'inki gibi içinde korku yaratmıyordu. Sadık Karl, ona uyanır uyanmaz çingırağı çalmasını tembihlemişse de onun daha uzun dinlenmeye ihtiyacı oldu-

ğunu kestirerek, rahatsız etmek istemedi. Hele son derece yorgun olması gereken öteki yol arkadaşını uyandırmaktan korkuyordu. Bitişik odaya geçti. Sezdirilmeden kaldırılmış olan eski sofranın yerine şimdi üstü kitaplarla ve yazı yazmak için gerekli eşyalarla dolu bir masa buldu.

Kitaplar onu daha az ilgilendirdi. Kitap okuyamayacak kadar heyecanlı hissediyordu kendini. Böyle tereddüt geçirirken bir geceki olayları kaleme almakta dayanılmaz bir arzu duyduğundan bu işle oyalanmak kolay geldi ona. Hâlâ kilit altında bulundurulduğu için günlüğünü yazmaya devam etmek fikri yavaş yavaş aklına geldi ve giriş olarak bir yaprak kâğıda şunları yazdı:

"Sevgili Beppo¹, garip maceralarının hikâyesini yazabileceğim tek insan sensin. Yaşlarımızın uygunluğu ile fikirlerimizin alâkasından gelen o açık yüreklilikle seninle konuşmaya alışık olduğum için öteki dostlarımın anlayamayacakları, hatta şüphesiz senden daha sert bir şekilde yargılayacakları heyecanlarımı sana açabilirim. Bu başlangıç sana kendimi düşmekten kurtulamadığım hataları anlatacaktır. Gözümde kendimi hatalı buluyorum, gerçi şu ana kadar bu hataların genişliğini ve sonuçlarını ölçemiyorum.

"Joseph, Spandaw'dan nasıl kaçtığımı anlatmadan önce (gerçekte şimdi kafamı uğraştıran şeyin yanında bu kaçışın hemen hemen önemi yokmuş gibi geliyor bana) sana... Ama nasıl söyleyeceğim?... Ben de bilmiyorum. Acaba bir rüya mı gördüm? Bununla beraber kafamın cayır cayır yandığını, kalbimin sanki vücudumdan dışarı fırlayıp başka bir ruhun içinde

kaybolarak erimek istiyormuş gibi titrediğini hissediyorum... İşte açıkça söyleyeceğim. Çünkü sevgili dostum, benim iyi kalpli arkadaşım, her şey şu tek kelimede toplanıyor: seviyorum!

"Bilmediğim birini seviyorum, hem de yüzünü görmediğim ve sesini işitmediğim bir insanı. Deli olduğumu söyleyeceksin. Çok hakkın var: aşk ciddi bir delilik değil midir? Dinle Joseph, Venedik'deki ilk aşkımın bütün vehimlerini aşan mutluluğumdan şüphe etme. Öyle aklımlı allak bullak eden mutluluk ki onu bu kadar çabuk, bu kadar düşüncesizce kabul etmemin utancını, sevgimin uygunsuzluğu korkusunu ve hatta karşılık görmemek korkusunu da hissetmeme engel oluyor. Ah! Çünkü seviliyorum, bunu da o kadar iyi hissediyorum ki... Emin ol aldanmıyorum. Bu sefer gerçekten seviyorum, hatta daha ileri gideyim çılgınca seviyorum. Neden sevmeyecekmişim? Aşk bize Tanrı'dan gelir. Bir mihrabın önündeki meşaleleri yaktığımız gibi yüreğimizde o ışığı yakmak bizim elimizde değil. Albert'i sevmek için gösterdiğim çabalar (onun adını titremeden yazamam) bu yakıcı kutsal alevi tutuşturmaya muvaffak olamamıştı. Onu kaybettiğimden beri kişiliğinden daha çok hatırasını sevdim. Eğer bana geri gelmiş olsaydı onu bilmem ne türlü sevebilirdim?..."

Consuelo bu son kelimeleri yazar yazmaz sildi. Bu silinti onların bir daha okunmaması için değil, daha çok bu düşüncenin kafasında doğmuş olmasından gelen korkudan kurtulmak içindi. Büyük bir coşkunluk içindeydi ve kalbinde bir ilham olarak doğan bu aşkın gerçekliği, ruhunun en gizli yerinden cevap alı-

yordu. Kalbinin sırrını kendisine daha iyi açıklamak için boş yere yazı yazmaya devam etmek istedi. Sözlerine daha ince nüanslar verebilmek için şu korkunç kelimelerden başka bir şey bulamıyordu: "Eğer geri gelmiş olsaydı, Albert'i ne türlü sevebilirdim?"

Consuelo yalan söylemesini bilmezdi, bir ölünün hatırasını, aşkla sevmiş olduğunu sanmıştı. Ama yüreğinden hayat taşıdığını, gerçek bir tutkunun hayale dayanan bir tutkuyu yok ettiğini hissediyordu.

Karanlık düşüncelerden kurtulmak için az önce yazdıklarını tekrar okumayı denedi. Onları bir daha okuyunca içinde karışıklıktan başka bir şey olmadığını gördü. Fikirlerini derleyip toplamak için gerekli sükûneti bulmaktan umudunu keserek ve bu çabanın kendisini fazla heyecanlandırıldığını hissederek kâğıdını avucunun içinde buruşturdu. Sonra onu yakabilmek için uygun bir zaman kollayarak masanın üstüne fırlattı. Suçlu bir ruh gibi ürperiyor, yüzü ateş içinde, heyecanla dolaşiyor, ancak sevdiğini ve bundan şüphe edemeyeceğini biliyor, başka hiç bir şey düşünmüyordu.

Yatak odasının kapısı vuruldu. Karl'a kapıyı açmak için oraya geçti. Karl'ın yüzü alev alev, gözleri bulanık, çenesi biraz ağırlaşmıştı. Genç kız onun yorgunluktan hastalandığını sandı. Ama cevaplarından, sabahleyin ev sahibinin şarabını yahut da birasını fazlaca kaçırmış olduğunu hemen anladı. Zavallı Karl'ın tek kusuru idi bu. Biraz içince, üzerine aşırı güvenlilik geliyordu, daha fazla içti mi de korkunç bir hal alıyordu. Bereket versin iyilikseverliğe ve iç dökmeye yetecek ölçüyü aşmamıştı. Bütün gece uyuduktan son-

ra bile sarhoşluktan bir şeyler kalıyordu onda. Sayın şövalyeyi delicesine sevdiğinden başka ağzından bir söz çıkmıyordu. Sayın şövalye fakir insanlara karşı öyle iyi, öyle insancıl, öyle mertmiş ki! Karl'a sofrada hizmet gördürecek yerde onu karşısında oturtmuş, yemeğini paylaşması için zorlamıştı. En iyi şaraptan bardağına doldurmuş, her seferinde onunla kadeh tokuşturmuş ve Karl'ın çekimserliği karşısında bir Slav inadıyle direnmişti.

— Ne yazık ki o bir İtalyan, diyordu Karl. Bohemyalı olmak ona çok daha yakışırdı. Benim kadar içki kaldırabiliyor.

Şövalyenin usaklarla beraber içki içmek için gösterdiği bu yüce davranışı pek beğenmeyen Consuelo:

— Bu, büyük bir marifet olmasa gerek, diye cevap verdi.

Hemen arkasından da Karl'ı dostça hizmetlerinden sonra kendisinden ve dostlarından daha aşağı görebildiği için utandı. Zaten şövalyenin, bu sadık hizmetlinin meclisini aramasını Consuelo'dan konuşulduğunu duymak içindi muhakkak. Karl'ın sözleri, genç kızın aldanmadığını meydana çıkardı.

Karl saf saf:

— Aman, signora, dedi, bu yiğit delikanlı sizi deli gibi seviyor, sizin için cinayetler, alçaklıklar bile yapabilir.

Karl'ın şüphesiz bu sözlerinin etkisinin nereye varacağını anlamamış olmasına rağmen hoşuna gitmeyen bu kelimelerden bir tikslenme duyan Consuelo:

— Onun böyle bir şey yapmasını hiç bir zaman istemem, diye cevap verdi.

Sonra lâfı değiştirmek için:

— Neden buraya sıkı sıkı kapatıldım? diye sordu.

— Signora, buraya niye kapatıldığınızı bilseydim ve bunu size daha söylemeden dilimi koparırlardı, benim. Çünkü sorularınızın hiç birine cevap vermeyeceğime dair şövalyeye namus sözü verdim.

— Çok teşekkür Karl. Demek şövalyeyi benden daha çok seviyorsun.

— Yoo! Asla! Böyle bir şey söylemedim. Şövalye bu türlü hareketin sizin yararınıza olduğunu bana ispat ettiği için size rağmen, size yararlı olmak zorundayım.

— Bunu sana nasıl ispat etti?

— Hiç bilemem, yalnız inandım buna. Aynı şekilde signora sizi göz altında bulundurmak, kısacası varacağınız yere kadar tek başınıza mahpus tutmak görevini aldım.

— Burada kalmıyoruz demek?

— Gece olunca hareket edeceğiz. Sizi yormamak için ve daha bilmediğim başka sebeplerden artık gündüz yolculuk etmeyeceğiz.

— Ve bütün bu zaman içinde benim zindancılığımı edeceksin öyle mi?

— Söylediğiniz gibi signora. İncil'in üstüne yemin ettim.

— Hadi canım, şövalye şakacının biri. Bu bakımdan kaderime razıyım, Karl. M. Schwartz'a isim düşmektense sana düşün daha iyi.

Karl babacan bir gülüşle cevap verdi:

— Hem de ben sizi ondan biraz daha iyi göz al-

tında tutarım. Şimdi akşam yemeğinizi hazırlamakla işe başlayayım, signora.

— Acıkmadım Karl.

— Oo, olmaz. Akşam yemeği yemeniz gerek. Hem çok iyi yemelisiniz, signora. Bu bana verilmiş talimat signora, Schwartz ustanın dediği gibi bu bana verilmiş talimat.

— Eğer her şeyde onu taklit edersen beni yemek yemeye zorlayamazsın. Bir gün önce benim için özene bezene hazırladığı yemeğin parasını ertesi gün bana ödetince keyifleniyordu.

— Bu onun avantajı idi, ama bana gelince, burada iş değişir. Masrafları sayın şövalye öder. Hiç de cimri değil. Avuç avuç altın saçıyor. Her halde zengin olmalı, yoksa çok sürmez elindeki avucundakini tüketir.

Consuelo bir şamdan getirtti ve yazdığı mektubu yakmak için yandaki odaya geçti. Ama onu boşuna aradı ve mektubu bulmak mümkün olmadı.

XXIII

Birkaç dakika sonra Karl, yazısı Consuelo'ya yabancısı bir mektupla içeri girdi. Bu mektubun metni aşağı yukarı şöyleydi:

“Sizi belki de bir daha hiç görmemek üzere ayrılıyorum. Yanınızda geçirebileceğim üç günden de vazgeçiyorum. Belki de bütün hayatımda bir daha ele geçiremeyeceğim üç günden. Bundan kendi isteğimle vazgeçiyorum. Buna mecburum. Bir gün fedakârlığının kutsallığını takdir edeceksiniz.

"Evet, ben de sizi seviyorum, *çilgınca* seviyorum! Ben de beni tanıdığınızdan fazla tanımıyorum sizi. Sizi yaptığım hizmetlerden dolayı bana karşı bir minnet duymanız yüksek emirlere uyuyor. Görevimin gereğini yerine getiriyordum. Yalnız size karşı olan aşkımı hatırlayınız; bu aşkı size, ancak sizden uzaklaşmakla ispat edebiliyorum. Bu aşk saygılı olduğu kadar da ateşlidir. Ne kadar ani ve düşüncesizce doğduysa o ölçüde sürekli olacaktır. Yüzünüzü pek görmedim desem yeridir. Hayatınızı hiç bilmiyorum. Ama ruhunuzun size ait olduğunu, onu tekrar elde edemeyeceğimi hissettim. Alnınız temiz olduğuna göre geçmişiniz istediği kadar kirli olsun. Bu durum, size karşı sevgimi ve saygımı azaltmayacaktır. Buradan kalbim gurur, sevinç ve acı ile dolu olarak gidiyorum. Beni seviyorsunuz. Sizi kaybetmek düşüncesine, sizi emri altında tutan o müthiş iradeye nasıl katlanacağım?.. Bilmiyorum. Şu andaki korkuma rağmen mutsuz sayılmam. İstirap duymayacak kadar sizin ve kendi aşkımla sarhoşum. Size rastlamış olmaktan ve bir öpüşünüzle tattığım mutluluktan, içimde bitmez tükenmez esefler bırakacak olan o mutluluktan şikâyetçi olmayacağım. Bir gün sizi tekrar bulmak ümidini kaybetmeyeceğim. Bir an için de olsa, aşkınızın onca kutsal hislerle verilip alınan o öpüşten başka ispatı olmasa da, yine sizi tanımadan önceki mutluluğumdan yüz kat daha mutlu olacağım.

"Şimdi kutsal kız, zavallı perişan ruh, aşkımla kalbine sindirdiği o Tanrısal ve kısa anları utanmadan ve korkmadan hatırla. Aşk bize Tanrı'dan geliyor, o istemeden bu aşkı boğmak, veya susturmak bizim eli-

mizde değil, demiştin. Sana lâayık olmasam da, coşku-
ma karşılık vermeye seni zorlayan o anı ilham, kut-
sallığından bir şey kaybetmeyecektir. Seni koruyan
ulu Tanrı sevgimin hazinesini bencil ve soğuk bir kal-
bin çirkefine düşürmek istemedi. Eğer ben nankör
olsaydım, asil bir hamlen, kutsal bir ilhamın boşa git-
miş olurdu: sana tapıyorum. Kim olursam olayım se-
vildiğini sanmakla aldanmış değilsin. Kalbimin çırpı-
nışı, kolumun desteğı, dudaklarımın soluğı seni kir-
letmedi. Karşılıklı güvenimiz, gözü kapalı imanımız,
coşkun hamlelerimiz bir an için bizi, uzun bir tutku-
nun kutsallaştırdığı o yüce sarhoşluğa yükseltti. Ni-
çin buna pişman olmalı? Bizi birbirimize iten bu kader-
de korkunç bir şey bulunduğunu biliyorum. Bak, Tan-
rı'nın elidir bu. Onu tanımamak imkânsız. Bu müthiş
sırrı alıp götürüyorum. Onu sen de sakla. Kimseye
açma. Beppo belki de onu anlamayacaktır. Bu dost
kim olursa olsun, çılgınlığıyla seni sayacak, zaafıyla
seni derin derin kutsayacak bir ben varım. Çünkü bu
çılgınlık da, bu zaaf da benim çılgınlığım, benim zaa-
fımdır. Elveda! Belki de bu, ebedi bir vedadır. Bunun-
la beraber ele göre ben, serbestim. Sanırım ki sen de
öylesin. Ben ancak seni sevebilirim. Senin de benden
başkasını sevmediğini görüyorum. Ama biz artık ka-
derimize sahip değiliz. Ben sonsuz yeminlerle bağlı-
yım. Çok geçmeden sen de öyle olacaksın. Hiç olmaz-
sa görünmezlerin kudretine bağlı bulunuyorum. Ve
bunun üstünde bir kudret yoktur. Haydi Allahaismar-
ladık... İçim parçalanıyor, ama Tanrı bana bu feda-
kârlığın, hatta daha olabilirse, daha fazlasını verecek-

tir. Allahaismarladık... Allahaismarladık!. Ey ulu Tanrım acı bana."

İmzasız olan bu mektup zorlukla yazılmıştı, veya değiştirilmiş bir el yazısıydı.

Consuelo sapsarı, titreyerek haykırdı:

— Karl! Sana bunu veren şövalyenin kendisi mi?

— Evet signora.

— Peki, bunu kendisi mi yazdı?

— Evet signora, kolay da olmadı. Sağ eli yaralı idi.

— Yaralı mı Karl? Ağır mı?

— Belki de. Kendi umursamıyorsa da, görünürde derin bir *yara*.

— Nerede yaralanmış böyle?

Geçen gece, sınıra varmadan önce, atları değiştirdiğimiz sırada koşulmuş olan at, sürücü yerine oturmadan önce gemi aزیya aldı. Arabanın içinde yalnızdınız. Sürücü ile ben dört beş adım ötede idik. Şövalye bir arslan cesaretiyle ve bir şeytan kuvvetiyle atı zaptetti, çünkü çok azgın bir hayvandı bu.

— Aa evet, şiddetli sarsıntılar hissettim. Ama bana bir şey olmadıdır: söyledin.

— Şövalyenin elinin bir koşum halkasına takılıp yarıldığını görmemiştim.

— Hep benim yüzümden. Peki söyle Karl, acaba şövalye bu evden ayrıldı mı?

— Henüz ayrılmadı signora. Ama atını eğerliyorlar. Az önce elbise sandığını hazırladım. Şimdi sizin için korkacak bir şey olmadığını, yanınızda kendinizi alacak kimsenin zaten gelmiş olduğunu söyledi. Az sonra onu göreceğimizi umarım, çünkü başka tür-

l  olursa çok üzülürüm. Bununla beraber bana hiç bir söz vermeden bütün sorular ma *belki* diye cevap verdi.

— Karl söyle nerede?

— Bilmiyorum, signora. Odası Şu tarafta. Ona sizin tarafınızdan bir Şey söylememi ister misiniz?

— Ona bir Şey söyleme. Mektup yazacağım. Hayır... Kendisine teşekkür etmek, bir an görmek... Sadece elini sıkmak... İsterim... Git  abuk ol. Gitmiş olmasından korkuyorum.

Karl dışarı çıktı; ama Consuelo bu haberi bu adama emanet ettiği için hemen pişman oldu. Genç kız Şöyle düşündü: eğer Şövalye bu yolculukta, mecbur olmadıkça, onun yanında bulunmamıŐsa, Şüphesiz ki bu, o garip korkunç g r nmezlere karşı verdiği bir sözden ileri gelebilirdi.

Ona mektup yazmaya karar verdi. Ama daha birkaç kelime yazıp silmiŐti ki hafif bir gürültüyle gözlerini k ğıttan kaldırdı. O zaman az önce mektup yazdığı oda ile Şüphesiz Şövalyenin bulunduğu yandaki oda arasında gelip geçmeye yarayan gizli bir kapı meydana getiren bir kaplamanın sürülerek açıldığını gördü. Bununla beraber bu kaplama, sanki Consuelo'nun elini  aėırıyormuŐ gibi bir hali olan eldivenli bir elin geçeceği kadar aralandı. Genç kız bu eli yakaladı ve " teki eli, yaralı eli" diye haykırdı.

Bilinmeyen adam kaplamanın arkasına genç kızın göremeyeceği bir tarzda gizlenmiŐti. Sağ elini uzattı. Consuelo bu eli yakaladı, çabucak sargıyı çözerek gerçekten derin olan yarayı gördü. Onu dudakla-

rına götürdü ve mendili ile sardı. Sonra iman dolu bir düşünce ile sevdiği filigrandan örülmüş küçük haçını koynundan çıkararak kanın kızılığı ile beyazlığı daha da beliren bu güzel elin içine koydu.

— Alınız, dedi, dünyada sahip olduğum en kıymetli şey budur. Annemin yadigârı. Yanımdan hiç ayırmadığım bir uğurdur. Bu kıymetli eşyayı verecek kadar kimseyi sevmedim. Sizi buluncaya kadar onu saklıyoruz.

Yabancı adam kendisini saklayan kaplamanın arasına Consuelo'nun elini çekti ve bu eli öpüşlerle, göz yaşlarıyla örttü. Sonra haberini şövalyeye götüren Karl'ın ayak seslerini duyunca genç adam Consuelo'nun elini itti ve kaplamayı acele kapattı. Consuelo bir sürgünün gürültüsünü duydu. Yabancı'nın sesini almak için boşuna dinledi. Ya çok yavaş konuşuyordu, ya da uzaklaşmıştı.

Karl birkaç dakika sonra, Consuelo'nun odasına girdi ve üzgün üzgün:

— Gitti, signora, dedi. Sizinle vedalaşmak istemedi. Yolculuğunuzun umulmadık ihtiyaçları için ceplerimi sayısız bilmediğim dukalarla doldurarak günlük masraflarınızı da onlara... Tanrı mı şeytan mı her kimse, işte onlara... ait olduğunu söyledi. Şimdi orada ağzını ancak kuru ve sert emirler vermek için açan, bana hiç de hoş görünmeyen kısa boylu, kara bir adam var. Şövalyenin yerini alan adam işte bu. Öyle neşeli bir konuşmayı umdurmayan bu adamla, arabacı yerinde yanyana arkadaşlık etmek şerefini kazanacağım. Zavallı şövalye! Tanrı lütfetsin de bize onu geri getirsin.

— Peki, bu kısa boylu, kara adamın peşinden gitmek zorunda mıyız?

— Hem de iki kat zorundayız, signora. Şövalye bana kendisi gibi ona da itaat edeceğime dair yemin ettirdi. Haydi işte akşam yemeğiniz signora. Sofraya surat asmayınız. Yemeğin güzel bir görünüşü var. Bu gece yola çıkıyoruz, nereye kadar gideceğimizi Tanrı ya da şeytan bilir, size demin söyledim ya!

Consuelo kolu kanadı kırılmış, üzgün, artık Karl'ın gevezeliklerini dinlemiyordu. Yolculuğu ve yeni kılavuzu hakkında hiç bir kaygısı yoktu. O sevgili yabancı, kendisini bırakıp gittiğine göre, hiç bir şey umurunda değildi. Üzüntüler içinde Karl'ı memnun etmek için yemeklerden birkaç lokma aldı. Ama yemek yemekten daha çok ağlamak istediği için, hiç olmazsa vücuduna kuvvet ve mukavemet gelmesi için bir fincan kahve istedi; kahve geldi.

Karl dedi ki:

— Kahveniz kusursuz olsun diye bir küçük efendi kendi eliyle pişirdi. Bana öyle geliyor ki bu adam ya eski bir oda hizmetçisi ya da bir baş garson. Her şeye rağmen kara olduğu kadar şeytan değil. Çok konuşmasını sevmemekle beraber sanıyorum ki aslında iyi kalpli bir adamcağız. En azından yüzyıllık bir içki içirdi bana. Şimdiye kadar içtiklerimin en âlâsı. Biraz tatmak isterseniz o çok nefis kahvenizden de iyi gelecektir size..

Consuelo, kahvesini, nefasetinin hiç farkında olmadan, yudumlarken:

— Benim iyi kalpli Karl'ım, git istediğin kadar iç. Yalnız beni rahat bırak.

Genç kız sofradan kalkar kalkmaz kafasında olağanüstü bir ağırlığın ezginliğini hissetti. Karl gelip arabanın hazır olduğunu söylediği zaman genç kız iskemlesinin üzerine yığılmıştı.

Consuelo Karl'a:

— Ver kolunu bana. Ayakta duramıyorum. İyice hissediyorum ki ateşim var.

O kadar bitkindi ki, arabayı, yeni kılavuzunu, Karl'ın verdiği bahşişi katiyen kabul etmeyen ev sahibini bulanık bir şekilde gördü. Yola çıkar çıkmaz derin bir uykuya daldı. Araba yastıklarla donatılmış bir yatak gibi hazırlanmıştı. O andan itibaren Consuelo hiç bir şeyin farkında olmadı, yolculuğunun ne kadar sürdüğünü anlamadı; hatta gece mi, gündüz mü, duruyor mu, yoksa durmadan gidiyor mu, bunları bile fark etmedi. Karl'ı arabanın kapısında iki üç defa gördü, ama ne sorularını anladı, ne de korkusunu. Ona küçük adamın nabızlarını yokluyormuş, ferahlatıcı bir ilâç içirip:

— Bir şey değil, madamın sağlığı pek iyi, diyor-muş gibi geldi.

Bununla beraber anlaşılmaz bir rahatsızlık, yenilmez bir dermansızlık hissediyordu. Ağarlaşan göz kapakları görmesine engel oluyordu. Düşüncesi bakışına takılan eşyaları seçecek kadar berrak değildi. Uydukça uyumak istiyordu. Hasta olup olmadığını düşünmeyi bile aklına getirmiyordu. Karl'a "iyi kalpli Karl'ım beni rahat bırak" diye söylemiş olduğu son sözlerden başka cevap veremiyordu.

Nihayet vücutça ve kafaca^a kendini biraz daha canlı hissetti. O zaman etrafına bakındı. Sırma saçak-

lı, beyaz atlastan dört perde arasında mükemmel bir yatağa yatırılmış olduğunu anladı. Şövalye gibi yüzüne maske takmış olan bu yolculuk arkadaşı kısa boylu adam ona bir şişe koklatıyordu; şişeyi kokladıkça kafasındaki bulutlar dağılıyormuş ve düşüncelerini saran sisin gidip yerine gün ışığının geldiğini hissediyordu.

Genç kız nihayet biraz çaba harcayarak:

— Hekim misiniz, mösyö? dedi.

Adam, Consuelo'ya büsbütün yabancı gelen bir sesle:

— Evet sayın kontes, bu şerefi kazanmış bulunuyorum, diye cevap verdi.

— Hastalandım mı?

— Hafifçe keyfinizi bozdunuz. Her halde şimdi çok daha iyisinizdir.

— Kendimi iyi hissediyorum, yardımlarınıza teşekkür ederim.

— Emrinizdeyim efendim. Hastalık sebebiyle beni hiç çağırtnmadıkça efendimizin huzuruna artık çıkmayacağım.

— Yolculuğumun sonuna geldim mi?

— Evet madam.

— Serbest miyim yoksa mahpus mu?

— Evinizi çeviren duvarlar içinde serbestsiniz, kontes hazretleri.

Consuelo sırma püsküllü çin ipeklisi kaplanmış, yaldızlı ve oymalı çok güzel kaplamalarla örtülmüş geniş ve aydınlık odasına bakarak:

— Anlıyorum. Büyük ve güzel bir hapishanede-yim. Karl'ı görebilir miyim?

— Bilmiyorum madam. Buranın âmiri ben değilim. Gidiyorum. Artık hizmetlerime ihtiyacınız kalmadı. Sizinle konuşmak zevkini uzatmaya mezun değilim.

Siyahlı adam dışarı çıktı. Henüz zayıf ve dermansız olan Consuelo ayağa kalkmaya davrandı. Elinin altında bulduğu tek elbise bir Roma'lı kadının gömleğine benzeyen ve son derecede yumuşak bir dokusu bulunan beyaz yünden uzun bir kadın elbisesi idi. Onu aldı. Elbisenin içinden bir mektup düştü. Kâğıdın üstüne yıldızlı harflerle şunlar yazılı idi:

“Yeni müritlerin lekesiz elbisesidir bu. Eğer ruhun kirlenmişse, masumlüğün asil süsü, Dejanire'in Herakles'e verdiği o yakıcı gömlek gibi yakacaktır seni¹.”

Vicdanını daima huzur içinde bulmaya alışkın olan Consuelo gülümsedi. Saf bir hazla elbiseyi sırtına geçirdi. Kâğıdı tekrar okumak üzere yerden aldı. Üslubunu çocukca, şatafatlı buldu. Sonra etrafı çok büyük bir zevkle yıldızlı burmalı bir çerçeve içindeki büyük aynaya destek olan beyaz mermerden pek zengin bir tuvalet masasına doğru ilerledi. Ama bu aynayı çerçeveyen süsler içine yerleştirilmiş bir yazıt dikkatini çekti: “Ruhun benim billûrum kadar temizse kendini onunu içinde ebediyen genç ve güzel göreceksin. Ama kötülük kalbini soldurmuşsa, ahlâk çirkinliğinin ciddi bir aksini bende bulacağından kork.

Consuelo: “Ben hiç bir zaman ne güzel oldum, ne de suçlu. Bu aynaya her bakımdan yalan söylüyor.” diye düşündü.

Korkmadan aynaya baktı. Kendini onun içinde hiç de çirkin bulmadı. Bu dalgalı ve güzel elbise, örgüleri çözülmüş o kara saçlar, kendisine bir eski çağ rahibesi görünüşünü veriyordu. Ama yüzünün son derece solgun olduğu gözüne çarptı. Gözleri her zamankinden daha az parlak, daha az berraktı. Birdenbire: "Çirkinleşecek miyim, yoksa ayna beni suçlayacak mı?" diye düşündü.

Tuvaletin bir çekmesini açtı. Orada zengin ve özenle hazırlanmış türlü eşyalar buldu; her birinin yanında saflıkla bilgiçliğin karıştığı bir üslûpla yazılmış hitabeler, vecizeler vardı. Kapağının üstüne: "Moda ve yalan. Allık yanaklarına masumluğun o körpeliğini vermez. Yıpranmanın o yıkıntılarını silmez." sözleri kazılmış bir allık kutusu; şişelerinin üstünde "iman-sız bir ruh, boşboğaz bir ağız, kapağı açık şişelere benzer. İçindeki cevheri etrafa yayar ve bozulur" vecizesiyle nefis kokular; nihayet ipeğinin içine simle işlenmiş: "Temiz bir alna kutsal bir alınlık. Alçaklıkla dolu başa kölelerin işkencesi ve kordonu olsun." sözleri yazılı beyaz kordelalar.

Consuelo saçlarını kaldırdı ve bu kordelalarla onları eski çağ tarzında, rahatça topladı. Sonra o romanesk kaderinin kendisini getirdiği şu sihirli ve garip konağı merakla inceledi. Zengin ve geniş dairesinin odalarından geçti. Bir kitaplık; mükemmel sazlarla, birçok partiyonlarla, değerli el yazmalarıyla dolu bir müzik odası; hoş bir halvet odası; güzel heykellerle, çok hoş tablolarla süslü bir galeri. Zenginliği bakımından bir kraliçeye, zevki bakımından bir sanatçıya, arılığı bakımından bir rahibeye lâayık bir daire. Şatafat-

tan ve ince konukseverlikten sersemlemiş olan Consuelo, bu kutsal yeri süsleyen kitapların, sanat eşyalarının ve tabloların seçiminde gizlenen sembolleri salim kafa ile ve bütün ayrıntılarıyla inceleme işini sonraya bıraktı. Bu harikulâde evin dünyanın hangi tarafında bulunduğunu öğrenmek merakıyla binanın içinden önce dışını incelemeye karar verdi. Pencerelerden birine yaklaştı. Ama onu örten tafta perdeyi kaldırmadan önce orada yeni bir vecize gördü: "Eğer yüreğinde kötülük maksadı varsa tabiatın o kutsal manzarasını seyretmeye lâayık değilsin. Eğer ruhun faziletle dolu ise sana dünya cennetinin kapısını açan Tanrı'yı kutsa." Genç kız bu ülkenin manzarası yazının o mağrurca vaadini karşılayıp karşılamadığını görmek üzere hemen pencereyi açtı. Gerçekten o bir yer-yüzü cennetiydi.. Consuelo rüya gördüğünü sandı. O devirde o rastlanan İngiliz tarzında düzenlenmiş, ama ayrıntılarında Alman zevkiyle süslenmiş bulunan bahçe, yüze gülen manzaraları, çok hoş gölgelikleri, taze çimenleri, tabii bir manzarada bulunan o serbestçe genişlemeleri, aynı zamanda kusursuz bir temizlikle bakmaya doyulmaz bol çiçekleri, zekânın ve sevginin birleşerek yarattığı bir bahçenin özelliklerini belirten billûr suları ve ince kumları göz önüne seriyordu. Bu güzel ağaçlar üzerinden, yer yer daha doğrusu baştan başa çiçeklerle kaplanmış, zarif ve duru derelerle kesilmiş, dar bir vadiciğin tepeleri üzerinden, türlü biçimdeki yamaçları, muhteşem doruklarıyla mor dağlardan meydana gelen yüce bir ufuk yükseliyordu. Bu tülke Consuelo'ya yabancı idi¹. Genç kız ne kadar uzaklara bakarsa baksın, nice manzaraların, nice haşmetli

dağların bulunduğu Almanya'ya özgü bir bölgeyi hatırlatan hiç bir işaret göremiyordu. Ancak Prusya'dan daha çok ılık bir iklime ve daha erken uyanan bitkilere bakarak, güneye birkaç adım daha yaklaştıklarını kestiriyordu. Consuelo beyaz leylâk ormanlarını, gül çelenklerini, nerkislerin, sümbüllerin ve meşelerin kapladığı toprağı seyrederken: "Ey benim iyi kalpli rahibim* neredesiniz? Ey Prusya'lı Frédéric, o uzun yoksunluklar, o zalim ıstıraplar sayesinde bana böylesine bir cennet bağının güzelliklerinden tad almayı öğrettiğin için Allah senden razı olsun. Ve siz, ey kudretli görünmez insan, bu tatlı esareten beni ebediyen ayırmayın. Bütün kalbimle bu esarete razıyım... Hele eğer şövalye..." Consuelo istediğini açıkça söyleyip bitiremedi. Uyuşukluğundan sıyrıldığından beri yabancı adamı henüz düşünmemişti. Bu yakıcı hatıra, içinde uyandı ve bütün duvarların, bu sihirli saraydaki bütün eşyaların, hatta ta genç kızın safça bir zevkle giyinip kuşandığı şu süs eşyalarının üzerlerine yazılmış o korkutucu sözlerin manasını düşündürdü ona.

DÖRDÜNCÜ CİLDİN SONU

* Consuelo Riesenburg'dan Viyana'ya kaçarken yolda kendisini misafir eden piskoposluk üyesinin çiçek merakını hatırlayıp, onu anıyor. Consuelo, cilt, II, son bölüme bakınız.

A Ç I K L A M A L A R

S. 3

¹ Prusya kralı Büyük Frédéric 1740 yılından 1786 yılına kadar hükümdarlık etti. Babası kral Frédéric-Guiaume'un ölümünde yirmi sekiz yaşındaydı. Consuelo'nun Berlinde oturduğu günler aşağı yukarı yedi yıl savaşımdan önceki bir barış devresi sırasına rastlar. La Mettrie'nin ölüm tarihi (1751) belli bir hareket noktası olmuştur. Bununla beraber romanda tertipli bir tarih sırası aranmaması gerekir. Şüphesiz G. Sand belge toplamak için çaba harcamıştır. Ama tarihçilerden çok hayallerinden atan hatıra yazarlarına baş vurmıştır. *Baron Frédéric de Trenck'in hatıralarını*, Prusya kralının kız kardeşi *Bareith margravının hatıralarını*, Voltaire'in mektuplarını okudu; Frédéric'in kurduğu Harp Okulunda profesör olan Thiébault'un *Berlinde oturduğum yirmi yıl boyunca hatıralar* adlı eserinden bir çok kısmı aktardı. Bu eserden (Beş ciltlik 1805 baskısı) yararlanan G. Sand gerçekleri meydana koymak ve ondan ilham almak için çoğu, zaman bu kitaba baş vurmıştır. Thiébault Prusya'ya 1765 de gelmiştir. Gelişinden önceki hadiseleri sık sık tasvir ettiği görülmektedir. Oysa bu tasvirler Consuelo'nun Berlinde oturduğu günlerden çok daha sonraki devreye aittir. G. Sand tarihi hatalara düşmekten hemen hemen tasalanmıyor, hattâ bundan kaçınsa bile belirsizlik içinde kalmaya bilhassa önem veriyor.

² "İkinci Frédéric, 1740 yılında tahta çıkınca yeni bir tiyatro binasının yapılmasına başlandı. Ana Kraliçenin doğum günü (1742) de açıldı. Oraya o zaman kantratla İtalyan şarkıcıları, Fransız dansözleri getirildi. Böylece müzik şimdiye kadar görülmemiş bir şatafat ve parlaklıkla oraya

yerleşti." Ch. Burney, *Fransa'da, İtalya'da, Hollanda'da ve Almanya'da müziğin bugünkü durumu* (Cenova, 3 cilt. 1809 — 1810) C. III, s. 85.

Berlin'de ve Potsdam'da müzik hakkında s. 74, 194 ü görünüz. Tiyatro hakkında s. 80—86. Aynı zamanda Thiébault'un C. III, s. 34 — 35. *Sarayda Eğlenceler ve Toplantılar*.

3 "Berlin'deki Opera, masrafları kral tarafından karşılanan İtalyan Tiyatrosudur. Bu sebeple oraya giriş parasızdır." Thiébault, *Aynı Eser*, s. 17.

4 "Localara gelince, onlar özel kişilere ayrılmıştı: Her topluluğun hangi locada oturacağını herkes bilir." Thiébault, *Aynı Eser*, s. 17.

S. 4

1 "Bununla beraber oraya girmek için bilet almak gerekirdi. Yeter ki, koltukların arkasındaki yere gidip oturmak istensin. Ama birliğe bağlı her alayın bu yere toplu olarak birçok kadın ve erkeği göndermeye hakkı olduğu için burası ne kadar geniş olursa olsun şehirli halkın oraya güçlülükle girdiği, son derece rahatsız olduğu görülür... Askerler âdetleri üzere çok gürültü yaparlar hattâ arada sırada pek uzun kalpakları görüşe engel olur. Çoğu zaman karılarını da omuzlarına alırlar. Bu son durum ispat eder ki, Berlin Operası yol yönetime uygun bir yer değildir." Thiébault, *Aynı Eser*, s. 17.

2 Thiébault'un *Hatıralar*'ında, Frédéric'in babasının bu teklifsiz haline iki yerde işaret edilmiştir.

S. 5

1 "Yerini daima orkestranın arkasında, aşağıda alıyordu: Çoğu zaman ayakta dururdu ve büyük bir dikkatle pek ilgilendiği müzikçileri ve şarkıcıları, elinde değnek olduğu halde izlerdi..." Thiébault, *Aynı Eser*, s. 16.

2 1736 yılından beri Frédéric'le mektuplaşmış olan Voltaire, 1740 ve 1741 yıllarında Berlin'e gitmiştir. 1750

yılında tekrar gitmeye karar vermişti. Berlin'de oturacağı günler üç yıl sürecektir. Prusya'ya gitmek istediği zaman XV. Louis, onu alakoymak için bir şey yapmadı. "İstediği zaman gidebilir" cevabını vermişti.

1746 yılında emellerinin amacına varmış görünen Voltaire (kralın tarih yazmanı, kralın sofra arkadaşı, Fransız Akademisi üyesi olarak) kazandığı teveccühü uzun zaman devam ettiremedi. Kendi yönünden daima kuşku içinde olan XV. Louis, onun Madam de Pompadour'a yazdığı açık saçık madrigali affetmedi. Kralın gözdesi de filozof şairden uzaklaştı. Tiyatroda Voltaire'in rakibi olan Crébillon'u korumayı tercih etti. 1748 yılında *Semiramis* temsilleri sırasında bir hile yapıldı. Voltaire, polis müdür yardımcısının müdahalesini istemek zorunda kaldı.

Berlinde kaldığı ilk günler, üstünde fevkalâde bir memnuluk yarattı. Voltaire, 24 temmuz 1750 tarihli mektubunda d'Argental'a şöyle yazıyordu: "Zaferi içinde Süleyman'ı görme gerek." Ama yelkenleri suya indirmede gecikmedi. Madam Denis'e yazdığı o ünlü "aman"larla dolu mektubu 6 Kasım 1750 tarihlidir. 18 Aralık 1752 tarihli mektubunda büsbütün hayal kırıklığına uğramıştır. "Bu adam bana felsefe ile ilgili birçok yazılar yazıyordu. Ben de onu bir filozof sanmıştım. Hatta ona *Kuzeyin Süleymanı*, adını vermiştim," diye itirafta bulunur.

Voltaire'in gidişinden çok sonra Berlin'e giden Thiébault, *Hatıralar*'ında uzun bölümü ona ayırmaktan geri kalmamıştır. Cilt. V, 236—312 sayfalar. Onun kanaatine göre "Anlaşamamalarının (Frédéric'le Voltaire arasında) ilk sebepleri ekonomiye ait maddeler oldu. Voltaire'in bu konuya o zamanları yakından ilgilendiği, ama Frédéric'in bütün hayatı boyunca bu konu ile yakından ilgilendiği bilinmektedir."

⁸ Voltaire Madame Denis'ye 22 Ağustos 1750 de şöyle yazıyordu: "8 tarihli mektubunuzu *Phaéton*'dan çıkınca aldım. Bir az kılık değiştirmiş bir Phaéton... Signora Astrua'nın. sopranist kontraltonun, sizin tiyatro sahnelerinizden daha güzel sesi var..." Görülüyor ki, G. Sand, Vol-

taire'in heyecanını aşırı göstermiştir. Villati'nin yazdığı librettonun pek kötü olduğunu söylüyordu: "Bu Orphée, sabahleyin Hippocrène suyu içeceği yerde ispirotolu içki içmiş. Bir az sarhoş olunca pınardan, kötü mısralar dökülüyor. Bu kadar güzel bir salonda bu kadar adi bir şey görmedim. Sahne bir eski Yunan tapınağına benziyordu. Orada Cehenneme ait eserleri oynanıyor."

Phaéton'un müziği K. Heinrich Graun (1704—1759) di. Quinault ve Lulli'nin operası söz konusu değildir.

4 Marki d'Argens (1704—1771) Voltaire gibi II. Frédéric'in mabeyincisiydi. Bundan başka Berlin Akademisinde Edebiyat bölümü müdürü idi. Maceralı bir gençlikten sonra babası tarafından mirastan yoksun bırakılınca hayatını kalemle kazanmayı düşünerek Hollanda'ya sığındı. Filozof olarak tanınmıştı. 1738 de *Yahudi Mektupları'nı*, 1779 da *Çin Mektupları'nı* ve *Tevratın mecaz anlamına göre mektuplar'ın*ı yayımladığı sırada veliaht olan Frédéric'in dikkatini çekmişti. *Hatıralar'ında* bir bölüm ayırmış olan Thiébault (C. V, 321—373. Sayfalar) "Marki d'Argens'in krala yalnız içten bir dostluk duygusu ile bağlandığını, daha çok az rastlanır fırsatları, en sağlam tedbirleri gözlediğini" anlatır. On yıllık dostluktan sonra araları açıldı. Voltaire, *Yahudi Mektupları'na* kinaye olarak ona İshak adını takmıştı.

5 Fransız hekimi ve filozof olan ve *Makine Adam* adlı eserin ünlü yazarı La Mettrie (1706—1751) önce Fransa'dan sonra Hollanda'dan materyalist fikirleri yüzünden koğuldu. II. Frédéric onu korudu. Fransız hekimini tanımayan Thiébault, *Hatıralar'ında* ona kısa bir bölüm ayırır (C. V, 407—409. sayfalar). Yukarıdaki, "ama" lı mektubunda Voltaire "bu çok neşeli" adamdan küçümser bir alayla bahseder.

S. 6

1 Voltaire, *Phaéton* hakkındaki mektubunda: "Müziğe gelince, güzel olduğunu söylüyorlar. Müziği hemen hemen tanımıyorum. On altılık notların olagan üstü değerini hiç bir zaman fazla hissetmedim." diye itiraf eder.

² *La Clemenza di Tito*, Matastasio'nun dramı; 1734 yılında Viyanada Caldara'nın müziğiyle meydana getirilmiştir. Saksonyalı lakabını taşıyan Hasse, Dresten operası için 1734 yılında aynı libretto üstüne bir opera bestelemiştir.

³ Porporino, denilen signor Überti hakkında *Consuelo*, C. I, 610. sayfadaki nota bakınız.

S. 7

¹ “Eğer İtalyan oyuncularından biri rolünü kısaltır ve ya birtakım ilâveler yaparak en küçük bir cümleyi değiştirirse, bestecinin notalarının icrasına bağlı kalmadığı için maddî cezaya çarptırılması kral tarafından emredilmiştir.” Burney, *Aynı Eser*. 193. sayfa).

S. 8

¹ Voltaire, 22 Ağustos 1760 tarihli mektubunda Madam Denis'ye şöyle yazıyordu: “İtalyan ariaları, hafif havalar diye ad verdiğiniz halk şarkılarından çok daha parlaktır. Ben Fransız müziğini dama oyunu ile, İtalyan müziğini de satranç oyunu ile ölçüştürürüm. Aşırı derece güçlüklerin değeri bir şeydir. İtalyan müziğine karşı çekişmeniz 1701 savaşı gibidir. Bütün Avrupa'ya karşı yalnız başınıza kalmışsınız.” Görülüyor ki G. Sand metin aktarmalarında doğru taraflarla övünemez.

² Conciolini, Berlin'de şarkıcı idi. Burny'nin yargısına göre (*Aynı Eser*, 83. sayfa.) “Sopraniste şarkıcının sesi zayıftı, ama pek tatlı idi.” Thiébault, *Hatıralar*'ında III, Cildin 18 ve 19, sayfalarında Porporino gibi bu opera şarkıcısından söz eder.

S. 9

¹ Burney (*Aynı Eser*, 84. sayfa) Poelnitz'den bahseder. *Thiébault* (C. III, 85—105, sayfalar) ona bir bölüm ayırmıştır. Bu ihtiyar saray adamı için “Frédéric onu sevdiğinden değer verdiğinden veya ötekilerden daha çok temas ettiğinden değil merasimde her şeyde ona baş vurduğundan, değer verir.” demektedir.

S. 11

¹ II. bölümle X. bölümün başında matmazel Cochois'nın marki d'Argens'nın karısı olduğunu öğreneceğiz. G. Sand bir tarih hatası yapıyor. Çünkü Thiébault'da (C. V, 353. sayfa) "Marki yedi yıl savaşı içinde Berlin'deki Fransız tiyatrosu oyuncularından matmazel Cochois ile evlendi." diye okuyoruz. Thiébault onun çekici bir portresini çizer. Ama kraldan gizli olarak yapılan bu evlenme, II. Frédéric'i, savaştan dönünce, öfkelenirdi. Oyuncu kadına karşı marki'nin ilgisini çoktan biliyordu. Ama bu evlenme onu sarstı. Sonra, marki d'Argens'ı gördüğü zaman karısından hiç söz açmadı.

² Prusyalı prenses Amélie, Frédéric'in en küçük kız kardeşlerindendi. Thiébault, romanın doğuşu içinde belli başlı rol oynayan bu kadına uzun parçalar ayırmıştır. (C. II, 277—293. sayfalar, ve C. IV, 197—236. sayfalar). Thiébault "geliri bir hayli azdı. Bu gelir memlekette az değerli bir hasla, yıllık geliri yüz bin frangı geçmeyen Quedlinburg manastırı ile sınırlanıyordu" diyor.

³ "O devirde henüz adı madam de Kleist olan madam de Troussel, prenses Amélie'nin pek eski tanıdıklarından biri olduğunu" Thiébault'tan öğreniyoruz. Madam de Troussel başlığı altında (C. III, 10—11. sayfalar) bir bölüm ayırmıştır. Güzelliğine gelince, Thiébault, Frédéric'in 1770 yılında şu sözlerini nakleder: "Onu gördüğüm zaman otuz yaşlarındaydı. Sarayın her zaman güzel kadınlarından oldu, bundan başka öteki kadınlarda bulunmayan bir parlaklığı var. İnsan onun hiç ihtiyarlamadığını sanar."

⁴ "Sarayı, darkafalı ve iyi kalpli bir kadın olan eğitmeni madam Maupertuis tarafından düzenlenmiştir." Thiébault, *Aynı Eser*. Söz konusu olan Voltaire'in *Diatribes du docteur Akakia*'da hırpaladığı Berlin Akademisi başkanı ünlü Fransız mühendisinin karısıdır.

S. 12

¹ Thiébault, IV. cildin 186. sayfasında şöyle demektedir: "Sayın mühürdar Coccei'nin üç oğlu vardı: Büyüğüne

hâkimlik, diğer ikisine subaylık rütbesi verilmişti. Büyük oğlu, devrinde istidadı ile olduğu kadar zerafet ve güzelliği ile de ün salmış olan matmazel Barberini'ye delice âşık olmuştu." G. Sand, mühürdarlık ünvanını, babasına ait olduğu halde oğluna, yani Barberini'nin kocasına maletmekle bir hataya düşüyor. Öte yandan bu çocuğun evlenme hikâyesi Thiébault, tarafından oldukça değişik bir tarzda anlatılmak tadır. Ama Thiébault, G. Sand'ın aktardığı metinde, böyle bir telkin yaratmış olabilir. Çünkü marki d'Argens'nın matmazel Cochois ile evlenmesini, insanı şu yoruma sürüklüyor: "Kralın öfkesini yatıştırmak için uzun bir zaman gerekti... Nihayet Frédéric mühürdar Coccei'nin oğlu için verdiği karara benzer bir karar verdi." Bu fıkra *Hatıralar*'ın 1805 baskısında olmadığı doğrudur. Thiébault'un tümgeneral olan oğlu tarafından 1817 yılında yayımlanan dördüncü baskısında bulunmaktadır.

S. 13

¹ Frédéric'in özel danışmanı ve kitaplık memuru, protestan rahibi Jordan, Thiébault'un *Hatıralar*'ının V. cildinde kralın dostlarına ait bir seri portreler arasında yer alır (216 — 221 sayfadır). "Kendi hesabına böyle bir dostluğun değerini hisseden krala karşı temiz yürekli dostluk göstermeye cesaret etti... dost oldular. Ölümüne kadar bu dostluk devam etti. Jordan'a karşı bu devamlı dostluk Frédéric'in hayatında bundan daha güzel bir şey görülemez." Jordan, felsefe konuları görüşülen, gece yemeklerine katılıyordu.

Thiébault, V. cildin 183 — 185 sayfalarında iki hikâye nakleder: "M, de Chazot Fransız mültecisidir, o zaman yüksek bir subaydı." Daha sonraki sayfalar "Bu M. de Chazot ile Frédéric arasında bir soğukkanlık oldu." Acaba bu Chazot, G. Sand'ın Chazols'ı mıdır?

² Madame Karénine (*George Sand*, cilt. III, 131—132) G. Sand'ın Heine'ye yazdığı bir mektuptan bahseder: "Sevgili kuzenim, Potzdam veya Sans-Souci hakkında tarafınızdan yapılacak bir kaç satırlık Almanca tercüme için söz vermişsiniz. İşte bu tercümeye ihtiyacım var. Kendi adı-

nızı yazarak metin halinde bana onları anlatmaya müsaade ediniz. Az önce Frédéric'in sarayına gelmiş olan Consuelo'nun maceralarından ikinci seriye bu aktarmalarla başlamak istiyorum.

Heine 13 Mayıs 1843 tarihli mektubunda: "Sevgili kuzenim, istediğiniz mektubun tercümesi mektubuma ilişiktir. Bunun Fransızca olup olmadığını bilmem. Karaağaç fidanlarının portakal ağacı kılığına sokulduğu veya o çeşit bir elbise giydirildiği öğrenilirse arada sırada portakalcıların bir tutam tütün aldıkları Ponsard'ın dili içinde söylemenin mümkün olup olmadığını bilmiyorum. Size nasıl iyi gelirse öyle yapınız. Size yürekten bağlı olan Henri Heine." Burada söz konusu olan *Reisebilder*'lerin alaylı bir fıkrasıdır. Görülüyor ki G. Sand bu başlangıçtan vaz geçmiştir. Heine'nin bu satırlarından aktarılmış kısım, romanın hiç bir tarafında rastlanmamaktadır.

Bugün Millî Kütüphanede saklı duran not karnesini eli altında bulunduran madame Kérénine, Berlin ve Potsdam ile ilgili ayrıntıların Heine'den gelmediğini söylemekle hak-sız bir sonuca varıyor. Gerçekten Thiébault'dan aldığı notlar önemlidir.

³ Frédéric nihayet prenses de Brunswick'i evlendirmeye razı olunca, karısı olarak onu hiç bir zaman göremeyeceğini ilân etmişti. Gerçek veya tahmin olsun tabiatın onun peşinden getireceği değer çok olduğu için, bu türlü muamele etmiş olduğu neticesine varıldı. Bununla beraber karısı kraliçenin çocuk düşürmüş olduğunda ısrar ediyordu. Hatta saray kadınlarının, bu hususta iyi yürekli kraliçenin onlara söylediklerine kötü kötü gülümsüyorlarsa da, Frédéric'in kral olmadan önce Pupin'de metresleri bulunduğu daha az gerçek değildir. Karısına karşı cinsel imkânların başka sebeplerde yorumlanması gerekir. Belki de bunun için onda Yunanlıların ve İtalyanların yeni zevklerini yarattı." Thiébault, *Aynı Eser*. C. I. s. 194. Thiébault'da Barherini ile münasebetlerinden hiç bir ima yoktur.

S. 16

* Frédéric'in aylıklı manastır rahibeliklerini, piskoposluk kurulu üyeliklerini, piskoposlukları gözdelelerine, subaylarına, protestan olan yakınlarına verdiği bilinmektedir. Evlenmeyi inatla reddeden prenses Amélie, Frédéric tarafından yüz bin lira gelir getiren kral arpalığı Quedlinburg manastırını gelir olarak bağlanmıştı. Prensес katolik rahibelerinin tarzına uyarak onun unvanını taşıdı.

S. 17

¹ Frédéric Hoffmann, ünlü Alman hekimi (1660 — 1742). Tedavide kullanılan birçok ilaçlar hazırladı. Bunlar dan en yaygını alkolle eter karışımı bir ağrı kesici likördür.

S. 18

¹ Thiébault'a göre (C. IV, s. 185) felsefe konuşmaları yapılan gece yemeklerinde "Voltaire, Jordan, Maupertuis, d'Argens, Algarotti, Poelnitz, ve Baculard d'Arnaud gibi daha bir kaç insan hazır bulunuyordu. Thiébault, M. Le Catt, marki d'Argens veya albay Quintius Icilius yani Guichard'ın arkadaşlığı ile katıldığı serbest konuşmalardan aynı şekilde söz eder. (C. I, s. 19) "Frédéric. der, bu türlü konuşmalarda kral olduğunu unuttur-gibi görünmeği tercih ediyordu. Ancak bu, ötekilerin hiç unutamayacakları resmi şartlar altında oluyordu."

² Page (Paj): Bir kralın yanına, ya savaş mesleğini öğrenmek, ya da kralın emri altında bir takım görevleri görmek üzere alınan soydan kişi genç.

S. 19

¹ Bu Remusberg adı hayret uyandırıyor. Frédéric yirmi üç yaşındayken kendisini tutku ile felsefeye verdiği yer, şato Remsberg adını taşıyor. Şüphesiz burada yanlış bir okunuş söz konusudur.

S. 21

¹ Frédéric henüz genç, daha sabırlı, hiç değilse kendi âleminde daha az kral olduğu, La Mettire de öyle olduğu

veya daha filozof, âdeti olduğu üzere daha serbest, daha tatsız olduğu için kralla pek fazla teklifsiz olmuştu. Mese-lâ kralın yanına sadece bir dost gibi değil en ufak bir sıkıntı duymayacak kadar bir davranış gösteriyordu. Her zaman sedirlerin üstüne kendini atıyor ve yatıyordu. Hava sıcak olduğu zaman yakasını çıkarıyor, ceketinin düğmele-rini çözüyor, perukasını parkelerin üzerine atıyordu. İnsan iyice kavıyor ki düşüncelerinde, sözlerinde ve edasında faz-la serbestlik vardı. La Mettrie, Frédéric'e karşı, bir arkada-şa yapıldığı gibi her türlü harekette bulunuyordu. Frédéric felsefe ile ilgili her şeyle daha fazla heyecanlanınca, neti-cede kendini iyileştiren bu türlü serbest davranışta hiç bir sakınca görünüyordu. "Thiébault, *Aynı Eser*, (C. V, s. 406).

Voltaire 6 Kasım 1750 de Madame Denis'ye şöyle ya-zıyordu "Onu hekim yerine koymaktan Tanrı beni korusun. Bana ravent yerine öldürücü süblimeyi masum masum ve-rir, sonra da gülmeye başladır."

S. 22

¹ 11 sayfadaki 1 numaralı nota, 12 sayfadaki 1 numaralı nota bakınız. Thiébault, marki d'Argens'nın daha çekici bir portresini çizmektedir. D'Argens'nın, Frédéric'in "kimi za-man suç ortağı, kimi zaman onun en insafsız şakalarının maskarası olduğunu isbat etmek için ayırdığı bölümlerde-şunlar bulunmaktadır: Hırka hikâyesi, Rabibe hikâyesi. Birinci hikâye için der ki: "Bu maskaraca hikâye, bu tür-lü maskaralıklara karşı kralın bir eğilimi olduğunu iyice bildiği halde, onu şaşırttı. Hata kendisi bir ikisinde kendi rolünü oynamıştı."

² Quintius Icilius denilen Guichard hakkında, Thié-bault'un Aynı Eserinin C. V. 310—337. sayfalarına bakınız. Magdelburg'da doğmuştu. Ama anası babası Fransız mül-tecisiydi. Thiébault Saksonya'nın alınması sırasında Quentius tarafından bir şatonun yağma edilmesini anlatır.

³ Algarotti hakkında, Thiébault'un Aynı Eserinin C. V. 396—402. sayfalarına bakınız. Algarotti İtalyan asıllı idi.

S. 24

¹ Poelnitz hakkında bu kitabın 9. sayfasındaki 1 numaralı nota bakınız. İhtiyar saray adamı Thiébault'un *Hatıralar*'ında birinci derecede yer tutar. Thiébault Poelnitz'e ayırdığı bölümde şöyle anlatır: "Parise'e geldi. Philippe d'Orléans'nın 1715 de 1723 yılına kadar süren krallık naipliği devrinde hemen hemen orada kaldı. Prenses Poelnitz adı verilerek naibin annesi tarafından özel olarak getirtilmişti. Topluluklarda genç soydan kişiler sınıfı ile bağdaştı. Bu yüzden o devirde moda haline gelmiş olan birtakım dolaplara ve rezaletlere adı karışmış oldu. Her akşam... Guillaume sigara içtiği yerde toplanan dostların meydana getirdiği kulüpdendi. Frédéric'in hükümdarlığı devrinde, I. Guillaume'un hükümdarlığı devrindeki yararlandığı teveccühü hiç bir zaman kazanamadı, Ama akıllı, becerikli, eğlendirici olduğu için sarayda kötü duruma düşmüş bir hali asla görülmedi. Ölünceye kadar birinci mabeyinci olan Poelnitz, kimi zaman kendini faydalı, kimi zaman korkunç, hemen hemen çoğu zaman eğlendirici olmasını bildi. Sans-Souci'de felsefe ile ilgili konuşmalar yapılan gece yemeklerinde, bu mutlu topluluk arasında bulunuyordu. Aile kavgalarında hemen hemen ya sırdaş ya da arabulucu olmayı başardı."

² Esrarlı kehanet sahibi, ünlü kont de Saint-Germain, G. Sand'ın romanında büyük bir rol oynar. Ama biz burada çekişmelerin ötesinde bulunuyoruz. G. Sand, Thiébault'da kont hakkında birçok sayfalar bulmuştu. (C. V, 96—99 sayfalar) "Dünyada kont de Saint-Germain diye tanınan ünlü bir adam Berline geldi ve orada bir yıldan fazla bir zaman kaldı. Rahip Prenety, ona bağlı olduğu için acele gidip onu gördü. Ve gelip onun mucizelerini bize anlattı. (Thiébault'un kont de Saint-Germain'le aynı zamanda Berlin'de olduğu görülüyor. Kehanet sahibinin 1765 den sonra Berlin'de oturması gerekir, romancının istediği gibi 1750 yılında değil). "Kont, yaşı ve vatani bilinmeyen bir ihtiyardı. Ama bir az şişmanlamasına rağmen hâlâ pek

güçlü ve kuvvetliydi. Derler ki, altın, hatta elmas yapma sırrına sahipti. Çok kıymetli tarafı, bilmem kaç yüz yıldan beri yaşıyormuş. Serseri bir yahudiydi. En harikulâde tarafı Avrupa'da ne kadar dil varsa onları pek mükemmel konuşmasıydı."

S. 26

¹ Romancının araya girmeleri esef edilecek bir beceriksizliktir.

S. 27

¹ Falcılık terimleri. Regulus, Arslan burcunun bir yıldızdır.

S. 28

¹ "Eğer İsa'nın çilesinden söz ederken söylediği doğru ise, bu, tamamıyla kendi hatasıymış. Eğer planını değiştirmezse kötü bitireceğini kendisine haber vermiş." (Thiébault, *Aynı Eser*, 99 sayfa).

S. 29

¹ Gerçekten Thiébault, Poelnitz'in katolikken protestan olduğunu sonra kralın ona sözünü ettiği piskoposluk üyeliğini elde etmek için tekrar katolik olduğunu anlatır. Ama öyle çabukça mezhep değiştirmede. Ve piskoposluk kurulu üyeliği bir başkasına verildi. "Frédéric ona, elimde sadece bir hahamlık mevkii var. Onunla alay ederek, yahudi ol. Söz veriyorum." *Aynı Eser* C. III, 33—36, sayfadır.

S. 30

¹ "La Mettrie'nin hiç kimsenin yarışamayacağı bir hayal gücü vardı." Kararlı ve tam bir maddeci olmasına rağmen hemen hemen her şeyden korkardı. Hâlâ yaşayan ağır başlı ve cesur bir Berlin'li Potsdam'dan Berlin'e onunla beraber yolculuk yaparken, oldukça şiddetli bir fırtınanın devamınca en zayıf ruhların gösterdiği bütün korkuları belirttiğini görerek pek şaşırmıştı" Thiébault, *Aynı Eser*, V. C. 407. sayfa. Eğer La Mettrie, romanda hortlaklar için saç-

ma korkuya, gök gürültüsüne karşı haklı bir korkuya karşı bulunuyorsa bu G. Sand'ın ustalıklı filozofun asılsız fikirlerinin doğruluğunu ispatladığı M. de La Mettrie adlı No-dier'nin meşhur olan hikâyesini bildiğindendir. Romancı La Mettrie'ye verdiği çizgilerin, Thiébault, d'Argens'a mal eder: "Ölümünden öylesine korkardı ki bununla verilen gözdağı ona gülünç şeyler yaptırtıyordu.

S. 32

¹ "Saint-Germain'in çağrıldığı madam de Kleist'in evindeki bir akşam yemeği sırasında) "Ona filozof taşından söz etmeye davranıldı. Bu işle meşgul insanların çok şaşırtıcı işler yaptığını, ateşten başka bir amil bulunmadığını, ateşin parçalayacağını düşünmeden yeni bir bileşim kurulmaya çalışıldığı zaman, neticede bunun peşinden koşmanın saçma bir şey olduğunu söylemekle yetindi. Bu fikir üzerinde oldukça uzun bir zaman direndi" Thiébault, *Aynı Eser*, V. C, 97. sayfa.

S. 33

¹ Cagliostro'nun sahneye girişi, bilgili adamı hayret içinde bırakır. Eğer Cagliostro'nun 1743 yılında doğduğu (Hatta rahip Brrouel, onun doğum tarihinin 1748 olduğunu söyler) hatırlanırsa, Frédéric'in sihirbazı 1750 yılında nasıl kovabildiği anlaşılmaz. G. Sand'ın tarih sırasını nasıl serbest kullandığına güzel bir örnektir. Bu yalan, aslında iki tanınmış sihirbazı okuyucularına tanıtırken, XIII. Yüzyıldaki büyü'nün rolünü tasvir etmek romancı için muhakkak bir ihtiyaçtır: Saint-Germain, Cagliostro. Her iki si de sonradan G. de Narval'i büyüleyecek olan masahm sı yüzlerdir.

G. Sand, gizli ilimlerin tehlikeli bir sembol olarak gösteren Wilhelm Maister yazarı Goethe'yi örnek olarak seçmişti.

Bu hususta ilginç teferruat: 10 Şubat 1844 de A. Adam tarafından *Cagliostro* adlı bir opera yapıldı. Yazarı Scribe olan librettoya göre, sihirbaz, San-Carlo tiyatrosunda baş şar-

kıcı olan bir İtalyan ses sanatçısı ile evlenmiştir. Bu ses sanatçısı Corilla adını taşımaktadır. Acaba bu, G. Sand'ın romanının beklenmedik bir etkisi midir?

Hatıralar yazarı, Saint-Germain'den bahseder. Ama G. Sand'ın Thiébault'u acele okuduğu anlaşılıyor: "Bütün bir akşam incelediğim bu adamın yüz ifadesi ince ve zekidir. Onun iyi bir çevrede doğmuş olduğu, iyi bir topluluktan geldiği anlaşılır. Diyorlar ki, Paris'de kardinal de Rohan'a ve bir çoklarına yalan söyleyip alay eden Cagliostro'nun hocası olmuş. Ama hiç bir zaman talebe, hocasının değerinde değildi. Gerçekten Saint-Germain ölünceye kadar, can sıkıcı bir macera geçmeden, bu işi devam ettirdi. Kont de Saint-Germain'in hikâyesinde kendisi pek ölçülü, pek akıllı bir şarlatan olarak görünür. Doğrudan doğruya şeref kırıcı bir muamele ile karşılaşmamıştır. Bunda namusa dokunur bir taraf yoktur, çünkü her yerde mucize göstermek vardır, ama ne bayağılık vardır, ne de rezalet." *Aynı Eser*, C. V, 98. sayfa.

Bu fıkra, iki kehanet sahibinin romanda başka türlü işlendiğini gösterir. Cagliostro, kehanet sahibi sihirbazın zıddı olarak, bir şarlatandır.

Kont de Cagliostro'nun tarihine hizmet maksadıyla kaleme alınmış hatıralar (1785). Cagliostro'nun, de Saint-Germain'i masonluğun büyük üstadı olarak kabul ettiğini teyit eder.

S. 34

¹ Racine'in tragedyasında Phaidra'nın meşhur haykırışına ima.

S. 35

* Opera yaşadığımız günlerden daha erken başlıyordu ve bitiyordu. Frédéric saat onda gece yemeği yiyordu.

S. 36

¹ "Kral'ın Voltaire'den söz ederken ona daha ihtiyacı olduğunu, ama insan, portakalı sıkar ve kabuğunu atar, de-

diğini La Mettrie, filozofa nakletmişti. “Thiébault, *Aynı Eser*, C. V, 268. sayfa.

Ama G. Sand, Voltaire’in mektuplarından yararlanmışa benziyor. Voltaire 2 Eylül 1751 de madame Denis’ye şöyle yazıyordu: “Şu La Mettrie, kralla teklifsiz konuşan akılsız bir adamdır. Benimle de güvenle konuşur. Geçen gün kralla konuşurken kralın benim için, daha ona topu topu bir yıl ihtiyacım var. İnsan portakalı sıkar, sonra kabuğunu atar, dediğine yemin etti.”

Bu ayrılık G. Sand’ın sandığı gibi birden olmadı. 18 Aralık 1752 de Voltaire, madame de Denis’ye gene şöyle yazıyordu: “Portakalın sıkıldığını iyice görüyorum. Kabuktan kurtulmayı da düşünmek gerek.” Voltaire ancak 26 Mart 1753 de Berlin’den ayrıldı.

² Ona ihtiyacım olduğu için yanımda alıkoyuyorum. Bir yıl sonra ona ihtiyacım olmayacak. Ondan kurtulacağım. Portakalı sıkıyorum, sonra kabuğunu atacağım. Bu sözün, Voltaire’in onurunda derin bir yara açtığı bilinmektedir.

S. 37

¹ Charles-Henri Graun tarafından İtalya’dan Berlin’e götürülen Jeanne Astrua 1747 de *Il re pastore*’de mesleğe başladı. On yedi yaşındaydı. Torino’da şarkı söylemek için 1750 yılında izin aldıktan sonra Berlin’e Sarayın hizmetine döndü. Genç kızı *Phaéton*’da dinleyen Voltaire: “Matmazel Astrua Avrupa’nın en güzel sesidir.” diyor (Madame Denis’ye 26 Ekim 1750 de yazılan mektuptan.

S. 44

¹ Ünlü Alman hekimi, (1660 — 1734). Vitalisme teorisi taraftarı.

S. 45

¹ Richelieu (1696 — 1788) ve Lazurn (1633 — 1723), Birincisi sefih olduğu kadar parlak olan Voltaire’in koruyucusu. İkincisi, matmazel Montpensier ile sevişmeleriyle,

Pignerol'ün hapsedilmesiyle ün almıştır. Ama belki de on sekizinci yüzyılın kibar sefihi söz konusudur.

S. 47

¹ Romanda madam de Kleist olarak geçen madam du Troussel'e Thiébault'un ayırdığı bölüm şu fıkra ile tamamlanır: "İçlerinde değerlileri ve istidatlıları bulunan bu kibar tabaka insanların böyle budalaca inançlar göstermesine kim hayret etmez?" (III. C, 107—119. sayfalar) (M. de Kleist dostlarıyla birlikte kötü bir cine bir tekeyi kurban etmiştir). Frédéric'in hükümdarlığı altında, sarayda kendi etrafında, bu kadar yüzkızcı zaafa kendini kaptıran, ama onu dinleyen, takdir eden insanlar vardır. Bu filozof kralın yanında... Evrensel materyalizmin havarisi olan fakat gök gürlediği zaman istavroz çıkaran bir La Mettrie; Tanrı'ya hemen hemen inanmayan ama akşam dualarını dize gelerek her zaman söyleyen bir Maupérou; dinsel her fikirden pek uzak kalan fakat masa başında on üç kişi oldu mu buna tahammül edemeyen bir d'Argens görülür. Frédéric'in sevgili kardeşi prenses Amélie, kral kadar zeki olmasına ve onun kadar felsefi bir görüşü bulunmasına rağmen, birtakım maceraları kendisine anlattırır. Sarayın yarısı, elinde büyük bir süpürge ile şatonun salonunda görünen, kral ailesinden birinin öleceği yıl içinde şatoyu kuvvetle süpüren beyazlı bir kadına inanmaktadır."

S. 59

¹ Bu portre, Thiébault'un kralın kız kardeşine ayırdığı, bölümden mülhemdir. (II. C. 207 — 293. sayfalar). *Hatıralar* yazarı, prensesi, yarı inmeli, gözleri gayri tabii bir şekilde yuvalarından fırlamış, boğuk ve kuru sesli bir ihtiyar kadının yüz çizgileriyle tasvir etmektedir. G. Sand prensesi böyle ihtiyar haliyle tasvir etmeye gönlü razı olmamıştır. "Frédéric'in en küçük kız kardeşlerinden bir olan prenses Amélie ilk gençliğinde güzelliği ve zekâsı bakımından değil, karakterinin yumuşaklığı ve iyiliği yüzünden fazla sevildi... Kral ailesinden belki de Frédéric'le,

zekâ bakımından, en fazla ölçüşdürülen zeki bir insandı. Aynı inceliği, aynı canlılığı, alay bakımından aynı eğilimi gösteriyordu. Yüz çizgilerine gelince, felâketinden önceki zamanları anlatırken ancak doğru olabilir. Çünkü gençliğinde hoşnutsuzluk yaratan her şeyden kaçınmasıyla tanınmıştı. Öyle görünüyor ki, ancak başkalarını üzme gibi hazlar kalmıştı... Hiç bir şey ona ne tatlı görünüyor ne de sevimli. Bana dediklerine göre ilk gençliği içindeki saflığı hiç kalmamış ve hoşgörülüğü tanınmayacak kadar sertleşmişti. Kötülüğü amaç ediniyor, hiç bir zaman iyiliği düşünmüyordu. Bu kusurlar onun varlığında öylesine belli oluyordu ki iğneleyici sözler ona pek kolay geliyordu.

S. 61

¹ Glatz, Prusya müstahkem şehri. (Silezya).

S. 67

¹ *Hatıralar*'m IV. cildinde Thiébault, Amélie'nin ablası Ulrique'in İsveç veliahdı ile evlenmesini, Amélie'nin Trenck'e karşı aşkını rahat rahat anlatır. G. Sand hadiseleri daha romanımsı bir hale sokmak için değiştirir. Thiébault'a göre İsveç elçisi, hükümdarının karısı olarak prenses Amélie'yi tercih ederdi. Ama yükselme hırslı bulunan kız kardeşinin katolik olmaya karşı netretinden yararlanan Ulrique, manevra çevirmiş ve küçük kardeşinin yerini almıştır. Öç alma peşine düşen Amélie, kız kardeşinin evlenme ziyafetleri sırasında Frédéric'in yaveri olan Trenck'e tutulmuştu. Bu aşk, 1744 savaşlarına kadar gizli kaldı. Frédéric hiç bir şey bilmiyormuş gibi yapıyordu. Ama bu ilgiye son vermek için "kendisine söylemeyi keşfedinceye kadar Trenck'e kötü muamele yapmaya başladı... Her gizli ziyarette bu zavallı genç hapse atılıyordu. Bir ay önce Viyana'ya gitmek için emir getirildiği sırada yirminci defa hapse giriyordu." (Dönüşünde hapse atıldı, ama anlamadığından direniyordu). "Avusturya'ya son yolculuğunda Prusya planlarını Avusturya'ya vermekle suçlandırıldı. Bunun üzerine Silezya'daki bir kaleye devlet hapislisi olarak götürüldü... Trenck

hapsedildiği kalede kendisi gibi devlet hapisliği olan Schelles adında birini buldu. Bir akşam çok yüksek kale duvarından atladılar. Bohemya'ya geldi, sonra Viyana'ya ve Petersburg'a geçti."

Çapulcu Trenck hakkında Consuelo, III. cilt, 395. sayfadaki, 91. S, 1 ve 2 notuna bakınız.

S. 68

¹ "Yeni yemişler elde etti mi onları kız kardeşiyle paylaşıyordu. Bu konuda uşaklar kadar kurnaz olan Frédéric, işi farkedinceye kadar mühimce bir kısmını kendisi yiyerek prensese götürmek için Potesdam'dan yollanan bir uşağın hikâyesini anlatırlar. Kral bunu sezince, kız kardeşine ne kadar aldığına dikkat etmesini söyledi. Böylece zavallı uşak kendini ele verince bu kirazları sindirmesi için uzak bir hapis edildi." Thiébault, *Aynı Eser*, I. C. 284. sayfaya bakınız.

² İyi yürekli Henri ile iyi yürekli kral Renée halk cılığı ile tanınmıştır.

S. 71

¹ Karénine'e göre (George Sand, III. 470. sayfa) "Leroux'nun madame Sand'a Chopin'in — Madam Sand tarafından Leroux'ya nakledilen — Consuelo'nun Frédéric'in karşısındaki hareketine karşı itirazlarına cevap veren Ekim 1843 tarihli mektubunda şunları okuyoruz: "Emrettiğiniz gibi Consuelo'ya ait vereceğim cevap faydasızdır.. Okuyacağım. ama oradan çıkarılacak hiç bir şeyin bulunmayacağını sanıyorum. Chopin'in size karşı itirazlarına arada sırada ben de katılırım. Krallara gelince, Consuelo'nun onları bir az aldatması, sizden daha fazla kötü bulmayacağım kadar halkı aldattıkları için, yerindedir." Belki de La Comtesse de Rudolstadt el yazmasını öğrenince Chopin, kahramanı, Prusya kralına söyledikleri yalanlarıyla solmuş ve küçülmüş bulmuştu.

S. 77

¹ Moravya'da Brünn şehrinin kalesi. Sivio Pellico'nun hapsedildiği hapishane.

S. 79

¹ Thiébault'da Stoss adı birçok defa geçer. İkinci kitap muhafızı, antika eserler uzmanı idi. Thiébault, *Aynı Eser*'in I. c. 282. sayfasına bakınız.

S. 80

¹ Jacques Leanfant, *Huss'cular savaşı ve Basle ruhanî meclisi tarihi* adlı eserin yazarı, Utercht 1732.

G. Sand'ın Jean Ziska'da tekrar ele almak istediği uzun hemen hemen okunması imkânsız, sindirilmemiş bir kitaptır. Madam Sand, Romanın önsözünde ne eserden, ne de yazardan söz eder.

Huss'cuların ikinci tarihçisi Beausobre'un Lenfant gibi, Frédéric'in hizmetinde bulunmaları dikkate değerdir. G. Sand Bohemya'nın son asırları tarihi hakkındaki kitapları inceledi. Ve Consuelo romanını bu tarih üzerine yerleştirdi. Belki de kahramanlarının maceralarının Prusya sarayında geçirmelerine bu olay sebep olmuştur.

S. 82

¹ Bu kişi hayalidir. Hermès'in taşıdığı bir soy adıdır. Rahip Barruel (III. c. 93. sayfa) Hermès Trismégiste savaşı adını taşıyan Landsberg okulları müdürü Socher'i Weishaupt salikleri arasında anar.

² Madame du Troussel (Madame de Kleist) güzel maceralar anlatanların peşine düşen bu kibar kadın, prensesin bu işe kendisi kadar özen gösterdiğini, pek gizli olarak sık sık sihirbazları ün yapmış sihirbaz kadınları çağırdığını, ona bunlardan bir çoğunu bulduğunu, aynı merakta oldukları için tek olmamakla beraber hiç olmazsa en içli dışlı, en gizli sırdaşı olduğunu vüzlerce defa bana tekrarladı. "Thiébault, *Aynı Eser*, II. C. 285. sayfa.

S. 83

¹ Consuelo'nun Berlin'de rastladığı büyüklerden en akıllısı, en iyisi olan Golowkin, Thiébault'a göre, (*Aynı Eser*, III. c. 54. sayfa) Rusya'nın La Haye büyük elçisinin büyük oğlu ve madame de Kameke'nin erkek kardeşiydi. İki yıl boyunca Berlin'de halk tiyatroları müdürü olduktan sonra, Frédéric'in tevecçühüne rağmen, yaşamak üzere Paris'e geldi." 1776 dan 1777 ye kadar yaptığım yolculukta onu Paris'te tekrar gördüm. Öğleden sonraya kadar hoş bir genç erkek, bu saatten akşama kadar sevimli bir kız olan genç kızı ile beraber beni görmeye geldi. "(Not: Genç kız sa bahleyin erkek elbisesi, akşam yemeğinden sonra genç kız elbisesi giyerdi.)"

J. J —. Rousseau'nun büyük dostu idi. Hatta onun öğütlerine uyarak, çocuklarını yataktan kalkar kalkmaz soğuk su banyosu yaptırıyor, bundan başka sadece süt ve sebze ile yaşamaya alıştıırıyordu.

Bu sebepledir ki XLI. bölümde Golowkin'in kızını ya Emile ya da Sophie olarak kâh erkeklerin en güzeli, kâh kızların en şirini" diye okuruz.

S. 84

¹ G. Sand, Thiébault'da okuduğu bir sahneyi (C. V, 273 — 274. sayfalar) aktarıyor. Amélie ve iki kız kardeşi. ya İsveç kraliçesi Ulrique ve düşes Brunswick'e bir rastlaşma münasebetiyle" her üçü birden akrabaları olmadan, nedimleri ve erkekleri bulunmadan bir akşam yemeği yemek istemişlerdi. Akşam yemeği prenses Amélie'nin konağında hazırlanmıştır.

S. 85

¹ Kralın oturduğu yer olan Potsdam sarayı, Berlin'in otuz kilometre güney batısında bulunuyordu. Thiébault şöyle yazar: "Frédéric'in karısı kraliçe olduğundan beri, Potsdam'a hiç gitmedi... Bütün gezintileri, kraliçe olduğu için Schönehavsen'e arada sırada olağanüstü fırsatlar düşdü."

çe Charlottenburg'a kadar sınırlanmıştı." (*Aynı Eser*, II. C. 61 sayfa). "Ana kraliçe dul kalınca, Berlin'de pek orta halli bir bahçenin ortasında yapılmış küçük bir şato olan Mon-Bijou'ya çekildi." (*Aynı Eser*, II. C. 49. sayfa).

S. 86

¹ Mitolojide kadın yüzlü, vücutları akbaba ve pençeleri çengelli, pek yırtıcı ve kanatlı üç ejder.

² Olympos dağında oturan tanrıların yedikleri tatlı bir besin. Bundan tadanlar ölümsüzlüğe kavuşmuş. Eski çağ yazarlarına göre, *balıdan dokuz defa daha tatlı imiş*.

S. 87

¹ Frédéric'in altı kız kardeşi, üç erkek kardeşi vardı. Kız kardeşlerinin büyüğü Bareith margraviyle, ikincisi, Anspach margraviyle evlenmişti. Bareith margravının karısı Voltaire'in G. Sand tarafından hatıraları okunan yazarın dostu olan Prusyalı Wilhelmine hakkında Consuelo, III. cildin 388-389-390 sayfalarındaki S. 89. No. 1, 2; S. 90, 1, 2, 3, 4, 5; S. 91, 1, 2; 3, 4, 5; notlarını okuyunuz.

S. 91

¹ Superville hakkında Consuelo III. cildin 405 sayfadaki S. 339 1, numaralı notuna bakınız.

S. 92

¹ VII. ve VIII. bölümler Consuelo romanının bir özettir. Kendi teşebbüsü ile ve dostlarının tavsiyesine uyarak G. Sand daha önceki ciltlerin bir özetini *Revue Indépendante* dergisinin okuyucularına vermeyi kararlaştırmıştı.

S. 93

¹ *La Revue et Gazette Musicale*'in 25 Nisan 1839 sayısında (1390. sayfa) bir Zingarella'dan "Bir Bohemya çingenesinden Esmeralda del'Ausone'den bahseder. Libretto kont Pepoli, müziği Livrani adında bir klarnetçidir. Bu ad Albert'in takma adı olacaktır.

S. 96

¹ Almanca Devler Şatosu.

S. 98

¹ Korku taşı.

S. 100

¹ Tabor'cular, Huss'cılarının bir mezhebinin adı. Tabor'dan türemiştir. Tabor Bohemyadaki bir dağın üstünde J, Ziska tarafından yapılmış müstahkem kale.

— Vaudois'lar, kurucusu Pierre Voldo sanılan XII. yüzyılda bir mezhep. Philippe Auguste'ün zulmüne uğrayan yeni din salikleri tarafından devam ettirilmiştir. Onlardan bir kısmı Bohemya'ya sığındılar. I. François'nın hükümdarlığı zamanında yok etme hareketi tekrar başladı.

— Anabaptistler, Luther'in doğrudan doğruya öğrencisi olan M. Storck'un kurduğu söylenen protestanlıktan çıkma bir mezhep dalı. 1534 de Munster şehri onların faaliyet merkezi oldu. O zaman başkanları Jean de Leyde idi.

— Picard'lar, XV. yüzyılın başlangıçlarında Bohemyada görünen din değiştirenlere verilen ad. Bohemya'daki Picardları, Bohemyalı kardeşlerle karıştırmamalı.

S. 115

¹ Kauvnitz (1711 — 1794) Agusturya Başbakanı. Aix-La-Chapelle andlaşmasını imza eden, Fransa ile sözleşmeyi hazırlayan politikacı.

Van Swieten (1700 — 1772) Hollanda'lı hekim.

Metastasio (1698 — 1782) İtalyan tragerya şairi.

S. 117

¹ Vücudu zayıflatan ve eriten bir hastalık.

S. 118

¹ Riemann (*Opernbanbuch*) "Müziğini Matteo Buini, librettosunu C. Ant. Basini tarafından hazırlanan *La virtuosa*

Corteggiata da trei cisisbei ridicoli adlı bir opera komik'den söz eder. Bunlar gülünç kavalyelerdir. Ama virtüöz değildirler. G. Sand'ın işaret ettiği opera başlığını bulamadık.

S. 128

¹ Bu üç müzikçi Burney tarafından adları kaydedilmektedir. *Aynı Eser* III. cilt. Burada söz konusu olan Jean Gottlieb le Graun veya Théphile'dir (1698 — 1771) Tartini'den öğütler alan, birçok eserler, bilhassa keman için eserler besteleyen Prusya kralının konser ustası. Kendisi kemande usta idi. Kardeşi Charles-Henri (1701 — 1759) operalar şarkıcısı ve bestecisi, müziği çok takdir edilen, Prusya kralının küçük kilisesi ustası oldu.

Birçok müzikçiler bütün Bohemyalı Benda ailesi Büyük Frédéric'in hizmetine girdiler. Burada söz konusu olan kadın sesli erkek sanatçı François'dır. 1709 da doğdu. Sopraniste iken sonradan kontralto, daha sonra kemancı olarak Quantz tarafından Prusya veliahdının, gelecekteki II. Frédéric'in hizmetine girdi. 1732 de konserler ustası olarak Graun II. Frédéric'in hizmetine girdi. 1732 de konserler ustası olarak Graun'a halef oldu. İki kardeşini kralın küçük kilisesine kabul ettirdi. George Benda onların kardeşleri değil kardeş çocuklarıdır.

Jean Joachim Quantz veya Quanz (1697 — 1773) keman, obua, trompet öğrendikten sonra zamanının en güzel flütçüsü oldu. Veliaht Frédéric'e ders verdi. Frédéric tahta çıktıktan sonra Berlin'e yerleşti. *Revue et Gazette Musicale* deki bir makale (4 Eylül 1842) de, *Büyük Frédéric'in bir operası* hakkında bir makale de Graun gibi, ondan söz eder. Aynı dergi'de (18 Şubat 1842) *Büyük Frédéric'in bir flütü* adlı makalede kralın istidadını geliştiren Quantz'dan söz eder. Kral için 300 konserto, 200 solo bestelemiştir. Kral her gün iki defa flüt çalıyordu: biri sabahleyin güç pasajları çalışmak için, akşamları, parçaları çalmak için.

Frédéric'in istidadı hakkında Burney'in ve Nicolai'nin pek önemli yargısına bakınız. *II. Frédéric üzerine hikâyeler*, Berlin, (1590 — 1792).

Thiébault da şunları kayıt eder: "Sık sık ve zevkle onı dinledim. Bununla beraber birer birer dişlerini kaybetmesi flüt seslerini bozuyor gibi sezilir gürültüler çıkartıyordu." Aynı Eser, I. C. 271. sayfa.

S. 132

¹ Bu cildin açıklamalar bölümünün 406. sayfa-daki S. 47. 1. notuna bakınız. Madam de Kleist'i on yıldan daha fazla bir zaman boyunca tanıyan Thiébault, madam de Kleist ile prenses Amélie'nin gizli ilimlere karşı meraklarını paylaştıklarını açıkça işaret eder. Yedi yıl savaşında "Bu prenses kral için iskambil falı açarak günlerini geçiriyordu." Romancı G. Sand karşıt karakterde iki kadın tanıtmıştır. Asil fikirlere inanan, şüpheli XVIII. yüzyılın falcılık ilminin çeşitli görünüşlerini tasvir ederek falcılıktan siyasal ve kişisel kurnazlıklarda nasıl yararlanıldığını gösterebiliyordu.

S. 133

¹ Consuelo ile Cagliostro'yu tanıştıran hayali hikâye iki defa anlatılmıştır. Biri Frédéric tarafında, ötekisi Consuelo'nun kendisi tarafından. G. Sand bunu tefrika romanını uzatmak için yapmıştır diye bir fikre varmamalıdır. Burada ince bir teknik söz konusudur. Aynı hadise çeşitli açılardan gösterilmiştir. Bundan başka G. Sand olaganüstü hadiselerin akla uygun bir izahını yaptıktan sonra okuyucuyu kararsızlık içinde bırakmaktan hoşlanıyor.

S. 135

¹ XXVI. Bölümde bir gül-haç locasının bulunduğu öğreneceğiz. G. Sand gerçeği sadeleştiriyor ve değiştiriyor.

S. 136

¹ G. Sand'ın bu kişisel düşüncesi özellikle birtakım sırları meydana çıkarmaktadır. Masonluğa giriş sahnesinde sorular ve cevaplar bol bol remizlerle ve kararsız bir görü-

nüşle hayal gücü kuvvetli bir acemi için bir rüya tabiri gibi neticede garip ve göz kamaştırıcı etkiler yapar.

S. 137

¹ G. Sand'ı okuyanlar, mistik eserlerindeki bir laytmotifi tanırlar. Bu laytmotif Öğretmeni Pierre Leroux'nun kehanetlerinden başka bir şey değildir. Spridion ölürken "Hiç bir şey kaybolmaz, şeklin kendisi de ölmez" diyordu. Saint-Germain, Cagliostro gibi konuşmaktadır.

S. 140

¹ Romanina hakkında I. cildin 616. sayfasındaki S. 100, 2. nolu nota, Tesi hakkında III. cildin 387. sayfasındaki S. 28, 1. nolu nota bakınız.

S. 145

¹ Prens Henry, Frédéric'in ikinci erkek kardeşidir (G. Sand veliaht prens Guillaume Augustin'den hiç söz etmemektedir).

Thiébauld Hatıralarında bir bölümü bu prense ayırmıştır. (II. c. 119 — 208. sayfalar). Birinci sayfada onu "Fridberg kahramanı" adını verir. Son sayfada şu paraleli çizer: "Frédéric, hile bakımından Anibal'e, değer bakımından Condé'ye: prens Henry hile bakımından Turenne'e, değer bakımından Gustave-Adolphe'a benzetirim." G. Sand prensin krala karşıt olduğuna imkân veren davranışları şu sayfalarda toplamıştır. "Güzel olmaktan çok uzak olan prens, pek sevimli olmaktan hiç geri kalmıyordu... Her namuslu ve duygulu adam prensle birlikte yaşamak isterdi. O, yaşayacak insanı severdi... Prens pek kibirli idi, ama bu kibir kendini beğenmişliğinden daha çok filozofça idi. Toplulukta pek terbiyeli, pek sade, pek hoşgörür bir insandı. Prens Henry, Frédéric'le çok az temas ederdi: Bütün bir yıl birbirlerini görmeden geçirdiklerini gördüm."

S. 146

¹ Thiébauld, evlenmeyen prens Henry'nin Potsdam'da kardeşinin yanında kalmak zorunda olduğunu hikâye eder:

"Sık sık kıyafet değiştirerek Berlin'e geliyordu. Berlin'e kıyafet değiştirerek geldikçe bir veya iki gün hapsediliyordu. Prens ruhunda böyle bir cezanın yapacağı etkileri insan düşünebilir... Bu türlü eziyet ve cezalar, nihayet prens Henry'yi, evlendirerek hürriyetini satın almakla son buldu." *Aynı Eser*, II. C. 140. sayfa.

S. 148

¹ "Schwerin'nin güzel kızı, Brandenburg'da protestan piskoposluk üyesi olan M. de Kleist adında biriyle evlenmişti... Koca, ikbal düşkünüydü, M. de Kleist kendini mahveden büyük teşebbüslere girişti. Alacaklıların takibine uğradı. Birçok defa imza vermek zaafını gösteren karısı, servetinin yarısını rehin ettiğini görerek nihayet boşanmaya karar verdi."

Thiébault, *Aynı Eser*, III. C. 112. sayfa.

Thiébault Berlin'de kaldığı sırada madam de Kleist. Fransız asıllı ve *Hatıralar* yazarının içli dışlı dostu olan bir subayla ikinci defa evlendi. Bu ikinci koca, karısının eve kabul ettiği iki delikanlı ile münasebetlerini öğrenince intihar etti." *Aynı Eser*, III. C. 119. sayfa.

S. 154

¹ Matmazel Clairon en büyük Fransız tragedya oyuncusudur. (1723 — 1802) Fransız Tiyatrosuna 1743 de girmiş, özellikle Voltaire'in tragedyalarını oynamıştır. *Rameau'nun Yeğeni*'nde eşsiz diye nam almıştır. Gerçekten üstün olmak hevesine mağlupdu. Birçok münasebetlerden sonra elli yaşında, kendisinden on iki yaş küçük olan ve onu sarayına çağıran Anspach margravının tekliflerini kabul etti. 1791 de Fransaya döndü. 1799 da yayımlanan birçok meraklı hatıralar bıraktı. Bu Hatıralarda dikkate değer bir hortlak hikâyesi vardır.

Matmazel Clairon hatıralarında şöyle anlatır: "Bir tesadüf bana Anspach margravını tanıttı. Daha ilk görüşte bana belirttiği güven verici ve şefkatli ilgiyi, asil ve sadelik

içinde tanımıştım. Mektupları bende güven uyandırdı. Ve beni vatanımdan ayrılmama razı etti.

Terray'ın iflasından sonra matmazel Clairon parasız ka lınca margravın teklifini kabul etti. G. Sand yalnız tarihle alay etmiyor, bundan başka margravın karısını, Amélie'nin kız kardeşi yapıyor. Gerçekte margrav, Frédéric'in yeğeni, Bareith margravının karısının oğluydu.

Matmazel Clairon'un *Hatıralarında* garip bir konuşma bulunur: "Sayın Anspach margravının karısı S. A. S aracılığı ile benden bir açıklama istedi. Kocasının metresi olduğunu söyleyen margravın karısına "ona karşı bir annenin, bir dostun duygusunu taşıyorum" diye iddia eder.

S. 170

¹ Polymnie, lirik şiirin ilham perisi.

S. 171

¹ Monteverdi'nin o ünlü *Ariana'sından* sonra (1607) Beniventi'nin *Arianna Abandonnata'sı*, (1719), Porpora'nın bir *Ariannae Teseo'su* (1727), Haendel'in bir *Arianna'sı* (1733), bestelendi. Haydn'dan sonra orkestra ile tek bir ses üzerine *Arianna à Naxos* bestelendi. Burada söz konusu olan Stendhal'in *Arianne Abandonnés* başlığı altında adını ettiği George Benda'nın *Ariandne auf Naxos* adlı eseridir. (*Haydn üzerine mektuplar*, baskı Champion, 121, 151. sayfalar).

S. 173

¹ "O (Kral Guillaume) çocuklarına karşı aşırı bir nefret duydu. En kaba küfürlerle onları ezdi. Bastonuyla ve yunruğu ile onları dövdü. Bu gayri tabii baba... oğlunu öyle ümitsizliğe düşürdü ki zalim olmaktan daha çok hakaret dolu bu muamelelerden kurtulmak için 1730 yılında kardeş çocuğu ile evleneceği İngiltere'de veya Hollanda'da bir sığınacak yer aramak için kaçmaya karar verdi. Frédéric o zaman on sekiz yaşındaydı." Thiébault, *Aynı Eser*.

S. 181

¹ “Berlin’de karnaval adı verilen şenlik Aralık ayının bir kısmı ile Ocak ayının bir kısmını içine alır... Bu süre arasında haftada iki opera, iki dans verilir. Kral bu danslara akşam yemeğinden önce gelir, akşam yemeği saatinde oradan çekilir... Bu türlü eğlencelerin sonucu bir hafta veya iki hafta süresince halkı eğlendiren bin bir küçük maceralara sebep olurdu.”

Thiébauld, *Aynı Eser*, III. C. 16. sayfa.

Birkaç satır yukarıda kralın doğum yılı münasebetiyle her yıl prens Henry’nin verdiği maskeli balo tasvir edilmiştir. “En azından 4000 insan alan bir maskeli baloydu. Ama dominoların, veya karakter gösteren elbiselerin ipekten olması gerekiyordu. Prens Henri o gün, bütün kadınlara satmak istediği pek zengin mücevher kutusuna sahip olan bir ermeni kılığına girmişti. Albay Qiuntus yünlü bir pelerinle görünmüştü. Ama ona ipekli bir cübbe giymesi söylenerek geri gönderilmişti.”

S. 184

¹ Bundan sonra romanda esaslı rol oynayacak olan görünmezlerin gizli teşkilâtına ilk ima.

S. 199

¹ Law sistemi kurulduğu sırada Poelnitz priste oturmuştu. 1743 de Prusya sarayında Fransız elçisi olan M. de Belle-Îsle ile beraber Fransaya gelen Saint-Germain’le nasıl karşılaşabilirdi? Sihirbaz Versailles’ya hararetle kabul edildi. Bunca başarıyla on yıl daha sonra tekrar dönecektir.

S. 204

¹ Frédéric’in Cotillon. III. diye ad verdiği madame Pompadour’a ima. Thiébauld’a göre: “Fransız kadınlarının Frédéric’de uyandırdığı korku Fransız tarihinde, özellikle Fransız krallarının metreslerinin tarihinde yaptığı incelemelerin neticesinde uyanmıştır. Hemen hemen bu metresler

âşıklarının zaferine düşman kesilmişlerdir. XV. Louis bütün bunlardan ancak madame de Chateauroux'yu ayrı tutuyordu.

² “La Mettrie birçok insanlardan daha az tutkularına karşı koyabiliyordu. Şişman olduğu için insan onun obur olduğunu tasavvur edebilir. Bu kusur, ihtiyarlamadan, ömrüne son vermesine sebep oldu. Ona bir etli börek getirildi. Onu pek mükemmel buldu. Bol bol yedi. Böreği hazmedemediği için yirmi dört saat sonra öldü.” Thiébault, *Aynı Eser*, C. V, 408. sayfa.

II. Frédéric bu bekletmedik hadiseyi kız kardeşi Bareith margravının karısına 21 Ekim 1751 de şöyle yazıyordu: “Bir sülünlü böreğin hepsini yiyerek, bir şaka yüzünden öldü. Hasımsızlıkta kan alınması gerektiğini Alman hekimleri ne ispat etmek için kendisi kan aldı. Bu, ona kötü tesir etti... Neşeli idi, iyi insandı, iyi bir hekimdi, ama kötü bir yazardı.”

S. 205

¹ Bir gramer meselesine kızan Frédéric hakkında Thiébault'un bir notu vardır. *Hatıralar* yazarı şöyle anlatır: “Devlet bakanlarından birinin hacaklarına çizme ile vuracak kadar kendini unuttuğu zaman hiç bir zaman bu kadar çileden çıktığını görmemiştim.”

S. 210

¹ Frédéric'in gençliğindeki hazin devreye ima. Bu, Thiébault tarafından uzun uzun anlatılmıştır. *Aynı Eser*, I. c. 182 — 185. sayfalar. Thiébault hadiseyi şöyle anlatır: “Frédéric kral olunca, kral olarak hesaplı hareket etmek istememişti. Bunun için Katt'in sevimli akrabaları ondan hiç bir teveccüh görmemişlerdi.

S. 211

¹ “Köpeklerinin kötü kabul ettiği insanlara karşı da hazırlıklı bulunuyordu. Bu hayvanların koku alma ve içgüdüleri ile kendisine yaklaşan iyi niyet sahibi olup olma-

dığını ona hissettirdiklerini hayal ettiğini söylerler.” Thiébault, *Aynı Eser*, I. C. 276. sayfa.

S. 223

¹ Pauline Garcia, Reicha ile piyano ve besteciliğe çalışmıştı. *La Théâtre-italienne de Paris et Mlle Pauline Garcia* (R. D. M. Şubat, 1840) makalesinde George Sand şöyle işaret eder: “Bu müzikçi kız, Weber ve Schubert’in müziğine yaklaşan güzel müzik yazmıştır.”

S. 235

¹ *Histoire de ma vie*’de (C. V, 20 sayfa) böyle bir tasvir bulunmaktadır. Kır romanları münasebetiyle G. Sand köylülerin bütün hastalıklara nöbet adı verdiklerini kayıtlanmaktadır.

S. 236

¹ Her şey hakkında fikri olan G. Sand’ın hekimlik hakkında da bilgisi vardı. Deschartes’den ders almıştı. Fizyoloji hakkında bilgi toplamak için Papet, Regnault veya Richard, Gaubert’den yararlandı.

S. 238

¹ “Poelnitz bir saray adamının bütün o hoş giden istidatlarına, daha gerekli olan yalancılık, hilekârlık özelliklerini katıyordu. Poelnitz kralın hafiyesi idi...” Thiébault, II. c. 140. sayfa.

S. 239

¹ Thiébault bize: “Madame de Kleist’in başka zaaf ları da vardı. *Planétaire* adı verdiği bir sihirbaz, ona bilhassa harikulâde görünüyor,” diye anlatır.

S. 241

¹ Guillaumette kızkardeşi adı verilen Bareith margravının karısı Sophie Wilhelmine hakkında açıklamalar bölümünde 411 sayfadaki S. 87, 1 no lu nota bakınız.

² Fleury (1663—1743) XV. Louis'nin mürebbiyesi, sonra Fransız politikasını XVII. yüzyıl boyunca idare eden bir başbakan oldu. 90 yaşında öldü.

³ Sophie Wilhelmine, Voltaire'e yazarken *Guillaumette*'in kızkardeşi diye imza atıyordu.

S. 242

¹ Prétendant'nın oğlu Charles-Edouard 1745 yılında Avusturya veraset savaşı boyunca Culloden bozgunu ile son bulan bir ayaklanmayı idare etme yüzünden kaçak olarak başı boş dolaştı. 1788 de kimsesiz öldü. O zaman kont d'Albany unvanını taşıyordu. Karısı kontes Alfieri d'Albany ile aşklarıyla meşhur olmuştur.

S. 251

¹ Bütün bu uzun açıklama Thiébault'dan mülhemdir: "Poelnitz, prensin yanında kralın hafiyesi idi. Prens acı sözlerinden hemen hepsini krala aktarıyordu. Kral bu sözlerin bir kaçına öfkelen-di. Prens cezasını bir hafta daha uzattı. Bu sırada prens Poelnitz'den başkasiyle dostluk etmedi. Prens, bununla beraber kendi yanında devamlı olarak bulunan bu garip huylu adamdan şüphe edecek kadar zeki idi. Bundan başka bu adamın ne kadar dalavereci ve kalpazan olduğunu biliyordu. Kralın söyleyebileceği veya kendisinden hoşnut olmadığı için korkutacağını her şeyden önce ondan haber aldığına dikkat etmişti. Bu adamın kendisinden daha çok krala hizmet etmekte menfaati olduğunu hissetti. Onun yanında yalancı bir rol oynamaya karar verdi. Tahminlerinin doğruluğundan emin olunca Poelnitz'e kapısını kapadı. Poelnitz işi tamir etmek için mahpusun cezasının kaldırılmasını temin etti.

S. 255

¹ Kralın en küçük kardeşi Ferdinand, Thiébault'a göre, daima sağlığı iyi gitmediği için pek gençken ölmüş. G. Sand, şüphesiz, Brunswick düşesinin oğlu olan Guillaume'u Frédéric'in yeğeni ile karıştırıyor.

2 G. Sand, Voltaire'in Maupéruis'ye karşı giriştiği kalem kavgasına hiç bir şekilde değinmez. Kral akademisinin başkasını savunarak Voltaire'e yüzüstü bir yalancı muamelesi yapmış, hicviyesini cellat eliyle yaktırmıştı. 26 Mart 1753 de Voltaire Berlin'den ayrıldı. Bu tarihe göre roman-daki tarih sırasının ne kadar karışık olduğu görülür.

3 Matmazel Clairon *Hatıralar*'ında bu hadiseden hiç söz etmez. G. Sand iki devreyi birbirine karıştırıyor. Clairon'un yüksekten cevap veriş, hapsedilişi *Hatıralar*ında bir tiyatro oyuncusunun hayatında büyük bir yer tutar. Oyuncu Dubois ile *Le Siège de Calais*'yi oynamak istemediği için 16 Nisan 1765 de For-l'Évêque'e götürüldü. Hapishaneden çıkmakta geçikmedi. Ama öğ almak için bir daha seyircinin karşısına çıkmadı. O zaman 42 yaşındaydı.

S. 256

1 G. Sand, Voltaire'in kadın oyuncuya mektup yazdığını şüphesiz biliyordu: "Matmazel Clairon'nun zaferine güzel sanatların şerefine en çok ilgi duyan insan, eğer oynamazsa For-l'Évêque'de olacağını, eğer oynarsa afaroze edileceğini pek karşıt bir fikir olduğunu ilân etmek için, bu anı birden yakalayarak ona işkence yapıyor. Bu çift hayasızlığı desteklemek imkânsızdır. Nihayet Welches'lerin karar vermesi gerek." Voltaire'in imasını anlamak için tiyatro oyuncularını tehdit eden afarozu kaldırmak üzere birtakım teşebbüsler yaptığının bilinmesi lâzımdır.

2 Semiramis ve Electre, Voltairein *Semiramis* ve *Electre* tragedyalarında matmazel Clairon'un 1748 ve 1750 de oynadığı iki roldü.

S. 257

1 Thiébault "acı sözler" ve "edepsiz alaylar"dan söz eder. "Bir gün kralın masraflarını göstererek Voltaire bağırdı: bu adam César veya rahip Cottin'dir. "Kendisine kraldan söz eden kimselere: kral, yani, suvari bölük emini deyiniz, diye cevap verdi. Fransaya yola çıkan Voltaire'le

karşılaşan Poelnitz:" hiç bir zaman, diye anlatıyordu, bu kadar şiddetli öfke görmedim. Kralınız bana lâıyk olmadığı bir muamele yaptı, diye durmadan tekrarlıyordu, ama ona söyleyin ki, bunu hiç bir zaman unutmayacağım, ona söyleyiniz ki intikam alacağım, Evet, intikam alacağım, bundan sonra gelenler onu öğrenecekler. Kendisi uzun zaman, ama boşuna pişman olacak. İntikam alacağım, bunu ona söyleyiniz..."

S. 263

¹ La Fontaine'in masalı, V, 18: *Kartafla Baykuş*.

S. 268

¹ Thiébault'a göre (V. c. 149 — 251. sayfalar) "Voltaire, saraydaki dairesinde ısınacak odun, her gün iki mum, ayda birçok şeker ve kahve, çay, kakao hesaba katılmadan ayda 20000 frank aylık alıyordu.

S. 271

¹ Consuelo Schwartz ailesi hakkında birçok bilgi veriyordu. Okuyucu için bir tekrar olacağı için bunlar el yazmasından çıkarılmıştır.

S. 279

¹ İsa'dan söz ederek önceden haber veren Jean-Baptiste'in sözü.

S. 281

¹ Şeytanın sonu romanın laytmotifidir.

S. 316

¹ Töton'ların filozofu lâkabını taşıyan Jacob Boehm (1575 — 1624) fakir bir köylünün oğluydu. Çocukluğunda çoban olarak hizmet etti. Daha sonra anası babası Gorlitz'de çalıştığı kunduracı zanaatini öğrettiler. Oturarak yapılan bu iş, onda derin düşünme zevkini arttırdı. Kimi insanlar ona deli gözüyle bakıyorlardı. Evlendi. İyi bir koca, iyi bir

baba oldu. Ama komşularından ayrı kaldı. 1610 yılında ilk eseri olan *Aurara*'yı yazdı. Orada, Tanrı, insan ve tabiat hakkında yararlandığı tanrısal ilhamları açıklıyordu. Garlitz papaz topluluğu, eseri mahkûm edince, dikkati yazarın üstüne çekti. Bunlar, İncil, Apocalypse, özellikle onların nazariyeleri hakkında mürakabelerdir. İlâhiyatçıların saldırısına rağmen elden ele dolaşan el yazmaları halinde birçok kitap yazdı. Dresden'e sürüldükten sonra Garlitz'e gelip öldü.

1682 de Gichtel eserlerinin bütünü basmaya muvafak oldu.

Fransa'da, tanınmayan filozof Saint-Martin, hayatının sonuna doğru vaktini Boehm'ün eserlerini tercüme etmeye ve onları basmaya ayırdı.

Boehme'e göre, Tanrı kimseyi azaba sokmaz. Bunun içindir ki Lucifer'le çarpışmaktadır. Bundan başka nasıl olur da kendisinden bir parça olan Lucifer'le çatışabilirdi. *Aurara* XIV. 72 ye bakınız.

Yine Boehme'e göre, Tanrı'nın oturduğu gerçek gök her yerdir. Hatta dünyanın ortasında cehennem ifritinin oturduğu yer olarak kabul ediyor ve Tanrı dışında hiç bir şey yoktur, diyor. *Üç İlke*, VII. 21.

S. 317

¹ G. Sand millenaire'in, millenium'un manasını kendi tarif eder. Bu inanca göre evrensel karardan sonra seçilenler, bütün zevkleri tatmak için yenileşen dünya üstünde bin yıl oturacaklardır.

S. 320

¹ Kardeşler birliğini ilk kuran Pierre Cheltchitsky bir kunduracı idi.

² *Jean Ziska*, sayfa 79 bakınız: "Bohemya'yı taasuba sokan büyük Taborcu kehaneti, İsa'nın dünyaya dönüşünün yakın olduğunu haber verir. Bütün hükümdarlıkların yıkıntıları üstünde insanları yargılamak ve Taborcuların silâhları ile yeni bir saltanat kurmak için dönecektir. (Hristi-

yanlara, havarilere ve Hristiyanlığa ilk girenlere vaad edilen bu Tanrı saltanatı bu ideal cumhuriyet, bu kardeşlik topluluğu maddî manada anlatılmıştır). G. Sand'ın yüce ama sade tezi, Hristiyanlığın başlangıcında bu din ancak hürriyet, eşitlik ve kardeşlik'den ibaretti. Ama dincilerin elinde bozulmuştur. İlkel din, gizli mezhepler, din değiştirmeler şeklinde devamlı olarak sürüp gitmiş, XVIII. Yüzyılın sonunda, muzaffer olarak tekrar meydana çıkmıştır.

S. 322

¹ G. Sand tarafından tasvir edilen gizli cemiyetin adı böyledir. F. M. de Clavel'in *Orijinal tarih*'inde romanda sözünü etmediği gizli cemiyetlerin bir cetveli ek olarak bulunur. İtalyan gizli cemiyeti olan "Görünmezler" den söz eder.

S. 323

¹ G. Sand, bir hak adamına, Napolyonun masalını anlatan Balzac gibi görünmezlerin faaliyeti hakkında halkın öğrendiği bilgileri vermekten hoşlanıyor.

S. 326

¹ Halk masalı G. Sand'ın merakını çeken çeşitli mezheplerin görünmezlerini karmakarışık bir halde birbirlerine yaklaştırır. İlk Franc-masonluğun Templier mezhebinin kaynak teorisini hatırlatır. Sonra Zinzendorf'un Herrnhuter'leri adını alır. Kont Zinzendorf (1700 — 1760) Avusturya'da zulme uğramış olan Moravyalı kardeşler'e sığınacak bir yer verdi. Saksonya toprakları üstünde küçük bir göçmen topluluğunu bir araya getirdi. Onlara Tanrı'nın ağılı manasına gelen Herrnhuter yeri verdi. Bunların sığınaklarına Herrnhuter adı verildi. Zinzendorf protesatanların kabul ettiği bir mezhebin tesiriyle Moravyalı Kardeşler kolonisinin ruhanî başkanı oldu. Kendisinin ve arkadaşlarının harikulâde faaliyetleri, mezhebin olagan üstü bir gelişmesini sağladı.

G. Sand, Herrnhuterleri hem Moravyalı kardeşler'e hem eski birleşmiş kardeşlere, Tabor dağı öksüzlerine bağlar. Onun birleşmiş kardeşlerinden şüphesiz Bohemyalı kardeşler birli-

ni anlamak gerekir. Ama bu insanlar açıkça bütün Tabor'cuların aslını inkâr ediyorlardı. G. Sand'an tarihsel kesinliği istemeyelim. Onun hayal gücü ışıkl bir denklemlle yetinir: Bohemya cumhuriyetinin ruhu.

— Paracelse (1493 — 1541) üncü İsviçre simyacısı ve hekimidir. Kimi insanlar Boehme'ün teorilerini, Paracelse'in simyaya ait teorilerine karıştırırlar.

— Swedenborg (1688 — 1772) İsveçli ünlü mistik. (Amélie'nin kız kardeşi Ulrique, Thiébault'un anlattığı gibi, kendi Tanrı bağışlarının en parlak taşıtını ona veren Swedenborg ile münasebetleri oldu. Thiébault, şöyle ilâve eder: Kraliçe, hikâyesinin gerçek tarafını temin ederken Swedenborg'un ölülerle konuşmalarına hiç inanmamış göründü." *Aynı Eser*, II. C. 254 — 257. sayfalar.

— Limonatacı Schroef, 1768 de (G. Sand şimdi diyor). Leipzig'de bir kahve açmıştı. Kendi evinde ölüleri çağırma üstüne kurulmuş yeni bir masonluğa ait tören usulünü, ve bir loca kurmak hevesine kapıldı. Başarısı önemli oldu. Nihayet 1774 de intihar etti.

— Franc-mason-yargıçlar, XIV. ve XV. yüzyıllarında Almanyada derbeylerin haksız vergi almalarını ortadan kaldırma gizli görevini üstüne alan bir mahkeme kuruyorlardı. Bu mahkeme kutsal Vehme adı altında tanınmıştır.

S. 327

¹ Weishaupt olabilir. 1748 de doğmuştur.

² Bütün bu devirlerde Hristiyanlar dinlerinin düşmanı görünen tarihsel şu veya bu kişide Deccalın yüz hatlarını gördüler. Néron'dan tutunuz da Voltaire, Weishaupt, Bonaparte'dan geçerek ta Hitler'e kadar. (Weishaupt hakkında V. cildin Philon'un mektubundaki nota bakınız). George Sand'ın Deccal adının W ile başladığına dair işareti nereden bulduğunu bilmiyoruz. Hayvan sayısıyla insan sayısının 666 olduğunu işaret eden Apocalypse ayetinin nasıl saçmalıklara sebep olduğu bilinmektedir.

³ Jacques Boehme'ün ifadesi.

S. 328

¹ Sofu bir yahudi. Tanrı'nın zat ve sıfatı hakkında bilgi sahibi olan felsefenin kurucusu. Tyr'den bir fahişe ile evlendi. Masala göre, İsa gibi göklere yükselebileceğini ispat etmek istemişti. Gerçekten Roma Göklerinde uçtu. Bu mucizenin ilk Hıristiyanları gerçek imandan döndüreceği için Ermiş Pierre Tanrı'ya yalvardı ve sihirbaz toprağa düşerek parçalandı.

S. 331

¹ Consuelo CII. Bölümüne bakınız. Romantik romanın geleneklerine sadık kalan George Sand en gerçeğe uymayan benzerlikleri kabul eder.

S. 353

¹ Matthieu'nün IV-6 da, IV-IO da zikrettiği XCI mezamir ayetinin 11-12, sı. XXIII mezamirin dördüncü ayeti.

S. 356

¹ Bu parça Alain'in dikkatini çekmişti. Edebiyat hakkında *Söyleyişler*'inde şöyle kaydeder: "Consuelo bu toprağın kızıdır da. Dün dördüncü ciltte hırsızlama bir aşkın ani gelişi içinde kanla etle bir hayvanın birden bire doğduğuna ait tasviri okuyordum. Ama düşüncelerde o ne cesaret! Sadakat kurallarına göre bu güçlü kudretli hafifletmek için o ne olaganüstü çaba! Öz duygu, raslantı. hal ve şartların düzenlenmesi nihayet bu temiz ruhu kurtarır."

S. 379

¹ Burada Haydn söz konusudur. *Consuelo* II. cilt, LXIV. bölüme bakınız. Beppo İtalyanca Joseph'in kısaltılmış şeklidir.

S. 387

¹ Heracles tarafından öldürülen Nessus, ölüirken, kahramanın sadakatini ona sağlayan bir tılsım gibi gömleğini Déjinnire verdi. Onu giyince Herakles bu yüzden ölür. Genellikle "Nessus gömleği" denilir.

S. 389

¹ Okuyucu, görünmezlere ilköğretim merkezi olan ve birleşme yeri işini gören şatonun nerede olduğunu hiç bir zaman öğrenemeyecektir. G. Sand bu yeri açıklamak istemiştir. Ancak bu sarayın Almanya'da bulunduğu işaret edilmiştir.

Dünya Edebiyatından Seçmeler

81

No. 9888

TOPTAN SATIŞ

İstanbul Devlet Kitapları Müdürlüğü
Ankara, İzmir, Adana, Samsun, Elazığ, Erzurum,
Trabzon ve Van Bölge Şeflikleri

PERAKENDE SATIŞ

Millî Eğitim Yayınevleri
ve Bakanlık Yayınları satıcısı kitapçılar

% 6 KDV DAHİL FİYATI: 40000 LİRA
(37736 Lira + 2264 Lira)